

Urbanistická štúdia rozvoja príhraničného územia Bratislavy a susedných rakúskych obcí – BAUM

Objednávateľ:

Hlavné mesto SR Bratislava, Primaciálne nám. 1, 814 99 Bratislava

Spracovateľ:

GLOBAL design, s.r.o. Strojársenská 1, 900 27 Bernolákovo

Dátum:

november 2014

Názov dokumentácie:

Urbanistická štúdia rozvoja príhraničného územia Bratislavy a susedných rakúskych obcí - BAUM

Čistopis

Objednávateľ: Hlavné mesto SR Bratislava, Primaciálne nám. 1, 814 99 Bratislava

Obstarávateľ -Osoba odborne spôsobilá na obstaranie urbanistickej štúdie:

Ing. arch. Eva Balašová , Ing. arch. Eleonóra Adamcová, PhD., vedená v registri odborne spôsobilých osôb na obstarávanie územnoplánovacích podkladov a územnoplánovacej dokumentácie podľa § 2a zákona č. 50 /1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v znení neskorších predpisov, Ministerstva dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja SR, pod registračným číslom 259, zo dňa 26.10.2011.

Príslušný orgán územného plánovania, ktorý bude vykonávať v súčinnosti s obstarávateľom a osobou odborne spôsobilou na obstaranie dohľad nad procesom obstarania: Hlavné mesto SR Bratislava

Spracovateľ:

GLOBAL design, s.r.o. Strojárska 1, 900 27 Bernolákovo

Spracovateľský kolektív:

Autori:

Ing. arch. Radomil Kachlík, Ing. arch. Zuzana Jankovičová

Riešiteľský kolektív:

Ing. Ivana Kučírková	Krajinárstvo, sadovníctvo, Ochrana prírody a ŽP
Dipl. Ing. Maximilian Ludwigstorff	Krajinárstvo, sadovníctvo,
Ing. Mária Kačírková	Demografia, občianska vybavenosť,
Ing. Kristián Szekeres	Mestské inžinierstvo
Ing. Vladimír Májek	Cestná doprava, VHD
Ing. Andrea Martináková	Zásobovanie vodou a odkanalizovanie Zásobovanie plynom
Ing. Pavel Frankovský	Vodné toky a vodné hospodárstvo
Ing. Jozef Marko	Zásobovanie el. energiou, telekomunikácie
Ing. Matej Kachlík	Grafické práce a adjustácia
Alexandra Vikárová	Preklad do nemeckého jazyka

Obsahtextovej časti UŠ:

1.	Úvod	6
1.1.	Hlavné ciele a úlohy	6
1.2.	Zhodnotenie požiadaviek vyplývajúcich z územnoplánovacej dokumentácie	8
1.3.	Postup a spôsob spracovania UŠ	9
2.	Rozbor a hodnotenie podmienok pre rozvoj územia	11
2.1.	Širšie územné vzťahy	11
2.2.	Územie regiónu BAUM	12
2.3.	Vymedzenie riešeného územia	12
2.4.	Opis riešeného územia	14
2.5.	Stručná história územia	21
2.6.	Limity využitia územia	21
3.	Návrh riešenia	26
3.1.	Východiská pre stanovenie koncepcie	26
3.2.	Popis koncepcie riešenia	31
3.3.	Navrhované funkčné a priestorové využitie územia	36
3.4.	Zeleň - návrh rozvoja zelene, prvkov ochrany prírody, tvorby krajiny a prvkov ekologickej stability	52
3.5.	Obnova pôvodných dunajských ramien	55
3.6.	Návrh rozvoja ekologických foriem hospodárstva a poľnohospodárstva	56
3.7.	Ochrana prírody a krajiny a USES	59
3.8.	Životné prostredie	63
3.9.	Demografické, sociálne a ekonomické východiská pre rozvoj územia	67
3.10.	Charakteristika a potenciál jednotlivých obcí	72
3.11.	Návrh rozvoja občianskej vybavenosti územia	89
3.12.	Cestovný ruch a rekreácia	90
3.13.	Kultúrno-historické dedičstvo územia	103
3.14.	Doprava	105
3.15.	Návrh rozvoja technického vybavenia	116
3.16.	Návrh etapizácie výstavby	128
4.	Syntéza	129
4.1.	Odporúčania pre zapracovanie do príslušných záväzných ÚPD	129
4.2.	Návrh ďalších cezhraničných projektov nadväzujúcich na UŠ BAUM	129
5.	Územný manažment	130
5.1.	Výstupy do ďalších etáp projektu BAUM	130
5.2.	Inštitucionalizovanie manažmentu mesta Bratislavy a okolia	132
6.	Zhrnutie výsledkov UŠ BAUM	136
7.	Použitá literatúra/ informačné zdroje:	138
8.	Dokladová časť:	139

Grafická časť UŠ:

1	Širšie vzťahy, zásady a princípy rozvoja územia	M 1 : 50 000
2a,2b	Limity využitia územia	M 1 : 30 000
3a, 3b	Komplexný urbanistický návrh	M 1 : 30 000
4	Funkčné a priestorové využitie územia / Priemysel, hospodárske plochy a poľnohospodárstvo	M 1 : 50 000
5a,5b	Návrh ozelenenia, ochrana prírody a ÚSES	M 1 : 30 000
6a,6b	Dopravné vybavenie územia	M 1 : 30 000
7a, 7b	Technická infraštruktúra a vodné toky a plochy	M 1 : 30 000
8	Šport, rekreácia, cestovný ruch a kultúrno-historické dedičstvo	M 1 : 50 000
9	Rozvoj cestovného ruchu, rekreácie a športu	M 1 : 50 000

Zoznam obrázkov:

Obrázok 1 Širšie situovanie regiónu BAUM v rámci medzinárodného priestoru Centrope.....	11
Obrázok 2 Vymedzenie riešeného územia	13
Obrázok 3 Región BAUM.....	20
Obrázok 4 Schéma prepojenia biokoridorov.....	33
Obrázok 5 Zelená os – prepojenie SK – AT	34
Obrázok 6 Funkčná náplň zelenej osi	35
Obrázok 7 Výrez z výkresu 3b - Komplexný urbanistický návrh – časť juh.....	37
Obrázok 8 Príklad stvárnenie biokoridoru a fotografie z miesta napojenia – nad Hainburgom.....	38
Obrázok 9 Situovanie Bažantnice Obrázok 10 Historická štruktúra Bažantnice.....	40
Obrázok 11 Príklad krajinárskeho parku a prístaviska	45
Obrázok 12 Výrez z výkresu 7a - Komplexný urbanistický návrh – severná časť	46
Obrázok 13 Panoramatický pohľad na Devínsku kobyľu z rakúskej strany	47
Obrázok 14 Pohľad na kameňolom v Devíne od Dunaja.....	47
Obrázok 15 Systém chránených území v regióne a návrh ich prepojení	62
Obrázok 16 Mapa radónového rizika SK	65
Obrázok 17 Mapa radónového rizika AT	65
Obrázok 18 Hluková mapa pre slovenskú časť riešeného územia	66
Obrázok 19 Dreiländerecke - Kút troch krajín.....	88
Obrázok 20 Schéma rozvoja cestovného ruchu v regióne BAUM	94
Obrázok 21 Návrh využitia územia pre poznávanie kultúry a histórie	96
Obrázok 22 Návrh využitia územia pre pobyt v prírode -relax.....	97
Obrázok 23 Návrh využitia územia pre pobyt v prírode a aktívny šport.....	98
Obrázok 24 Návrh využitia územia pre vidiecky CR a agroturizmus	99
Obrázok 25 Návrh rozvoja dopravy v regióne BAUM - schéma	107
Obrázok 26 Navrhované prepojenia a doplnenia cyklotrás v regióne BAUM - schéma.....	110
Obrázok 27 Navrhovaná medzinárodná autobusová linka	113
Obrázok 28 Návrh trasovania obnovených dunajských ramien - schéma	119
Obrázok 29 Pozdĺžny profil navrhovaným biokoridorom.....	121
Obrázok 30 Priečny rez navrhovaným biokoridorom	122
Obrázok 31 Schéma organizácie manažmentu BAUM.....	135

Zoznam tabuliek:

Tabuľka 1 Zoznam obcí/mestských častí regiónu BAUM	14
Tabuľka 2 Súpis chránených území regiónu BAUM.....	22
Tabuľka 3 Počet obyvateľov a hustota osídlenia.....	68
Tabuľka 4 Demografický vývoj v regióne BAUM - 2001-2011, 2013	69

Zoznam použitých skratiek:

UŠ	urbanistická štúdia
ÚPN BA	Územný plán hlavného mesta SR Bratislavy
ÚPN R BSK	Územný plán regiónu Bratislavského samosprávneho kraja
KURS	Koncepcia územného rozvoja Slovenska
ÚPP	územnoplánovací podklad
ÚPD	územnoplánovací dokument
PD	projektová dokumentácia
MČ	mestská časť
OP	ochranné pásmo
OV	občianska vybavenosť
CR	cestovný ruch
SK/AT	Slovensko/ Rakúsko
ÚSES	Územný systém ekologickej stability
MÚSES	Miestny územný systém ekologickej stability
NRBc	Nadregionálne biocentrum
RBk	Regionálne biocentrum
Bc	Biocentrum
Bk	Biokoridor
CHKO	chránená krajinná oblasť
CHA	chránený areál
PR	prírodná rezervácia
ÚEV	územie európskeho významu
MŽP SR	Ministerstvo životného prostredia Slovenskej Republiky
CSA	Community-supported agriculture - Komunitou podporované poľnohospodárstvo
GIS	Geographic information system -geografický informačný systém
NKP	národná kultúrna pamiatka
STN	slovenská technická norma
VVN	veľmi vysoké elektrické napätie
MDVaRR	Ministerstvo dopravy, výstavby a regionálneho rozvoja

1. Úvod

Naliehavosť a potreba diskusie o koordinovanom rozvoji Bratislavy a okolitých rakúskych obcí po prvý krát rezonovala v rámci projektu KOBRA a KOBRA+ Kooperácia záujmového územia Bratislavy realizovaných prostredníctvom Programu cezhraničnej spolupráce Slovenská republika-Rakúsko.

Na základe prieskumu a spolupráce so starostami rakúskych obcí boli načrtnuté rozvojové perspektívy. Keďže projekty KOBRA sa zaoberali len rakúskym územím, vznikla potreba koordinovať územný rozvoj prihraničných obcí Rakúska s mestom Bratislava.

Hlavné mesto SR Bratislava, Regionálny manažment Dolné Rakúsko a Regionálny manažment Burgenland sa dohodli na realizácii spoločného projektu manažmentu rozvoja prihraničného územia medzi mestom Bratislava a okolitými rakúskymi obcami. Tento úmysel je realizovaný prostredníctvom spoločného projektu „Koordinácia územného rozvoja Bratislavy a susedných rakúskych obcí“ (BAUM), spracovávaného a financovaného v rámci Programu cezhraničnej spolupráce Slovenská republika – Rakúsko 2007 – 2013. Projekt sa realizuje v rámci prioritnej osi 2 – Dostupnosť a trvalo udržateľný rozvoj, oblasť – Trvalo udržateľný rozvoj a kvalitná regionálna správa/kvalitný regionálny manažment. Trvanie projektu bolo pôvodne dohodnuté od 01.01.2011 do 31.12.2013. Následne bol projekt predĺžený do 31.12.2014. Súčasťou projektu je aj predkladaná Urbanistická štúdia BAUM, ktorej cieľom je optimalizovať urbanistické riešenie priestoru pohraničného regiónu.

Urbanistická štúdia BAUM nadväzuje na závery projektov KOBRA. Podrobnejšie rozpracováva idey formulované v súťaži návrhov "Definovanie názoru a postupu pri riešení hlavných rozvojových tém" pre celé územie regiónu BAUM v nasledovných hlavných témach:

- zabrániť neželanej extenzívnej urbanizácii územia, ktorá by postupne mohla spôsobiť začlenenie aj rakúskych obcí do organizmu mesta Bratislavy vytvorením „zelenej osi“,
- vytvoriť ekologicky kvalitnú „zelenú os“, ktorá bude mať biologicko-ekologický význam pre prepojenie a ďalší rozvoj ekosystémov v území,
- novými dopravnými prepojeniami vytvoriť atraktívne jadro regiónu BAUM, v ktorom sa budú stretávať obyvatelia oboch častí regiónu – SR a AT,
- obmedziť extenzívny rozvoj sídelnej štruktúry aj vo vzťahu k ochrane tradične využívanej poľnohospodárskej pôdy vzhľadom na vysokokvalitný poľnohospodársky pôdny fond
- založiť spoločnú platformu pre komunálnu spoluprácu.

1.1. Hlavné ciele a úlohy

Hlavné ciele a úlohy UŠ boli stanovené v zadaní UŠ, preto na základe zadania rekapitulujeme ciele a úlohy:

Účelom urbanistickej štúdie je navrhnutie koncepcie rozvoja špecifického hraničného územia mesta Bratislavy a susedných rakúskych obcí vo forme spracovania overovacieho územnoplánovacieho podkladu.

Urbanistická štúdia bude spracovaná v zmysle § 4 zákona č. 50/976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov na overenie koncepcie priestorového usporiadania a funkčného využívania územia. Zároveň je urbanistická štúdia obsahovo spracovaná tak, že je použiteľná v územnoplánovacom procese na rakúskej strane.

UŠ bude slúžiť na Slovensku:

- ako podklad pre vypracovanie územnoplánovacej dokumentácie hlavného mesta SR Bratislavy
- ako podklad alebo podnet pre prípadné zmeny záväzných častí platnej územnoplánovacej dokumentácie rôznych stupňov (KÚRS, ÚPN R BSK, ÚPN hl.m.SR Bratislavy)

UŠ bude slúžiť prerakúsku stranu:

- ako podklad pre koncepty rozvoja malých regiónov, ktoré sú súčasťou riešeného územia
- ako podklad alebo podnet pre prípadné zmeny iných rozvojových dokumentov alebo koncepcií

Predmetom riešenia urbanistickej štúdie je na podklade analýzy a vyhodnotenia platných územnoplánovacích dokumentov, doteraz spracovaných územnoplánovacích podkladov a ostatných podkladov, spracovať na základe zosúladených záujmov zainteresovaných subjektov na slovenskej a rakúskej strane koncepčný materiál, ktorý zohľadní atraktivitu a potenciál sídelnej štruktúry prihraničných mestských častí Bratislavy a rakúskych prihraničných obcí a navrhne obojstranne prijateľnú koncepciu adekvátneho rozvoja dotknutého územia s jasnými priestorovými, funkčnými a infraštrukturálnymi väzbami. Po spracovaní návrhu riešenia UŠ a pripomienkovaní všetkými dotknutými subjektmi je spracovaný tento čistopis UŠ.

Hlavným cieľom urbanistickej štúdie je hľadanie spoločných riešení v konkrétnych dôležitých otázkach rozvoja cezhraničného územia, ktoré je potrebné riešiť na základe spoločnej diskusie a po vzájomnej dohode. Urbanistická štúdia preto zamerala hlavnú pozornosť na riešenie nasledovných dôležitých rozvojových otázok:

1. Definovať rozsah a charakter urbanizácie v cezhraničnom regióne BAUM, ktorý zahŕňa mestské časti Bratislavy - Petržalka, Jarovce, Rusovce, Čunovo, Karlova Ves, Devín, Devínska Nová Ves a Záhorská Bystrica a rakúske obce Marchegg, Lasse, Engelhartstetten, Eckartsau, Hainburg, BadDeutsch-Altenburg, Hundsheim, Wolfsthal, Berg, Prellenkirchen, Edelstal, Kittsee, Pama a Deutsch Jahrndorf.
2. Potvrdiť a podporiť ochranu významných prírodných chránených území a chránených vtáčích území v celom riešenom priestore. Vytvoriť územné predpoklady pre zachovanie a rozvoj ucelených prírodných území a ich vzájomných prepojení, ako nevyhnutnej súčasti rozvoja regiónu. Súčasťou riešenia môže byť citlivý návrh využívania prírodných hodnôt pre zotavenie, turizmus, rekreáciu a voľnočasové aktivity najmä pre v regióne bývajúcce obyvateľstvo.
3. *Preveriť možnosti netradičných riešení protipovodňovej ochrany riešeného územia s možnosťou jej využitia pre rekreáciu v prírodnom prostredí. Overiť umiestnenie obtokového kanála Dunaja (bypass) a jeho dopady na možnosti rozvoja územia - po prerokovaní UŠ bola problematika z UŠ vylúčená.*
4. *Zmapovať súčasné názory oboch strán na komplexné riešenie problematiky rieky Dunaj medzi Bratislavou a Viedňou, so zameraním na ideu vodného diela pri Bratislave - po prerokovaní UŠ bola problematika z UŠ vylúčená.*
5. Naštudovať súčasné ekonomické a funkčno-prevádzkové väzby v rámci riešeného priestoru, vymedziť územie spádujúce k Bratislave. Navrhnuť optimálny scenár ďalšieho rozvoja riešeného územia z hľadiska funkčného vybavenia a zamestnanosti s definovaním dopadov najmä na dopravnú a sociálnu infraštruktúru.
6. Definovať dôležité medzinárodné trasy dopravy a technickej infraštruktúry ako aj trasy a zariadenia dopravy a technickej infraštruktúry s dopadom na územie susedného štátu.
7. Preveriť ideu priemyselného parku Jarovce-Kittsee.
8. Identifikovať súčasné aj možné budúce hraničné prechody rôznych typov medzi Slovenskom a Rakúskom. Zámerom je okrem iného obnoviť pôvodné lokálne dopravné i pešie a cyklistické prepojenia.

Body 3. a 4. boli z čistopisu UŠ v procese prerokovania UŠ vylúčené. V etape návrhu UŠ boli riadne naštudované, navrhnuté a popísané. Dotknuté subjekty v rámci pripomienkového konania vyjadrili požiadavku, aby problematika „bypassu“, VD Bratislava a protipovodňovej ochrany bola z čistopisu UŠ vylúčená, nakoľko v Zadaní požadované „zhodnotenie“ problematik je v návrhu UŠ splnená a preto nie je

potrebné ju naďalej spomínať, nakoľko sa priamo netýka návrhu riešenia, naopak je máťúca a môže spôsobiť nedorozumenia. Z uvedených dôvodov z čistopisu UŠ sú uvedené body úplne vylúčené.

1.2. Zhodnotenie požiadaviek vyplývajúcich z územnoplánovacej dokumentácie

Súlad s KURS

Návrh riešenia nezasahuje do základnej rozvojovej koncepcie SR, ale naopak ju spodrobňuje, preto je plne v súlade s KURS.

Súlad s UPN R BSK

Návrh riešenia UŠ BAUM nezasahuje do základnej koncepcie rozvoja územia BSK, ako je stanovená v UPN R BSK (2013), ale ju tvorivo dopĺňa a spodrobňuje. Navrhovaný rozvoj v riešenom území predstavuje, vzhľadom na deklarovaný ideový a overovací charakter UŠ BAUM, rozvoj aj nad rámec platných ÚPD s cieľom preveriť reálne možnosti rozvoja mesta Bratislavy a okolitých rakúskych obcí.

ÚPN hl.m.SR Bratislava

Návrh riešenia potvrdzuje koncepciu rozvoja Bratislavy v smere tzv. južnej osi, kde je veľký potenciál na vytvorenie kvalitného polyfunkčného mestského bývania - aj s prispením navrhovaných funkcií a mestotvornosti "zeleného pásu".

Takisto severná rozvojová os Bratislavy, kde je v ÚPN hl.m.SR Bratislavy (ďalej len ÚPN BA) navrhnutých dostatok rozvojových plôch pre bývanie mestského charakteru aj pre bývanie v rodinných domoch. (Východná rozvojová os je mimo riešeného územia.)

Pre ďalší rozvoj regiónu BAUM a uplatnenie jeho potenciálu je dôležité uchovať nielen chránené prírodné prostredie, ale aj vlastnú identitu, ráz obcí, charakter a malebnosť krajiny medzi nimi. Návrh sa snaží zabezpečiť, aby obce nesplynuli jedna do druhej (obzvlášť pozdĺž hlavných dopravných trás) a zachovali si svoj vidiecky charakter. Avšak napriek priestorovému oddeleniu obcí je treba posilňovať väzby medzi nimi (doprava vrátane prímestskej dopravy, kooperácia kultúrna a hospodárska...).

Je potrebné apelovať na optimalizáciu hustoty osídlenia, zvažovať rozširovanie osídlenia (zastavaného územia) na úkor okolitej krajiny a je potrebné vytvárať viacfunkčné štruktúry (nie iba bývanie) s vlastnou identitou. Všetky tieto východiská koncepcie tejto urbanistickej štúdie sú v súlade s platným ÚPN BA v znení zmien a doplnkov.

Návrh riešenia je teda v zásade v súlade s koncepciou ÚPN BA, avšak navrhuje niekoľko zmien, ktoré sa týkajú predovšetkým riešenia nasledujúcich problémov:

- Zmenu funkčného využitia plochy pre podnikateľský park v dotyku s bývalou colnicou v Jarovciach a návrh funkčného využitia tejto plochy na vybraný typ sídelnej zelene,
- Návrh situovania novej sústavy „pôvodných dunajských ramien“,
- Zmena lokality pre nový mestský cintorín a s tým spojená potreba zmeny funkčného využitia územia,
- Zmeny funkčného využitia navrhovanej zelene v južnej a severnej časti územia – mestský park a športový park v južnej časti územia a krajinársky park v severnej časti územia

Konkrétne zmeny ÚPN BA sú presne popísané v časti Návrh riešenia, pri popise konkrétnych návrhov.

Rozvojový koncept spolkovej krajiny Dolné Rakúsko a Záväzný program rozvoja spolkovej krajiny Burgenland – LEP 2011

Návrh riešenia UŠ BAUM nezasahuje do koncepcií rozvoja spolkových krajín Dolné Rakúsko a Burgenland.

Konkrétne návrhy spojené s riešením funkčného využitia územia, hromadnej dopravy a doplnenia biokoridoru spodrobňujú riešenie. Ide hlavne o :

- Návrh trasovania nového biokoridoru a malého vodného toku cez katastre obcí Hainburg a Wolfsthal;
- Rekonštrukcia bývalej aleje medzi obcou Kittsee a Bažantnicou;
- Návrh revitalizácie sadov v okolí obce Kittsee,
- Návrh funkčno - priestorového využitia v severnej a južnej časti územia na turisticky využívanú krajinu – agroturizmus,
- Návrh doplnenia a zahustenia lokálnej cestnej siete a cyklotrás, tvoriace hlavne prepojenia medzi slovenskou a rakúskou stranou,
- Návrh trasovania železničnej trate okolo obce Wolfsthal s prepojením na Bratislavu,
- Návrh doplnenia prístavísk na rieke Morava a Dunaj pre turistickú a hromadnú dopravu – Marchegg, Schlosshof, Stopfenreuth, Petronell-Carnuntum, Eckartsau,
- Návrh prepojení existujúcich biocentier a biokoridorov krajinou zeleňou – remízky, vetrolamy v krajine,
- Návrh doplnenia spoločných slovensko-rakúskych produktov CR.

Ostatné návrhy sa dotýkajú rakúskeho územia okrajovo – trasa biokoridoru v hraničnom pásme medzi MČ Petržalka, Rusovce, Jarovce a Čunovo a Rakúskou republikou.

1.3. Postup a spôsob spracovania UŠ

UŠ BAUM je spracovaná v zmysle zákona 50/1976 Z.z. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku v znení neskorších predpisov a v zmysle vykonávacej vyhlášky MŽP SR č. 55/2001 Z.z. o územnoplánovacích podkladoch a územnoplánovacej dokumentácii.

Hlavné mesto SR Bratislava vyhlásilo verejnú anonymnú súťaž návrhov na získanie najlepšej koncepcie riešenia prihraničného územia BAUM. Zvítazil návrh nášho ateliéru Global design, na základe čoho sme po podpise zmluvy dňa 19.11.2013 začali pracovať na Urbanistickej štúdií BAUM.

Urbanistická štúdia je spracovaná v súlade so schváleným zadáním ako ideové riešenie, ktoré určuje hlavnú koncepciu riešenia regiónu BAUM, definuje rámcový a principiálny spôsob rozvoja prihraničných území s dôrazom na ekológiu a obmedzenie ďalšej urbanizácie centra regiónu. V UŠ sú definované „cieľové vízie“, ktoré po prerokovaní a odsúhlasení v tejto UŠ, musia byť následne rozpracované v podrobnejšej predprojektovej a projektovej dokumentácii.

Podľa schváleného zadania UŠ BAUM má štúdia nasledovné etapy:

1. Prípravné práce :

- príprava a úprava mapových podkladov,
- analýza krajiny, základné geografické a geologické charakteristiky,...
- naštudovanie všetkých relevantných podkladov – spracované a schválené ÚPP a ÚPD.

2. Prieskumy, rozbor a identifikácia problémov

- analýza súčasného stavu – prieskumy a rozbor, terénny prieskum,
- identifikácia javov v riešenom území a okolí, v oblasti dopravy, občianskej vybavenosti, cestovného ruchu,.....

- identifikácia existujúcej krajinej štruktúry v prihraničnom území v Rakúskej republike, vrátane vyhlásených chránených území a celkov,
- naštudovanie relevantnej dokumentácie aktuálnych projektov v prihraničnom území v Slovenskej a Rakúskej republike,
- vyhodnotenie analýzy a identifikácia problémov v území so zameraním na možný priestorový potenciál regiónu.

3. Návrh riešenia

- návrh koncepcie riešenia na podklade koncepcie víťazného súťažného návrhu
- návrh konkrétneho funkčného využitia plôch v tzv. zelenom páse s ohľadom na vzťah k zastavanému územiu resp. prírodnému prostrediu
- koncepcia obnovy pôvodných dunajských ramien v južnej časti riešeného územia (katastrálne územia Hainburg, Wolfsthal, Berg, Petržalka, Kittsee, Jarovce, Rusovce, Čunovo, Rajka)
- návrh nových dopravných prepojení - všetky druhy dopravy
- doplnenie siete lokálnych cyklotrás a ich prepojenie na regionálne a národné cyklotrasy prechádzajúce riešeným územím
- návrh koncepcie CR predovšetkým v oblasti šetrného cestovného ruchu
- návrh koncepcie využitia územia regiónu BAUM
- návrh koncepcie využitia poľnohospodárskej pôdy, zameraný na zeleň a poľnohospodársku produkciu

Kvalitárske výbory v etape spracovania návrhu UŠ:

Na kvalitárskych výboroch boli predstavené jednotlivé fázy spracovania návrhu UŠ BAUM:

- prezentácia rozpracovanosti návrhu UŠ s dotknutými orgánmi a organizáciami a predstaviteľmi miest a obcí regiónu BAUM
- úprava návrhu v súlade s dohodnutými závermi kvalitárskych výborov UŠ BAUM
- stanovenie hlavných cieľov pre ďalšie etapy projektu BAUM

4. Prerokovanie UŠ a jeho vyhodnotenie

Prerokovanie a jeho vyhodnotenie sa realizovalo štandardným spôsobom v súlade so stavebným zákonom SR. Celú etapu zabezpečil obstarávateľ UŠ, t.j. hlavné mesto SR Bratislava.

5. Čistopis UŠ BAUM

Výsledky prerokovania boli zhrnuté v materiáli Vyhodnotenie pripomienkového konania, ktorý obdržala v nemeckom jazyku aj rakúska strana a na rokovaní MEP 16.10.2014 ho odsúhlasila. Na základe výsledkov prerokovania dal objednávateľ pokyn spracovateľovi na dopracovanie tohto čistopisu UŠ.

6. Ďalší postup implementácie výsledkov UŠ

Jednotlivé zámery navrhované v UŠ budú postupne podľa potreby overované v podrobnejšej územno-technickej dokumentácii a následne po preverení budú zapracované do územnoplánovacej dokumentácie mesta.

2. ROZBOR A HODNOTENIE PODMIENOK PRE ROZVOJ ÚZEMIA

2.1. Širšie územné vzťahy

Obrázok 1 Širšie situovanie regiónu BAUM v rámci medzinárodného priestoru Centropo

Územie BAUM je súčasťou medzinárodného regiónu Centropo, ktorého územie je založené na integrácii a vzájomnej spolupráci 4 krajín – Rakúsko, Maďarsko, Čechy a Morava a Slovensko. Spolupráca sa rozvíja predovšetkým na hospodárskej základni 4 miest – Viedeň, Bratislava, Brno a Győr. Geografická blízkosť týchto miest zároveň dáva regiónu potenciál pre vytvorenie spoločných kultúrno – spoločenských podujatí a taktiež **potenciál pre vytvorenie spoločného zázemia pre šport a rekreáciu priamo v centre tohto územia, čo je práve lokalita nami riešeného územia BAUM.**

Okrem toho región Centropo má bohatý potenciál v rozvoji kooperatívnej hospodárskej základne založenej na existujúcich podnikateľských aktivitách, ale napr. aj na **kooperácii v rámci poľnohospodárskej výroby zameranej na tradičné formy hospodárenia v oblasti živočíšnej a rastlinnej výroby.**

2.2. Územie regiónu BAUM

Región BAUM tvorí jadro regiónu Centropo a preto môže profitovať hlavne zo svojej strategickej polohy, ktorá poskytuje:

- jedinečné prírodné prostredie so zachovanými biotopmi v tesnom dotyku s urbanizovaným územím, využiteľné pre:
  - víkendovú a každodennú rekreáciu a šport
  - medzinárodný CR
  - tradičnú poľnohospodársku výrobu so zameraním na bioprodukciiu v živočíšnej a rastlinnej výrobe
  - historicky tradičné a dnes netradičné typy poľnohospodárskej výroby
  - využitie rieky Dunaj a Morava pre turistickú aj hromadnú lodnú dopravu
  - Národný park Dunajské Luhy (Donau-Auen) – poznávanie prírody a pôvodnej zachovanej krajiny
- jedinečné prostredie s dlhoročnými historickými tradíciami a s významnými pamiatkami:
  - historicky významný región Marchfeld
  - hrady a zámky na slovenskej a rakúskej strane
  - tradície nadväzujúce na spoločné „korene“ obyvateľstva na oboch stranách – kultúrne, gastronomické,...
- jedinečné možnosti rozvoja dopravnej infraštruktúry, ktorá perspektívne optimálne prepojí obe časti regiónu BAUM s potenciálom vytvorenia významného dopravného uzla v centre Európy:
  - medzinárodná vodná dopravná trasa Dunaj spája Bratislavu a Viedeň s Čiernym a Severným morom,
  - blízkosť dvoch letísk medzinárodného významu Bratislava a Schwechat,
  - navrhované diaľničné a železničné medzinárodné ťahy, ktoré majú byť dobudované v blízkej budúcnosti:
    - koridor TEN T – modernizácia žel. trate Bratislava – Viedeň
    - diaľnica D4 s napojením na rýchlostnú komunikáciu S8 (2020–2024)
  - navrhované lokálne prepojenia cestnej a železničnej siete, ako aj turisticky využívaných cyklotrás
- jedinečné možnosti v revitalizácii krajiny do stavu trvalo udržateľnej kultúrnej krajiny, ktorá bude zároveň efektívne využiteľná pre obyvateľov blízkych miest a obcí.

Na tento potenciál nadväzuje návrh riešenia UŠ, ktorý je popísaný v nasledujúcich kapitolách.

2.3. Vymedzenie riešeného územia

Územie pre riešenie urbanistickej štúdie BAUM pozostáva z 8 mestských častí Bratislavy, 10 rakúskych obcí spolkovej krajiny Dolné Rakúsko a 4 rakúskych obcí spolkovej krajiny Burgenland.

Sú to :

- na slovenskej strane územie hlavného mesta Bratislavy v rozsahu hraníc katastrálnych území mestských častí **Záhorská Bystrica, Devínska Nová Ves, Devín, Karlova Ves, Petržalka, Jarovce, Rusovce a Čunovo**
- na rakúskej strane katastrálne územia rakúskych obcí **Marchegg, Lassee, Engelhartstetten, Eckartsau, Hainburg a.d. Donau, Bad Deutsch-Altenburg, Hundsheim, Wolfsthal, Berg, Prellenkirchen, Edelstal, Kittsee, Pama a Deutsch Jahrndorf.**

Obrázok 2 Vymedzenie riešeného územia

Súčasťou regiónu BAUM sú tieto obce/mestské časti:

Tabuľka 1 - Zoznam obcí/mestských častí regiónu BAUM

Mestská časť / Gemeinde	Okres / Bezirk	Kraj / Bundesland
Záhorská Bystrica	Bratislava IV	Bratislavský kraj
Devínska Nová Ves	Bratislava IV	Bratislavský kraj
Devín	Bratislava IV	Bratislavský kraj
Karlova Ves	Bratislava IV	Bratislavský kraj
Petržalka	Bratislava V	Bratislavský kraj
Jarovce	Bratislava V	Bratislavský kraj
Rusovce	Bratislava V	Bratislavský kraj
Čunovo	Bratislava V	Bratislavský kraj
Bad Deutsch-Altenburg	Bruck an der Leitha	Niederösterreich
Berg	Bruck an der Leitha	Niederösterreich
Hainburg a.d. Donau	Bruck an der Leitha	Niederösterreich
Hundsheim	Bruck an der Leitha	Niederösterreich
Prellenkirchen	Bruck an der Leitha	Niederösterreich
Wolfsthal	Bruck an der Leitha	Niederösterreich
Eckartsau	Gänsendorf	Niederösterreich
Engelhartstetten	Gänsendorf	Niederösterreich
Lasse	Gänsendorf	Niederösterreich
Marchegg	Gänsendorf	Niederösterreich
Deutsch Jahrndorf	Neusiedl	Burgenland
Edelstal	Neusiedl	Burgenland
Kittsee	Neusiedl	Burgenland
Pama	Neusiedl	Burgenland

Predmetom riešenia je prihraničné územie medzi Rakúskou a Slovenskou republikou. Presné vymedzenie územia pre riešenie širších vzťahov nebolo v zadaní stanovené, preto v rámci širších územných vzťahov sú zohľadnené adekvátne javy aj na širšom území Rakúska a Slovenska a čiastočne aj Maďarska.

2.4. Opis riešeného územia

Územie regiónu BAUM je geomorfologicky jedinečné -leží na styku Podunajskej nížiny, Malých Karpát, Záhorskej nížiny a Viedenskej panvy. Preteká ním druhá najväčšia európska rieka Dunaj a tu sa vlieva doň rieka Morava. Rovina Marchfeld na severe sa prechodom cez Moravu mení na zvlnené územie pohoria Malých Karpát. Južne od toku Dunaja sa rozprestiera Viedenská panva, kde sa v tzv. karmundskej bráne pri Hundsheimských vrchoch nachádza okraj Východných Álp. Zlomom Viedenskej panvy v Alpsko-Karpatskom oblúku vznikol rad termálnych línií s hodnotnými termálnymi prameňmi. Z juhu región BAUM nadväzuje na nížinu Neziderského jazera.

Jedná sa o teplý a suchý nížinný klimatický región s chladnou zimou. Podľa klimaticko-geografického typu ide o prechod medzi nížinnou a horskou klímou.

Rieka Dunaj prirodzene člení riešené územie/region BAUM na severnú a južnú časť charakteristickú odlišným prírodným prostredím a charakterom krajiny. Popis jednotlivých častí uvádzame nižšie.

Geologické podložie

Podunajská nížina siaha do územia Bratislavy svojou najzápadnejšou časťou. Tvoria ju vodorovne uložené a vrásnením neporušené mladotretihorné vápnité íly a piesky, spočívajúce na poklesnutom kryštalickej jadre. Prikrývajú ich naplaveniny Dunaja, ktorý po vyústení z Devínskej brány časť plaveného materiálu ukladá a vytvára mohutný náplavový kužeľ. Táto činnosť, ako aj spôsob zaklíbovania rieky s prítokmi úzko súvisí s klimatickými zmenami počas štvrťohôr.

Záhorská nížina je najvýchodnejšou časťou Viedenskej panvy.

Geologické zloženie Malých Karpát je dosť pestré, tvoria ho zväčša kryštallické horniny, najmä dvojsľudné granity až granitoid tzv. bratislavského typu, z ktorých je väčšia časť pohoria. Ojedinele vystupujú aj šošovky dioritov, biotitických svorových rul a amfibolitov. Zvyšky hornín druhohorného obalu sa zachovali v oblasti Devína a Devínskej Kobyly. Sú tu vápence, dolomity, úlomkovité vápence a brekie devínskeho vývinu, vyvrásnené z dna mladotretihorného mora. V mladších tretihorách vyčnievala Devínska Kobyla ako ostrov z mora na okraji vyvíjajúcej sa Viedenskej panvy; z tohto obdobia pochádza pás pobrežných usadenín okolo jej vrcholu, ktoré tvoria vrstvy zlepcov, pieskovcov, pieskov a vápencov s množstvom skamenelín.

Malé Karpaty sú najvýraznejšou horskou prekážkou pre prúdenie vzduchu. Účinkom tohto pohoria je značný rozdiel v rozložení smerov a rýchlosti vetra. V Podunajskej nížine prevládajú severozápadné, v Záhorskej nížine juhovýchodné vetry. Osobitosť polohy Bratislavy sa prejavuje všeobecným zosilnením vetra, bezprostredným účinkom Malých Karpát a spomínaným - dýzovým efektom.

Riešeným územím preteká druhý najväčší veľtok Európy Dunaj. Na územie Slovenska vchádza cez Devínsku bránu, kde má väčší spád, pri výstupe z brány sa znižuje, preto ukladá nánosy a rozvetvuje sa.

Pôdny kryt územia je najmä v intraviláne silne pozmenený činnosťou človeka, zástavbou, navážkami, vinicami, záhradami a podobne. V oblasti pohoria prevládajú hnedé lesné pôdy nenasýtené. Pozdĺž malokarpatských potokov Dunaja a Malého Dunaja sú pásy nívnych pôd.

Rieka Dunaj a jej premeny

Riešeným územím preteká druhý najväčší veľtok Európy Dunaj. Tvorí významnú európsku plavebnú cestu v celkovej dĺžke cca 3500 km. Do riešeného územia BAUM na rakúskej strane vstupuje pri Eckartsau. Na územie Slovenska vchádza cez Devínsku bránu. V tomto mieste preteká Dunaj cez žulový prah, ktorý je tvorený zvyškom chrbtu Malých Karpát, prechádzajúcim na rakúsku stranu. Túto prírodnú prekážku rieka svojou erozívnou činnosťou dodnes nedokázala prekonať.

Zatiaľ čo po Devínsku bránu si Dunaj zachováva pozdĺžny sklon horskej časti toku rieky (0,4 ‰), pri výstupe z Devínskej brány postupne podstatne mení charakter na nížinnú rieku (0,04 ‰), čo spôsobilo vytvorenie rozvetveného riečného systému, nazývaného „vnútrozemská delta“, kde rieka meandruje. V tejto časti toku tečie Dunaj po vlastnom náplavovom (dejekčnom) kuželi. Ako všade na rieke, kde sa lomí jej spád, mení sa aj rýchlosť prúdenia a mení sa unášacia rýchlosť, čoho dôsledkom je, že sa ukladajú splaveniny a vytvárajú sa brodové úseky, čo je trvalým problémom časti toku pod Bratislavou. V oblasti Gabčíkovo-Nagymaros je pokryvná hrúbka aluviálnych naplavenín viac ako 300m.

Významné úpravy na rieke sa datujú od 18. storočia. Rozsah dunajskej inundácie bol v minulých storočiach radikálne redukovaný, zatiaľ čo prietok cez toto územie zostal na porovnateľnej úrovni. Rôznymi úpravami a zásahmi do pôvodného toku (hlavne napriamovaním riečného koryta) sa hlavný prietok koncentroval do zúženého koridoru opevnených brehov Dunaja a počas povodní medzi ochranné hrádze. To zväčšilo rýchlosť prúdenia, a tým aj deštruktívnu silu vody (erózia dna, vyšší transport splavenín) a postupne vyvolalo ďalšie následné opatrenia predovšetkým v ochrane pred povodňami a zabezpečení plavby.

Umelé prehlbovanie plavebnej cesty dodnes znamená nekončiacu sa kontinuálnu činnosť ekonomicky veľmi náročnú, ale bez dlhodobého efektu. Preto začiatkom 50. rokov minulého storočia boli sústredené úvahy na definitívne riešenie tohto cca 180 km dlhého úseku Dunaja, t.j. vytvorením hlbokovodnej plavebnej cesty, prostredníctvom vzdutej hladiny. Boli určené tri základné profily pre vytvorenie vzdutia tak, aby na seba hladinovo kontinuálne nadväzovali: profil Nagymaros a profil

Wolfsthal s medzistupňom Gabčíkovo, ktorý sa napokon ako jediný v modifikovanom variante C (dočasné riešenie) zrealizoval (1992) výlučne na slovenskom území. Politické, ekonomické, ekologické a iné dôvody v jednom prípade na maďarskej strane a v druhom prípade na rakúskej strane spôsobili, že problém bezpečnej plnohodnotnej plavebnej cesty sa nedoriešil.

Rakúska strana začala v r.2008 s realizáciou „Súhrnného vodohospodárskeho úpravného projektu Dunaja na východ od Viedne“ (Flussbauliches Gesamtprojekt für die Donau östlich von Wien) so zámerom riešiť vyššie uvedené problémy v úseku medzi VD Freudenau a rakúsko-slovenskou hranicou. Hlavné ciele tohto projektu sú:

- trvalo udržateľné zlepšenie Dunajskej cesty, menšie náklady na údržbu
- zabránenie ďalšiemu postupu poklesu dna Dunaja jeho stabilizáciou
- zachovanie a trvalo udržateľné zlepšenie ekologických podmienok, zvlášť v brehovej zóne a v riečnych ramenách (s prihliadnutím na potreby NP Donau Auen)
- nezhoršiť existujúcu protipovodňovú ochranu priľahlých území
- zvýšiť hladinu podzemných vôd
- obnoviť prepojenie Dunaja s jeho inundáciou
- zabezpečiť prúdenie vody cez ramennú sústavu

Medzi Súhrnným vodohospodárskym úpravným projektom Dunaja na východ od Viedne a Vodným dielom Gabčíkovo chýba hydraulické, plavebné aj vodohospodárske prepojenie. Predmetný projekt nerieši, resp. dosahy jeho realizácie spôsobom stabilizácie dna umelou dotáciou (spätným zasypávaním štrkom určitej granulácie) nemajú vplyv na zlepšenie vodnej cesty v kritickom úseku medzi Hainburgom a Devínskou bránou.

V úseku Dunaja v riešenom území po vybudovaní VD Freudenau pri Viedni a VD Gabčíkovo vznikli významné zmeny:

- prerušil sa transport splavenín cez VD Freudenau
- zvýšila sa erózia dna Dunaja pod VD Freudenau, čo spôsobilo pokles hladiny a následne negatívny dopad - vysušanie v území inundácie (NP Donau Auen)
- pokles dna Dunaja negatívne vplýva na plavebné podmienky, na hladiny okolitej povrchovej a podzemnej vody, pôdnu vlhkosť, aluviálne mokrade, prevádzku vodných zdrojov a pod.
- najdôležitejšie premeny v súvislosti s odstránením opevnenia brehov na rakúskom území nastávajú v zdrži Hrušov pod Bratislavou, kde sa zastavila erózia dna a dochádza k zvýšenému usadzovaniu splavenín

Z posledných významných úprav na rieke Dunaj je potrebné uviesť realizáciu protipovodňovej ochrany územia od Devína, cez Bratislavu s napojením na zdrž VD Gabčíkovo, dokončenú v r.2010. Mesto Bratislava je v súčasnosti chránené na 1000 ročnú vodu, s výnimkou mestských častí Karlova Ves, Devín a Devínska Nová Ves, kde je ochrana len na 100 ročnú vodu.

Prírodné prostredie

Najnižšie polohy - alúvium zaberajú stupeň lužných lúk a lužných lesov. V podunajských lužných lesoch na oboch brehoch Dunaja rastie hlavne topoľ biely a čierny, jelša, vrbá a bylenný podrast. Suchšie miesta majú pestrejšie druhové zloženie s prímiesou jaseňa, brestu i duba. Na miestach po odstránení lužných lesov sa rozkladajú lužné lúky. Celkový ráz a zloženie rastlinných spoločenstiev závisí od hĺbky spodnej vody. V územiach trvale zaliatych vodou sú vodné rastlinné spoločenstvá; tam, kde je spodná voda blízko povrchu, nachádzame ostricové mokré lúky. Predhorie a časť svahov vlastného pohoria zaberajú vinohrady (ľahké pôdy a vhodné klimatické pomery, ktoré sa rozšírili prevažne na ujmu pôvodných dúbav). Rozšírením vinohradov vznikli nové presvetlené suchšie a teplejšie plochy, na ktorých vnikla z nižšej panónskej kveteny.

Na kvetenu je bohatá Devínska Kobyla. Piesčité svahy nad Dúbravkou pokrýva klinček seguierov (Dianthus Seguieri), bledavka ovisnutá (Ornithogalum nutans), južný svah charakterizujú skalné stepi. Z lesných spoločenstiev prevládajú teplomilné dúbravy a dubovo-hrabové porasty. Aj v dubovom poraste sú niektoré vzácne druhy vstavačovitých rastlín: jazyčník kozlí (Himantoglossum hircinum), trčník čmeľovitý (Ophrys fuciflora) a iné.

Veľká časť záplavového územia rieky Moravy patrí na slovenskej strane pod správu CHKO Záhorie, avšak CHKO Záhorie nezasahuje do regiónu BAUM. Pomoravie je významným prírodným chráneným územím aj na rakúskej strane. Z bohatého druhového zloženia vlhkých lúk sa tu vyskytuje v hojnom zastúpení fialový plamienok celistvolistý, modrastý kosatec sibírsky či snežienke podobnú dobre známu bleduľu letnú. O dôležitosti územia svedčí aj jeho zaradenie medzi európsky Významné vtáčie územia (VVÚ Morava) a medzinárodne významné vtáčie lokality (International Bird Area). Veľmi populárne je chránené vtáčie územie v okolí Marcheggu – tzv. „bocianie mesto“.

Pestrosť rastlinných druhov, ktoré možno vidieť z rieky, je daná rozmanitosťou stanovišť. Ich rozmiestnenie je úzko späté s výskytom vody. Druhovo najbohatšie sú však zaplavované, pravidelne kosené lúky, kde na 10 m² možno nájsť viac ako 50 rastlinných druhov. Lúky v tejto oblasti, pokiaľ ide o zachovalosť a rozlohu, nenájdeme už nikde v strednej Európe. Rovnako pestrá je i fauna nivy Moravy. V rieke a jej prítokoch bolo zaznamenaných až 62 druhov rýb, čo ju zaraďuje medzi druhovo najbohatšie rieky v Európe.

Živočíšstvo

Silná aglomerácia obyvateľstva a priemyslu najviac postihla živočíšstvo. Menšiu výnimku tvoria lesné oblasti, Devínska Kobyla a čiastočne aj Dunaj. Zvláštne postavenie má Devínska Kobyla, ktorú začleňujeme do panónskej oblasti.

V Dunaji sa vyskytuje šesť druhov jeseterov, najhojnejšie jeseter malý (Acipenser ruthenus), ryby kaprovité, redšie vzácna plotica lesklá, okúne, sumce a menejcenné druhy z rodu hlaváčov. Pri rieke preletujú bociany, volavky, kormorány.

Niva rieky Moravy bola zaradená medzi významné vtáčie územia (BirdLife International). Hniezdi tu 118 druhov z celkového množstva 176 tu zaznamenaných druhov vtákov. Nechýbajú medzi nimi bociany, volavky, chriaštele, beluše, rybárik obyčajný a mnohé iné.

V záhradách a vinohradoch sa vyskytujú zajace a drobné poľné hlodavce. V poslednom období sa veľmi rozmnožila aj vysoká – predovšetkým srny, ktoré často vchádzajú do záhrad a strácajú plachosť.

Od roku 1964 je na ploche 27,97 havyhľásená prírodná rezervácia Devínska Kobyla s bohatou teplomilnou panónskou flórou a faunou.

Severná časť regiónu BAUM - AT/SK

Dokladom rozdielného vývoja území na slovenskej a rakúskej strane v 2. polovici 20. storočia je premena krajinného rázu susedných území po oboch stranách rieky Moravy a Dunaja, ktorý bol pôvodne takmer identický, prevažne vidiecky s intenzívnou poľnohospodárskou činnosťou, jednak živočíšnou ale aj rastlinnou výrobou.

Severná časť územia BAUM sa za posledných 50 rokov veľmi odlišne vyvíjala, preto majú územia na oboch brehoch Moravy odlišný ráz. Na slovenskej strane vzniklo v 70. a 80. rokoch 20. storočia husto obývané územie s hustou sieťou dopravnej infraštruktúry regionálneho významu. Vznikla tu celoslovensky významná priemyselná zóna automobilového priemyslu – dnes Volkswagen a sídlisko s 10 000 obyvateľmi v Devínskej Novej Vsi, čo malo podstatný vplyv na krajinotvorbu územia.

Rakúska strana aj vďaka tomu, že susedila so „železnou oponou“ ostala kľudným vidieckym regiónom (Marchfeld), akým nikdy v histórii nebola, nakoľko územím tradične prechádzali významné medzinárodné obchodné cesty a tradične bol región úzko hospodársky a kultúrne previazaný so slovenskou a moravskou stranou. O úzkych kontaktoch s okolitými kultúrami svedčí aj pôvodné národnostné zloženie obyvateľstva tejto časti regiónu. Tradične tu spolu žili národnosti – rakúska, slovenská, moravská, chorvátska, nemecká a dokonca aj maďarská.

Na slovenskej strane nádherná príroda na pohraničí s Rakúskom bola zakonzervovaná v čase „železnej opony“ a uchránená pred výraznejším vplyvom človeka. Dokonca sa časť územia dostala do stavu, ktorý stáročia dozadu v okolí Dunaja a Moravy nebol, nakoľko bez zásahu človeka bola ponechaná cca 45 rokov a následná ochrana cca 25 rokov, t.j. po dobu 70 rokov bola ponechaná ako bezzásahové územie. Takýto spôsob „ochrany“ však priniesol do územia aj negatíva, ktoré tu historicky nikdy neboli. Zaburinené rozsiahle územia Moravskej nivy na slovenskej strane, pôda ležiaca ladom, historicky vždy využívaná ako pastviny. Náletové invazívne dreviny vytláčajúce z územia pôvodné druhy rastlín spôsobili úplnú botanickú premenu krajiny.

Na rakúskej strane pri Dunaji sú zvyšky pôvodných lužných lesov, mŕtve ramená a najväčší komplex vlhkých lúk v strednej Európe, zaradený do zoznamu medzinárodne významných mokradí (Ramsarská lokalita). Niva rieky Moravy bola zaradená medzi významné vtáčie územia (BirdLifeInternational).

Jedinečnosťou Dunajských luhov pozdĺž vodného toku na rakúskej strane je Národný park Donau-Auen na slovenskej časti Chránená krajinná oblasť Dunajské Luhy.

Záplavové lúky a lužné lesy od sútoku Dunaja a Moravy pod hradom Devín až po Moravský sv. Ján poskytujú divoké neudržiavané územie, ktoré je síce bezzásahové, ale aj žiaľznečistené. Okolie rieky Moravy vďaka dlhoročnému zákazu vstupu na slovenskej strane od roku 1951 až do pádu železnej opony (1989) úplne zmenilo krajinný ráz, nakoľko pôvodne boli lúky bez porastu na brehu rieky Moravy boli vypásané husami, kačkami a v neskoršom období aj dobytkom a kozami. Dnes sa lúky nekasia, nespásajú a nikto sa o územie pravidelne nestará, postupne sa mení aj druhové zloženie rastlín v území. Popri rieke Morave vedie náučný chodník v trase, ktorá bola pôvodne ako asfaltová komunikácia na vojenské stráženie hranice (železnej opony). Má dĺžku 80 km, čo ho zaraďuje medzi najdlhšie náučné chodníky na Slovensku.

Marchfeld je významnou a tradičnou poľnohospodárskou oblasťou. Nakoľko tu nebola prerušená kontinuita poľnohospodárskeho obrábania krajiny, našiel sa prirodzený spôsob, ako krajinu zároveň chrániť ale aj primerane využívať na poľnohospodársku produkciu. Tradične sa tu pestuje obilie a zelenina (špargľa, jahody,...). Je to poľnohospodársky významná oblasť aj v celorakúskom merítku.

Na rakúskej strane sa primerane rozvíja aj cestovný ruch založený na poľovníctve, pešej turistike, cykloturistike ako aj poznávacom turizme, nakoľko je tu niekoľko zaujímavých historicky hodnotných zámkov (najznámejší Schlosshof, ďalšie Eckartsau, Niederweiden a Marchegg - tzv. marchegské zámky).

Problémom tejto časti regiónu BAUM je stále nedobudovaná cestná infraštruktúra, ktorá by lokálne prepojila slovenskú a rakúsku stranu. Je tu predovšetkým potreba výstavby/obnovy cestnej komunikácie v bode pôvodného cestného spojenia – tzv. Marchegské mosty.

Existujúce železničné prepojenie Marchegg a nový cyklomost Devínska Nová Ves – Schlosshof sú lepšie ako nič, ale stále je nedostatočné prepojenie západnej časti Bratislavy s Viedňou.

Južná část regiónu BAUM - SK/AT

Vzhľad a využitie tejto časti regiónu je podobne ako severná časť podmienená historickým vývojom územia, ktorý bol na rakúskej a slovenskej strane po 2. svetovej vojne veľmi odlišný. Slovenská časť sa stala súčasťou katastrálneho územia hlavného mesta, ku ktorému boli postupne pričlenené aj pôvodné vidiecke sídla, ako Jarovce, Rusovce a Čunovo. V 70-tych rokoch 20. storočia bola začatá výstavba najväčšieho sídliska v SR – Petržalky s cca 120 000 obyvateľmi. Tieto fakty úplne zmenili ráz krajiny z typicky vidieckeho osídlenia v poľnohospodárskej krajine na mestskú sídliskovú štruktúru. Vidiecky ráz bol čiastočne zachovaný len v obciach, dnes mestských častiach Jarovce, Rusovce a Čunovo, ale spôsob zástavby a životné prostredie dnes zodpovedá skôr rezidenčným mestským štvrtiam ako vidieckej zástavbe.

Okrem zastavanej plochy intravilánov obcí a mestských častí je južná časť zväčša tvorená poľnohospodárskou pôdou s porastmi vetrolamov a chránenými prírodnými územiami. Biotopy pozostávajú z druhovo bohatých, druhotných stepných spoločenstiev na sprašových a aluviálnych pôdach

rieky Dunaj. Časť územia je intenzívne obhospodarovaná orná pôda predelená vetrolamami a poľnými cestami. Hlavnou činnosťou je tu pestovanie plodín (kukurica, olejnaté plodiny, krmoviny), sady a ovocinárstvo ako aj poľovníctvo a turistika (bicyklovanie).

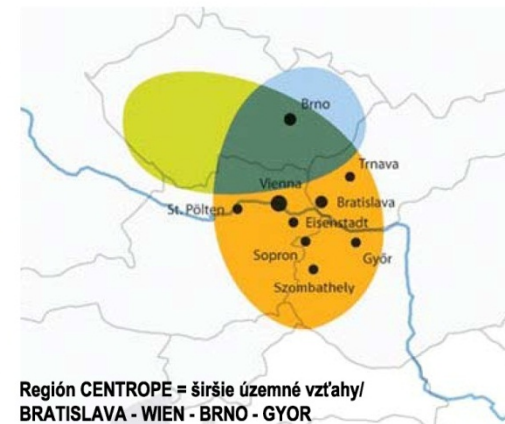
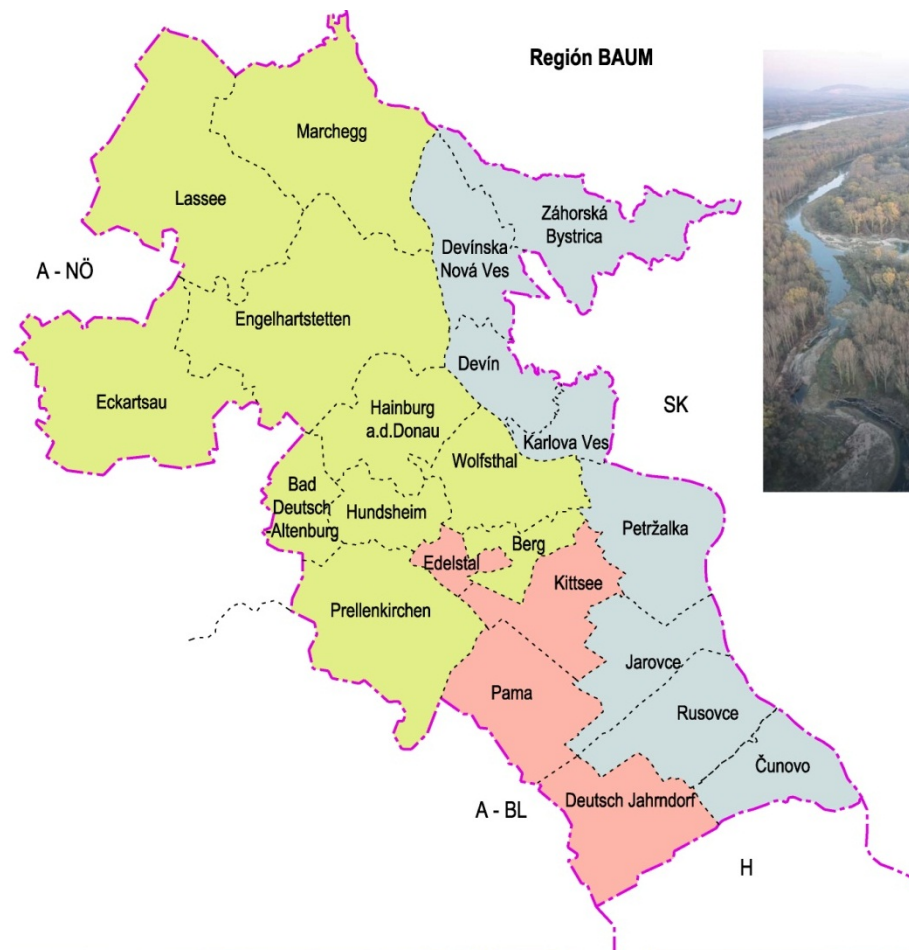
Na krajinu pravobrežnej časti Dunaja hlavne na slovenskom území mali veľký vplyv postupné zásahy do pôvodného toku Dunaja cca od pol. 18. storočia, pri ktorom prišlo k regulácii toku. Pôvodne bola na území mesta tzv. vnútrozemská delta Dunaja, ktorá veľkou časťou zasahovala do územia Petržalky. Po zasypaní a zarovnaní riečnych ramien sa krajina umelo vysušila a tým sa zmenila aj vegetácia v celej južnej časti regiónu BAUM. Aj z uvedeného dôvodu je potrebné a vhodné zrekonštruovať krajinu aj oživením pôvodných ramien a vrátením fenoménu vodného prvku späť do územia. Dodnes sú častipôvodných ramien zreteľne identifikovateľné v krajine, najmä na snímkach ortofotomáp. Z pohľadu rekonštrukcie krajiny nie je podstatné, aby bol vodný tok lokalizovaný presne v mieste pôvodných ramien, ale je dôležité, aby jeho realizácia bola technicky čo najjednoduchšia a funkcia trvalo udržateľná.

Územie na rakúskej strane regiónu nebolo natoľko modifikované ako na slovenskej strane. Historicky sa tu prelínali viaceré kultúry, územie bolo vždy národnostne veľmi zmiešané a obyvatelia udržiavali úzke kontakty – obchodné aj kultúrne – s blízkym okolím. O intenzívnej komunikácii a kontaktoch s okolitými kultúrami svedčí aj národnostné zloženie obyvateľstva tejto časti regiónu. Tradične tu spolu žili národnosti – rakúska, slovenská, moravská, chorvátska, nemecká a maďarská.

Rakúske územie je charakterizované hlavne poľnohospodárskou krajinou s lesnými ostrovčekmi, vetrolamami chránenými územiami. Južnú hranicu riešeného územia tvorí chránené územie rieky Leitha.

Výrazným prvkom sú veterné elektrárne na rakúskom území. Na jednej strane sú to alternatívne zdroje energie, ktoré sú vysoko ekologické, na druhej strane je to zásah do obrazu krajiny, ktorý nie je príliš atraktívny.

Región CENTROPE = širšie územné vzťahy/
BRATISLAVA - WIEN - BRNO - GYOR

Región BAUM

- spoločná a previazaná minulosť
- rozdielny vývoj v 2. pol. 20. stor. - "železná opona"
- jedinečné územie
- US BAUM šanca na optimálny rozvoj
- potenciál pre Bratislavu aj Viedeň

Region BAUM

- gemeinsame und eng verbundene Vergangenheit
- 2. Hälfte des 20. Jh. - "Eiserner Vorhang"
- einzigartiges Gebiet
- US BAUM Gelegenheit für optimale Entwicklung
- Potenzial für Bratislava und Wien

Obrázok 3Región BAUM

2.5. Stručná história územia

Riešené územie má vďaka strategickej polohe – križovatke dvoch obchodných ciest “jantárovej” a “podunajskej” pri sútoku Moravy a Dunaja, kde sa tmavé vody Moravy miešajú so svetlými vodami Dunaja – bohatú históriu. Boli nájdené doklady osídlenia už z obdobia neolitu aj z doby kamennej – Keltské osídlenie (Devín, Devínska Nová Ves). Jantárová cesta bola jednou z obchodných ciest spájajúca v staroveku juh Európy so Severom. Táto cestaviedla od Jadranského mora až k Dunaju a odtiaľ zrejme pozdĺž rieky Moravy smerom k Moravskej bráne a naprieč Sliezskom ďalej k Baltu.

Územie bolo súčasťou hraničného obranného systému Rímskej ríše – Limes Romanus (4. stor. pr. Kr.): vojenský tábor Gerulata v Rusovciach, Carnuntum v obci Petronell, na Devíne sa nachádzala predsunutá rímska strážna stanica.

V období Veľkej Moravy bol Devín významné hradisko na brehu nad Dunajom - jedna z najdôležitejších pevností proti expanzii Franskej ríše – významné hospodárske a vojenské centrum. Hrad strážil križovatku obchodných ciest a brod cez rieku Moravu. V r. 1050 dal cisár Heinrich III. príkaz postaviť na vrchu Schlossberg hrad a tým vzniklo mesto Hainburg. V r. 1268 bolo založené Přemyslom Ottokarom II. mesto Marchegg ako obranná bašta proti Uhrom.

V stredoveku boli udelené niektorým ďalším sídlam v tomto regióne mestské práva, napr.: Vydrice (dnešná Karlova Ves), Devín, Rusovce.

Počas Rakúsko-uhorskej monarchie vznikli úzke prepojenia medzi Viedňou a Bratislavou, ale aj inými sídlami v riešenom území na oboch stranách riek Moravy a Dunaja. Tieto vzťahy pokračovali aj v komplikovanej politickej a hospodárskej situácii v 1. polovici 20. storočia, kedy dokonca obe mestá a oba regióny prepájala električka. V Bratislave a okolí, takisto aj vo Viedni a jej okolí, vždy žili obyvatelia viacerých národností - rakúskej, maďarskej, slovenskej, českej a chorvátskej.

Spoločný vývoj bol na čas v rokoch 1948 až 1989 prerušený. Demokratické Rakúsko a totalitné Československo mali odlišné politicko-ekonomické systémy, navzájom oddelené „železnou oponou“. Rakúska časť riešeného územia sa stala perifériou v rámci krajiny a dokonca aj demograficky táto oblasť stagnovala.

Rok 1989 priniesol širšie politické zmeny v bývalých socialistických štátoch a ich následnú transformáciu. Vstup Rakúska do Európskej únie v r. 1995 a jej následné rozšírenie o Slovensko a ďalšie štáty v r. 2004 bol významný vývojový impulz pre tento región. Vstupom Slovenska do Schengenského priestoru v r. 2007 sa vytvoril priestor pre ešte užšiu spoluprácu Slovenska a Rakúska v rôznych oblastiach.

V súčasnosti má región Viedeň-Bratislava (a s ním aj región BAUM) perspektívu stať sa naozaj centrálnym európskym regiónom nielen geograficky, ale aj významovo.

2.6. Limity využitia územia

Základné limity využitia územia pre funkčnú zložku sídelná a krajinná zeleň tvorí existujúca a navrhovaná zástavba (definovaná v ÚPN BA) v južnej časti mesta Bratislava. Z tohto pohľadu možno charakterizovať funkciu bývania ako menej limitujúcu vo vzťahu k prírodným zložkám územia, ale funkcia výroby je pre navrhovanú koncepciu rozvoja zelene veľmi limitujúca a obmedzujúca. Z uvedeného dôvodu navrhujeme zmenu funkčného využitia územia podnikateľského parku Jarovce.

Ostatné limity obmedzujúce rozvoj zelene a prírodných zložiek sú dané hlavne trasovaním sietí technickej infraštruktúry, ktoré technicky obmedzujú a priestorovo limitujú výsadbu zelene.

Ako neobmedzujúce limity, ale naopak stimulujúce, sme vyhodnotili územia podliehajúce ochrane prírody, ktorých režim ochrany chápeme ako kreatívne východisko pre návrh špecificky využívaných krajinných, poľnohospodárskych a sídelných typov zelene. Takýto pohľad na ochranu prírody môže podporiť vytváranie rôznorodosti prostredí v danom území a tým podporí atraktivitu celého mesta Bratislavy. Väčšina limitov sa týka ochrany prírody a krajiny, ktorú navrhnutou koncepciou podporujeme a ďalej plošne a kvalitatívne rozvíjame.

Presné vymedzenie zastavaného územia a všetkých typov chránených území, vrátane územného systému ekologickej stability (USES) je definovaný v grafickej časti tohto projektu.

Ochrana prírody a krajiny

Na Slovensku ako i v Rakúsku je venovaná ochrane prírody veľká pozornosť. Je zodpovednosťou každého štátu i každého človeka prispieť k zachovaniu prírodného bohatstva pre súčasné aj budúce generácie.

Chránené územia predstavujú osobitne chránené časti prírody a krajiny, legislatívne chránené v zmysle príslušnej legislatívy oboch štátov. Chránené územia možno vyhlásiť vo viacerých kategóriách, v oboch krajinách je táto hierarchia obdobná. Uvádzame súpis chránených území SK/AT pre región BAUM. Graficky sú chránené územia zdokumentované aj v grafickej časti UŠ BAUM. Všetky chránené územia sú pre región BAUM **prínosom**, predstavujú potenciál pre ďalší rozvoj prírodných zložiek územia a spolu môžu vytvoriť vysokú kvalitu prostredia pre bývanie, rekreáciu a voľný čas.

Na územie Bratislavy zasahujú dve chránené krajinné oblasti. Lesy masívu Malých Karpát sú súčasťou CHKO Malé Karpaty, vyhlásenej v roku 1976 a aktualizovanej v roku 2001. Na ochranu zvyškov nížinných lužných lesov bola v roku 1998 vyhlásená CHKO Dunajské luhy. CHKO Záhorie je chránená nížinná oblasť pri rieke Morava v priamom kontakte s hranicou regiónu BAUM – s obcami Záhorská Bystrica a Marchegg. Významné chránené vtáčie územia sú CHVÚ Sysľovské polia, CHVÚ Záhorské pomoravie, a CHVÚ Dunajské luhy.

Územie BAUM zasahujú aj lokality zapísané do celosvetového Zoznamu mokradí medzinárodného významu v zmysle Dohovoru o mokradiach majúcich medzinárodný význam predovšetkým ako biotopy vodného vtáctva, tzv. Ramsarského dohovoru. Ramsarská lokalita Dunajské luhy patrí k najväčším vnútrozemským deltám v strednej Európe a začína na ľavom brehu Dunaja na úrovni Slovnaftu a na pravom brehu v miestach Jarovského ramena Dunaja, takisto aj významné Ramsarské územie pri rieke Morava. Maloplošné chránené územia (CHA, PR, NPR, PP, NPP) sú uvedené v tabuľke Súpis chránených území regiónu BAUM.

Na rakúskej strane sú najvýznamnejšími Národný park Donau-Auen (Dunajské luhy), chránená prírodná oblasť Donau-March-Thaya-Auen, chránené vtáčie územia Parndorfer Platte-Heideboden, March-Thaya Auen, Sandboden und Praterterrasse a Hundsheimer Berge Ramsarské chránené prírodné územie v oblasti Donau-Auen. Prehľad chránených území uvádzame v tabuľke a sú vyznačené v grafickej časti.

Tabuľka 2 Súpis chránených území regiónu BAUM

SK	AT
Národný park	Nationalpark
-	Nationalpark Donau- Auen
Chránená krajinná oblasť CHKO	Landschaftsschutzgebiet
CHKO Dunajské luhy	Donau-March-Thaya-Auen
CHKO Malé Karpaty	
CHKO Záhorie (mimo riešené územie)	
Ramsarská lokalita	Ramsar - Gebiete
Dunajské luhy	v oblasti Donau-Auen
Niva Moravy	pri rieke Morava
ďalšie mokrade region. aj lokálneho významu	
Územia európskeho významu	
ÚEV Rieka Morava	
ÚEV Devínske alúvium Moravy	
ÚEV Devínske jazero	
ÚEV Devínska Kobyla	
ÚEV Bratislavské luhy* (Slovanský ostrov,	
Sihoť, Pečňa, Soví lužný les)	
ÚEV Ostrovné lúčky*	

	ÚEV Štokravská Vápenka		
	ÚEV Biskupické luhy		
	ÚEV Homolské Karpaty		
	Chránené vtáčie územia CHVÚ		Vogelschutzgebiete
	CHVÚ Záhorské Pomoravie		Parndorfer Platte - Heideboden*
	CHVÚ Dunajské luhy*		Nordöstliches Leithagebirge*
	CHVÚ Sysľovské polia *		March-Thaya Auen*
	CHVÚ Malé Karpaty		Donau-Auen östlich von Wien *
			Pannonische Sanddünen
			Sandboden und Praterterrasse *
			Hundsheimer Berge *
			Feuchte Ebene - Leithaaunen *
	Maloplošné chránené územia		Naturschutzgebiete
1	CHA Devínske alúvium Moravy	12	Untere Marchauen
2	PR Štokravská vápenka	13	Kleiner Breitensee
3	NPR Devínska Kobyla	14	Lasse
4	NPP Devínska hradná skala	15	Braunsberg
5	PP Devínska lesostep	16	Hundsheimerberg
6	PR Fialková dolina	17	Spitzerberg
7	CHA Hrabiny		
8	CHA Chorvátske rameno		
9	CHA Jarovská bažantnica		
10	PR Dunajské ostrovy		
11	PR Ostrovné lúčky		
18	CHA Soví les		
19	CHA Pečniansky les		
20	CHA Sihot		
21	PR Starý háj		
22	PR Slovanský ostrov		
* územia/Gebiete NATURA 2000			

Pojmom **NATURA 2000** sa označuje sústava chránených území európskeho významu, resp. v zmysle zákona súvislá európska sústava chránených území. Cieľom sústavy NATURA 2000 je zachovať biologickú rozmanitosť v rámci celej Európskej únie prostredníctvom ochrany vybraných druhov rastlín, živočíchov a biotopov, ktoré sú najviac ohrozené ľudskou činnosťou alebo patria k tomu najvzácnejšiemu, čo sa na európskom kontinente zachovalo; čiže zachovanie prírodných biotopov a biotopov ohrozených druhov rastlín a živočíchov v celoeurópskom meradle. Niekoľko z týchto lokalít sa nachádza aj na území regiónu BAUM, viď označenie v tabuľke 2.

Ochranadropaveľkého

Takmer polovica svetovej populácie dropov veľkých fúzatých sa nachádza na Pyrenejskom polostrove (Španielsko, Portugalsko), v Rusku, Turecku a Maďarsku. Niekoľko malých populácií preživa v Rakúsku, na Slovensku a v Srbsku. Príležitostne sa vyskytuje v Českej republike. Druh je rozšírený v Európe a Ázii medzi 35-55° severnej šírky. Európsky poddruh (*Otis tarda tarda*) sa vyskytuje od Pyrenejského polostrova a severozápadného Maroka až po Sibír. Ázijský poddruh (*Otis tarda dybowskii*) od východného Altaja až po Mongolsko.

Pozorovania v 90-tych rokoch potvrdili kritický stav populácie na našom území, pričom výskyt jedincov bol zaznamenaný na Trnavskej pahorkatine a na Podunajskej rovine. Posledné hniezdenie na

našom území bolo zaznamenané v roku 1994 juhozápadne od Bratislavy v blízkosti štátnej hranice. Početnosť hniezdnej populácie bola koncom 90-tych rokov odhadovaná na 5 až 10 samíc. Hniezdiská sa nachádzajú v južnej časti regiónu BAUM v chránenom území rozprestierajúcom sa na území 3 štátov a to CHVÚ Sysľovské polia na Slovensku, SPA Parndorfer Platte-Heideboden v Rakúsku a Mosoni-sík v Maďarsku.

Ďalší výskyt dropa veľkého je v severnej časti územia BAUM v oblasti Marchfeld. V období migrácie bol druh pozorovaný aj na Borskej nížine. Stav západopanónskej populácie, t.j. stav populácie na území Rakúska, Slovenska a Malej dunajskej kotliny je približne 350 exemplárov. Uvedená populácia sa síce nachádza na území troch štátov, ale tvorí nerozlučiteľnú jednotu.

Rapidný pokles populácie dropa veľkého je priamo spojený s významnými zmenami v štruktúre biotopov. Pôvodné stepné biotopy boli vo veľkom rozsahu premenené na intenzívne obrábanú poľnohospodársku pôdu. Pre dropa veľkého sú obzvlášť nevhodné veľké plochy monokultúr s vysokým podielom poľnohospodárskych plodín vyšších ako 1,2 m (napr. kukurica alebo slnečnica), drop sa takýmto plochám vyhýba. Zmenšenie plochy trávnych porastov tiež negatívne ovplyvňuje dostupnosť rôznorodej potravy, bohatej na drobné živočíchy, čo má následne vplyv na hniezdenie a populačnú hustotu dropov.

CHVÚ Sysľovské polia je posledným pravidelným hniezdiskom dropov na Slovensku a slúži ako zimovisko a zhromaždisko pre viac ako 10% stredoeurópskej populácie dropov fúzatých. Z európskeho pohľadu plní územie dôležitú funkciu zimoviska tiež pre viac ako 1% stredoeurópskej populácie husí. Prežívanie populácie dropa veľkého na Slovensku je priamo spojené s vytváraním podmienok na ochranu územia, ktoré je dôležitou historickou lokalitou rozmnožovania tohto druhu.

Najväčšími hrozbami pre populáciu dropa veľkého v súčasnosti sú strata vhodných biotopov a vplyvy poľnohospodárskeho využívania pozemkov, úmrtnosť jedincov, vyrušovanie a nedostatočná podpora ochrany dropa verejnosťou. Negatívny vplyv týchto ohrození by mal byť zvrátený plánovanými ochrannými opatreniami ako príprava programu starostlivosti, komunikácia so zainteresovanými, výkup a prenájom pozemkov, pilotná agro-environmentálna schéma na ochranu dropa veľkého, kontrola predátorov a zvyšovanie povedomia verejnosti.

Ostatné limity v území

Inundačné územie vodných tokov ($Q_{100} + 50$, resp. $Q_{1000} + 50$)

Inundačné územia vodných tokov sú limitujúce pre investičnú výstavbu, ale pre rozvoj biotopov a zelene, ktorý je navrhovaný v tejto urbanistickej štúdii sú záplavové územia prínosom a obohatením.

V územiach v inundácii sa potenciálne môžu vyskytovať významné biotopy, územie sa dá využívať v súlade s ochranou prírody, je to prostredie atraktívne pre cestovný ruch a každodennú rekreáciu. Ďalšou z dôležitých funkcií je edukačná funkcia, ktorá perspektívne pomôže vybudovať lepšie povedomie verejnosti o potrebe trvalo udržateľného rozvoja územia BAUM. Rovnako dôležité je toto územie aj pre poľnohospodárstvo (napr. pasienky) a zachovanie biodiverzity v území pre budúce generácie.

Ochranné pásma(OP)vodných zdrojov

Na ochranu vodných zdrojov a na zabezpečenie budúcej potreby pitnej vody sa v oboch štátoch určujú ochranné režimy vodných zdrojov a stanovujú sa ochranné pásma, v ktorých sa zákonom obmedzujú a regulujú činnosti. V regióne BAUM sú to na slovenskej strane ostrov Sihoť - v súčasnosti najväčší a najkvalitnejší zdroj pitnej vody pre Bratislavu vodné zdroje Ostrovné lúčky, Sedláčkov ostrov a Pečniansky les.

Na rakúskej strane sú vodné zdroje, ktorých ochranné pásma zasahujú do katastrov obcí Lasse, Eckartsau a Kittsee. Takisto ako na slovenskej strane predstavujú limit predovšetkým pre územný rozvoj obcí.

Vodné zdroje Žitný ostrov

Celý Žitný ostrov je obrovskou zásobárňou podzemných vôd a jednou z najúrodnejších poľnohospodárskych oblastí Slovenska. Žitný ostrov má rozlohu takmer 1 900 km² a na jeho území sa nachádza približne sto obcí a usadlostí. Je to vlastne obrovský náplavový kužel, ktorý vytvoril Dunaj pod Bratislavou v období, keď sa rieka prerezávala cez Malé Karpaty a vstúpila do poklesávajúcej Malej

dunajskej kotliny. Pod povrchom sa nachádza asi 10 miliárd m³ kvalitnej pitnej vody, ktorá je sústavne doplňovaná vodou presakujúcou z riek. Podložie je tvorené zo štrkov, pieskov a hĺn. Množstvo podzemnej vody závisí od rozsahu, mocnosti a priepustnosti týchto sedimentov. Uloženie Dunaja na Žitnom Ostrove juhovýchodne od Bratislavy dosahujú mocnosť 10-15 metrov, pri Čilistove vyše 150 m, medzi Čilistovom, Dunajskou Stredou a Gabčíkovom 200 m a vo východnej časti Žitného ostrova len niekoľko metrov. Toto nerovnomerné rozloženie spôsobuje, že nie sú rovnaké podmienky pre výskyt podzemnej vody. Podzemná voda je väčšinou 2-7 m pod povrchom, ale v blízkosti Dunaja a Malého Dunaja iba v hĺbke 1-1,5 m. Nakoľko prioritou územia je vodohospodárska funkcia a ochrana podzemnej vody, celá oblasť Žitný ostrov tvorí významný limit pre rozvoj urbanizácie, technickej a dopravnej infraštruktúry.

Ochranné pásma (OP) veterných elektrární

Veterné elektrárne sa nachádzajú len na rakúskej strane regiónu BAUM. Veterné elektrárne svojou prevádzkou - hluk, negatívne pôsobia na rastliny a živočíchy a na fungovanie ekosystémov. Predstavujú obmedzenie pre situovanie rozvojových plôch na bývanie. Ich ochranné pásma (stanovenie minimálnych odstupov) sú v spolkových republikách Niederösterreich a Burgenland stanovené zákonom rôzne. Graficky sú tieto obmedzenia vyznačené vo výkreseč.2 Limity využitia územia.

Ochranné pásma veterných elektrární obmedzujú nielen investičnú výstavbu ale aj krajinný obraz vnímaní avôľnej krajiny. Návrh riešenia UŠ BAUM tieto územia plne rešpektuje a nezasahuje do nich.

Ochranné pásma(OP) technickej infraštruktúry

Cez riešené územie BAUM prechádza v smere východ-západ pásma určené pre budúce trasovanie koridorov rôznych typov technickej infraštruktúry. V tomto pásme na území Petržalky navrhujeme situovanie nového mestského parku za podmienky dodržania technických predpisov týkajúcich sa ochrany trás a zariadení technickej infraštruktúry. V území musia byť rešpektované všetky limity a obmedzenia vyplývajúce z ochranných pásiem technickej infraštruktúry podľa príslušných predpisov.

Trasy dopravy

Dopravné trasy sú taktiež limitom predovšetkým pre rozvoj biocentier a biokoridorov. Nakoľko nie je reálne tieto trasy eliminovať, je potrebné relatívne bezkolízne navrhnuť trasy biokoridorov.

3. NÁVRH RIEŠENIA

3.1. Východiská pre stanovenie koncepcie

Základné východiská

Motivácia pre vytvorenie tejto UŠ vychádzala predovšetkým z nasledovných cieľov:

- zabrániť neželanej extenzívnej urbanizácii územia, ktorá by postupne mohla spôsobiť začlenenie aj rakúskychobcí do organizmu mesta Bratislavy,
- vytvoriť „zelenú bariéru“, ktorá zabráni neželanému zrastaniu osídlení a súčasne poskytne kvalitný priestor pre každodennú rekreáciu obyvateľov z oboch strán – rakúskej aj slovenskej,
- vytvoriť ekologicky kvalitnú „zelenú os“, ktorá bude mať biologicko-ekologický význam pre prepojenie a ďalší rozvoj ekosystémov v území,
- vytvoriť harmonický celok z už existujúceho osídlenia regiónu BAUM, pri zachovaní jeho identity a pôvodného charakteru,
- odstrániť štátne hranice z pohľadu vnímania obyvateľov regiónu a nahradiť ich územím, ktoré obyvateľov oboch krajín môže aktívne spájať, (poznámka: z toho dôvodu v návrhu riešenia štátnu hranicu zakresľujeme rovnako ako ostatné administratívne hranice v regióne BAUM),
- vytvoriťlepšie „prevádzkové“ podmienky na kooperáciu oboch častí regiónu, predovšetkým:
  - doplnením spoločnej vybavenosti územia,
  - vytvorením atraktívneho jadra regiónu BAUM,
  - doplnením lokálnychdopravnýchprepojení v regióne,
  - dobudovaním spoločných dopravných osí prepájajúcich región s vyššími územnými celkami na oboch stranách hranice.

Rámcové návrhy pre rozvoj

Nadväzujúc na horeuvedené východiská sa riešenie UŠ BAUM zameralo na realizáciu „zeleného srdca“ regiónu, doplnenie ekostabilizačných zelených plôch do riešeného územia, obnovenie starých dunajských ramien, využitie územia pre rekreáciu v prírodnom prostredí, ako aj optimálne dopravné a technické prepojenie mesta Bratislavy s okolitými rakúskymi obcami. Schválená UŠ BAUM bude podkladom pri stanovení funkčných a priestorových limitov v novom územnom pláne mesta Bratislavy, resp. v zmenách a doplnkoch platného územného plánu mesta a v rozvojových koncepciách rakúskych obcí.

Pre riešenie UŠ BAUM boli stanovené tieto konkrétne ciele:

V oblasti krajinytvorby a ekológie:

Poznámka: konkrétne návrhy vid' príslušnú kapitolu a grafickú časť

- v riešenom území sú navrhnuté nové priestorové prepojenia Alpsko-Karpatského a Dunajského koridoru,
- na slovenskej a rakúskej strane sú navrhnuté nové priestorové prepojenia biokoridorov–Dunaj, Morava, Leitha a ďalších významných prírodných oblastí,
- v návrhu sú vyznačené konkrétne územia s návrhom vytvorenia siete prírodných a „umelých“ prvkov zelene (krajinná a sídelná zeleň), vodných tokov a vodných plôch, ktoré budú doplnením nadregionálnej kostry ekologickej stability územia,
- obnovené dunajské ramená sú trasované tak, aby zohľadnili okolité prírodné územie a priestorovo vymedzili obytnú zástavbu z východnej strany – od MČ Petržalka,
- vodné toky a plochy sú lokalizované v harmónii s novonavrhovanými plochami špecifickej vegetácie, sídelnej a krajinej zelene,

- návrh zvyšuje kvalitu existujúcej zelene, revitalizuje dobre založené parky a lesoparky v riešenom území, (pozn. Bažantnica, park pri Draždiaku v Petržalke),
- v štúdiu je rozpracovaná idea lokalizácie nového celomestského cintorína pre Bratislavu, ktorý bude mať charakter veľkého parkového cintorína,
- navrhujeme situovanienových plôch sídelnej a krajinnej zelene:
  - nového mestského parku – v južnej časti územia
  - nového krajinárskeho parku – v severnej časti územia
  - novej botanickej záhrady – v južnej časti územia
- navrhujeme prepojenia existujúcich lokálnych biocentier a biokoridorov na slovenskej a rakúskej strane formou nových remízok a vetrolamov v poľnohospodárskej krajine,
- návrh harmonizuje nové plochy zelene s existujúcim územným systémom ekologickej stability územia,
- návrh navyšuje podiel zelene na obyvateľa v celom riešenom území, čím podstatne zvyšuje kvalitu bývania v území.

V oblasti územného rozvoja, bývania a dochádzky za prácou

Spádovitosť obcí regiónu BAUM:

Celé územie regiónu BAUM potenciálne spáduje k mestu Bratislava, avšak južná časť regiónu má už dnes vytvorené dopravné prepojenia, ktoré umožňujú každodennú dochádzku za prácou do Bratislavy. Z uvedeného dôvodu sa stále viac mladých ľudí sťahuje z Bratislavy do rakúskych obcí na juhu regiónu – Kittsee, Wolfsthal, Edelstal, Hainburg, Berg. Dnes už býva v týchto obciach cca 15-31% slovenského obyvateľstva. Z južnej časti územia spádujú k mestu Bratislava obce Kittsee, Pama, Deutsch Jahrndorf, Edelstal, Berg, Prellenkirchen, Hainburg. Obce Hundsheim a Bad Deutsch-Altenburg spádujú skôr k mestu Viedeň. Predražené bývanie v hlavnom meste Slovenska a málo rozvojových plôch pre bývanie v rodinných domoch vedie mnohých Slovákov vzdávať sa viac a viac od centra hlavného mesta, do jeho okrajových častí a do blízkeho okolia s optimálnou dochádzkovou vzdialenosťou k centru mesta Bratislava. Vzdialenosťou, občianskou vybavenosťou a prístupom sú polohy rakúskych obcí v južnej časti regiónu BAUM pre tento typ bývania ideálne. Pokojná atmosféra, nízka kriminalita a čistota životného prostredia sú ideálne na rodinný život.

Severná rakúska časť regiónu BAUM má v súčasnosti nevhodné podmienky na každodennú dochádzku za prácou do Bratislavy. Absentuje tu cestné dopravné prepojenie a jediným spojením je železničná doprava a cyklomost Devínska Nová Ves-Schlosshof. Po vybudovaní plánovaného dopravného prepojenia diaľnicou D4 s rýchlostnou cestou S8 (2020-2024) vzniknú aj v severnej časti podmienky pre spádovanie obcí k Bratislave. Dnes spádujú obce severnej rakúskej časti regiónu BAUM hlavne ku Viedni. Predpokladáme, že po vybudovaní cestných prepojení vzniknú aj v severnej časti regiónu zvýšené nároky na rozvoj obcí vo vzťahu k potenciálnemu slovenskému obyvateľstvu. Očakávame, že vzhľadom na veľký atraktívny rádius Viedne a jej atraktivitu ako centra zamestnanosti, bude potenciálne k mestu Bratislava spádovať len obec Marchegg a prípadne východná časť obce Engelhartstetten.

Návrh územného rozvoja sídelnej štruktúry:

- koncepcia riešenia rozvoja sídelnej štruktúry v UŠ BAUM vychádza z rešpektovania platných územnoplánovacích dokumentácií na slovenskej aj rakúskej strane, nakoľko UŠ nenavrhuje žiadny ďalší extenzívny sídelný rozvoj územia, ale primárne navrhuje rozvoj „zelenej osi“ ako riešenie centrálného priestoru regiónu BAUM. Z uvedeného dôvodu je potrebné konštatovať, že UŠ akceptuje prognózy a návrhy rozvoja sídelnej štruktúry navrhnuté v schválených územnoplánovacích dokumentáciách,
- táto UŠ nenavrhuje územný rozvoj jednotlivých obcí v regióne BAUM, nakoľko po preskúmaní podmienok na rozvoj bývania sme prišli k záveru, že na slovenskej strane je navrhnuté v platných územnoplánovacích dokumentáciách dostatočné množstvo rozvojových plôch pre

mesto Bratislava a na rakúskej strane je situácia obdobná aj napriek tomu, že územný rozvoj sa v každej z krajín (SR, AT) riadi odlišným spôsobom, na podkladoch územnoplánovacích dokumentácií obcí a regiónov,

- z horeuvedeného vyplýva, že pre harmonický rozvoj regiónu je potrebné:
  - založiť spoločnú plánovaciu platformu pre územný rozvoj, vid' kap. Územný manažment,
  - vytvoriť atraktívne jadro regiónu BAUM, v ktorom sa budú stretávať obyvatelia oboch častí regiónu – SR a AT,
- návrh tejto UŠ sa sústredil hlavne na vytvorenie atraktívneho jadra regiónu BAUM vo forme „zelenej osi“ a posilnenie väzieb medzi rakúskou a slovenskou stranou,
- v južnej časti regiónu BAUM je navrhnuté atraktívne územie s maximálnym zastúpením zelene, ktoré bude slúžiť pre obe časti regiónu – slovenskú aj rakúsku,
- doplnkovými funkciami zelenej osi sú zariadenia občianskej vybavenosti pre rôzne vekové skupiny obyvateľstva, ktoré doteraz v regióne absentujú. Navrhujeme predovšetkým vybavenosť pre oblasti:
  - cestovného ruchu,
  - každodennej rekreácie,
  - športu a rozmanitých outdoorových aktivít,
- návrhom zelenej osi sú dané nové priestorové limity pre zastavané územie dotknutých mestských častí Bratislavy a obcí na rakúskej strane - v priestore hraničného pásma je vytvorené územie bez obytnej zástavby – zelený pás,
- návrh vytvára v riešenom území regionálnu „zelenú vybavenosť“ vo forme rozmanitých typov vegetácie, krajiny a sídelnej zelene, napr. novej botanickej, zoologickej záhrady, celomestského parku, krajinárskeho parku,...
- návrh „zelenej vybavenosti“ vytvorí rozsiahle územie, ktoré nie je možné kvantitatívne ani kvalitatívne nahradiť lokálnou vybavenosťou v obciach, preto je sústredené do jadra regiónu BAUM.

V oblasti dopravy

Poznámka: konkrétne návrhy vid' príslušnú kapitolu a grafickú časť

- región BAUM má jedinečný potenciál rozvoja dopravnej infraštruktúry, ktorá perspektívne optimálne prepojí obe časti regiónu BAUM – slovenskú a rakúsku, a vytvorí významný dopravný uzol v centre Európy:
  - medzinárodná vodná dopravná trasa Dunaj – vodná osobná a nákladná doprava má na rieke Dunaj problematické miesto (r.km 1880,260-1862,000), ktoré spôsobuje, že plavba má viackrát ročne obmedzenia kvôli hĺbke plavebnej dráhy. Počas spracovania tejto UŠ sa konalo niekoľko pracovných rokovaní so zástupcami firiem zainteresovaných na prevádzke plavby po Dunaji a všetci jednomyselne konštatovali potrebu riešenia tejto situácie. Súčasne bolo konštatované, že riešenie bude v súlade s Generálnym programom NAIADES, ktorý vytvára rámec a definuje princípy pre integrovanú dopravnú politiku pre vnútrozemskú vodnú plavbu.
  - dve letiská medzinárodného významu Bratislava a Schwechat – medzinárodná osobná letecká doprava pre celý región BAUM sa realizuje prioritne z letiska Schwechat, čo v južnej časti regiónu nadmerne zaťažuje cestnú dopravu. Po realizácii ciest D4 a S8 – severný obchvat Viedne, bude cestné spojenie k letisku optimalizované.

- navrhované diaľničné a železničné medzinárodné ťahy, ktoré majú byť dobudované v blízkej budúcnosti :
  - koridor TEN T – modernizácia železničnej trate Bratislava-Viedeň (2018)
  - diaľnica D4 s napojením na rýchlostnú komunikáciu S8 (2020-2024)
- navrhované lokálne prepojenia cestnej siete– časť absentujúcich cestných prepojení bude v severnej časti regiónu BAUM zrealizovaných vďaka ich nadregionálnemu významu, ale ostatné lokálne prepojenia bude potrebné zrealizovať v rámci cezhraničnej spolupráce oboch strán – rakúskej a slovenskej:
  - cestné prepojenie Deutsch Jahrndorf – Rusovce
  - cestné prepojenie Deutsch Jahrndorf – Rajka
  - cestné prepojenie Kittsee – Petržalka
  - cestné prepojenie Berg – colnica Berg
- navrhované lokálne prepojenia železničnej siete – železničná doprava v regióne BAUM bude perspektívne využívaná ako prímestská doprava spájajúca celý región. V budúcnosti je potrebné zvážiť obnovu železničného prepojenia Bratislava - Wolfsthal, ktoré je v bývalej trase nerealizovateľné kvôli existujúcej zástavbe vo Wolfsthale, preto je navrhnuté alternatívne riešenie zaústené do stanice Petržalka
- navrhované lokálne prepojenia turisticky využívaných cyklotrás– doplnenie cyklotrás je navrhnuté na slovenskom aj rakúskom území. Ide o dotvorenie cyklistických rekreačných okruhov pre víkendovú a každodennú rekreáciu obyvateľov regiónu, alternatívne aj pre dochádzku za prácou a občianskou vybavenosťou
- navrhované prepojenia medzinárodných a regionálnych cyklotrás
- v južnej časti regiónu sú navrhnuté nové cyklistické prepojenia:
  - Berg – Petržalka
  - Kittsee – Petržalka Juh
  - Deutsch Jahrndorf – Rusovce
  - Centrum regiónu BAUM (zelená os) - Rajka
  - Hundsheim – Edelstal, Pama – Deutsch Haslau
- v severnej časti regiónu sú navrhnuté nové cyklistické prepojenia:
  - Lasseo – Marchegg
  - Marchegg – Devínske jazero
  - ďalšie lokálne prepojenia na rakúskej a slovenskej strane
- cyklotrasy sú doplnené pešími chodníkmi v nadväznosti na existujúce turistické chodníky na oboch stranách regiónu – napr. obnovenie bývalej aleje medzi Kittsee a Bažantnicou.

V oblasti rozvoja poľnohospodárstva a iných hospodárskych aktivít

- návrh riešenia má za cieľ obmedziť extenzívny rozvoj sídelnej štruktúry aj vo vzťahu k ochrane tradične využívanej poľnohospodárskej pôdy vzhľadom na vysokokvalitný poľnohospodársky pôdny fond, nachádzajúci sa v riešenom území,
- návrh rozvoja poľnohospodárskych aktivít nadväzuje v riešenom území na tradície, ktoré tu boli historicky potvrdené a zaužívané:
  - tradičná rastlinná a živočíšna poľnohospodárska výroba
  - tradičné ovocné sady,
  - tradičné vinice a „ríbezlice“

- rozvoj poľnohospodárskej výroby je navrhovaný na slovenskej aj rakúskej strane, konkrétne návrhy – viď grafická časť
- na rakúskej aj slovenskej strane sú navrhnuté špecifické formy poľnohospodárstva vo vzťahu ku chráneným vtáčím územiám (drop veľký fúzatý),
- v južnej časti na slovenskej strane je navrhnuté extenzívne poľnohospodárstvo, ktoré je ekologickou formou tradičnej poľnohospodárskej výroby,
- na oboch stranách hranice navrhujeme aplikáciu komunitou podporovaného poľnohospodárstva, kde sa farmári a spotrebitelia spoja a vytvoria „uzavretú komunitu“, ktorá funguje bez „ekonomických medzičlánkov“, čím sa zvyšuje efektivita predaja a súčasne aj kvalita produktov,
- iné hospodárske aktivity (sklady a výroba) sa nenavrhujú, nakoľko celé územie je vlastne atraktívnym územím hlavných miest dvoch štátov, v ktorých sú územia pre rozvoj hospodárskych aktivít už stabilizované:
  - v Bratislave vo východnej a západnej časti mesta
  - vo Viedni vo východnej časti mesta
  - v okolí Viedne v oblasti Industrieviertel
- väčšina ekonomicky aktívneho obyvateľstva zamestnaná v oblasti priemyslu a služieb dochádza z územia regiónu BAUM za prácou do Viedne a Bratislavy.

Regulačné princípy v riešenom území

Nakoľko sa jedná o spracovanie urbanistickej štúdie a nie územnoplánovacej dokumentácie, nie je možné určovať priamo reguláciu územia, preto uvádzame len regulačné princípy, ktoré budú naplnené až pri spracovaní podrobnejších územnoplánovacích dokumentácií jednotlivých obcí v regióne. Regulačné princípy využitia plôch sú navrhované nasledovne:

Základné rozvojové princípy:

- rozvoj sídelnej štruktúry navrhovať v nadväznosti na už zastavané územie obcí
- efektívne využívanie území v intravilánoch obcí a mestských častí
- minimalizovať zábery poľnohospodárskej pôdy, nakoľko v regióne (hlavne v severnej časti územia, napr. v oblasti Marchfeld) sa nachádzajú vysokokvalitné pôdy
- vylúčiť zábery prírodných území na zástavbu
- nové koridory technickej a dopravnej infraštruktúry priestorovo združovať do spoločných koridorov

Prípustné funkčné využitie v regióne navrhujeme:

- krajinnú a sídelnú zeleň
- vodné plochy a vodné toky
- poľnohospodársku krajinu
- turisticky využívanú poľnohospodársku krajinu

Obmedzujúce využitie:

- zariadenia technickej a dopravnej infraštruktúry

Vylučujúce využitie:

- veľké priemyselné, skladové a distribučné areály
- všetky zariadenia a stavby s negatívnym vplyvom na okolie a životné prostredie regiónu

Podrobná regulácia bude obsahom ďalších stupňov územnoplánovacích dokumentácií.

3.2. Popis koncepcie riešenia

Zámerom koncepcie riešenia je **zrevitalizovať krajinu prostredníctvom sídelnej a krajinej zelene a čiastočným obnovením pôvodných** ramien Dunaja tak, aby sa znova vytvorila rovnováha medzi urbanizovaným územím mesta a voľnou krajinou. Krajina bude vytvárať racionálne zázemie mestu a obciam v nej lokalizovaným, čím sa zabráni neželanej expanzívnej urbanizácii prihraničných území a zrastaniu obcí na rakúskej strane územia s mestom Bratislava, čo má veľký význam pre tieto obce z hľadiska zachovania vlastnej identity.

Základná koncepcia riešenia

Základný cieľ sledovaný v UŠ je územie regiónu krajinársky zrevitalizovať a dostať ho do environmentálnej a estetickkej harmónie, ďalej priestorovo aj funkčne optimalizovať zastúpenie zelene, vodných plôch a vodných tokov. Dnes je jedinečná príležitosť využiť založenú štruktúru mesta Bratislavy a rakúskej strany regiónu a „popretkávať“ mesto a región BAUM zelenými plochami rôznych typov, ktoré vytvoria budúcu jedinečnosť regiónu – jeho zelené srdce.

V riešení navrhujeme:

- zvýšiť množstvo sídelnej a krajinej zelene na úkor ďalšej plošnej urbanizácie územia regiónu BAUM,
- minimalizovať urbanizáciu formou intenzívnej zástavby hraničného medzipriestoru medzi mestom Bratislava a prihraničnými rakúskymi obcami,
- existujúce mestské časti vidieckeho charakteru na bratislavskom území, ako aj obce v prihraničnom území na rakúskej strane rozvíjať kontrolovane, so zachovaním a podporou ich špecifických kultúr a identít,
- vytvoriť priestorové predpoklady pre situovanie zelených plôch rôzneho charakteru od mestotvorných po rôzne druhy krajinej a poľnohospodárskej zelene,
- vrátiť do riešeného územia fenomén vody obnovením pôvodných dunajských ramien, čím sa dosiahne jedinečné prírodné prostredie.

Popis riešenia

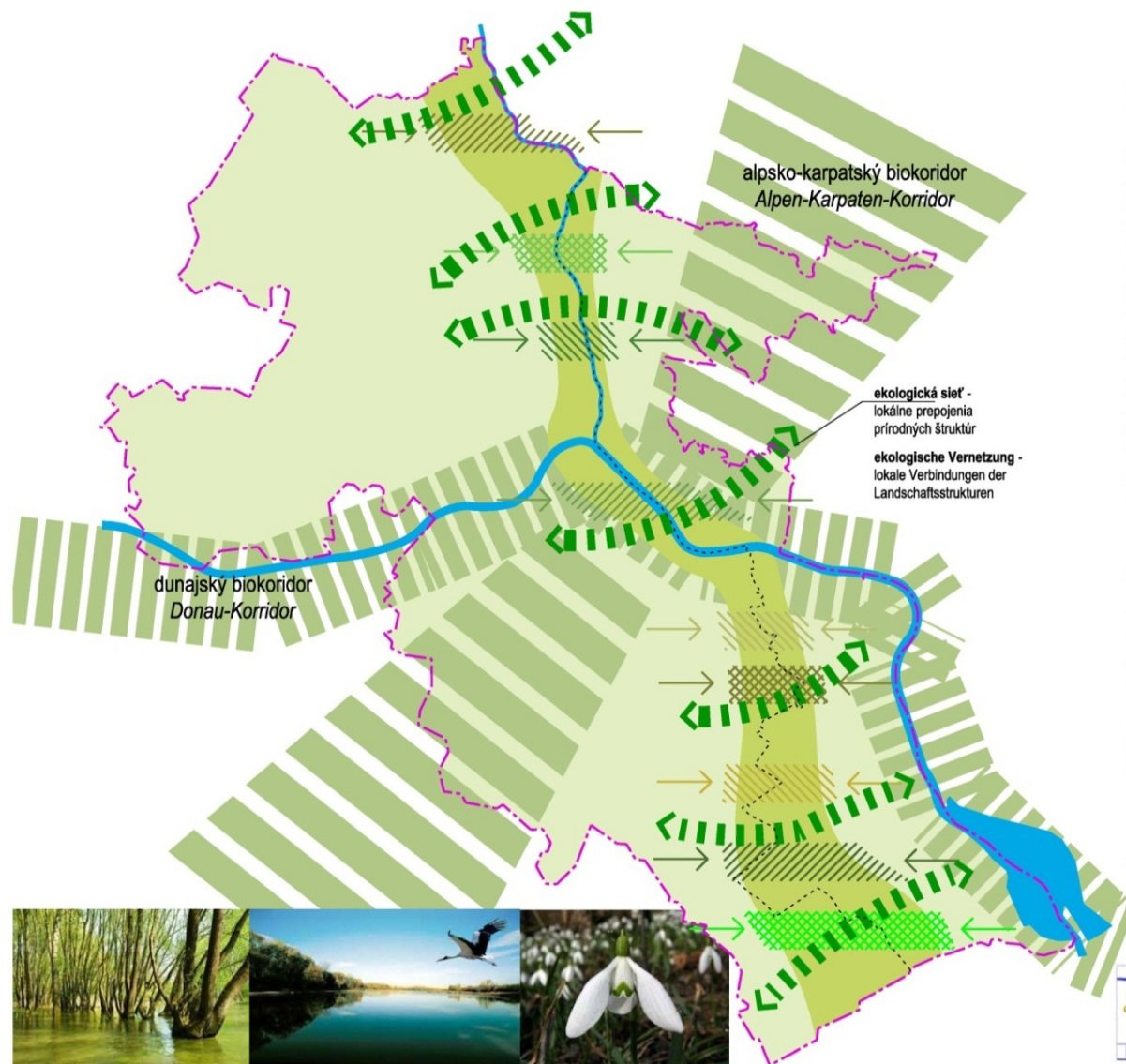
Územie regiónu BAUM bolo historicky vzájomne späté už od čias prvého osídlenia na sútoku Dunaja a Moravy. Podstatný vplyv na zmene priestorového usporiadania a charakteru krajinej štruktúry prihraničného územia mala historická skutočnosť z nedávnej doby a to, že od 2. polovice 20.storočia sa Slovensko a Rakúsko vyvíjalo politicky a hospodársky značne rozdielne. Z pôvodne krajinársky jednotného charakteru územia na oboch stranách hranice sa za toto pomerne krátke obdobie 45 rokov vytvorila silná asymetria v území. Hlavnými faktormi, ktoré v tomto období tento jav spôsobili boli:

- SK: silný demografický nárast počtu obyvateľov Bratislavy spojený s extenzívnou urbanizáciou a výstavbou presahujúcou do okrajových mestských častí s efektom ich zrastania s mestom (v riešenom území BAUM dnes cca 170 000 obyvateľov)
- AT: viac menej stagnujúci demografický vývoj udržal pôvodný vidiecky charakter malých sídiel -obcí (v riešenom území BAUM dnes cca 25 000 obyvateľov)
- rozdielne vlastnícke vzťahy
- rozdielny spôsob agrárneho využitia krajiny (poľnohospodárska veľkovýroba vs. drobní vlastníci - farmári)

Vzťahy medzi Viedňou a Bratislavou a aj v rámci regiónu sa v posledných desaťročiach výrazne zintenzívnili, čo prispelo k zatraktívneniu priestoru medzi týmito dvoma hlavnými mestami.

Bývalý hraničný priestor medzi Bratislavou a prihraničnými obcami Rakúska ponúka dnes ideálne podmienky pre vytvorenie jedinečného multifunkčného zeleného pásu, ktorý by ľudí v regióne už nerozdeľoval, ale naopak spájala.

Zrevitalizovaním krajiny v tomto území prostredníctvom krajinnej, sídelnej aj poľnohospodárskej zelene a čiastočným obnovením pôvodných ramien Dunaja bude znova dosiahnutá rovnováha medzi osídlením a voľnou krajinou. **Zelený pás** bude na jednej strane brániť neželanej urbanizácii prihraničných území (resp. zrastaniu rakúskych obcí s mestom Bratislava) a na druhej strane **bude tvoriť multifunkčné zázemie pre celý región BAUM** a prinesie nové rozvojové impulzy pre obyvateľov regiónu vo forme „zelenej“ občianskej vybavenosti regiónu. Nebude to chránené územie, ale územie v dotyku s chránenými územiami, ktoré by ich malo prepájať vhodne navrhnutými a umiestnenými funkciami, zvoleným režimom a spôsobom využitia.

Schéma prepojenia koridorov Verbindung den Korridoren

zelená os -

- vytvorí priestor, ktorý bude obe krajiny spájať
- využíva neurbanizované časti krajiny bývalej "železnej opony"
- žiadny záber nových plôch pre zástavbu
- udržateľné spôsoby využívania krajiny (v oblasti poľnohospodárstva, živočíšnej výroby, lesného hospodárstva) podporujú spojitosť a multifunkčnosť krajiny, z čoho profitujú ľudia aj voľne žijúce organizmy
- koordinácia návrhu s Akčným plánom na ochranu Alpsko-Karpatského koridoru

grüne Achse -

- bildet einen Raum der beide Länder verbinden wird
- nutzt nichturbanisierte Gebiete des ehemaligen "Eisernen Vorhangs"
- keine neuen Flächen für Bebauung
- nachhaltige Methoden der Landnutzung (Landwirtschaft, Viehwirtschaft, Forstwirtschaft) fördern die Kohärenz und Multifunktionalität des Raumes zugunsten Menschen und natürlichen Vielfalt (Fauna und Flora)
- Koordinierung mit Aktionsplan zum Schutz des Alpen-Karpaten-Korridors

Obrázok 4 Schéma prepojenia biokoridorov

Zelená os - prepojenie SK/AT Grüne Achse - Verbindung SK/AT

zelená os

- priestorová bariéra pre zástavbu
- otvorený systém pre rekreáciu, šport, turizmus, kultúru, hospodárske aktivity, dopravu a kontakty v celkovom rámci atraktívneho prírodného prostredia pre obyvateľov oboch krajín a aj návštevníkov
- dopravné prepojenia zabezpečia funkčnosť regiónu a sú podmienkou pre ďalší rozvoj
- podporuje ďalší rozvoj riešeného územia so zachovaním identity, kultúrnych a ekologických kvalít obcí/mestských častí a ich medzipriestorov

grüne Achse

- die räumliche Barriere für Bebauung
- ein offenes System für Erholung, Sport, Tourismus, Kultur, Bewirtschaftung, Dienstleistungen, Verkehr und Kontakte im Rahmen einer attraktiven Naturumgebung für die Einwohner den beiden Ländern und für die Besucher
- Verkehrsverbindungen sind die Bedingung für eine weitere Entwicklung der Region BAUM
- unterstützt auch weitere Entwicklung im Gebiet mit der Erhaltung von Identität, der kulturellen und ökologischen Qualität der Gemeinden/Bezirke und ihren Zwischenräumen

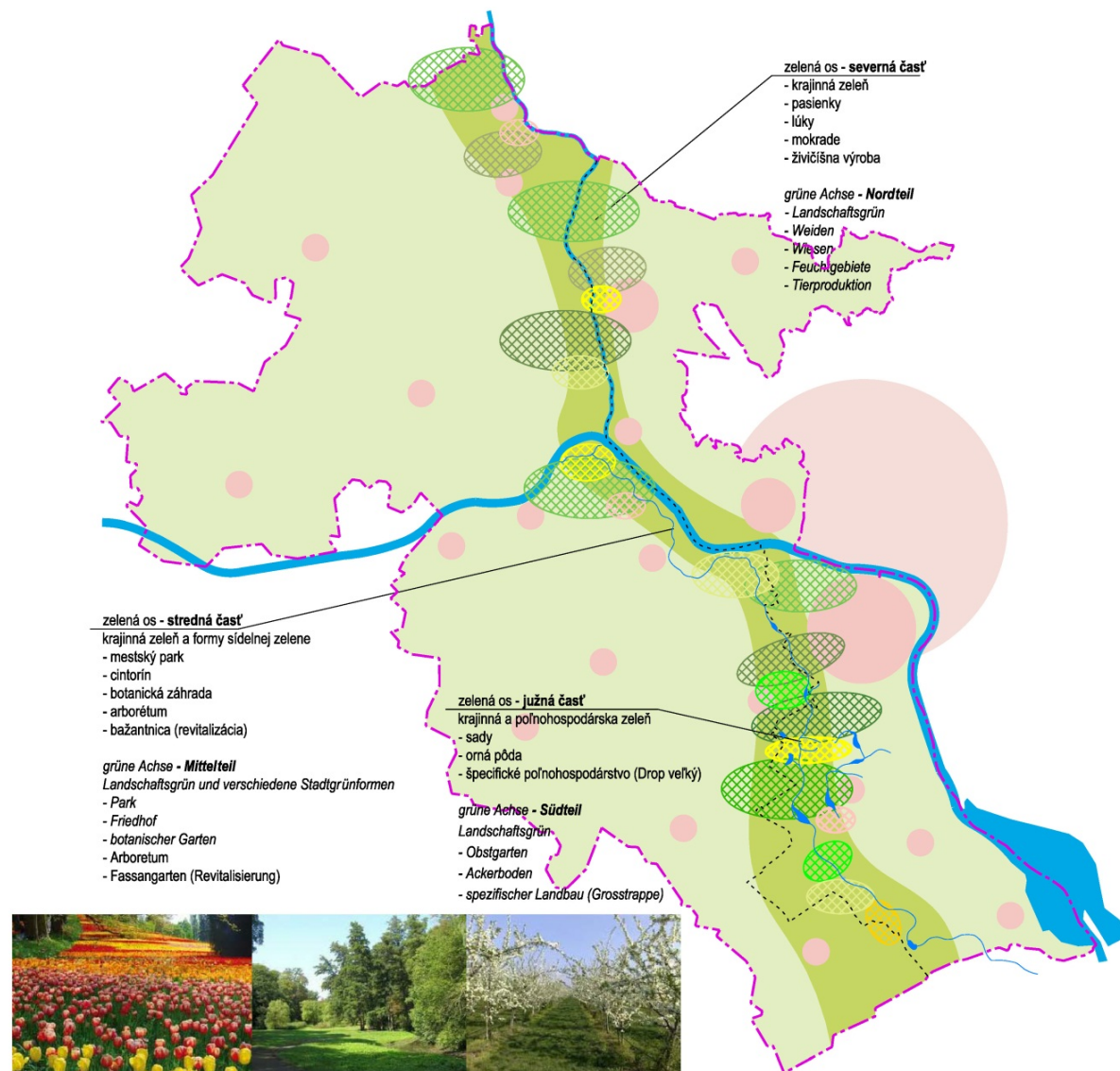

EUROPEAN UNION
European Regional
Development Fund

creating the future
Program zur grenzüberschreitenden Zusammenarbeit SLOWAKEI - ÖSTERREICH 2007-2013
Program celostátného spolufinancovania SLOVENSKÁ REPUBLIKA - BAŤAČO 2007-2013

Obrázok 5 Zelená os – prepojenie SK – AT

Funkčná náplň zelenej osi Grüne Achse - Flächenwidmung

zelená os prekrýva viac typov funkcií
vhodne situovaných podľa prírodných
daností lokality a jej polohy voči
osídleniu:

- krajinná zeleň
- sídelná zeleň
- špecifické poľnohospodárstvo -
potravínová zásobáreň pre región
  - živočíšna výroba
  - rastlinná výroba
- šport, rekreácia a cestovný ruch
- chránené územia
- vzdelávanie o životnom prostredí, atď.

**grüne Achse bedient mehrere
Funktionen, die in Abstimmung an die
Charakteristika und Gegebenheiten der
Umgebung und der Lage zur Besiedlung
situert sind:**

- Landschaftsgrün
- Stadtgrün
- spezifische Landwirtschaft -
Versorgung der Region
  - Tierhaltung
  - Landbau
- Sport, Erholung und Tourismus
- Naturschutzgebiete
- Naturkunde usw.

EUROPEAN UNION
European Regional
Development Fund

creating the future
Program zur grenzüberschreitenden Zusammenarbeit SLOVENSKO - ÖSTERREICH 2007-2013
Program celovládnej spolupráce SLOVENSKÁ REPUBLIKA - RAKÚSKO 2007-2013

Obrázok 6 Funkčná náplň zelenej osi

3.3. Navrhované funkčné a priestorové využitie územia

Riešené územie je prirodzene rozdelené na severnú a južnú časť regiónu BAUM. Deliacu líniu tvorí tok rieky Dunaj (od Eckartsau po Bratislavu). Obe časti územia sú priestorovo odlišné, aj návrh riešenia počíta s rôznorodými riešeniami v týchto dvoch častiach územia. Funkčná a priestorová náplň je navrhovaná v súlade s polohou ku osídleniu a krajinným danostiam územia. Je znázornená na výkrese 4 Funkčné využitie a územné a priestorové usporiadanie územia, priemysel, hospodárske plochy a poľnohospodárstvo a detailnejšie riešenie je na výkrese č. 3b Komplexný urbanistický návrh, z ktorého výrezy pre prehľadnosť uvádzame aj v texte.

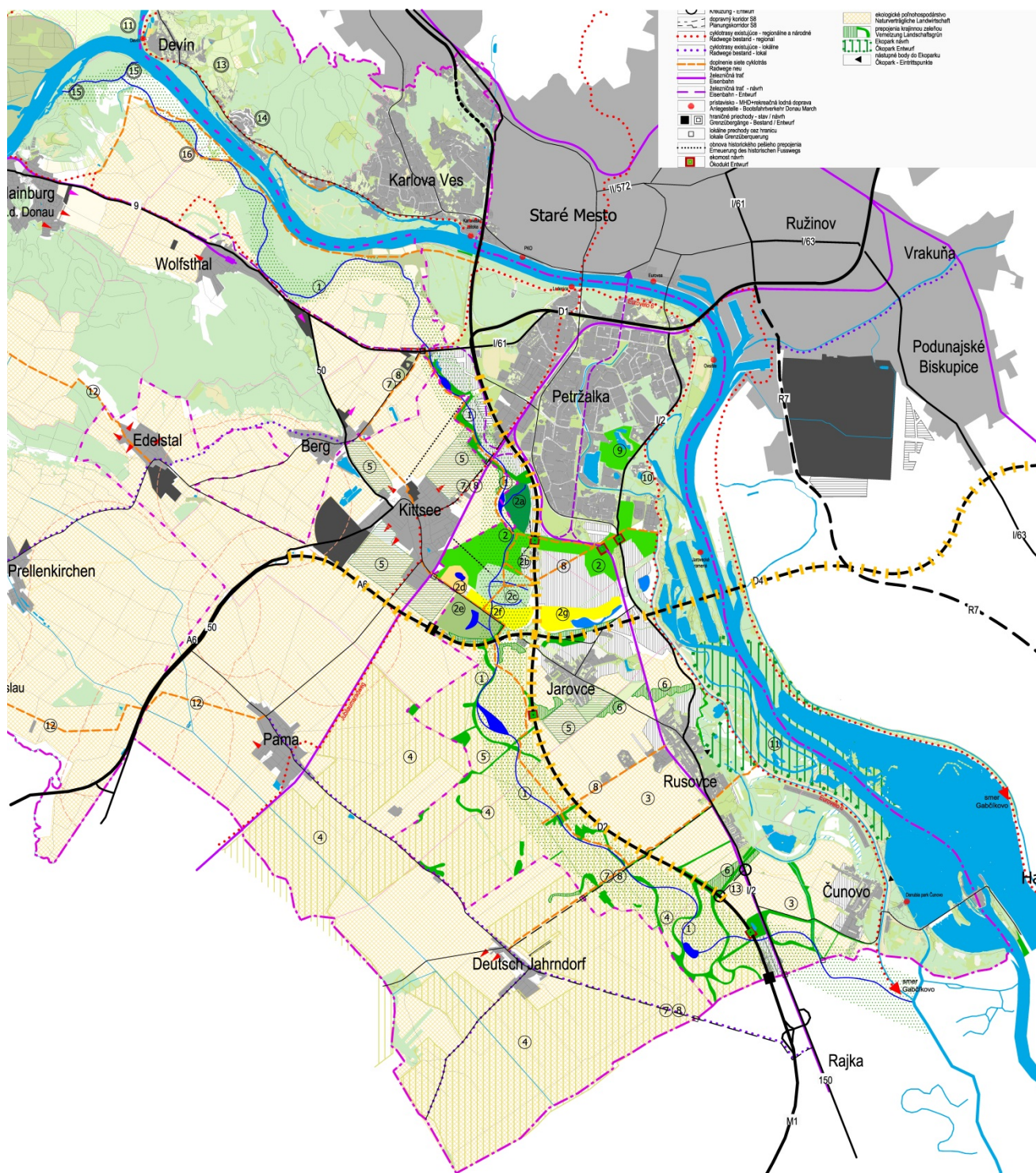
Južná časť územia

V južnej časti je navrhovaná takmer súvislá zelená os tvorená rôznymi typmi sídelnej a krajinej zelene v ktorej meandruje tok obnovených dunajských ramien. Jej začiatok je v pravobrežnom priestore Dunaja nad obcou Hainburg, pokračuje inundačným územím pri obci Wolfsthal ku Pečnianskemu lesu, ktorý už dnes tvorí významný krajinný prvok v území mesta Bratislava. Ďalej pokračuje zelená os v prihraničnom páse až ku hranici s Maďarskou republikou. Os je vytvorená z rôznych druhov a typov zelene, pričom koncepcia je nasledovná: v kontakte s urbanizovaným územím navrhujeme rôzne typy sídelnej zelene a vo voľnej krajine navrhujeme krajinnú zeleň v kombinácii so špecificky a extenzívne obhospodávanou poľnohospodárskou pôdou, všetko s ohľadom na ochranu prírody a krajiny.

Navrhovaná zelená os okrem iného zabráni neželanej potenciálnej extenzívnej urbanizácii územia medzi Bratislavou a rakúskymi obcami, ktorá by súvisela hlavne s rozvojom mesta Bratislavy. Bratislava má v územnom pláne mesta navrhnuté dostatočné množstvo plôch pre rozvoj, preto nie je potrebné rozvíjať mesto smerom k hranici s Rakúskou republikou.

Obrázok 7Výrez z výkresu 3b - Komplexný urbanistický návrh – časť juh

Ďalej uvádzame podrobný popis návrhov v južnej časti územia:

Biokoridor – obnovené dunajské ramená(označenie vo výkrese 1)

Nosnou kostrou navrhovanej zelenej osi sú navrhované dunajské ramená ako dôležitý krajinný a ekologický prvok, ktorým územie a jeho okolie získa na atraktivite a zvýši svoj potenciál. Naviazaním ďalších aktivít a funkcií sa zvýši aj hodnota okolitých obytných území na slovenskej i rakúskej strane. Vodný prvok je doplnený krajinnou zeleňou – lesnými remízkami, stromovými alejami, lesnými

ostrovčekmi a sprievodnou krajinou zeleňou s ekostabilizačnou, ochrannou a estetickou funkciou. Časti navrhovaného toku v chránenom vtáčom území Sysľovské polia musia byť v súlade so zásadami ochrany dropa veľkého. Lokalizácia a režim využívania biokoridoru v tejto časti bude veľmi špecifický, trvalo udržateľný s doplnkovou funkciou „zeleného“ turizmu, obdobne ako je to realizované v chránenom vtáčom území pri Neusiedlersee (Národný park Neusiedler See-Seewinkel), ktoré je tiež rekreačne využívané.

Presné trasovanie navrhovaného vodného toku a jeho konkrétne technické riešenie bude stanovené v ďalších projektových etapách a odborných technických štúdiách (vodohospodárskych a ekologických) a po dohode s obcami, mestskými časťami a vlastníckmi pôdy v dotknutom území.

Ideový návrh a podrobnejší popis technického riešenia obnovených Dunajských ramien v podrobnosti prislúchajúcej tejto UŠ je v kapitole **Obnova pôvodných dunajských ramien** a v kapitole **Návrh rozvoja technického vybavenia**.

Ďalšie navrhované aktivity :

- turistická plavba na vybratých úsekoch toku (mimo územia CHVÚ Sysľovské polia),
- vodné plochy (jazierka) s prepojením na relax v prírode,
- cyklotrasy pozdĺž vodného toku,
- zážitkový alebo náučný chodník s infopanelmi, napr. o ochrane prírody, o obnove Dunajských ramien, projekte BAUM, eko-vzdelávanie, ... (mimo územia CHVÚ Sysľovské polia),
- vyhlídky, pozorovateľne prírody a krajiny.

Obrázok 8 Príklad stvárnenie biokoridoru a fotografie z miesta napojenia – nad Hainburgom

Súlad s UPN BA: Návrh trasovania biokoridoru cez slovenské územie si vyžaduje zmeny ÚPN BA. Zmeny do územného plánu mesta bude možné zapracovať až po vypracovaní podrobnej technickej štúdie trasovania dunajského ramena a sprievodnej zelene biokoridoru.

Súlad s dokumentáciami - Rozvojový koncept spolkovej republiky Dolné Rakúsko a Program rozvoja spolkovej krajiny Burgenland – LEP 2011: po vypracovaní podrobnej technickej štúdie trasovania dunajského ramena a sprievodnej zelene biokoridoru bude potrebné adekvátne zapracovať návrh do príslušných dokumentácií.

Celomestský cintorín (označenie vo výkrese 2a)

Celomestský cintorín o výmere cca 38 ha je navrhnutý v lokalite dnes nazývanej Nové pole. Lokalita prilieha zo západu k štátnej hranici s Rakúskou republikou, z juhu ku koridoru ochranných pásiem technickej infraštruktúry a produktovodu z východu k navrhovanej (v UPN BA) komunikácii paralelnej s diaľnicou D2. Z tejto komunikácie bude cintorín aj priamo dopravne obsluhovaný. Koncepcia krajiny tvorby nového cintorína bude založená na existujúcom prírodnom rámci lokality, ktorej západná časť je tvorená krajinou zeleňou. Ekosystém bude doplnený novým vodným prvkom – obnoveným ramenom Dunaja, ktoré bude pretekať okrajom cintorína a v niektorých častiach sa rozvoľní do vodných plôch.

Dopravné napojenie bude realizované z komunikácie súbežnej s diaľnicou D2, ktorá je v zmysle UPN BA navrhovaná ako zberná vo funkčnej triede B2. Pre obsluhu funkcie bude presný počet potrebných

parkovacích miest vypočítaný v etape podrobnejšej projektovej dokumentácie, keď sa podľa konkrétneho investičného zámeru spresní kapacita zariadenia.

Súlad s UPN BA: V lokalite je v UPN BA navrhovaná prevažne funkcia 1002 – krajinná zeleň, čiastočne je tu funkcia 201 – občianska vybavenosť celomestského a nadmestského významu a funkcia 401 – šport, telovýchova a voľný čas. Cintorín patrí do funkčného využitia 1120 – vyhradená zeleň, takže bude potrebné urobiť zmeny UPN BA.

Nový mestský park – Južný park(označenie vo výkrese 2)

V južnej časti Petržalky je navrhovaný nový mestský park. Plocha hraničí na západe so štátnou hranicou s Rakúskom, na juhu s Bažantnicou, pokračuje v navrhovanom koridore ochranných pásiem technickej infraštruktúry (v UPN BA) a na východnej strane priamo nadväzuje na pravobrežnú dunajskú hrádzu. Celková výmera Južného parku je 225 ha. Západná časť parku má cca 113 ha, východná časť cca 112 ha.

Navrhujeme plošne rozsiahly park, ktorý bude funkčne podrobnejšie členený na špecifické sektory. Súčasťou parku budú vodné plochy a po západnom okraji je vedená trasa vodného toku - súčasti obnovených dunajských ramien. Samozrejmosťou bude dostatočné množstvo rozmanitých ihrísk pre rôzne druhy športových aktivít pre rôzne vekové kategórie obyvateľov – od 0,5 roka po 105 rokov, ako aj voľné lúky. Krajinársky návrh nového parku založeného na poľnohospodárskej pôde bude súčasťou nasledujúcich etáp spracovania územnoplánovacích podkladov, resp. predprojektovej dokumentácie.

Dopravné napojenie bude realizované z navrhovanej komunikácie súbežnej s diaľnicou D2 (v UPN BA komunikácia zberná vo funkčnej triede B2) a z existujúcej komunikácie III/00246 prepájajúcej Jarovce a Kittsee. Vzhľadom na veľkú rozlohu parku je navrhnutých 5 vstupov do parku, z toho 1 je navrhovaný po trase bývalej aleje z Kittsee do Bažantnice. Pre dopravnú obsluhu potrebný počet parkovacích miest bude vypočítaný v etape podrobnejšej projektovej dokumentácie, keď sa podľa konkrétneho investičného zámeru spresní kapacita jednotlivých zariadení podľa sektorov a lokalizácie uvažovaných vstupov.

Súlad s UPN BA: Väčšina plochy navrhovaného parku je na plochách navrhovaných v UPN BA na zeleň, aj keď v západnej časti je to prevažne kód 1002 – Krajinná zeleň a vo východnej časti je to kód 1130 -ostatná ochranná a izolačná zeleň- koridor produktovodu a kód 1003-rekreácia v prírodnom prostredí (západne od trasy diaľnice). Nakoľko mestský park patrí do funkčného využitia 1110 – Parky, sadovnícke a lesoparkové úpravy máme zato, že parková zeleň nie je v rozpore s teraz platným funkčným využitím v UPN BA. V prípade potreby je možné urobiť zmeny a doplnky UPN BA.

Rekonštrukcia Bažantnice(označenie vo výkrese 2c)

Na ploche pôvodného lužného lesa sa do dnešných dní zachoval šesťuholníkový lesný útvar, ktorý bol v 18. storočí upravený v barokovom slohu. Tento priestor spomína J. M. Korabinský v roku 1786 vo svojom diele "Geographisch historisches und Produkten lexikon von Hungarn" ako Fassengarten – Bažantnicu pri mestečku Kittsee. Do bažantnice chodieval poľovať Jozef II., syn Márie Terézie.

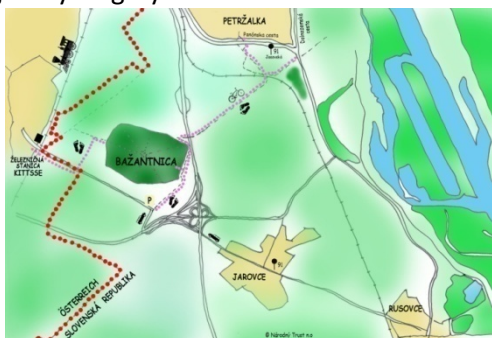
Priestor Bažantnice rozdelený hviezdovitou usporiadanou cestnou sieťou s ôsmymi ramenami lemovanými stromoradiami bol obkolesený meandrom dunajského ramena. Cez toto rameno bol smerom na Kittsee postavený kamenný most s dvoma oblúkmi. Časť mostu sú dodnes zachované, i keď sú v havarijnom stave. Most je zapísaný ako pamätihodnosť.

Pôvodný pôdorys Bažantnice je zakreslený na mape 1. vojenského mapovania z rokov 1766-1788. V centrálnom priestore bola situovaná drevená stavba na príležitostné využívanie počas poľovačiek. Celý areál bol oplotený kamenným múrom, až v roku 1947 bol múr rozobratý a aj ostatné stavebné objekty postupne chátrali.

V dnešných dňoch Bažantnica tvorí lesný porast patriaci medzi lesy osobitného určenia. Jej výmera je 78,25 ha. Ako prvok ekologickej stability v poľnohospodárskej a urbanizovanej krajine a ako jediný kompaktné zachovaný barokový krajinný útvar bola Bažantnica v roku 2001 vyhlásená za chránený areál a je aj Národnou kultúrnou pamiatkou. Ochranné pásmo nebolo vyhlásené, stupeň ochrany je 4, Bažantnica je zapísaná v Ústrednom zozname národných kultúrnych pamiatok pod ev.č. 10 656.

Najatraktívnejšia je Bažantnica na jar, keď kvitnú snežienky. Z drevín tu nájdeme najmä jasene, primiešané sú lipy, javory a agáty.

Obrázok 9 Situovanie Bažantnice

Obrázok 10 Historická štruktúra Bažantnice

Revitalizácia a rekonštrukcia:

Bažantnica môže slúžiť ako atraktívny historický park, avšak k dosiahnutiu takéhoto stavu je potrebné ju zrekonštruovať na pôvodnom pôdoryse a oživiť územie pôvodným tokom dunajského ramena. Okrem toho je potrebné revitalizovať zeleň, ktorá je v zdevastovanom stave, upraviť trasy a povrchy chodníkov, ako aj vyčistiť celé územie od odpadov a náletovej nevhodnej vegetácie.

Súčasťou rekonštrukcie bude obnova bývalej aleje spájajúcej Kittsee s Bažantnicou. Toto historické prepojenie sa dá obnoviť len čiastočne kvôli existujúcej zástavbe v obci Kittsee, napriek tomu ho navrhujeme, ako budúce dôležité pešie prepojenie rakúskej strany regiónu s centrálnou časťou regiónu. Toto prepojenie bolo navrhované aj v projekte KOBRA.

Dopravné napojenie bude realizované z cesty III/00246, ktorá prepája Jarovce a Kittsee. Z tejto komunikácie by mal byť aj hlavný vstup do areálu, aby bol rovnocenne prístupný pre rakúsku aj slovenskú stranu. Súčasne bude areál prístupný aj regionálnou železničnou dopravou, nakoľko vstup by mal byť situovaný v dostupnej vzdialenosti od železničnej stanice Kittsee.

Súlad s UPN BA: Návrh je plne v súlade s UPN BA.

Prírodné kúpalisko (označenie vo výkrese 2d)

Juhozápadne od Bažantnice v nadväznosti na obnovené rameno Dunaja navrhujeme vytvorenie prírodného ekologického kúpaliska. Navrhovaná rozloha je cca 20 ha. Z toho plocha kúpaliska bude cca 2,0 ha. Ostatné plochy budú plochy parku a športovísk nadväzujúcich na kúpalisko.

Kúpalisko bude napájané z obnoveného dunajského ramena, voda sa prečistí v prírodnom prípravnom jazere s rastlinami a mikroorganizmami, ktoré majú čistiacu schopnosť. Voda v bazénoch bude absolútne bez chémie, iba prírodne upravená. Súčasťou kúpaliska budú bazény pre plavcov, neplavcov a deti. Celkový objem vody v bazénoch bude cca 5000 m³. Bazény budú obklopené plochami pre oddych a relax ako aj športoviskami a detskými ihriskami. Použité materiály budú výlučne prírodného charakteru s prioritným využitím miestnych surovín. Potrebný počet parkovacích miest pre statickú dopravu bude stanovený v podrobnejších stupňoch PD.

Dopravné napojenie bude realizované z cesty III/00246 prepájajúcej Jarovce a Kittsee. Z tejto komunikácie by mal byť aj hlavný vstup do areálu, aby bol rovnocenne prístupný pre rakúsku aj slovenskú stranu. Súčasne bude areál prístupný aj železničnou dopravou, nakoľko vstup bude situovaný v dostupnej vzdialenosti od železničnej stanice Kittsee.

Súlاد s UPN BA: Lokalita je v UPN BA navrhovaná prevažne na funkčné využitie 201 – občianska vybavenosť nadmestskeho a celomestskeho významu. Prírodné kúpalisko so zázemím je v súlade s týmto funkčným využitím.

Južný športový areál – športový park(označenie vo výkrese 2f)

Južne od Bažantnice navrhujeme areál športového parku. Navrhovaná rozloha je cca 30 ha. Plocha bude celá parkovo upravená, t.j. bude to park doplnený rôznorodými športovými zariadeniami a ihriskami. Športové ihriská a zariadenia budú otvorené, prírodného charakteru. Zastavaná plocha v tejto lokalite by sa mala zúžiť len na stavbu občianskej vybavenosti (reštaurácia) a sociálnych zariadení pre návštevníkov. Súčasťou športového parku by mali byť napríklad tieto zariadenia :

- tenisové kurty
- volejbalové a basketbalové ihriská
- prírodné futbalové ihriská rôznych veľkostí
- petangové ihriská
- outdoor fitness
- bežecká a prekážková dráha
- skatepark a dráha pre bikerov
- detské športové ihriská pre rôzne vekové kategórie
- iné typy otvorených športových zariadení

Súčasťou parku budú aj reštauračné zariadenia so zázemím – WC, prezliekárne a sprchy. Potrebný počet parkovacích miest pre statickú dopravu bude stanovený v podrobnejších stupňoch PD.

Dopravné napojenie bude realizované z cesty III/00246 prepájajúcej Jarovce a Kittsee. Z tejto komunikácie by mal byť aj hlavný vstup do areálu, aby bol rovnocenne prístupný pre rakúsku aj slovenskú stranu. Súčasne bude areál prístupný aj železničnou dopravou, nakoľko vstup bude situovaný v dostupnej vzdialenosti od železničnej stanice Kittsee.

Súlاد s UPN BA: V UPN BA je v lokalite prevažne funkcia 1002 – krajinná zeleň a 1120 – vyhradená zeleň. Charakter športového parku nezodpovedá charakteristike platného funkčného využitia, preto bude potrebné urobiť zmeny v UPN BA na funkčné využitie 401 – šport, telovýchova a voľný čas.

Kreatívne umelecké centrum(označenie vo výkrese 2b)

V dotyku navrhovaného južného parku a diaľnice D2 navrhujeme na plochách určených v územnom pláne mesta na výstavbu nadmestskej a celomestskej vybavenosti, kód 201, zariadenie celomestskeho významu – kreatívne umelecké centrum. Navrhovaná plocha je cca 2,5 ha. Zastavaná plocha a objem zástavby bude navrhnutý v ďalších predprojektových etapách, predpokladáme, že zastavaná plocha neprekročí 0,5 ha. Súčasťou centra budú interiérové a exteriérové plochy a priestory, ktoré poskytnú kreatívne prostredie pre hudobnú, tanečnú, výtvarnú tvorbu všetkých vekových skupín – detí, mládeže, dospelých a seniorov. Centrum by malo byť voľne prístupné pre každodennú možnosť kreatívnych činností verejnosti.

Dopravné napojenie bude realizované z komunikácie súběžnej s diaľnicou D2 (v UPN BA komunikácia zberná vo funkčnej triede B2). Pre dopravnú obsluhu bude potrebný počet parkovacích miest vypočítaný v etape podrobnejšej projektovej dokumentácie, keď sa podľa konkrétneho investičného zámeru spresní kapacita zariadenia.

Súlاد s UPN BA: Návrh je v súlade s funkčným využitím územia navrhovaným v UPN BA. Kapacita zariadenia a jeho hrubá podlažná plocha bude určená v podrobnejšej projektovej dokumentácii, ktorá musí objemovo rešpektovať reguláciu miery zástavby definovanú v UPN BA.

Botanická záhrada(označenie vo výkrese 2e)

Nakoľko mesto Bratislava, v kontexte s rozvojom regiónu BAUM, má dnes len malú existujúcu botanickú záhradu s obmedzeným plošným rozvojom, navrhujeme realizáciu novej botanickej záhrady, ktorá bude slúžiť nielen mestu Bratislava, ale aj celému regiónu BAUM. Nová botanická záhrada je navrhovaná na slovenskom území, južne od cesty Untere Hauptstrasse. Navrhujeme ju v plošnom rozsahu cca 70 ha. Súčasťou areálu budú aj rozsiahle skleníky s exotickými rastlinami ako aj potrebné technické a servisné zázemie. Cez areál je vedená navrhovaná trasa ramena Dunaja oživená vodnými plochami. Okrem stálej expozície botanickej záhrady, sezónnych výstav flóry navrhujeme v časti záhrady vytvoriť minizoo s tradičnými domácimi zvieratami a minifarmou. Areál má mať aj náučnú funkciu, preto sa môže počítať aj s menšími kongresovými priestormi a prednáškovými sálami. Všetky zariadenia by mali byť riešené na báze využitia ekologických zdrojov energie. Pre dopravnú obsluhu bude potrebný počet parkovacích miest vypočítaný v etape podrobnejšej projektovej dokumentácie.

Z hľadiska optimálnej dopravnej dostupnosti takéhoto rozsiahleho areálu bude ideálne, aby do botanickej záhrady viedli dva vstupy: 1. severný z cesty Untere Hauptstrasse a 2. južný z priestoru bývalého diaľničného hraničného prechodu Jarovce- Kittsee. K severnému vchodu bude možné prísť pešo, zo železničnej stanice Kittsee je to cca 600 metrov.

Súlad s UPN BA: Návrh nie je v súlade s funkčným využitím územia navrhovaným v UPN BA, nakoľko v UPN BA je v území funkcia 301 Priemyselná výroba. Po odsúhlasení tejto UŠ bude potrebné overiť riešenie na podrobnejšej – zonálnej úrovni a následne navrhovanú zmenu UPN BA riadne prerokovať. Zmena bude spočívať v preklasifikovaní funkcie 301 na funkciu 1120 – vyhradená zeleň.

Golfový areál Petržalka Juh(označenie vo výkrese 2g)

Navrhovaná plocha golfového ihriska je 59 ha. Lokalita je situovaná tak, že zo západu prilieha k diaľnici D2, z juhu k navrhovanej diaľnici D4, z východu k železničnej trati a zo severu k budúcej zástavbe Petržalka Juh. Na ploche tejto rozlohy je možné lokalizovať štandardné 18 jamkové ihrisko.

Areál bude dopravne prístupný z existujúcej komunikácie III/00246 (v UPN BA komunikácia zberná vo funkčnej triede B2) spájajúcej cestu I/2 s diaľnicou D2.

Súlad s UPN BA: funkčné využitie vyhradená zeleň, čiastočne rekreácia v prírodnom prostredí, šport a rekreácia, celomestská a nadmestská občianska vybavenosť. Principiálne je návrh v súlade s platným UPN BA, detailnejšie bude treba návrh posúdiť až v štádiu spracovania konkrétnej projektovej dokumentácie golfového areálu.

Ekopark Lužné lesy – Dunaj(označenie vo výkrese 11)

Ekopark Lužné lesy – Dunaj je navrhovaný v priestore medzi Rusovcami, dunajskou hrádzou a Čunovom. Približná rozloha je 500 ha. Park navrhujeme v existujúcej chránenej oblasti Dunajské luhy a súčasťou vymedzeného územia je aj **CHA Rusovské rameno**. V území je existujúca krajinná zeleň **dunajských luhov, jedinečné mokrade** a patrí k najcennejším lužným oblastiam v Európe. Prírodný park bude využívaný v súlade s **ustanoveniami zákona 543/2002 Zb. z. o ochrane prírody a krajiny** v znení neskorších predpisov. „Zelený“ **trvalo udržateľný turizmus**, napr. pohyb iba po vyznačených chodníkoch, prístup ku Dunaju iba na určených miestach bude základným predpokladom využitia územia. Navrhujeme vytvorenie štatútu „prírodný park“, podobného charakteru ako na rakúskej strane Národný park Donau Auen.

Nástupné body do prírodného parku budú od parku pri kaštieli v Rusovciach a na juhu od budúceho Danubia Parku v Čunove. Tieto body sú zámerne vybrané v zastavaných, resp. potenciálne zastavaných územiach susediacich obcí Rusovce a Čunovo, aby sa potrebná občianska vybavenosť (infocentrum, výstavné priestory, zázemie, atď.) nemusela budovať v chránenom území Dunajských luhov, čo je v súlade so zásadami trvalo udržateľného turizmu. Na tento účel môžu slúžiť aj vhodné existujúce objekty, kde by sa mohli funkcie účelne zlúčiť – napr. v neďalekom múzeu rímskej histórie Gerulata. Ďalšou atraktívnou možnosťou pre nástupný bod do parku by mohol byť areál Rusovského kaštieľa po jeho rekonštrukcii alebo areál Kaštieľa v Čunove.

Pre územie ekoparku je potrebné vytvoriť režim ochrany, prevádzkový poriadok, doplniť potrebné pešie chodníky a minimálnu vybavenosť pre návštevníkov. Celá organizácia prevádzky prírodného parku by mala byť v duchu „zeleného“ turizmu, šetrnému k životnému prostrediu. Pre úplnosť uvádzame námety konkrétnych opatrení, ktoré bude potrebné dotvoriť v rámci ekoparku:

- turistické chodníky
- zážitkový alebo náučný chodník s infopanelmi o ochrane prírody, ekovzdelávanie,...
- vyhliadky, pozorovateľne vtákov
- výstavy a vzdelávanie o prírode, prednášky v objektoch vstupu do parku
- organizované a sprevádzané prechádzky po parku
- organizované a sprevádzané plavby – „zažiť prírodu z vody“

Do prírodného parku odporúčame umiestňovať iba funkcií súlade s požiadavkami ochrany prírody, ktoré by neovplyvňovali negatívne toto chránené územie a nepoškodzovali by ho.

Súladi s UPN BA: Návrh je v súlade s UPN BA. V ďalších etapách projektovej prípravy je potrebné územne konkretizovať navrhované využitie a návrhmi nenarúšať najcennejšie zóny tohto územia.

Poľnohospodárska výroba v južnej časti územia

Vzhľadom na ekologické aspekty rozvoja poľnohospodárskej výroby v južnej časti územia, navrhujeme realizovať nasledovné formy poľnohospodárskej výroby:

Extenzívne poľnohospodárstvo - ekopoľnohospodárstvo (označenie vo výkrese 3)

Je to poľnohospodárstvo, ktoré je šetrné k ekotopom v krajine a nezaťažuje príliš žiadnu zo zložiek životného prostredia. Jeho súčasťou môže byť napr. Komunitou podporované poľnohospodárstvo (CSA), ktoré spája farmárov so spotrebiteľmi. V blízkosti väčších miest v Európe nachádza rôzne konkrétne podoby a je stále na vzostupe. Je to obojstranne výhodná forma kooperácie priamo medzi farmárom a konečným spotrebiteľom. Princíp pre životaschopný model miestnej produkcie je jednoduchý: vytvárať priame spojenie medzi farmárom, ktorý sa stará o produkciu potravín a komunitou, ktorá ho konzumuje.

Špeciálne obhospodarovanie poľnohospodárskych plôch (označenie vo výkrese 4)

Takéto poľnohospodárstvo si vyžaduje hlavne územie, na ktorom sa vyskytuje drop veľký. Na tento druh poľnohospodárskej produkcie boli vypracované režimy, ktoré rešpektujú:

- ochranu dropa veľkého vo vzťahu k poľnohospodárskej výrobe,
- zavedenie agroenvironmentálnych programov na ochranu dropa veľkého,
- zavedenie špeciálnej rastlinnej výroby zameranej na ekologickú ochranu územia – faunu aj flóru.

Podrobnejší popis tejto formy poľnohospodárstva sa nachádza v kap. Návrh rozvoja ekologických foriem hospodárstva a poľnohospodárstva.

Obnova a rozšírenie ovocných sádov (označenie vo výkrese 5)

V južnej časti navrhujeme obnovu tradičných sádov, ktoré v kombinácii s inými plodinami budú podporovať pôvodný charakter krajiny. V grafickej časti sú navrhnuté plochy, ktoré bude potrebné

v podrobnejšej projektovej dokumentácii členiť na menšie výmery a dopĺňať sady plodinami, ktoré sú v území prípustné a vhodné. Podrobnejšie je návrh popísaný v kap. Zeleň.

Súlady s UPN BA: Návrh je čiastočne v súlade s UPN BA, navrhované zmeny UPD bude potrebné realizovať na podklade podrobnejšej PD.

Ostatné návrhy v južnej časti územia

Ostatné návrhy sú podrobne popísané v príslušných kapitolách a grafických prílohách, viď výkres **č. 6b Verejné dopravné vybavenie**. Pre prehľadnosť uvádzame ich sumarizáciu:

- prepojenia chránených celkov krajinou zeleňou (označenie vo výkrese 6)
- nové cestné prepojenia (označenie vo výkrese 7)
  - prepojenie Deutsch-Jahrndorf a Rusovce
  - prepojenie Deutsch-Jahrndorf a Rajka
  - prepojenie Kittsee a Petržalka
  - prepojenie Berg a colnica Berg
- pripojenie Čunova a Rusoviec na diaľnicu D2 (označenie vo výkrese 13)
- doplnenie siete cyklotrás (označenie vo výkrese 7, 8, 12, 17 a 16)
  - prepojenia medzinárodných a národných cyklotrás (viacero úsekov na území všetkých obcí a MČ)
  - cyklotrasa pozdĺž navrhovaného biokoridoru (označenie vo výkrese 8)
- doplnenie regionálnej verejnej dopravy:
  - doplnenie železničnej siete
  - doplnenie električkovej koľajovej dopravy (systém tram-train)
  - doplnenie verejnej autobusovej dopravy v regióne
  - návrh sústavy osobných prístavísk v rámci lodnej MHD

Ďalej uvádzame návrhy, ktoré boli už riešené samostatnou urbanistickou štúdiou, v minulosti obstaranou hlavným mestom Bratislava. S riešením tejto UŠ sa stotožňujeme, preto návrhy ďalej podrobne nepopisujeme, ale kvôli úplnosti spracovania siete významných ekologických prvkov v území na ne poukazujeme, ako na ekologicky a krajinársky nedoriešené územia, viď. výkres **č. 3b Komplexný urbanistický návrh**:

- revitalizácia mestského lesoparku Draždiak (označenie vo výkrese 9)
- revitalizácia územia bývalej štrkovne Petržalka (označenie vo výkrese 10).

Severná časť územia

Severná časť regiónu BAUM bola v minulosti využívaná predovšetkým ako poľnohospodárske zázemie mesta Viedeň a Bratislava. Na rakúskom území sa nachádzajú vysokovýnosné pôdy (oblasť Marchfeld), dokonca významné v celorakúskom meradle. Ochranu týchto pôd je treba aj do budúcnosti podporovať. Taktiež sa tu nachádza chránené vtáčie územie Sandboden und Praterterrasse s výskytom ohrozeného dropa veľkého, čo využitie územia značne limituje.

Na slovenskej strane sa za posledných 50 rokov funkcia poľnohospodárskeho zázemia mesta zminimalizovala až takmer stratila. Tento vývoj sa veľmi nepriaznivo prejavil v zmene charakteru krajiny, ktorá síce bola prísne „ekologicky chránená“, ale napriek tomu sa „chránené“ vzácne rastlinstvo a živočíšstvo postupne strácalo. V poslednom čase prišli ochranári s iniciatívou o prinavrátenie pôvodných poľnohospodárskych praktík v živočíšnej a rastlinnej výrobe do územia. Tento cieľ sleduje aj návrh tejto UŠ.

Na rakúskej strane neprišlo k takej radikálnej zmene krajiny ako na slovenskej strane, takže slovenská strana môže v dobrom zmysle slova prebrať skúsenosti rakúskych hospodárov.

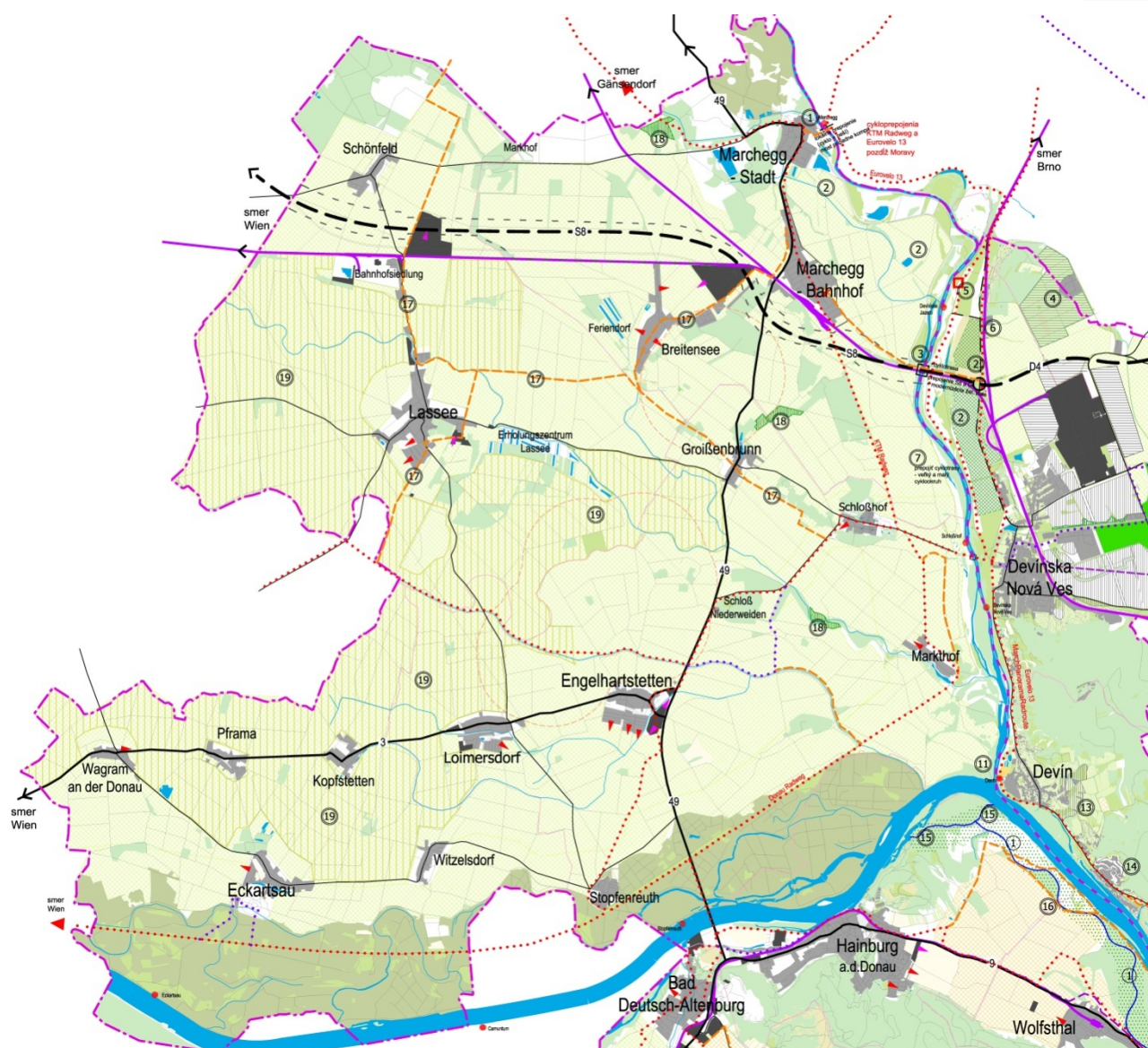
V tomto projekte máme za cieľ zrevitalizovať krajinu a preto v severnej časti navrhujeme v primeranej miere rozvinúť a revitalizovať poľnohospodársku výrobu v týchto konkrétnych oblastiach:

- špecifické poľnohospodárstvo
- ekologické poľnohospodárstvo
- živočíšna výroba
  - chov dobytka
  - chov kôz
  - chov hydiny
- rastlinná výroba
  - znovuzaloženie sadov
  - revitalizácia viníc
  - revitalizácia „ríbezľíc“

Významným zámerom pre hospodársky rast severnej časti regiónu BAUM je plánovaná realizácia rakúskej rýchlostnej cesty S8 a slovenskej diaľnice D4 a ich cezhraničné prepojenie. Ich realizáciou dostane toto územie značný rozvojový impulz a umožní priamy prístup, jednoduchšiu orientáciu a potenciálnu spádovosť rakúskych obcí aj na metropolu Bratislava. V okolí plánovaného prepojenia na rakúskej strane sú rezervované plochy pre rozvoj priemyslu a podnikateľských aktivít pri Marcheggu (ECO park) a Lassee, ktoré sa potenciálne môžu rozvíjať a kooperovať v nadväznosti na priemyselný podnik Volkswagen, a.s. v Devínskej Novej Vsi. Okrem revitalizácie poľnohospodárstva je potrebné v severnej časti doplniť aj ekologické formy turistických a rekreačných zariadení pre obyvateľov a návštevníkov regiónu.

Obrázok 11 Príklad krajinárskeho parku a prístaviska

Obrázok 12Výrez z výkresu 7a - Komplexný urbanistický návrh – severná časť

Uvádame konkrétne návrhy v severnej časti regiónu BAUM:

Rekonštrukcia prírodného kúpaliska(označenie vo výkrese 11)

V mestskej časti Devín navrhujeme rekonštrukciu prírodného kúpaliska pod hradom, v rozsahu cca 2 ha. Pozostatky kúpaliska existujú v podobe nevyužívanej vodnej plochy západne od hradného brala, v blízkosti parkoviska a ľavobrežnej hrádze rieky Morava. Prírodné kúpalisko môže byť zrekonštruované v pôvodnej podobe alebo v novej polohe aj architektonickom riešení.

Zdroj: www.bratislavskenoviny.sk

Súlad s UPN BA: funkčné využitie rekreácia v prírodnom prostredí a vodná plocha. Súlad s platným UPN BA bude treba posúdiť až v štádiu spracovania konkrétnej projektovej dokumentácie areálu kúpaliska.

Návrh nového rekreačného prístaviska na rieke Morava

Nové rekreačné prístavisko na rieke Morava je navrhované pri sútoku rieky Moravy a Dunaja. Malo by slúžiť pre rekreačné plavidlá.

Súlad s UPN BA: funkčné využitie rekreácia v prírodnom prostredí a vodná plocha. Principiálne je návrh v súlade s platným UPN BA, detailnejšie bude treba návrh posúdiť až v štádiu spracovania konkrétnej projektovej dokumentácie areálu prístaviska.

Revitalizácia viníc a „ríbezlic“ v Devíne(označenie vo výkrese 13)

Už od 1. Československej republiky viedla v Devíne rodinný vinársky závod rodina Sonntagových. Závod Sonntag bol vychýrenou vinárskou značkou v celom svete a preslávili sa predovšetkým svojim ríbezľovým vínom. (<http://stoklas.blog.sme.sk/c/317363/Devin-v-Nemeckej-risi-alebo-Theben-an-der-March.html#ixzz2vSZk13Zm>).

Nakoľko obec Devín je obklopená nevyužívanými vinicami a krásnym prírodným zázemím, navrhujeme revitalizovať vinice a opäť podporovať výrobu hroznového ako aj ríbezľového vína. Už v súčasnosti sa objavujú v MČ tendencie volajúce po obnove tejto tradície, avšak je potrebné najprv upraviť legislatívny rámec.

Súlad s UPN BA: Uvedený návrh nevyžaduje zmeny funkčného využitia v ÚPN BA.

Revitalizácia lomu pri Devíne(označenie vo výkrese 14)

V devínskom kameňolome v súčasnosti prebieha ťažba. Ťaží sa kameň, ktorý je svojimi vlastnosťami výnimočne vhodný na spevňovanie brehov vodných tokov a výstavbu iných vodných stavieb. Lokalita je vedená ako chránené ložiskové územie.

Nakoľko sa kameňolom nachádza v mimoriadne ekologicky významnom území, z ktorého ťažba postupne ukrája časti (lom je svojím rozsahom „rana“ v krajinnom obraze), navrhujeme postupnú revitalizáciu lomu a prípadne aj reguláciu ťažby v kameňolome. Na obmedzenie, resp. reguláciu ťažby a na revitalizáciu územia kameňolomu je potrebné upraviť legislatívny rámec ťažby (MŽP SR). V zásade je nutné zabrániť inému využívaniu lomu ako na vodohospodárske stavby.

Obrázok 13 Panoramatický pohľad na Devínsku kobylu z rakúskej strany

Obrázok 14 Pohľad na kameňolom v Devíne od Dunaja

Zdroj: <http://www.panoramio.com/photo/77089515>

Možnosť zrušenia ťažby v blízkej dobe sa nejaví reálne, preto v UŠ nenavrhujeme konkrétny spôsob revitalizácie lomu. V prechodnom období, t.j. do ukončenia ťažby by bolo vhodné v spolupráci

s príslušnými orgánmi ochrany prírody vypracovať dokument, ktorý bude vhodne regulovať (priestorovo, časovo, rozsah,...) režim exploatácie lomu tak, aby sa jeho negatívne dopady na obraz krajiny minimalizovali (napr. ako v prípade podobného lomu v Hainburgu a.d.Donau). V budúcnosti, po ukončení ťažby, bude vhodné v areáli lomu obnoviť prírodné zložky prostredia a doplniť ich rekreačnými a športovými funkciami pre obyvateľov blízkeho okolia.

Revitalizácia živočíšnej výroby (označenie vo výkrese 2)

V obci Devínska Nová Ves sa tradične choval dobytok a dodnes tu funguje poľnohospodárske družstvo, ktoré sa chovu venuje. Navrhujeme, aby sa chov opäť rozšíril aj na pasienkový prirodzený chov dobytka, tak ako tomu bolo v minulosti a ešte aj v 80-tych rokoch 20. storočia. Využívané boli a mali by byť najmä lúky popri rieke Morava, ktoré sa nachádzajú neďaleko PD.

Pre oživenie pasenia je veľmi dôležité, aby po dlhoročnej degradácii porastov pasienkov, boli tieto postupne skvalitňované tak, aby mali dostatok živín a druhová rastlinná skladba sa zmenila v prospech tráv a ďateľovín na úkor bylín. Porasty je potrebné dosievať a hnojiť, čo umožní zvýšenie úrody, zvýšenie živín v poraste a zahusťovanie porastu. Pri súčasnom racionálnom pasení sa vytvorí optimálne zloženie živín a obnoví sa biodiverzita pasienkov a postupne vzniknú výborné podmienky pre pasenie. (zdroj: Ing. Jaroslav Golecký, PhD.; Roľnícke noviny, 15/2014)

Okrem toho by bolo efektívne rozšíriť chov kôz, ktoré kedysi spásali územia na úpätí Devínskej Kobyly, čo pomáhalo udržiavať v určitých medziach hlavne náletovú vegetáciu a podporovať pôvodné druhy rastlín v chránenej oblasti.

Ako doplnkovú výrobu by bolo dobré revitalizovať chov voľne pasúcich sa vhodných živočíšnych druhov, čomu takisto poskytujú lúky popri Morave veľké možnosti.

Revitalizácia poľnohospodárstva by mohla nadviazať na myšlienku komunitou podporovaného poľnohospodárstva (CSA), nakoľko práve v menšej komunite mestskej časti by takýto experiment mohol dobre fungovať. Vedľajším efektom tejto formy výroby by mala byť prirodzená pôvodná krajina, vyčistená od nežiaducej vegetácie.

Súlad s UPN BA: Návrh jev súlade s platným ÚPN BA.

Znovuzaloženie ovocných sádov (označenie vo výkrese 4)

V Devínskej Novej Vsi bolo po 2. svetovej vojne založených množstvo ovocných sádov (marhule, čerešne, višne), ktoré boli zachované ešte v 80-tych rokoch minulého storočia. V. Buchta založil Pomologický sad jabloní v Št. ovocinárskej škôlke v Devínskej Novej Vsi. Bolo tu 1200 odrôd jabloní. Sad bol zlikvidovaný v roku 1947 z dôvodu výskytu *Aspidiotus perniciosus*.

Navrhujeme využiť časť poľnohospodárskej pôdy, ktorá je atakovaná veternou eróziou na výsadbu ovocných sádov. Lokality sú navrhnuté hlavne v severnej časti územia. Opäť navrhujeme nadviazať na myšlienku komunitou podporovaného poľnohospodárstva (CSA).

Súlad s UPN BA: Návrh jev súlade s platným ÚPN BA.

Krajinársky park Kamenáče (označenie vo výkrese 9)

Navrhujeme vytvorenie nového krajinárskeho parku v priestore medzi zástavbou v Devínskej Novej Vsi a diaľnicou D2. Plocha nadväzuje na plochu rekreácie v prírodnom prostredí navrhnuté v UPN BA, biokoridor Mláka a biocentrum Kamenáče. Celková plocha parku je cca 156 ha. V budúcnosti môže byť v okrajových polohách doplnená funkciou športu. Dopravný nástup do parku by mal byť orientovaný na

navrhovanú komunikáciu v predĺžení ulice Jána Jonáša. Pešie vstupy by mali byť orientované na existujúce a navrhované urbanizované územia – Devínska Nová Ves, Bory, Záhorská Bystrica.

Súlad s UPN BA: Návrh nie je plne v súlade s platným UPN BA. V časti lokality je v ÚPN BA navrhovaná funkcia 701 – plochy zariadení MHD a autobusovej hromadnej dopravy - vozovňa električiek, vozovňa autobusov MHD a depo NS MHD. UŠ BAUM nenavrhuje premiestnenie týchto plôch do inej polohy nakoľko v ďalších stupňoch PD bude potrebné túto otázku doriešiť v nadväznosti na koncepciu rozvoja MHD a nový Generel dopravy mesta Bratislavy.

Celomestský cintorín (označenie vo výkrese 10)

Celomestský cintorín o výmere cca 30 ha je navrhnutý v blízkosti lokality dnes nazývanej Kamenáče. Lokalita cintorína prilieha z východu k diaľnici D2 a nachádza sa v blízkosti navrhovaného prírodného parku Kamenáče. Lokalita je dnes využívaná ako poľnohospodárska pôda. Koncepcia krajiny tvorby nového cintorína bude založená na navrhovanom prírodnom rámci lokality, v súvislosti s navrhovaným krajinárskym parkom Kamenáče. Súčasne bude tvoriť súčasť novonavrhovaného biokoridoru s dôležitým prepojením chránených území nachádzajúcich sa popri rieke Morava a masíve Malých Karpát, ktorého súčasťou budú aj biokoridor Mláka, biocentrum Kamenáče, novonavrhovaný krajinársky park s navrhovaným pokračovaním biokoridoru okolo lokality Podkerepušky smerom na Malé Karpaty.

Cintorín bude dopravne obsluhovaný z navrhovanej komunikácie prepájajúcej Záhorskú Bystricu a cestu II/505. Prístupová komunikácia by mala byť navrhnutá ako miestna obslužná vo funkčnej triede C s MHD, a preto si vyžiada aj zmeny vo verejnom dopravnom vybavení územného plánu mesta. Pre obsluhu funkcie bude presný počet potrebných parkovacích miest vypočítaný v etape podrobnejšej projektovej dokumentácie, keď sa podľa konkrétneho investičného zámeru spresní kapacita zariadenia.

Súlad s UPN BA: V platnom UPN BA je funkcia poľnohospodárska pôda, preto bude potrebné urobiť zmeny UPN BA.

DNV Devínske jazero – vodácky kemping a prístavisko (označenie vo výkrese 5)

Niva Moravy a Dyje patrí k najcennejším lužným oblastiam v Európe a k posledným útočiskám niektorých ohrozených druhov vtákov ako sú volavka popolavá, orliak morský, či kršiak rybár. Zároveň je však obľúbeným miestom vodáckych výletov. Idyla krásnej lužnej prírody a pokojná voda Moravy je príjemným a nevšedným zážitkom.

Na trase splavovania Moravy chýba na území mesta Bratislavy akékoľvek zariadenie pre turistické využitie - prístavisko so základnou vybavenosťou. Preto navrhujeme zriadenie vodáckeho kempingu v lokalite Devínske jazero formou menších jednoduchých prístavísk pre vodácku verejnosť. Presnejšie lokalizovanie takéhoto zariadenia bude potrebné realizovať v podrobnejších stupňoch PD s ohľadom na predmet ochrany prírody biotopy európskeho významu.

Súčasťou areálu by malo byť:

- prístavisko pre malé rekreačné plavidlá
- prírodné jazero,
- kemping - miesta pre stany (cca 20)
- voľné lúky
- detské ihriská
- hygienické zariadenia

- snack bar a klubovňa.

Navrhovaný kemping sa nachádza v inundačnom území rieky Morava, preto musia byť zariadenia kreované tak, aby ich technické riešenie a prevádzka neboli v rozpore so zákonom o povodniach. Okrem toho je plocha súčasťou chráneného územia prírody, takže zariadenia areálu musia byť tvorené s ohľadom na ustanovenia zákona č. 543/2002 v znení neskorších predpisov.

Pre potreby hniezdzenia chránených druhov vtákov vyplýva z Vyhlášky CHVÚ Záhorské Pomoravie č.202/2010 Z.z. nasledovné obmedzenie: obmedzené uskutočňovanie verejných telovýchovných, športových alebo turistických podujatí, ako aj iných verejnosti prístupných spoločenských podujatí od 1. marca do 30. júna, okrem rybárskych pretekov. Na rakúskej strane je kvôli ochrane hniezdzenia orliaka morského zákaz splavovania rieky Morava v čase od 1. januára do 1. júna každoročne. Tieto ustanovenia musia všetky budúce zariadenia rešpektovať.

Dopravné napojenie kempingu jemožné z existujúcej hlavnej komunikácie v Devínskom jazere. Pešia dostupnosť k železničnej stanici Devínske jazero je cca 600 m. V zmysle UPN BA nie je uvažované s pripojením tejto komunikácie priamo na diaľnicu D4. Nakoľko východne od železničnej trate (predmetná komunikácia leží západne) je podľa UPN BA navrhované pripojenie priemyselnej zóny prostredníctvom novej komunikácie „priemyselný park DNV – pri železnici“ na diaľnicu D4, nie je možné uvažovať s vytvorením ďalšej križovatky v navrhnutej polohe (z dôvodu vzdialenosti križovatiek stanovených podľa STN a dopravného významu existujúcej komunikácie). Avšak navrhovaným prekvalifikovaním diaľnice D4 na tzv. "diaľnicu v meste" by bolo pripojenie možné, tak ako ho navrhuje UŠ.

Po výstavbe diaľnice D4 a jej napojení na Marcheggské mosty a ďalej na cestu S8 v Rakúsku, by bolo možné existujúcu cestnú komunikáciu napojiť priamo na D4 a ďalej na diaľnicu D2. Tým by bol areál využiteľný aj pre slovenskú aj pre rakúsku stranu.

Súlad s UPN BA: funkčné využitie - krajinná zeleň a vodný tok. Podľa platného územného plánu mesta je po odsúhlasenej lokalizácii zariadení potrebné vykonať zmenu na funkciu rekreácia v prírodnom prostredí.

Rekonštrukcia zastávky železničnej stanice – Devínske jazero(označenie vo výkrese 6)

Pre lepšie sprístupnenie územia, na ktorom navrhujeme kemping je potrebné zrekonštruovať existujúcu budovu, resp. budovy železničnej stanice Devínske jazero. Táto železničná zastávka by mala slúžiť ako súčasť regionálnej dopravy, prostredníctvom ktorej sa bude dať MHD jednoducho sprístupniť celú lokalitu, ktorá je dnes len „zabudnutou“ súčasťou mesta Bratislavy.

V blízkosti terajšej železničnej stanice (cca 500m) sa nachádza opustená bývalá budova stanice Devínske jazero, ktorú navrhujeme obnoviť a využívať pre skvalitnenie občianskej vybavenosti v území. Návrh súvisí s ekologickým prístupom spracovateľa k tvorbe UŠ, nakoľko zariadenia vybavenosti nie je vhodné umiestňovať v chránených územiach, ale v blízkom zastavanom území. Zariadenia budú súčasne využívané aj trvalo bývajúcimi obyvateľmi MČ a návštevníkmi. V budovách by mali byť zariadenia občianskej vybavenosti – záhradná reštaurácia, klubovňa, a pod.

Nakoľko ide o existujúce budovy, nie je potrebná zmena územného plánu mesta.

Ďalšie návrhy v severnej časti územia:

Ostatné návrhy sú podrobne popísané v príslušných kapitolách a grafických prílohách, vid'. výkres 6a Verejné dopravné vybavenie. Pre prehľadnosť uvádzame ich sumarizáciu:

- Navrhované dopravné prepojenia:

- navrhovaný cyklomost s peším chodníkom, príp. kompa z Marcheggu na slovenskú stranu, (označenie vo výkrese 1)
  - plánované medzinárodné dopravné prepojenie rakúskej a slovenskej strany S8 a D4 (označenie vo výkrese 3)
  - plánovaná modernizácia a rozšírenie železničnej trate Viedeň-Bratislava
  - rekonštrukcia komunikácie Devínska Nová Ves-Devínske jazero s potenciálnou mimoúrovňovou križovatkou s D4,
  - využitie existujúceho cyklomostu Schlosshof – Devínske Nová Ves (označenie vo výkrese 7)
- doplnenie siete cyklotrás na rakúskej strane (označenie vo výkrese 17)
- doplnenie prepojení medzinárodných a národných cyklotrás na rakúskom aj slovenskom území
- doplnenie cyklotrás na rakúskej strane za účelom vytvorenia veľkého a malého cyklookruhu pozdĺž rieky Moravy
- navrhované prepojenia biocentier a biokoridorov:
  - prepojenia chránených celkov - rieka Morava a Malé Karpaty - krajinou zeleňou (označenie vo výkrese 9)
  - návrh prepojenia lokálnych biokoridorov krajinou zeleňou (označenie vo výkrese 18)
- špecifické poľnohospodárstvo vo vzťahu k dropovi veľkému (označenie vo výkrese 19).

3.4. Zeleň - návrh rozvoja zelene, prvkov ochrany prírody, tvorby krajiny a prvkov ekologickej stability

Koncepcia tvorby zelene v regióne BAUM

V súčasnosti sú v území ideálne predpoklady pre vytvorenie zeleného pásu medzi mestom a príslušnými obcami v bývalom hraničnom priestore, ktorý je doteraz neurbanizovaný. Toto „zelené územie = zelené srdce“ poskytne Bratislavčanom a rakúskym obyvateľom okolitých obcí a mesta Viedeň príjemné prostredie pre stretávanie sa v prírode a v atraktívnych zelených parkoch. Tým sa posilní komunikácia medzi oboma regiónmi a vytvorí sa prirodzené prostredie pre sociálnu komunikáciu všetkých vekových skupín obyvateľstva počas všetkých ročných období.

Za optimálny scenár považujeme rozpracovanie **idey zeleného srdca regiónu**, ktoré bude mať charakter regionálneho parku zloženého z viacerých typov zelených plôch.

Územie regiónu navrhujeme krajinársky zrekonštruovať :

- dostať ho do niekdajšej environmentálnej a estetickej harmónie
- priestorovo a funkčne optimalizovať zastúpenie zelene, vodných plôch a vodných tokov
- citlivo zvážiť možnosti funkčného využitia zelených a vodných plôch pre aktivity cestovného ruchu a rekreácie v prírodnom prostredí

Všetky návrhy rozvoja v kontakte s chránenými územiami alebo priamo v nich **navrhujeme v súlade s ustanoveniami zákona č. 543/2002 Zb. z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov a na rakúskej strane v súlade s ich legislatívou.**

Funkčné využitie plôch zelene na riešenom území

Cieľom koncepcie rozvoja zelene je nájsť možnosti priestorového prepojenia jednotlivých typov krajiny, sídelnej a poľnohospodárskej zelene s rakúskou a príp. aj maďarskou stranou. Vytvoriť sústavu plôch zelene, ktorých rozloha a prístupnosť sa bude spolupodieľať na funkčnosti celého systému. Plochy musia mať vzájomnú priestorovú väzbu, nakoľko nadväznosť jednotlivých plôch je dôležitá pre vytváranie funkčného systému ekologickej stability ako aj pre vznik funkčných rekreačných trás.

Plochy a prvky zelene plnia tak v intraviláne ako aj v extraviláne nasledovné funkcie:

- ekologickú/ekostabilizačnú (ÚSES, ochrana biodiverzity – rastlinné a živočíšne druhy a biotopy)
- hygienickú (kvalita prostredia – vlhkosť ovzdušia, teplota, prach v ovzduší, hluk, vibrácie...)
- rekreačnú (rekreácia v zeleni, väzba obytného prostredia na systém zelene, väzby na prímestskú krajinu)
- ochrany zdrojov (protierózna ochrana pôdy, vodný režim krajiny)
- ekonomickú (lesné hospodárstvo, záhradníctvo, prírodné prostredie ako podpora turistického ruchu a atraktivity mesta a vidieckej krajiny pre miestnych obyvateľov)
- priestorotvornú (psychické a estetické pôsobenie, priestorové členenie, izolácia...)

V UŠ BAUM navrhujeme zvýšiť podiel sídelnej a krajiny zelene na úkor ďalšej urbanizácie a to s rôznymi typmi zelených plôch:

Sídelná zeleň

Sídelná zeleň je zeleň charakteristická pre husto osídlené územia obcí, ktorá je zväčša umelo založená a intenzívne ošetrovaná, resp. obhospodarovaná. Kostrou navrhovanej sídelnej zelene v regióne BAUM by mali byť:

• existujúce mestské parky a historická zeleň	
• novonavrhované parky,	225 ha
• južný športový park	30 ha

• novonavrhovaná botanická záhrada,	70 ha
• novonavrhovaný parkový cintorín	38 ha
• golfový areál	59 ha
spolu navrhovaná sídelná zeleň	422 ha

Celkovo návrh riešenia obsahuje prírastok plôch sídelnej zelene 422 ha, čím sa značne zlepší kvalita a kvantita parkovej zelene v celomestských ukazovateľoch. Priamy pozitívny vplyv bude mať návrh hlavne na južnú časť územia regiónu BAUM – mestské časti Petržalka, Jarovce, Rusovce a obce Kittsee, Wolfsthal, Berg.

Krajinná zeleň

Jedná sa o zeleň v nezastavanom území; zahrňuje plochy s prevládajúcimi vegetačnými prvkami: trávnaté plochy, stromová a krovitá zeleň, často v spojitosti s vodnými prvkami (zeleň líniová a plošná). Prevláda tu funkcia prírodných zložiek (ekologická resp. ekostabilizačná, pôdoochranná, rekreačná, priestorotvorná), ktorých účinky sa očakávajú predovšetkým v poľnohospodárskej krajine (mali by pozitívne vplývať na jej estetizáciu, členenie a biodiverzitu).

Pre charakter nezastavaného územia je obzvlášť dôležitý rozsah, podiel a charakter nasledujúcich špecifických foriem zelene – lesných porastov, nelesnej rozptýlenej zelene, lúk, pastvín a ornej pôdy.

Krajinná zeleň navrhovaná v UŠ predstavuje najmä:

• prírodný park Lužné lesy - Dunaj	existujúca zeleň
• krajinársky park Kamenáče - návrh	156 ha
• sprievodnú zeleň navrhovaných obnovených dunajských ramien	
• sprievodnú zeleň navrhovaných cyklotrás a peších komunikácií v krajine	
• remízky v krajine	
• vetrolamy v krajine	
• medze v poľnohospodárskej krajine	

Ekopark Lužné lesy - Dunaj je navrhovaný v priestore medzi Rusovcami, dunajskou hrádzou a Čunovom. Približná rozloha je 500 ha. V území je existujúca krajinná zeleň. Návrh je podrobne popísaný v predchádzajúcej kapitole.

Novonavrhovanou plochou krajinnej zelene je krajinársky park Kamenáče o rozlohe cca 156 ha, ktorého základný cieľ je prepojenie biokoridoru alúvia rieky Moravy s biocentrom Malé Karpaty. Charakter parku navrhujeme preto ako krajinnú, nie sídelnú zeleň. Nakoľko ide o založenie nového biocentra nadväzujúceho na existujúce biocentrum Kamenáče a biokoridor Mláka, druhová skladba musí byť prispôbená pôvodným druhom stromov, krov a trvalého trávneho porastu – lúčne spoločenstvá. Na krajinný park nadviaže ekodukt, ktorý prepojí navrhované biocentrum na existujúci biokoridor popri potoku pod záhradkárskou osadou Podkerepušky a ďalej na masív Malých Karpát.

Živočíchy potrebujú migrovať z mnohých dôvodov – migrácia im umožňuje prístup k novým zdrojom potravy alebo možnostiam úkrytu, ako aj genetickú výmenu s inou lokálnou populáciou toho istého druhu. Poľnohospodársky využívané územia zväčša neposkytujú divej zveri žiadne možnosti úkrytu a oploštené plochy živočíchy nevedia prekonať. Aby mohli zvieratá nerušené využívať svoju migračnú trasu a presúvať sa, musia mať k dispozícii aj vhodné krajinné štruktúry.

Po vytvorení súvislých línii a plôch krajinnej zelene predpokladáme, že sa stane základom pre nové biokoridory a biocentrá v regióne BAUM. Druhová skladba by v krajinnej zeleni mala byť tvorená pôvodnými druhmi drevín, krovín a trávnatých lúčnych spoločenstiev, ktoré boli v minulosti pre toto územie regiónu charakteristické.

Novonavrhovaných plôch zelene – sídelná a krajinná zeleň – je spolu cca 600 ha.

Po realizácii uvedených výsadiel sa významne zlepší ukazovateľ podielu zelene na obyvateľa v meste Bratislava, a jeho blízkom okolí, vrátane rakúskych obcí.

Remízky a vetrolamy v krajine, medze v poľnohospodárskej krajine predstavujú predovšetkým ochranu poľnohospodárskej pôdy pred veternou a vodnou eróziou. Potreba ochrany poľnohospodárskej pôdy ekologicky prispieva ku tvorbe krajiny a môže byť významným hospodárskym faktorom v oblasti.

Navrhované prepojenia chránených prírodných celkov krajinou zeleňou prispievajú nielen ku udržaniu biodiverzity v území, ale plnia aj ekologickú a ochrannú funkciu. Navrhnuté prepojenia v regióne BAUM sú lokalizované v približných polohách, kde je vhodné posilniť existujúce prírodné prvky a doplniť ich novými. V ďalších etapách bude potrebné podrobnejšie preskúmanie optimálnej lokalizácie aj na základe vlastníckych vzťahov k pozemkom.

Poľnohospodárska zeleň

Pod pojmom „poľnohospodárska zeleň“ uvádzame plochy s kultúrnymi plodinami – ornú pôdu, vinice, intenzívne sady a plochy pre živočíšnu výrobu - lúky a pasienky.

- polia
- sady
- vinice, ríbezlice
- špeciálne obrábané poľnohospodárske plochy
- poľnohospodársky využívané pozemky –lúky a pasienky
- tradične obrábaná poľnohospodárska pôda

V súčasnosti aj v budúcnosti je nutné venovať väčšiu pozornosť významu lúk a pasienkov v kontexte nových trendov vo využívaní poľnohospodárskej pôdy i s ohľadom na plnenie pôdoochranných a ekostabilizačných úloh. Ďalším relevantným aspektom je rozširovanie živočíšnej výroby formou pasenia dobytka, oviec a i. na pasienkoch - napomáhajú zachovaniu biodiverzity fauny a flóry v území (okolo Moravy, v luhoch pri Čunove). Tieto spôsoby obhospodarovania je možné plne skĺbiť s ochranou prírody.

Rekonštrukcia a obnova tradičných sadov

Tradičné ovocné sady v Petržalke napriek tomu, že už zanikli sa stali súčasťou pamätihodností mestskej časti - evidenčný list pamätihodností mesta má číslo PET-3-11. Aj preto si myslíme, že aspoň v obmedzenom rozsahu by bolo dobré ich obnoviť.

Ovocné sady v starej Petržalke boli prevažne marhuľové, višňové, jablonoňové, hruškové a ringlotové.

Záhrady a sady v Petržalke oplývali ovocím. Z rozličných odrôd marhúľ sa veľkoplošne pestovali najmä odrody Kečkemét a Wachau. Najobľúbenejšou však u gazdiniiek bola „ananáska“ so šťavnatou, mäsitou a aromatickou dužinou. Za marhuľami chodili dokonca až z Čiech. Ešte v 50. a 60. rokoch 20. storočia sa chodilo z mesta pešo cez Starý most s kuframi na marhule do Petržalky - na zaváranie. Výborné boli vínne hrušky, jablká Jakubky i neskoré „citrónky“, ringloty, ríbezle a moruše.

(Zdroj: Jaroslav Gustafík, Spomienky; spracovala PhDr. Viera Obuchová, CSc., MÚOP v Bratislave)

V južnej časti navrhujeme novú výsadbu sadov v okolí Jaroviec a Rusoviec na slovenskej strane a na rakúskej strane najmä v oblasti Kittsee a Bergu. Väčšie plochy navrhovaných sadov sú znázornené v grafickej časti, ale ostatné plochy sa v príslušnej mierke nedajú vyjadriť, preto ich len popisujeme.

Okrem južnej časti regiónu BAUM navrhujeme obnovu sadov aj v severnej časti územia – v okolí Devínskej Novej Vsi.

Výsadbu sádov navrhujeme striedavo v kombinácií s inými plodinami. Na rakúskej strane pri obci Kittsee a Berg je potrebná koordinácia navrhovaných plôch sádov s naznačeným sídelným rozvojom obcí.

Rekonštrukcia a obnova viníc a ríbezlíc

(Zdroj: <http://www.devinsky-ribezlak.sk/sk/>)

História do r. 1920: Vinohradníctvo bolo v minulosti jednou z hlavných činností Devínčanov, devínske víno vraj bolo výnimočne dobré a vychýrené, takže ho v roku 1688 cisár Leopold dovolil predávať v sudoch pod ochrannou známkou. Zaslúžili sa o to najmä výborné prírodné podmienky - veľmi vhodné podložie a ideálna orientácia svahov Devínskej Kobyly na juhozápad. **Takéto lokality napr. vo Francúzsku alebo Nemecku považujú doslova za "národný poklad".**

Devín bol v minulosti nielen jedným z "hlavných miest Veľkej Moravy", ale azda aj "hlavným mestom" vinárstva v našom regióne. Archeologické nálezy nádob na víno a nástrojov na pestovanie viniča pochádzajú ešte z čias Keltov (2. storočie pred Kristom). Najviac dôkazov o vinohradníctve je z obdobia staroslovanského osídlenia v 9.-10. storočí, keď mala osada názov Dowina. V neskorších dobách bol Devín (do chotára patrila aj dnešná Karlova Ves) z hľadiska vinárstva významnejší než blízka Bratislava. Takto bol Devín vždy aj znázorňovaný na rytinách a maľbách - mestečko s hradom a kostol pod rozsiahlymi svahmi vinohradov. K tomu sa začiatkom 20. storočia pridala novodobá devínska vinárska tradícia - ríbezlák.

Ríbezle vraj v Devíne vysadili vo väčšom rozsahu po tom, ako koncom 19. storočia fyloxéra (choroba viniča, mor) zničila rozsiahle vinice v celej Európe. V Devíne boli rozľahlé ovocné sady, najmä ríbezle a marhule, ktoré sa denne vozili loďami do Viedne až do zániku Rakúsko-Uhorska v roku 1918, keď hranice uzavreli. Bohatú úrodu ríbezlí nemal kto vykupovať, tak ich sedliaci nechávali poschnúť na koreni.

K čiastočnej obnove vinohradníctva došlo až po roku 1949, keď vzniklo devínske poľnohospodárske družstvo (JRD Karlova Ves-Devín), avšak dá sa povedať, že s kolektivizáciou de facto vymreli poslední miestni vinári a vinohradníci. JRD prebralo štafetu výroby devínskeho ríbezláku a predávalo ho aj vo svojich viechach v Karlovej Vsi a na Obchodnej ulici. Na tieto si určite pamätajú hlavne študenti STU, ktorý tam radi chodievali tráviť voľné chvíle medzi prednáškami. Ríbezlákové víno malo svojho času také zvučné meno, že jednu z pôvodných etikiet navrhol dokonca sám Ľudovít Fulla.

Aby táto tradícia nezanikla, obnovili v roku 2007 výrobu devínskeho ríbezláku. Symbolicky, na sviatok sv. Urbana, bol v roku 2007 založený Devínsky spolok vinárov a vinohradníkov. Členovia spolku si zobrali za cieľ obnoviť vinárske a vinohradnícke tradície v Devíne. Ich zámerom je záchrana a oživenie vinohradov, pivníc a viech v Devíne, zviditeľnenie a zachovanie Devína ako vinárskeho mestečka. Jedným z prvých úspechov je začlenenie Devína do Malokarpatskej vínnej cesty, zdokumentovanie a sprístupnenie histórie vinohradníctva v Devíne.

3.5. Obnova pôvodných dunajských ramien

Hlavnou myšlienkou prezentovanou v rámci riešenia urbanistickej štruktúry regiónu BAUM bola idea vytvorenia **zeleného srdca** regiónu. Preverenie možnosti obnovenia pôvodných ramenných systémov rieky Dunaj v existujúcom prírodnom prostredí formou vytvorenia biokoridoru s vodným prvkom bude predstavovať ekologický a krajinársky prínos pre revitalizáciu územia. Vhodným riešením vodného režimu nového toku a príslušnými opatreniami bude možnosť zlepšenie režimu podzemných vôd v kritických územiach. Podrobne je technické riešenie popísané v kapitole **Návrh rozvoja technického vybavenia** a popis návrhu z hľadiska ekologicko-krajinárskeho je v kapitole **Navrhované funkčné a priestorové využitie územia**, časť Biokoridor-obnovené dunajské ramená.

3.6. Návrh rozvoja ekologických foriem hospodárstva a poľnohospodárstva

Poľnohospodárstvo veľmi výrazne ekologicky prispieva ku tvorbe krajiny a predstavuje dôležitý hospodársky faktor. Lokalizácia tradičných typov krajiny a poľnohospodárskych kultúr predstavuje ekonomicky veľmi výhodný variant. Spolu so špeciálne obhospodarovanou poľnohospodárskou pôdou môžu potenciálne tvoriť špecifický typ zelene, zlučiteľnej s mestským osídlením. Z tohto dôvodu je veľmi dôležité chrániť tie plochy, ktoré je možné optimálne poľnohospodársky využívať ako na rakúskom tak slovenskom území a naďalej ich obhospodarovávať.

V ďalších stupňoch spracovania projektovej dokumentácie bude potrebné na základe podrobnej analýzy stavu poľnohospodársky využiteľných plôch a ich bonity vyšpecifikovať plochy a vhodné produkty pre extenzívnu ekologickú poľnohospodársku výrobu, ktorej produkty budú využité pre zásobovanie regiónu a tieto plochy ochrániť.

Samozásobovanie sídiel lokálnymi poľnohospodárskymi produktmi je najekologickejší a najekonomickjší typ zásobovania obyvateľstva miest a v súčasnosti je tento zdroj prakticky nevyužívaný, preto navrhujeme:

- na časti riešeného územia **obnoviť extenzívnu poľnohospodársku výrobu** zameranú na tradičné typy zlučiteľné s ochranou prírody
- tradičné formy extenzívneho hospodárenia, ktoré sa v krajine vyznačujú vysokou biodiverzitou - ekologické hospodárstva, pestovanie zeleniny, vinohradníctvo, ovocinárstvo a pod.
- výsadbu tradičných ovocných sádov – marhuľové, višňové, ringlotové, jablňonové, hruškové sady a pod.
- extenzifikácia poľnohospodárstva je tiež predpokladom pre zachovanie biologického bohatstva fauny a flóry a zachovania ekotopov
- v súvislosti so zachovaním a ochranou dropa veľkého v riešení vyšpecifikovať špeciálne agroenvironmentálne postupy vo vymedzenom území, ktoré prispievajú k jeho záchrane
- špecifické oparenia zamerané na ekologickú ochranu predpokladáme zaviesť aj v živočíšnej výrobe.

V súčasnosti sa veľmi málo využívajú v mestách plochy pre sady a vinice, ktoré boli často nezmyselne nahradené zástavbou. V riešenom regióne bola krajina v minulosti a v časti je aj v súčasnosti (hlavne na rakúskej a maďarskej strane) tradične intenzívne poľnohospodársky využívaná. Nakoľko na území mesta Bratislava prišlo v 70. a 80. rokoch k intenzívnej bytovej výstavbe, poľnohospodárska krajina ustúpila do úzadia. Napriek tomu ostalo v pohraničí pásmo dobre zachovanej prírodnej krajiny, ktorá má obrovský krajinársky a ekologický potenciál.

Ekopoľnohospodárstvo - Extenzívne poľnohospodárstvo

Postupnou intenzifikáciou extenzívneho hospodárenia sa výrazne zasahuje do veľkého biologického bohatstva. Takým prípadom sú mnohé oblasti Európy, kde dochádza k procesu silnej intenzifikácie - zavlažovaniu, nárastu výsadby, výlučnému používaniu minerálnych hnojív, herbicídov, fungicídov a insekticídov. Toto spôsobuje obrovské zníženie počtu druhov zvierat i rastlín a dokonca napr. niektoré buriny dosahujú taký malý výskyt, že by čoskoro mohli byť zapísané do katalógu ohrozených druhov.

Podobná situácia nastáva i pri intenzifikácii pestovania obilnín: zavlažovanie, umelé hnojivá, insekticídy, herbicídy a iné prostriedky spôsobujú znížovanie počtu rastlinných druhov a zároveň i množstva hmyzu (nenahraditeľnej potravy pre určité druhy zvierat, ktorá je potrebná hlavne v prvých štádiách ich života kvôli vysokému obsahu bielkovín, napr.: pre červenú jarabicu, dropa,...). Mechanizácia pri zbere úrody a pestovanie skorých odrôd obilnín tiež zapríčiňuje úbytok a stratu živočíšnych druhov. Spomedzi nich môžeme upozorniť na orlíka popolavého (*Circus pygargus*), ktorý dopláca na veľkú úmrtnosť holubov v čase hniezdenia počas zberu obilia.

Strata ekotopov

Rastliny a zvieratá využívajú výhody kontaktu medzi dvoma ekosystémami. Úzka styčná plocha okrajov dvoch ekosystémov sa označuje pojmom "ekotop". Konvenčné poľnohospodárstvo znížilo plochu ekotopov poľnohospodárskych oblastí prostredníctvom nasledovných aktivít: homogenizáciou územia, pestovaním menšieho počtu druhov, odstránením medzipriestorovej vegetácie medzi kultivovanými oblasťami a úbytkov prirodzenej vegetácie (remízíek), nárastom plôch obrábaných parciel a následkom toho zmenšením hraníc a styčných plôch medzi parcelami.

Ochrana dropa veľkého vo vzťahu k poľnohospodárskej výrobe

Pôvodne drop obýval stepné biotopy, v súčasnosti sa v rámci svojho areálu rozšírenia vyskytuje už len v niekoľkých izolovaných populáciách v nížinných oblastiach. Drop veľký fúzatý prispôbil svoje stanovištné nároky poľnohospodársky využívaným plochám a pasienkom v európskom areáli rozšírenia. Je celosvetovo ohrozený. V Maďarsku sa odhaduje početnosť na 1100-1200 jedincov, v Rakúsku na 74-140 jedincov. Od polovice 70-tych rokov dochádza najmä v strednej Európe k dramatickému poklesu početnosti. V oblastiach západnej a strednej Európy sú populácie stále (nestahovavé). Dramatický pokles početnosti bol zaznamenaný na našom území. Kým koncom 19. a začiatkom 20. storočia bola početnosť odhadovaná na 2400 jedincov, v roku 1973 už len na 410 až 693 jedincov. Pozorovania v 90-tych rokoch potvrdili kritický stav populácie na našom území, pričom výskyt jedincov bol zaznamenaný na Trnavskej pahorkatine a na Podunajskej rovine. Posledné hniezdenie na našom území bolo zaznamenané v roku 1994 juhozápadne od Bratislavy v blízkosti štátnej hranice. Početnosť hniezdnej populácie bola koncom 90-tych rokov odhadovaná na 5 až 10 samíc. Ochrana dropa veľkého si vyžaduje isté obmedzenia a špeciálne agrotechnické postupy. Preto navrhujeme v časti územia nasledovné poľnohospodárske plochy:

Špecificky obhospodarované poľnohospodárske plochy

- zavedenie agroenvironmentálnych programov na ochranu dropa veľkého,
- zavedenie špeciálnej rastlinnej výroby zameranej na ekologickú ochranu územia - faunu aj flóru.

Na ochranu populácie dropa veľkého je nutné zaviesť konkrétne agroenvironmentálne postupy. Pre dropa veľkého sú obzvlášť nevhodné veľké plochy monokultúr s vysokým podielom poľnohospodárskych plodín vyšších ako 1,2 m - ako napr. kukurica alebo slnečnica, drop sa takýmto plochám vyhýba. Zmenšenie plochy trávnych porastov tiež negatívne ovplyvňuje dostupnosť rôznorodej potravy. Preferuje otvorenú krajinu s biotopmi stepného charakteru, tvorené prevažne pastvinami zmiešanými s nízkymi plodinami ako pšenica, jačmeň a ďatelina. Zimoviskami sú väčšinou poľnohospodárske plochy s lucernou alebo repkou prípadne úhorové plochy a trvalé trávne porasty. Drop veľký hniezdi zvyčajne na miestach s obnaženou pôdou, najmä v obilných, lucernových a trávnatých porastoch alebo v hrachových monokultúrach, v ktorých je sliepka dostatočne ukrytá. Podporná agroenvironmentálna schéma pre farmárov má za účel motivovať poľnohospodárov k pestovaniu poľnohospodárskych plodín a kultúr vhodných pre dropa veľkého, ako napríklad ozimná pšenica a repka olejná.

Komunitou podporované poľnohospodárstvo (CSA)

Spracované podľa www.cepta.sk

V poslednej dobe sa oveľa viac zaujímate o to, odkiaľ naše potraviny pochádzajú, akú dlhú cestu na náš jedálenský stôl museli uraziť a za akých podmienok boli vypestované alebo vyrobené. Stále viac z nás uprednostňuje možnosť nakupovať "jedlo z blízka", teda čerstvé sezónne potraviny od poľnohospodárov, ktorí sa správajú k prírode ohľaduplne a o hospodárske zvieratá sa starajú ohľaduplne a s rešpektom k ich potrebám.

Ekologickí poľnohospodári a tzv. "debničkári" sejú semená nového hnutia, ktoré nás vracia k našim koreňom, ktoré môžeme nájsť aj v miestnom poľnohospodárstve. Školské prírodné záhrady sa už

objavujú, rovnako ako predaj z dvora, farmárske trhy, permakultúrne záhrady a ďalšie iniciatívy. Tieto nepriemyselné prístupy vytvárajú novú kultúru jedla, ktorá sa postupne stane oveľa dôležitejšia zároveň s tým, ako vzrastú energetické náklady priemyselných systémov a naše ekologické a etické uvedomenie.

Spájanie farmárov so spotrebiteľmi, ktoré nachádza rôzne konkrétne podoby v rôznych krajinách, je stále viac na vzostupe. Pred asi štyridsiatimi rokmi sa začala nová éra fenoménu komunitou (spoločenstvom) podporovaného poľnohospodárstva (Community-supported agriculture - CSA). Spotrebiteľ získava čerstvé produkty overenej kvality za dobré ceny a navyše podporou miestnych producentov potravín prispieva k rozvoju poľnohospodárstva, ktoré je dobré pre ľudí i krajinu. A ak má záujem, môže sa na dopestovaní produktov spolupodieľať. Komunitou podporované poľnohospodárstvo sa javí ako **životašchopný model miestnej produkcie**. Princíp je jednoduchý:

Farmári a spotrebiteľia sa spoja, aby vytvorili podmienky pre potraviny, ktoré sú dopestované bez chémie a za primeranú cenu.

Aj keď existuje viacero modelov, v zahraničí sa osvedčil postup, kedy spotrebiteľ na jeseň zaplatí farmárovi istú čiastku, aby sa pokryli farmárove výdavky na nadchádzajúcu sezónu. Za odmenu dostávajú akcionári stály prísun jedlých dividend počas vegetačného obdobia. Väčšina CSA pestuje veľké množstvo organicky pestovanej zeleniny, byliniek a kvetov. Iné ponúkajú ovocie, med, ďalšie sa orientujú na mlieko a vajčka či živočíšne produkty. Jedlo sa rozdeľuje v určených intervaloch a niektoré CSA ponúkajú aj donášku do domu, tzv. lokálne biodebničky.

Aj keď sa CSA farmy líšia v organizačnej štruktúre, všetky zdieľajú spoločnú myšlienku a záväzok trvalej udržateľnosti. Cieľom CSA je eliminovať agrochemikálie a vstupy zvonku. Produkčné metódy sú udržateľnejšie ako pri konvenčnom poľnohospodárstve, kde sa spotrebuje trikrát toľko energie ako sa získa (ak nepočítame spracovanie, distribúciu a pripravovanie). Predovšetkým sú spôsoby CSA pestovania náročnejšie na ľudskú prácu, zatiaľ čo konvenčné pestovanie kladie dôraz na stroje. Na rozdiel od sústredenia sa na monokultúrne plantáže, ktoré sú citlivé na škodcov a burinu a znehodnocujú pôdu, CSA pestujú mnoho druhov plodín. Kladie sa dôraz na udržiavanie zdravej pôdy hnojením, kompostovaním a inými prírodnými spôsobmi. Pravidelná obmena plodín zabraňuje plesniam a hmyzu, aby sa zahniezdili do pôdy. Erózia pôdy a znečisťovaniu podzemných vôd, najväčším problémom konvenčného hospodárstva, sa zabraňuje viacerými spôsobmi kultivácie.

Ako sme už spomínali, CSA členovia často spolupracujú pri povinnostiach na farmách, plnia úlohy od zberu plodín až po oranie. Väčšina fariem má pracovné dni pre ľudí, ktorí chcú robiť. Takmer všetky usporadúvajú oslavy žatvy, na ktorých sa môžu rodiny zúčastniť. Takéto vedomosti nie sú užitočné len pre intelekt, ale aj pre ducha. Pre mnoho ľudí je snom mať farmu, ktorý sa ale v dnešnej spoločnosti nikdy neuskutoční. Vysoká cena pozemkov je jedna prekážka, nedostatok skúseností a zručností druhá. CSA - bez ohľadu na to prečo sme sa tak odpojili od pôdy - pomáhajú ľuďom pochopiť, čo obsahuje a prináša pestovanie plodín a podieľať sa na posilnení miestnej ekonomiky.

Dosah týchto pokusov je postupne hmatateľnejší v mnohých komunitách po celom svete, keď si spotrebiteľia uvedomia hodnotu a dôležitosť **vytvárať priame spojenie medzi farmárom, ktorý sa stará o ich jedlo a komunitou, ktorá ho konzumuje**.

Návrh rozvoja podnikateľských a priemyselných plôch v riešenom území

Nakoľko koncepcia riešenia regiónu BAUM je ekologicky orientovaná, priamo návrh rozvoja v nej obsiahnutý nevyvoláva potrebu nových podnikateľských, resp. priemyselných plôch. V meste Bratislava, ako aj v iných častiach regiónu BAUM je navrhnutý dostatok plôch pre podnikateľské aktivity, ktoré nie sú dodnes využívané. Z uvedeného dôvodu navrhujeme tieto plochy ponechať ako potenciál do budúcnosti.

Jedinú výnimku tvorí areál navrhovaný pôvodne ako Podnikateľský park Jarovce - Kittsee, ktorý mal slúžiť ako „zvláštna hospodárska zóna“, avšak po hospodársko-politických zmenách stratil opodstatnenie. Túto plochu navrhujeme na zmenu funkčného využitia v prospech plôch sídelnej zelene, ktoré v území vytvoria budúci biokoridor. Vzhľadom na fakt, že mesto Bratislava potrebuje pre svoj harmonický hospodársky rast dostatok podnikateľských plôch, navrhujeme, aby sa rozšírili plochy v severozápadnej časti územia (pri areáli VW v Devínskej Novej Vsi) o výmere cca 70 ha, ktorá nahradí

plochy v Jarovciach. Nakoľko ide o polohu exponovanú vzhľadom na smer prevládajúcich vetrov západ - východ, navrhujeme tu situovať výlučne podnikateľské aktivity, ktoré budú vysoko ekologické bez negatívnych vplyvov na životné prostredie.

3.7. Ochrana prírody a krajiny a USES

Hlavným cieľom návrhu riešenia UŠ je ochrana významných prírodných a vtáčích území a zachovanie, prepojenie a citlivé využitie území osobitnej ochrany prírody.

Samotnú ochranu prírody je potrebné chápať ako obmedzenie zásahov, ktoré môžu ohroziť, poškodiť alebo zničiť podmienky a formy života, prírodné dedičstvo, vzhľad krajiny, znížiť jeho ekologickú stabilitu. Riešené územie BAUM je veľmi hodnotné z hľadiska bohatstva zachovanej prírody a životného prostredia. V súčasnosti sa v riešenom území na rakúskej a slovenskej strane nachádzajú chránené územia národných parkov, prírodné rezervácie, chránené krajinné oblasti, chránené areály, mokrade medzinárodného významu, biotopy vodného vtáctva a územia sústavy NATURA2000.

V rámci riešeného územia chápeme ochranu prírody globálne ako našu povinnosť pre ďalší trvalo udržateľný rozvoj priestoru, zlepšenie súčasného stavu a v neposlednom rade ako povinnosť pre budúce generácie, pre ktoré budú ekologické kvality predstavovať rozhodujúci ekonomický faktor.

Zásady ochrany osobitne chránených častí prírody a krajiny sú legislatívne vymedzené zákonmi na Slovensku aj v Rakúsku a definujú rôzne stupne ochrany, ktoré je potrebné v riešení rešpektovať. Limity vyplývajúce z ochrany prírody a krajiny sú uvedené v kap. Limity využitia územia.

V cezhraničnom priestore územia projektu zohráva pri zabezpečení udržateľnosti existujúcej ekosiete dôležitú úlohu vízia **zelené srdce**. Prírodné zdroje a ich ochrana by sa mali stať centrálnym tematickým impulzom pre integrovanú stratégiu hospodárskeho rozvoja.

Návrh riešenia je zameraný na:

- hľadanie priestorového prepojenia nadregionálnych biokoridorov v širších vzťahoch Alpsko-Karpatského biokoridoru
- transformáciu bývalého pohraničného územia na zelené srdce s atraktívnym prírodným prostredím, ktoré bude mať svoju špecifickú zelenú identitu a obojstrannú priestorovú väzbu
- vyšpecifikovanie stretov a záujmov ochrany prírody a krajiny s prípadným funkčným využitím - vytvorenie systému funkčnej a priestorovej regulácie
- návrh dobudovania a funkčného využitia nových plôch zelene a vodných plôch v nadväznosti na okolité územie v harmonizácii s územným systémom ekologickej stability
- vyšpecifikovanie príležitostí a možností funkčnej náplne jednotlivých druhov priestorov pre možnosť ich využitia pre rekreáciu v prírodnom prostredí
- návrh opatrení pre záchranu populácie dropa veľkého.

Územný systém ekologickej stability (USES)

Územný systém ekologickej stability (USES) je celopriestorová štruktúra navzájom prepojených ekosystémov, ktoré zabezpečujú rozmanitosť podmienok a foriem života v krajine. Je tvorený biocentrami, biokoridormi a interakčnými prvkami v úrovniach: nadregionálnej, regionálnej a miestnej (lokálnej) úrovni. USES je jedným z nástrojov pre riešenie priestorovej stránky ekologickej stabilizácie územia a optimalizácie využívania krajiny. V podmienkach silne urbanizovaných území sú okrem biokoridorov a biocentier súčasťou i ostatné plošné prvky - vnútromestská zeleň, sady, záhrady, vinice, trvalé trávne porasty.

Biocentrum je časť krajiny s jedným alebo viacerými biotopmi, ktoré umožňujú trvalú existenciu prirodzeného ekosystému. Geograficky vymedzená oblasť, ktorá vhodným stavom prírodných podmienok umožňuje existenciu prirodzených živočíšnych a rastlinných spoločenstiev. Pojem vychádza z USES, kde spolu s biokoridorom tvorí jeho dva základné články.

Biokoridor je lineárny úsek krajiny, ktorý umožňuje migráciu organizmov medzi jednotlivými centrami. S nimi tvorí ÚSES. Hlavné prírodné plochy tvoria medze, aleje, súvislé pásy krovín, živé ploty a pod. V ojedinelých prípadoch môže ísť aj o pozmenenú časť krajiny, napr. pole medzi dvoma lesmi, alebo o umelý prvok – prechod zveri ponad diaľnicu.

Biocentrá na ploche riešeného územia

- NRBC Dolnomoravská niva, RBc Devínske jazero, RBc Jelšiny-mlyn, RBc Kamenáče, PBc Devínska Kobyla, RBc Devín
- NRBC Bratislavské luhy, RBc Sihoť, RBc Slovanský ostrov, RBc Pečenský les, RBc Bažantnica, RBc Sad J. Kráľa, RBc Soví les, RBc Draždiak, RBc Rusovce

Biokoridory na ploche riešeného územia

- NRBk Alúvium Moravy, RBk Stará Mláka s prítokmi, NRBk SZ svahy Malých Karpát, RBk Vydrice s prítokmi, PBk Dunaj, NRBk Rajka-Čunovo-Rusovce-Jarovce-Bažantnica-Pečniansky les, NRBk Bratislavské luhy-Neziderské jazero, RBk Chorvátske rameno, RBk Jarovské rameno-Bažantnica, RBk Dunajské luhy pri Čunove

V ďalších stupňoch PD je potrebné rešpektovať regulatívy, vyplývajúce z platného ÚPN BA pre oblasť Územného systému ekologickej stability, a to najmä:

- neumiestňovať v navrhovaných biocentrách a biokoridoroch v extravilánových polohách mesta také stavby a technické zariadenia, ktoré by zásadným spôsobom narúšali ich ekostabilizačné poslanie a účinky; v urbánnych biocentrách a biokoridoroch pripustiť len také činnosti príp. stavby, ktoré nespôsobia výrazné obmedzenie ekostabilizačného pôsobenia v rámci ÚSES
- rozpracovať systém ďalej na úroveň MÚSES tak, ako to ukladá obci z.č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny a vykonávací vyhláška č. 24/2003 Z.z., ktorou sa vykonáva zákon o ochrane prírody a krajiny (obsah dokumentu MÚSES - príl. č. 24 cit. vyhlášky)
- vytvárať v územnoplánovacom procese predpoklady na realizáciu a funkčnosť prvkov systému ekologickej stability (v intravilánových polohách a v zastavanom území k tomu využiť aj kategórie vnútromestskej zelene, princípy a postupy tvorby urbánnych biocentier a biokoridoro a interakčných prvkov)
- odvodzovať úroveň ekologickej stability zastavaného územia z požiadavky celoplošnej ekologickej stability (je treba chrániť jestvujúce plošné a líniové prvky zelene, zvláštnu pozornosť treba venovať ochrane najvýznamnejších plôch zelene – tzv. intaktná zeleň, minimalizovať zábery zelene na rastlom teréne, zabezpečiť vypracovanie dokumentu starostlivosti o dreviny v zmysle požiadaviek z.č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny)
- rešpektovať a vnímať prvky ÚSES aj v kontexte vytvárania národných a európskych ekologických sietí (NECONET, EECONET).

Z uvedeného vyplýva, že jedným z najdôležitejších cieľov je návrh prepojení existujúcich biocentier a biokoridorov a vytvorenie siete ekologickej stability na miestnej aj regionálnej úrovni, ktoré sú znázornené na výkrese č. 5 Návrh ozelenenia, ochrana prírody a ÚSES.

Alpsko-karpatský koridor (AKK)

Akčný plán na ochranu AKK - kolízny bod. č 3 - sútok riek Morava a Dunaj

Medzi najvýraznejšie bariéry pozdĺž Alpsko-karpatského koridoru patria v súčasnosti diaľnice a rýchlostné cesty.

Základom pre realizáciu koridorov pre divú zver, realizáciu zlepšení a rozhodnutí v rámci územného plánovania je kvalifikované overenie požiadaviek a základných údajov a vytvorenie územnoplánovacích podkladov. V ďalších etapách realizácie je potrebné podrobné modelovanie v prostredí GIS, zobrazujúce koridor na báze priechodnosti krajiny pre divú zver. Na základe modelu sa koridor priestorovo vymedzí a bude podrobne preskúmaný. Takýmto spôsobom sa napr. identifikujú miesta v ktorých sú potrebné technické resp. iné opatrenia na podporu migrácie zveri.

Rámcom na spoločnú implementáciu rôznych opatrení pozdĺž AKK je Akčný plán pre obdobie 2013-2022.

Základnými výstupmi projektu AKK sú vylepšenia v oblasti územného plánovania, dopravnej infraštruktúry, viacúčelové využívanie krajiny a ochrana prírody – navrhnuté vo forme konkrétnych opatrení v rôznych oblastiach, akými sú napríklad využívanie krajiny, vedecký výskum a územné

plánovanie ako aj všetky nadradené aktivity pre trvalo udržateľný manažment územia.

(Spracované podľa: Akčný plán na ochranu Alpsko-karpatského koridoru, dec 2012)

**Chránené územia
bez rozlíšenia**

**Naturschutzgebiete
allgemein**

chránené územia nie sú vnímané ako limit ale ako
výzva

ekologická sieť

- lokálne prepojenia chránených prírodných území
- vytvorenie nových krajinných štruktúr
- interakčné prvky pre migrujúce druhy
- zachovanie a skvalitnenie biodiverzity
- posilnenie zážitku z prírodného prostredia

Naturschutzgebiete sind nicht als Limit sondern als
Herausforderung zu sehen

ökologisches Netzwerk

- neue lokale Verbindungen der geschützten Naturlandschaft
- die Schaffung von neuen Landschaftsstrukturen
- Interaktionselemente für wandernde Arten
- Erhaltung der biologischen Vielfalt
- verstärkte Erlebbarkeit der Landschaft

EUROPEAN UNION
European Regional
Development Fund
creating the future
Program zur grenzüberschreitenden Zusammenarbeit SLOWAKEI - ÖSTERREICH 2007-2013
Program celostátného spolufinancovania SLOVENSKÁ REPUBLIKA - BAUCOOP 2007-2013

Obrázok 15 Systém chránených území v regióne a návrh ich prepojení

3.8. Životné prostredie

Na slovenskej a rakúskej strane je veľmi odlišný charakter územia, kde na slovenskej strane prevažuje mestský charakter osídlenia sprevádzaný aj negatívnymi vplyvmi na životné prostredie, naopak na rakúskej strane je územie prevažne vidieckeho charakteru, s niektorými malými mestskými sídlami, bez výrazných vplyvov na životné prostredie. Vzhľadom na uvedený stav sa venujeme v tejto kapitole prevažne slovenskej strane, na ktorej je predovšetkým potrebné eliminovať negatívne vplyvy na životné prostredie. Rakúska strana je spracovaná podľa dostupných údajov.

(Zdroje: „Správa o životnom prostredí SR“, 2013a www.umweltbundesamt.at, www.bmlfuw.gv.at, www.laerminfo.at)

Kvalita ovzdušia

Hlavnými zdrojmi znečistenia ovzdušia na území mesta Bratislava sú z bodových zdrojov priemyselné prevádzky, najmä chemický priemysel a energetika, z mobilných zdrojov automobilová doprava.

Z hľadiska priestorového rozloženia najvyššia produkcia znečisťujúcich látok zo zdrojov znečistenia ovzdušia je v okrese Bratislava II (Podunajské Biskupice, Ružinov, Vrakuňa), najnižší v okrese Bratislava I (Staré Mesto). Imisná situácia mesta Bratislavy je vyhodnocovaná na základe meraní na monitorovacích staniciach.

Kvalita ovzdušia na rakúskej strane je takisto sledovaná – pevnými monitorovacími stanicami v Hainburgu (NUMBIS – dolnorakúska monitorovacia sieť kvality vzduchu) a v Kittsee. Sledované sú nielen dôležité škodlivé látky v ovzduší, ale aj meteorologické údaje, ktoré sú vyhodnocované a zverejňované.

Kvalita povrchových vôd

Hodnotenie kvality povrchových vôd na Slovensku vychádza z klasifikácie vody podľa STN 75 7221, na základe ktorej sú vody zaraďované do 5 tried: I. - veľmi čistá voda, II. - čistá voda, III. - znečistená voda, IV. - silne znečistená voda a V. - veľmi silne znečistená voda. Klasifikácia kvality povrchových vôd sa robí na základe 8 skupín ukazovateľov.

Od roku 1991 je kvalita vody v Rakúsku sledovaná podľa jednotných právne ustanovených kritérií. Rôzne monitorovacie programy sledujú kvalitu povrchových vôd (riek a jazier) a podzemnej vody.

Dominantný podiel na znečisťovaní vôd v území má znečistenie z bodových zdrojov. Jedná sa o vypúšťanie odpadových vôd z priemyselných prevádzok, predovšetkým chemického priemyslu a z kanalizácií. Z celkového množstva znečistenia najväčší podiel takmer 90% tvorí znečistenie organickými látkami. Pričom 69% z tohto objemu pochádza z priemyselných zdrojov a 18% z verejných kanalizácií (Hydroekologický plán Bratislavy).

Na základe záväznej regulácie v UPN BA uvádzame zásady, ktoré rešpektuje návrh riešenia UŠ :

- rešpektovať a chrániť vody vrátane vodných ekosystémov a od vôd priamo závislých ekosystémov v krajine
- zachovať a zlepšovať stav vôd
- účelne hospodáriť s vodou a zabezpečiť ich trvalo udržateľné využívanie
- vytvoriť vhodné podmienky manažmentu povodí v rámci zlepšovania kvality životného prostredia a jeho zložiek
- znižovať nepriaznivé účinky povodní a sucha
- zabezpečiť funkčnosť vodných tokov a bezpečnosť vodných stavieb (zabezpečiť prietoknosť koryt a funkčnosť technických prvkov súvisiacich s protieróznou ochranou v poľnohospodársky využívanej krajine atď.)
- chrániť vodné útvary povrchových vôd a poľnohospodársky využívané pozemky na území Bratislavy zaradené do citlivých a zraniteľných oblastí (podľa Nariadenia vlády SR č. 617/2004 Z.z., ktorým sa ustanovujú citlivé oblasti a zraniteľné oblasti)

- v súlade s ust. § 4 ods. 2 písm. a) zákona č. 7/2010 Z.z. o ochrane pred povodňami je jedným z preventívnych protipovodňových opatrení zadržiavanie zrážkových vôd v mieste ich dopadu, resp. spomalenie povrchového odtoku v povodí

Údaje zo správy hovoria aj o tom, že kvalita povrchových vôd na Slovensku splnila požadované limity. Kvalita pitnej vody dlhodobo vykazuje vysokú úroveň - takmer 100 %.

V UŠ BAUM je navrhnutý nový povrchový tok. Podrobne je technické riešenie popísané v kapitole **Návrh rozvoja technického vybavenia** a popis návrhu z hľadiska ekologicko-krajinárskeho je v kapitole **Navrhované funkčné a priestorové využitie územia**, časť Biokoridor-obnovené dunajské ramená.

Odpadové hospodárstvo

V oblasti odpadového hospodárstva vzniklo na území SR celkovo vyše 1,76 mil. t komunálnych odpadov, čo predstavuje cca 327 kg komunálneho odpadu na obyvateľa. V porovnaní s rokom 2010 to predstavuje pokles o 6 kg komunálneho odpadu na obyvateľa. Táto produkcia komunálneho odpadu na obyvateľa bola v porovnaní s krajinami EÚ nízka a pod ich priemernou úrovňou. V porovnaní s rokom 2010 došlo na Slovensku k nárastu odpadov umiestnených na trh asi o 1 %. Pozitívom bol významnejší pokles pri umiestnení odpadov na trh pri nebezpečných odpadoch – a to medziročný pokles nebezpečných odpadov umiestnených na trh o cca 19 %. Podľa zistení uvedených v správe však dlhodobo pretrvávajú negatívny vysoký podiel skládkovania odpadov na celkovom zneškodňovaní odpadov (takmer 70 % u odpadov mimo komunálnych a takmer 75 % u komunálnych odpadov). Tento problém už rieši v súčasnosti platná novela zákona o odpadoch.

Na území Rakúska sú v tejto oblasti stanovené ciele: znižovať škodlivé vplyvy na ľudí, zvieratá, rastlinstvo a ich životné prostredie, chrániť surovinné a energetické zdroje, minimalizovať plošné zábery na skládky odpadov, znižovať ohrozenie budúcich generácií nebezpečnými odpadmi.

Environmentálne záťaž

Správa hovorí, že v SR evidovala celkovo 908 pravdepodobných environmentálnych záťaží a 255 environmentálnych záťaží. V roku 2011 parlament schválil dôležitý zákon o environmentálnych záťažach. Ten stanovuje určenie povinnej osoby za environmentálnu záťaž, rozsah plnenia, povinnosti pôvodcov a povinných osôb, obmedzenie prevodu nehnuteľnosti a vlastníckeho práva. Zákon novelizoval aj zákon o Environmentálnom fonde a stanovil, že prostriedky fondu možno poskytnúť a použiť aj na riešenie odstraňovania envirozáťaží vo výške najmenej 10 % z príjmu fondu.

Počet evidovaných environmentálnych záťaží v regióne BAUM na slovenskej strane je:

1 potvrdená enviromentálna záťaž (kameňolom Srdce) a 15 pravdepodobných enviromentálnych záťaží. Rekultivovaných resp. sanovaných bolo už 7 ďalších lokalít.

Osobitnú pozornosť si zaslúži 50 rokov stará záťaž v kameňolome Srdce v Devínskej Novej Vsi, ktorá je tvorená gudrónmi. Je to skládka z bývalej rafinérie minerálnych olejov Apollo. Zaberá takmer 4000 m² a odhaduje sa, že jej objem je vyše 30.000 m³. Z toho je 18.000 m³ gudrónov a 12.000 m³ kontaminovaných zemín. Havarijný únik takýchto produktov môže spôsobiť znehodnotenie podzemných a povrchových vôd, pôd a ohroziť zdravie človeka. Nebezpečný odpad do Devínskej Novej Vsi priviezli z rafinérie do lokality Srdce v roku 1963 a povrch o desať rokov prekryli vrstvou ílovitých zemín. Lokalita pritom patrí do Chránenej krajiny oblasti Malé Karpaty a Národnej prírodnej rezervácie Devínska Kobyla.

V roku 2013 nebolo jasné, či sa skládka v Devínskej Novej Vsi úplne odstráni, alebo odpad len zakonzervujú. Ministerstvo životného prostredia sa rozhodlo gudróny vyťažiť kompletne. Väčšia časť sa tepelne zhodnotí a tá časť, ktorú nebude možné využiť a spáliť, pôjde na skládku.

Radónové riziko

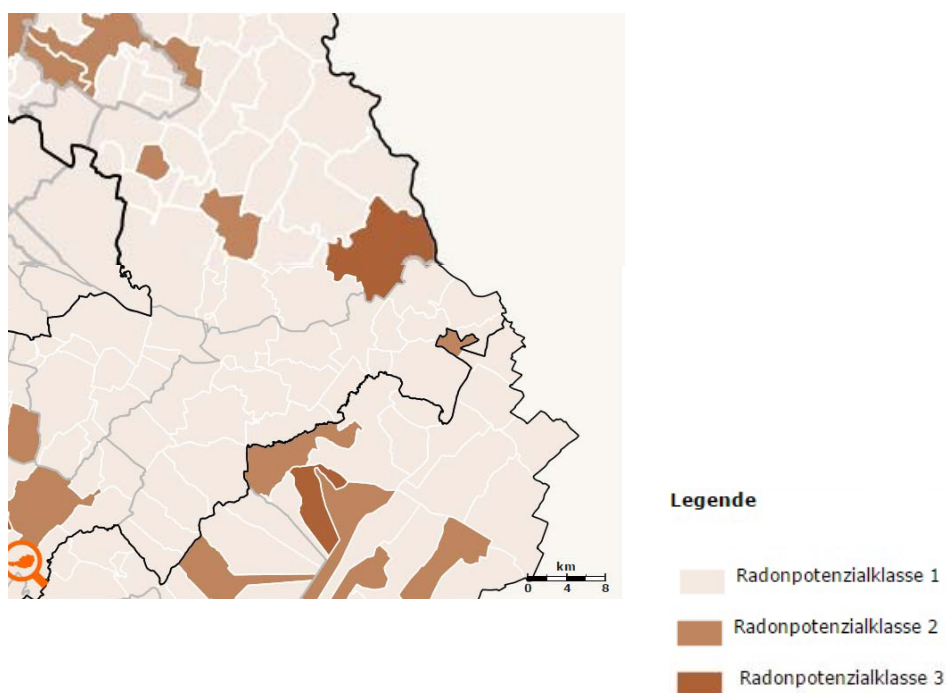
Podľa odvodenej mapy radónového rizika M 1 : 25 000 sa celé záujmové územie nachádza v kategórii nízkeho a stredného radónového rizika (Hricko a kol. Geocomplex Bratislava, 1993). Pre

jednotlivé navrhované objekty a zariadenia bude potrebné zabezpečiť podrobný radónový prieskum v rámci ďalšej projektovej prípravy.

Obrázok 16 Mapa radónového rizika SK

Mapy radónového rizika zobrazujú na základe meraní jeho úroveň pre jednotlivé obce v Rakúsku. V asi 500 obciach je zvýšené radónové riziko a je potrebné rešpektovať odporúčania pre existujúce objekty ako aj novostavby a rekonštrukcie objektov.

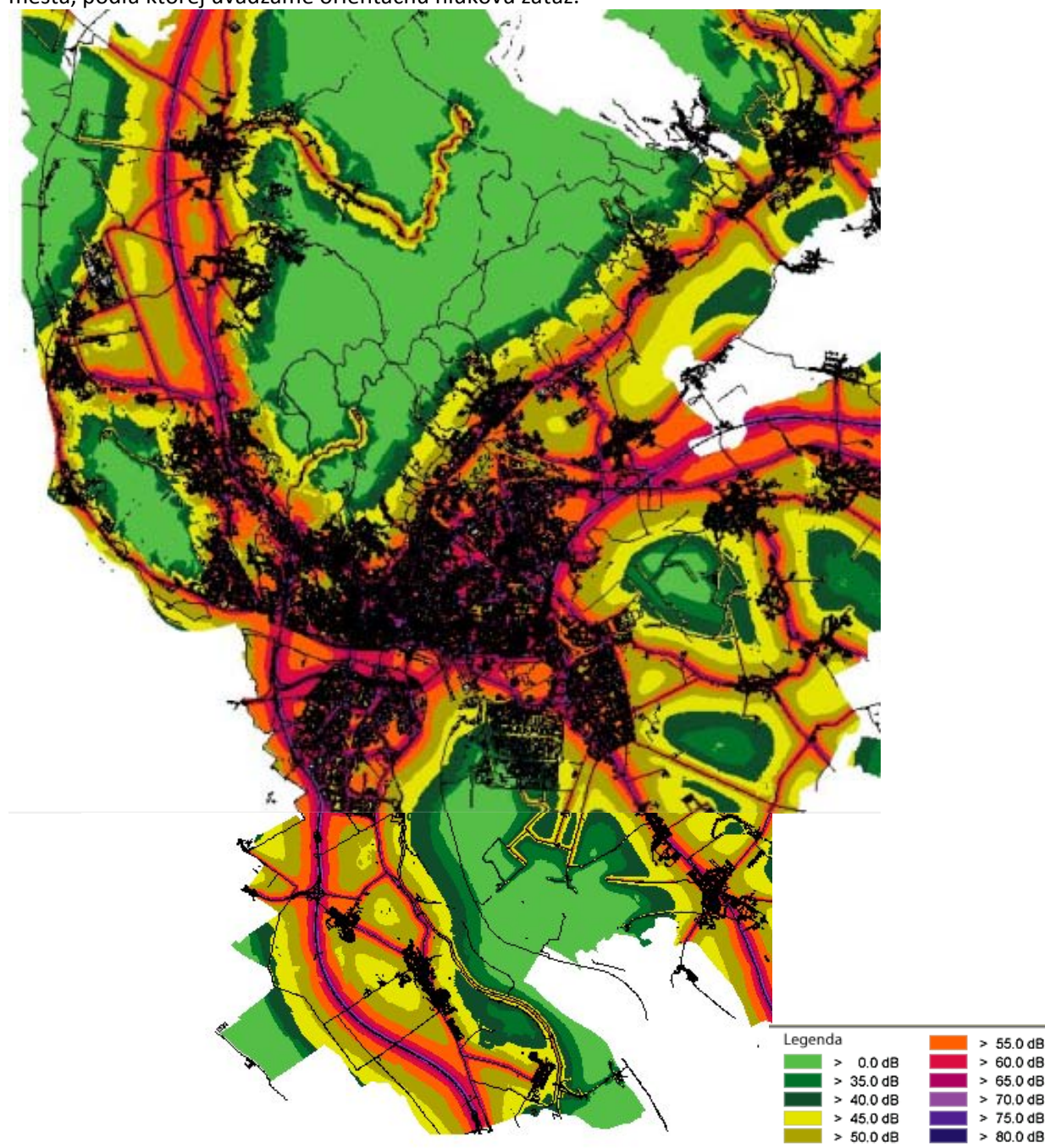
Obrázok 17 Mapa radónového rizika AT

Hluk

Legislatívne je hluk v súčasnosti upravený Vyhláškou MZ SR č.549/2007 Z.z.o ochrane zdravia pred hlukom a vibráciami. Vstupom do EÚ sa naša legislatíva harmonizovala s legislatívou EÚ, čo konkrétne znamená transpozíciu Smernice 2002/49/EC do zákona o verejnom zdravotníctve a do nariadenia vlády SR

o posudzovaní a kontrole hluku vo vonkajšom prostredí. Pre Bratislavu bola spracovaná hluková mapa mesta, podľa ktorej uvádzame orientačnú hlukovú záťaž.

Obrázok 18 Hluková mapa pre slovenskú časť riešeného územia

Z hlukovej mapy Bratislavy je zrejmé, že riešené územímestských častí Bratislavy je takmer celé v zóne nízkych hladín hluku, preto je využiteľné pre navrhované formy rekreácie a oddychu.

Na rakúskej strane riešeného územia je tiež väčšina územia v zónach nízkych hladín hluku. Len pozdĺž dopravných trás je hluk vyšší (do 60dB), vid'. interaktívna mapa na www.laerminfo.at.

3.9. Demografické, sociálne a ekonomické východiská pre rozvoj územia

Širšie vzťahy

Rakúsko-Slovenský prihraničný región je rozdelený do troch rozdielnych územných funkčných oblastí:

- Severná časť regiónu je prevažne poľnohospodárska a chýbajú jej cezhraničné dopravné spojenia ako aj hraničné priechody z dôvodu prírodnej bariéry rieky Morava.
- Aglomeračná os Viedeň-Bratislava je jadrom celého prihraničného regiónu. Viedeň a Bratislava, majú spolu viac ako 2 milióny obyvateľov a sú najdôležitejšími centrami regiónu vzhľadom na počet obyvateľov, pracovné príležitosti, vyspelú infraštruktúru a priemyselné zóny.
- Južné časti regiónu patria k rozvíjajúcemu sa trojuholníku Viedeň-Bratislava-Győr, majú dobre rozvinutú cezhraničnú dopravnú infraštruktúru a predstavujú atraktívne miesta pre podnikanie. Je to jedna z najdynamickejších sa rozvíjajúcich oblastí v spoločnom rakúsko-slovenskom prihraničnom regióne.

Prihraničný región je charakteristický veľkými mestsko-vidieckymi nerovnosťami. Oba regióny hlavných miest, Viedne a Bratislavy, sú blízko k územiám nachádzajúcim sa v extrémne periférnych polohách (napr. Weinviertel, severné časti VÚC Bratislava a VÚC Trnava).

Demografická štruktúra a jej vývoj sú ovplyvňované regionálnou štruktúrou prihraničného regiónu s vysokou koncentráciou obyvateľstva v mestských zónach a na druhej strane rozvojom vo vidieckych oblastiach. Z týchto štrukturálnych črt sa dajú pre prihraničný región odvodiť nasledovné najdôležitejšie demografické trendy:

- nárast suburbanizačných procesov v mestských oblastiach
- dynamický prírastok obyvateľstva
- starnutie obyvateľstva ako následok celkových demografických zmien, ako napr. pokles pôrodnosti, nárast priemernej dĺžky života
- nárast populácie v dôsledku migrácie – špeciálny faktor v mestských oblastiach

Bezprostredná blízkosť dvoch hlavných miest Viedne a Bratislavy dáva týmto mestám obrovský populačný potenciál v rámci pomerne "obmedzeného" priestoru. V období 1991-2001 bol populačný trend v rakúskej časti veľmi dynamický, obzvlášť v priľahlých oblastiach Viedne. V slovenskej časti prihraničného regiónu populácia poklesla. Nasledujúce obdobie sa vyznačovalo miernym pokračovaním tohto trendu. V tomto období zaznamenala rakúska časť regiónu opäť mierny nárast, pričom v slovenská časť zostala nezmenená, populácia stagnuje, resp. veľmi mierne narastá len vďaka migrácií, nie prirodzenej mene. (spracované podľa : Program cezhraničnej spolupráce Slovensko-Rakúsko 2007-2013)

Demografická štruktúra v území BAUM

V 2. polovici 20. storočia sa Slovensko a Rakúsko vyvíjalo značne rozdielne, čo nechalo svoje stopy hlavne v prihraničnom území. Zatiaľ čo na území Bratislavy sa počet obyvateľov znásoboval, prihraničné obce Rakúska zaznamenávali postupný úbytok obyvateľstva.

Obce na rakúskej strane majú vidiecky charakter a nízku hustotu obyvateľstva. Mestské časti Bratislavy sú jednak typické mestské - Petržalka, Karlova Ves a Devínska Nová Ves ale aj prímestské časti s vidieckym charakterom - Záhorská Bystrica, Devín, Jarovce, Rusovce a Čunovo. Po vstupe Slovenska do EÚ (2004) a uzatvorení Schengenskej dohody (2007) vznikli podmienky na trvalé vystaňovanie obyvateľov Bratislavy aj do blízkych obcí v Rakúsku. Tento jav je aj v súčasnosti dosť rozšírený a vyvoláva dosť intenzívny pohyb za každodennou prácou do Bratislavy, čo spôsobuje zvýšené nároky na dopravnú infraštruktúru a hlavne na mestskú hromadnú dopravu v smere na rakúske obce. (viď kap. Doprava).

Tabuľka 3–Počet obyvateľov a hustota osídlenia

Mestská časť/Gemeinde	Počet obyvateľov/ Einwohnerzahl 2011	Výmera / Fläche (km ²)	Hustota(obyv./km ²) Dichte (Einw./km ²)
Záhorská Bystrica	3 395,00	32,30	105,11
Devínska Nová Ves	15 612,00	24,22	644,59
Devín	1 096,00	13,96	78,51
Karlova Ves	32 607,00	10,95	2 977,81
Petržalka	105 842,00	28,68	3 690,45
Jarovce	1 438,00	21,34	67,39
Rusovce	2 845,00	25,56	111,31
Čunovo	1 010,00	18,62	54,24
SK spolu	163 845,00	175,63	932,90
Bad Deutsch-Altenburg	1 433	12,57	114,00
Berg	737	9,46	77,91
Hainburg a.d. Donau	5 906	25,05	235,77
Hundsheim	606	13,42	45,16
Prellenkirchen	1 448	41,55	34,85
Wolfsthal	858	21,78	39,39
Eckartsau	1 151	48,97	23,50
Engelhartstetten	1 894	65,66	28,85
Lasse	2 568	55,63	46,16
Marchegg	2 926	45,52	64,28
Deutsch Jahrndorf	605	27,43	22,06
Edelstal	634	5,89	107,64
Kittsee	2 176	19,26	112,98
Pama	1 083	26,40	41,02
AT spolu	24 025,00	418,59	57,40
región BAUM spolu	187 870,00	594,22	316,16

Obce na rakúskej strane majú vidiecky charakter a nízku hustotu obyvateľstva, a s počtom 24 025 obyvateľov tvoria približne 13% obyvateľstva regiónu BAUM. Hustota obyvateľov na slovenskej strane je pochopiteľne podstatne vyššia ako na rakúskej strane. Na slovenskej strane je vyššia hustota obyvateľov aj v obciach s vidieckym charakterom - priemerne 84 obyv./km², nakoľko slovenské obce sú súčasťou hlavného mesta.

Nasledujúca tabuľka ukazuje vývoj obyvateľstva v regióne BAUM podľa dekád:

Mestská časť / Gemeinde	Počet obyvateľov/Anzahl der Bewohner			Prírastok/úbytok obyvateľov v%Veränderung in %		počet obyvateľov Anzahl der Bewohner 2013	Prírastok/úbytok obyvateľov v % Veränderung in %	
	1991	2001	2011	1991-2001	2001-2011		2011-2013 v%	1991-2013 v%
Záhorská Bystrica	1 731	2 086	3 395	20,51	62,75	3 422	0,80	97,69
Devínska Nová Ves	15 223	15 502	15 612	1,83	0,71	16 227	3,94	6,60
Devín	771	884	1 096	14,66	23,98	1 122	2,37	45,53
Karlova Ves	22 154	32 843	32 607	48,25	-0,72	34 772	6,64	56,96
Petržalka	128 251	117 227	105 842	-8,60	-9,71	111 788	5,62	-12,84
Jarovce	1 124	1 199	1 438	6,67	19,93	1 455	1,18	29,45
Rusovce	1 759	1 922	2 845	9,27	48,02	2 751	-3,30	56,40
Čunovo	816	911	1 010	11,64	10,87	1 095	8,42	34,19
spolu SK	171 829	172 574	163 845	0,43	-5,06	172 632	5,36	0,47
Bad Deutsch-Altenburg	1 275	1 375	1 433	7,84	4,22	1 429	-0,28	12,08
Berg	648	674	737	4,01	9,35	752	2,04	16,05
Hainburg	5 752	5 651	5 906	-1,76	4,51	6 066	2,71	5,46
Hundsheim	569	544	606	-4,39	11,40	614	1,32	7,91
Prellenkirchen	1 266	1 285	1 448	1,50	12,68	1 479	2,14	16,82
Wolfsthal	711	750	858	5,49	14,40	896	4,43	26,02
Eckartsau	1 140	1 179	1 151	3,42	-2,37	1 186	3,04	4,04
Engelhartstetten	1 668	1 807	1 894	8,33	4,81	1 898	0,21	13,79
Lasse	1 980	2 354	2 568	18,89	9,09	2 570	0,08	29,80
Marchegg	2 736	2 850	2 926	4,17	2,67	2 895	-1,06	5,81
Deutsch Jahrndorf	643	557	605	-13,37	8,62	611	0,99	-4,98
Edelstal	544	607	634	11,58	4,45	632	-0,32	16,18
Kittsee	1 961	1 877	2 176	-4,28	15,93	2533	16,41	29,17
Pama	977	1 005	1 083	2,87	7,76	1106	2,12	13,20
spolu AT	21 870	22 515	24 025	2,95	6,71	24 667	2,67	12,79

Zdroj / Quelle: www.statistics.sk, www.statistik.at

Tabuľka 4 Demografický vývoj v regióne BAUM - 2001-2011, 2013

Demografický vývoj regiónu BAUM v posledných dekádach dokumentuje predchádzajúca tabuľka. Vývoj počtu obyvateľov je delený na dekády podľa termínov sčítania obyvateľov na Slovensku.

Počet obyvateľov v regióne BAUM na rakúskej strane rastie, na slovenskej sú údaje o počte obyvateľov výraznejšie skreslené vysokým počtom bývajúcich obyvateľov v meste bez trvalého pobytu. Toto sa týka hlavne MČ Petržalka, kde je evidentný nárast počtu bývajúcich, ale počet obyvateľov prirodzenou menou klesá. Okrem dlhodobej migrácie obyvateľstva do mesta ide vo veľkej miere o "týždňovú" dochádzku za prácou.

Takmer všetky MČ Bratislavy vykazujú prírastok obyvateľstva mesta - najväčší prírastok majú Záhorská Bystrica a Rusovce, kde v rokoch 2001-11 došlo ku masívnej výstavbe hlavne rodinných domov. Karlova Ves vykazuje mierny pokles počtu obyvateľov v rokoch 2001 – 2011 a Devínska Nová Ves len mierny nárast počtu obyvateľov. Toto je pravdepodobne spôsobené takisto vysokým počtom bývajúcich bez trvalého pobytu, lebo ide tiež o mestské časti s prevahou bývania v bytových domoch.

Problematika bývajúcich bez trvalého pobytu je v podmienkach veľkého mesta len ťažko uchopiteľná/kvantifikovateľná a regulovateľná a keďže nemá priamy vplyv na riešenie problematiky nebude sa ňou UŠ BAUM podrobnejšie zaoberať.

Ostatné mestské časti vidieckeho charakteru si zachovávajú životaschopnosť a vykazujú demografický rast zodpovedajúci trendom migrácie (vystaňovania sa obyvateľov Bratislavy do jej okolia) v rámci suburbánnych oblastí a prisťahovania obyvateľov iných miest do okrajových častí Bratislavy.

Prihraničné obce na rakúskej strane vykazujú (okrem Eckartsau a Deutsch Jahrndorf) nárast počtu obyvateľov, i keď nárast počtu obyvateľov nie je až taký vysoký ako sa v r. 2005 očakávalo (predpoklady KOBRA+). Najvyšší nárast je v obciach Kittsee, Wolfsthal, Prellenkirchen, Hundsheim a Berg, čo je vyvolané v poslednej dobe stále častejším prisťahovaním Slovákov do týchto obcí.

To vyvolalo v poslednom období výrazné oživenie realitného trhu s nehnuteľnosťami v týchto prihraničných obciach regiónu BAUM na rakúskej strane. Pomerné zastúpenie Slovákov žijúcich v obciach Berg, Hainburg a.d. Donau, Kittsee, Edelstal a Wolfsthal už dnes predstavuje cca 15–31 % (Wolfsthal 31%), v závislosti od vhodnej dostupnosti k zariadeniam dopravnej infraštruktúry. Toto je markantné v súvislosti s obcami Pama a Deutsch Jahrndorf, ktoré sú síce bližšie ku Bratislave, ale komplikovanejší dopravný prístup ich „znevýhodňuje“ týmto smerom využiť jestvujúci rozvojový potenciál. Realizácia v tejto štúdii navrhovaného cestného prepojenia Deutsch Jahrndorf – Rusovce by veľmi pravdepodobne dnešnú situáciu ovplyvnila v prospech rozvoja rakúskej časti územia. Obec Lassee zaznamenala v poslednej dekáde pomerne vysoký prírastok obyvateľov, ktorý je pravdepodobne spôsobený výhodným dopravným prepojením na mesto Viedeň.

Blízkosť Bratislavy a výhodné finančné podmienky a stimuly pre usadenie sa v rakúskych obciach, využíva čoraz viac Bratislavčanov, ale i obyvateľov iných slovenských miest. Tento trend bude pravdepodobne pokračovať a rozvojom regiónu BAUM a dobudovaním plánovaných dopravných prepojení na slovenskú stranu sa stanú aj ďalšie rakúske obce tohto regiónu (Marchegg, Lassee) atraktívne pre bývanie v pokoji na vidieku a napriek tomu blízko dvoch metropol - Viedne a Bratislavy. Zatraktívnenie regiónu BAUM a doplnenie regionálnej vybavenosti priamo v ňom, perspektívne pritiahne do regiónu aj rakúske aj slovenské nové obyvateľstvo. Bude potrebné urobiť také administratívne opatrenia, aby si obyvatelia museli svoj pobyt v ňom stabilizovať formou trvalého pobytu, čím sa postupne navýši aj rozpočet jednotlivých obcí vo forme miestnych daní.

Návrh riešenia

V koncepcii riešenia tejto UŠ sa **nenavrhuje žiadny rozvoj funkčnej zložky bývanie, t.j. nie sú navrhnuté nové plochy pre sídelný rozvoj nad rámec spracovaných a schválených územnoplánovacích dokumentácií.** Koncepcia UŠ akceptuje územnoplánovacie dokumentácie na slovenskej a rakúskej strane, v ktorých sú navrhnuté rozvojové plochy pre bývanie v dostatočnom množstve. Z uvedeného dôvodu táto UŠ nepočíta s ďalším nárastom počtu obyvateľov v regióne nad rámec schválených dokumentácií. Na slovenskej strane je navrhnutých dostatok rozvojových plôch pre bývanie v platnom ÚPN BA v znení zmien

a doplnkov. Na rakúskej strane sú navrhované rozvojové smery pre jednotlivé obce, ktorými sa budú obce regulovanepodľa aktuálneho dopytu na realitnom trhu zväčšovať, avšak konkrétny návrh bude predmetom podrobnejších územnoplánovacích dokumentácií a je plne v ich kompetencii.

Zvýšený záujem slovenských občanov o atraktívne stavebné pozemky v rakúskych obciach prináša týmto obciam nové impulzy. Nárast počtu obyvateľov umožňuje udržiavanie a iniciuje výstavbu komunálnej infraštruktúry. Získavajú tým obyvatelia na oboch stranách regiónu.

Ekonomická štruktúra, rozvoj a zamestnanosť

Úroveň ekonomických aktivít a rozvoj rakúsko-slovenského prihraničného regiónu sa vyznačuje:

- zreteľnými regionálnymi rozdielmi v prosperite, ktoré sa prejavujú vo výrazných mestsko- vidieckych nerovnostiach,
- sklonom prosperity z rakúskej k slovenskej časti prihraničného regiónu,
- rozdielnou rýchlosťou ekonomického rastu (tempo rastu, počet pracovných príležitostí, zmeny štruktúry)

Zatiaľ čo hrubý regionálny produkt na obyvateľa na rakúskej strane hranice je vyšší ako na slovenskej strane prihraničného regiónu, napriek tomu región ako celok zaznamenal v predchádzajúcich rokoch dynamický rast. Okrem vyššie uvedeného má jedinečný ekonomický potenciál na zvýšenie miery ekonomického rastu, čo by tento región mohlo zaradiť medzi najrýchlejšie rastúce regióny Európy. Ekonomicky najviac rozvinuté regióny sú mestské regióny Viedeň, Wiener Umland Süd a Bratislava, ktoré dosahujú viditeľne vyššie hodnoty ako je národný priemer. Tieto regióny tvoria životne dôležité ekonomické centrá prihraničného regiónu a zaraďujú sa medzi ekonomicky najvýznamnejšie regióny na národnej a Európskej úrovni.

Región je z hľadiska ekonomickej štruktúry charakteristický najmä:

- vyššou závislosťou na mestských spoločenstvách (dynamické sťahovanie za prácou)
- vyšším podielom terciárneho sektora s významnou priemyselnou základňou a je dynamickým rozvojom ovplyvňujúcim najmä prílev priamych zahraničných investícií
- poľnohospodárstvom ako významným ekonomickým sektorom v niektorých vidieckych častiach (napr. Wiener Umland Nord, Weinviertel, Nordburgenland, južná časť Bratislavy)

Obidve hlavné mestá sú zároveň administratívnymi centrami svojich krajín. Vzhľadom na tento fakt je podiel verejných služieb v obidvoch hlavných mestách a v priľahlých regiónoch relatívne vysoký.

Sekundárny sektor zohráva v prihraničnom regióne z hľadiska ekonomických aktivít a zamestnanosti relatívne dôležitú úlohu. Spotrebiteľský priemysel, chemický priemysel, potravinársky priemysel a automobilový priemysel majú dominantnú rolu v ekonomických centrách, pričom taktiež niektoré priľahlé časti vykazujú vysoký podiel na hospodárskych a komerčných aktivitách. Relatívne dôležitú úlohu a z hľadiska budúcnosti významnú úlohu v celom prihraničnom regióne zohráva stavebný priemysel. Mestské hospodárske centrá sa postupne prispôbujú novým reštrukturalizačným procesom a trendom. S novou orientáciou (napr. na biotechnológie) na jednej strane a veľmi atraktívnou politikou priťahujúcou zahraničné investície čelí prihraničný región negatívnym následkom reštrukturalizácie. Malé a stredné podniky prevládajú vo vidieckych oblastiach Rakúskeho prihraničného regiónu. Priemysel je sústredený v niekoľkých lokalitách. Slovenský prihraničný región preukazuje viac než priemernú koncentráciu priemyslu v Slovenskej republike. Obzvlášť automobilový priemysel sa v tejto oblasti významne rozrástol v posledných rokoch. Na rozdiel od Rakúska, je slovenský sekundárny sektor charakteristický prevahou stredných a veľkých podnikov.

Terciárny sektor má dominantné miesto v celom prihraničnom regióne. Dôsledkom silného rozvoja sektoru služieb je rozvoj zamestnanosti v tejto oblasti, pričom narastajúci podiel vytvorených

pracovných miest je v prevažnej miere dôsledkom realizovaných štrukturálnych zmien. V priemysle služieb sú zamestnané prevažne ženy, čo má pozitívne efekty na celkovú zamestnanosť žien.

(spracované podľa: Program cezhraničnej spolupráce Slovensko - Rakúsko 2007-2013)

Ďalší projekt cezhraničnej spolupráce týkajúci sa aj regiónu BAUM a financovaný z programov EÚ v oblasti Vzdelávania, kvalifikácie a integrácie trhov práce je projekt **Nadregionálna iniciatíva zamestnanosti Viedeň – Bratislava** (kód projektu ÜBI-NIZ, N_AC_0007).

Jeho cieľom bolo: Spracovanie spoločných stratégií a efektívneho využívania nástrojov aktívnej politiky trhu práce, podpora transparentnosti so zapojením relevantných partnerov trhu práce, rozšírenie kooperácie a odbúranie prekážok cezhraničnej mobility. Tento projekt je takisto súčasťou programu „Program cezhraničnej spolupráce SK-AT 2007-2013“.

3.10. Charakteristika a potenciál jednotlivých obcí

Uvádame opis a potenciál rozvoja jednotlivých obcí. UŠ BAUM rešpektuje územný rozvoj obcí stanovený v príslušných schválených územnoplánovacích dokumentáciách na slovenskej a rakúskej strane. Obce a mestá v regióne sa významne podieľajú na vytvorení charakteru a koloritu regiónu, preto stručne uvádzame historické súvislosti ich vývoja a potenciál oblastí rozvoja obcí.

Cieľom rozvoja obcí je rešpektovanie a zdôrazňovanie kultúrnej a ekologickej kvality obcí, zachovanie svojráznej identity obcí a súčasný rozvoj vzájomnej spolupráce na lokálnej aj regionálnej úrovni, pri zachovaní ich dostatočnej rozhodovacej svojbystnosti.

Konkrétny územný rozvoj a regulácia rastu obcí je na základe slovenskej aj rakúskej legislatívy priamo v rukách orgánov obcí a miest, preto konkrétne rozvojové plochy nenavrhujeme, ale rešpektujeme ich vlastný, samosprávou regulovaný rozvoj. Na zosúladenie a harmonizáciu vývoja obcí a miest v regióne BAUM navrhujeme vytvorenie platformy pre manažment rozvoja regiónu, o ktorom podrobne pojednáva kap. Územný manažment.

Devínska Nová Ves

Popis a história obce

Devínska Nová Ves sa pýši mimoriadnou históriou až do obdobia neolitického osídlenia a fakt, že obcou viedla historická Jantárová cesta, ovplyvnili vývoj na tomto území. Mladšia doba železná je spätá s menom prvých obyvateľov strednej Európy – s Keltmi.

Pôvodný názov obce bol iba Nová Ves, prvá písomná správa o Devínskej Novej Vsi je z 10. októbra 1451. Obec bola pôvodne poddanskou osadou Devínskeho hradu. Patrila aj viacerým šľachtickým rodom, od r. 1635 Pálffyovcom, ktorí ju mali v držbe až do r. 1945. Devínska Nová Ves sa samostatne vyvíjala do 1. januára 1972 kedy bola pričlenená k Bratislave. Pôvodne mala obec charakter vidieckeho prímestského sídla a v 80-tych rokoch 20. stor. tu bolo zrealizované sídlisko, čím sa takmer strojnásobil počet obyvateľov obce a zmenilo sa národnostné zloženie obyvateľov (pôvodne tu žila veľká komunita Chorvátov).

Potenciál pre rozvoj

- prepojiť cyklotrasy v Malých Karpatoch na pomoravské cyklotrasy,
- obnova sádov na severe katastra a agroturizmus,
- zaviesť pastevný manažment – obnova pastvín pre dobytok a podpora živočíšnej výroby so zreteľom na ochranu prírody na územiach v blízkosti Moravy (obdobné riešenie je aplikované v okolí Marcheggu),
- obnova pastvín prispeje nielen ku zvýšeniu biodiverzity v danej lokalite, zvýšeniu jej estetiky ale aj k potravinovému samozásobovaniu regiónu,
- historické nálezky slovanského hradiska, s potenciálom na ich revitalizáciu a tým aj vznik novej atrakcie CR.

Záhorská Bystrica

Popis a história obce

V mestskej časti prevažuje vidiecky charakter zástavby s občianskou vybavenosťou lokálneho charakteru, pozdĺž cesty I/2 zástavba mestského charakteru. Malebnosť pôvodnej časti obce umocňuje blízkosť Malých Karpát – chránené územia CHKO Malé Karpaty a iné lokálne chránené areály. Zo Záhorskej Bystrice je jeden z nástupov do Malých Karpát, takže obec je významná aj z hľadiska lokálneho turizmu. V obci súv ÚPN BA navrhnuté značné rozvojové plochy pre bývanie – hlavne pre rodinné domy.

Najstaršia písomná zmienka o obci je z roku 1314. Bola poddanskou osadou stupavského panstva. V roku 1377 ju uhorský kráľ Ľudovít I. daroval Rádu paulínov z Marianky. V roku 1592 na základe urbára možno sledovať prevahu chorvátskeho obyvateľstva. V 17. storočí sa stala súčasťou stupavského panstva. Záhorská Bystrica sa ako obec stala mestskou časťou Bratislavy v roku 1972.

Potenciál pre rozvoj

- prepojiť cyklotrasy v Malých Karpatoch na pomoravské cyklotrasy,
- obnova sadov na západe katastra,
- obnova a oživenie rastlinnej výroby na západe katastra,
- prepojenie biokoridorov Malých Karpát a rieky Moravy prostredníctvom zelene - celomestský cintorín, krajinársky park, remízky, ...
- posilnenie nástupného bodu pre rekreáciu a CR do Malých Karpát – rozvoj zariadení CR.

Devín

Popis a história obce

Devínska brána zohrávala už v minulosti dôležitú úlohu tak z obchodného, ako aj z vojenského hľadiska, čo podmieňovalo vznik osád už v najstarších dobách. Medzi 3-1. st. p. n. l. obsadili priestor Kelti. V období 1.-4. storočia n. l. bol Devín súčasťou opevňovacieho systému Limes Romanus ako jedno zo strategických predhradí rímskeho tábora XIV. a XV. légie Carnunta. V prvých desaťročiach 9. storočia sa na území skončil zjednocovací proces príbuzných slovanských kmeňov. Za tejto situácie malo územie Devínskej brány i Devínskeho hradu strategický význam. Bratislava, Devín a celé priľahlé územie až do 19. storočia zažívalo mnoho vojenských konfliktov a protitureckých odbojov. Začiatkom 19. storočia sa stalo toto územie dejiskom napoleonských vojen.

Od prvej polovice 20. storočia sa stal Devín vyhľadávaným výletným miestom. V roku 1922 pri úprave štátnych hraníc pripadla časť obce Rakúsku, v rokoch 1938-1945 bol Devín súčasťou Nemeckej ríše. V roku 1946 bola obec pričlenená k Bratislave.

V súčasnosti je Devín jednou z najmenších, ale aj najatraktívnejších mestských častí Bratislavy. Zástavba mestskej časti má prevažne charakter rodinných domov, čím si mestská časť dlhodobo udržiava vidiecky charakter. Rozvoj obytnej zástavby sa realizuje jednak zahusťovaním pôvodnej obce, ako aj transformáciou bývalých záhradkárskeho osád na trvalé bývanie. Prírodný a historický rámec obce tvorí charakteristickú atraktivitu územia.

Na území Devína sa nachádzajú chránené územia prírody a územie Natura 2000.

Potenciál pre rozvoj

- potenciál obce spočíva hlavne v atraktívnom prírodnom prostredí, ktoré atrahuje budúcich obyvateľov obce,
- potenciál v obnove a rekonštrukcii existujúcej a zaniknutej atraktívnej občianskej vybavenosti obce, napr. prírodné kúpalisko,
- veľký potenciál má obec v obnove tradičných viníc a „ríbezlic“ s následnou obnovou pivníc,
- pastevný manažment – obnova pastvín so zreteľom na ochranu prírody na územiach v blízkosti Moravy v nadväznosti na územie Devínskej Novej Vsi a Devínskej Kobyly,

- obnova pastvín prispeje ku zvýšeniu biodiverzity v danej lokalite a zvýšeniu krajinárskych hodnôt územia,
- potenciál pre lokalizáciu prístaviska pre osobnú lodnú dopravu po Morave a Dunaji, ktoré vytvorí spojenie rakúskej a slovenskej strany.

Karlova Ves

Popis a história obce

Táto mestská časť Bratislavy má mestský sídliskový charakter, prevláda zástavba bytových domov, doplnená zariadeniami občianskej vybavenosti lokálneho aj celomestského významu ako vysoké školy a výskumné pracoviská, úrady štátnej správy.

Archeologické nálezy na južných svahoch Dlhých dielov a Starých gruntov zaraďujú Karlovu Ves medzi najskôr obývané územia Slovenska (staršia doba kamenná). Ďalšie nálezy potvrdzujú význam tohto miesta aj v 9.storočí v období Slovanov (rybárska osada a pohrebisko). V stredoveku patrila Karlova Ves k devínskemu panstvu a jej prvý historický názov sa nachádza v análoch ako Suchá Vydrice. Kráľ Ľudovít Veľký udelil v roku 1360 Vydrici všetky práva, slobody a výsady, ktoré mali mešťania a hostia mesta Bratislavy. V 14. a 15. storočí obrábali obyvatelia Vydrice vinice, ktoré užívali väčšinou pre vlastnú potrebu. Roku 1635 sa stal Devín, a tým aj Karlova Ves, vlastníctvom rodu Pálffyovcov a zostal ním až do roku 1932. Pálffyovci hospodársky využívali najmä lesy na poľovnícke revíry. Roku 1720 bolo v Devíne a Karlovej Vsi 83 až 100 hektárov viníc. Devínske aj karloveské víno malo vtedy väčšiu hodnotu ako račianske a malokarpatské vína. Po zrušení poddanských zväzkov k devínskemu panstvu v 70tych rokoch 19. storočia sa začal meniť celkový ráz obce a začala sa rýchlo rozvíjať. V roku 1886, bola uvedená do prevádzky vodáreň na ostrove Sihoť, ktorá zásobovala pitnou vodou celú vtedajšiu Bratislavu.

Potenciál pre rozvoj

- vo vzťahu k regiónu BAUM a jeho rozvoju má územie potenciál hlavne vo svojom prírodnom zázemí. Nachádza sa tu Karloveská zátoka na rieke Dunaj, tradične využívaná pre rekreačnú a športovú plavbu a veslársky šport, potenciál je v jeho rozvoji v nadväznosti na vysokoškolský areál,
- ďalší potenciál rozvoja má Botanická záhrada, ktorá by sa mohla plošne rozšíriť až k rieke Dunaj a tým skultivovať územie na južnom okraji areálu,
- pre región BAUM je potenciál v lokalizácii nového prístaviska pre osobnú lodnú dopravu v rámci Karloveskej zátoky – lodná sezónna MHD,
- ďalší rozvoj vidíme aj v potenciálnom kreovaní územia vysokoškolského areálu do formy vedecko-technického parku s priamou nadväznosťou na rekreačné zázemie Karloveskej zátoky.

Petržalka

Popis a história obce

Je to štvrtá najväčšia a najľudnatejšia mestská časť Bratislavy s mestským sídliskovým charakterom zástavby, zatiaľ bez dobudovanej centrálnej časti. Malá časť územia na západe zostala v pôvodnom ráze zástavby- ulice so zástavbou rodinných domov. Na pravom brehu Dunaja sa postupne vytvára nové celomestské centrum.

V histórii bolo osídlenie Petržalky podmienené hlavne prírodnými podmienkami - kvalita pôdy, blízkosť rieky a lužné lesy priťahovali obyvateľov, ale trvalé osídlenie sa stabilizovalo len pomaly. Príčinou boli záplavy, ktoré takmer pravidelne ničili úrodu a zatápali obydlia.

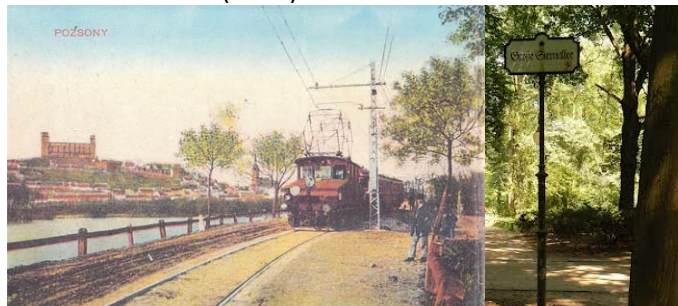
Mapy z druhej polovice 18.storočia ukazujú, že územie dnešnej Petržalky bolo v tom čase sústavou ostrovov, oddelených dunajskými ramenami (Pečnianske, Kapitúlske, Chorvátske a Rusovecké rameno). Dnes je zachované už iba Chorvátske rameno. Úpravy miestneho terénu iniciovala Mária Terézia

(1740-1780). Na jej pokyn sa začala od roku 1771 postupne budovať sústava hrádzí proti záplavám. Po hlavnej hrádzi viedla dôležitá obchodná "kráľovská cesta" spájajúca Bratislavu s Viedňou.

Za novou pobrežnou hrádzou vznikol v roku 1773 petržalský park, nazývaný Sternallee, podľa ôsmich alejí schádzajúcich sa na strednom „námestíčku“. Neskôr sa park volal aj Au park a od r. 1945 Sad Janka Kráľa.

V mierových časoch sa stávala Petržalka najmä vďaka svojmu veľkému parku čoraz viac miestom oddychu bratislavských obyvateľov. V tomto období postavili v susedstve bývalej stanice propeleru štýlovú kaviareň Au-café (1827) a letné divadlo - amfiteáter Aréna (1828).

V roku 1866 mala Petržalka 594 obyvateľov a 103 domov. V roku 1920 tu žilo už 10-tisíc obyvateľov, pred druhou svetovou vojnou 23-tisíc. Dnes ich je vyše 115 tisíc.

Petržalka bola až do 70-tych rokov známa tiež vynikajúcim ovocím, najmä marhuľami, ktoré tu mali stáročnú tradíciu. V tridsiatych rokoch minulého storočia sa sľubný vývoj Petržalky v dôsledku predvojnových a vojnových udalostí zabrzdil. Od októbra 1938 bola na základe Viedenskej arbitráže okupovaná nemeckými vojskami a od septembra 1939 bola aj formálne odtrhnutá od Československa a pripojená k nacistickému Nemecku. Po druhej svetovej vojne pripadla naspäť Československu. Oficiálne sa Petržalka stala súčasťou Bratislavy až 1. apríla 1946. (spracované podľa www.kossey.sk)

Potenciál pre rozvoj

- vytvorenie častizelenej osi z rôznych typov mestskej a krajinnej zelene a rôznych druhov prostredí:
  - veľký celomestský park
  - celomestský cintorín
  - arborétum a botanická záhrada
  - revitalizácia bažantnice
  - celomestské prírodné kúpalisko
  - golfový areál a iné zariadenia športu
  - obnova pôvodných dunajských ramien
- zmena funkčného využitia územia určeného na výstavbu podnikateľského parku v nadväznosti na Jarovecký hraničný prechod = zmena územného plánu mesta Bratislavy,
- rozvojové plochy pre bývanie – južný rozvoj Petržalky oživiť sústavou obnovených dunajských ramien,
- rekonštrukcia a skultivovanie mestského lesoparku okolo Draždiakov a revitalizácia štrkoviska za Dolnozemskou cestou – vytvorenie kvalitného prostredia pre každodennú rekreáciu a šport,
- využiť potenciál rieky Dunaj a vytvoriť tu územie Ekopark Dunajskéluhy podobne ako Donau-Auen v Rakúsku,
- vytvoriť nové trasy pre peších a cyklistov pozdĺž navrhovaného biokoridoru, ktoré prepoja zaujímavé lokality regiónu tzv. visitorcentrá – zámok Rusovce, kaštieľ Čunovo, pripravovaný areál Danubia Park v Čunove, lokalizovať pozorovateľne vtáctva (ornitologické budy), náučné chodníky tabule/infopointy, v súlade s ochranou prírody a kultúrneho dedičstva,

- vytvoriť sieť vzdelávacích bodov o prírode a jej ochrane, ako aj o kultúrnom dedičstve regiónu,
- vytvoriť lokálne dopravné prepojenie cez Kopčiansku ulicu v Bratislave do Kittsee, resp. minimálne umožniť prejazd MHD,
- skúsiť vytvoriť sieť „konských“ trás v smere z Petržalky do Rakúskej republiky.

Jarovce

Popis a história obce

Predpokladá sa, že územie Jaroviec bolo osídlené už v rímskej dobe ako súčasť komplexu pevností pohraničnej oblasti severných provincií Rímskej ríše. Zemepisnou polohou Jarovce spolu s Rusovcami a Čunovom nepatrili do Bratislavskej stolice, ale do Zadunajska.

Najstaršia písomná zmienka o obci je z roku 1208. V listine spomenutá dedina Ban pravdepodobne v 15 storočí zanikla, a to na následky veľkej morovej epidémie v západnom Zadunajsku v rokoch 1409 až 1410 a v dôsledku vyčerpávajúcich bojov medzi Matejom Korvínom a nemeckým cisárom Fridrichom III. práve v tomto priestore.

Dnešné Jarovce vznikli v prvej polovici 16. storočia. Obec založili Chorváti a nazvali ju Chorvátskou Vsou - Horváth falu. Osobitne sa vžilo nemecké pomenovanie Kroatisch Jahrendorf, pretože obec od svojho vzniku bola súčasťou rakúskeho Kopčianskeho panstva.

Po prvej svetovej vojne Trianonskou konferenciou Jarovce pripadli Maďarsku. K Československu boli pripojené až 15. októbra 1947. Od 1. januára 1972 sú súčasťou Bratislavy.

MČ Jarovce si dodnes zachovala vidiecky charakter zástavby s vybavenosťou lokálneho významu. Rozvojové plochy v rámci pôvodnej obce majú charakter zástavby rodinných domov a nízkopodlažných bytových domov. Obec má cca 1 600 obyvateľov. Kataster obce je plošne rozsiahly a v jeho severnej časti je navrhnuté doposiaľ nezastavané rozvojové územia nazývané Južné mesto.

V Jarovciach bola vždy dôležitá poľnohospodárska výroba. Do dnešného dňa sa tu nachádza veľký areál bývalého hospodárskeho dvora a v južnej časti obce existovali donedávna rozsiahle ovocné sady (marhuľové). Napriek tomu, že obec je súčasťou hlavného mesta, aj dnes okolo nej prekvitá poľnohospodárska výroba.

Na severozápad od Jaroviec sa nachádza **bažantnica** v minulosti patriaca panstvu v Kopčanoch – Kittsee. Dnes je vo veľmi zlom stave, pôvodné stavby sú zničené alebo úplne zaniknuté. Podobne aj zeleň je v zlom, neudržiavanom stave a mení sa na divokú prírodu, ktorou nikdy nemala byť. Súčasťou bažantnice bola horáreň, niekoľko kôlní a v lesíku východne od bažantnice sa nachádzala kedysi veľmi moderná stavba letohrádku.

Potenciál pre rozvoj

- obec je súčasťou navrhovanej zelenej osi - združuje viac potenciálnych funkcií:
  - obnovené dunajské ramená
  - rekreácia v prírodnom prostredí – prírodné kúpalisko,
  - krajinná zeleň - lesné ostrovčeky, vetrolamy, remízky,...
  - náučný potenciál - botanická záhrada, arborétum,
  - poľnohospodárska pôda - sady a špecifické poľnohospodárstvo,
  - šport
- súčasťou zelenej osi je aj Bažantnica – kultúrne dedičstvo, chránená historická zeleň, významný barokový prírodný areál – navrhujeme jeho revitalizáciu a rekonštrukciu tak, aby sa stal významným cieľom pre CR a každodennú rekreáciu obyvateľov regiónu,
- športovo-rekreačný areál pri Dunaji - dotvorenie pre celoeurópsky významné športové podujatia,
- priemyselný park Jarovce-Kittsee (ÚPN BA) - kvôli neperspektívnosti plochu navrhujeme na zmenu účelu - botanická záhrada,

- využiť bývalú colnicu v Jarovciach na iný účel vo vzťahu k navrhovanej funkcii,
- diaľničné prepojenie D2 a A6 – významný tranzitný bod,
- zmeniť prevádzku diaľnice D2 na „diaľnicu v meste“,
- nová trasa napojenia D4 – „nultého“ okruhu,
- prepojiť medzinárodné cyklotrasy v Rakúsku a na Slovensku - Jubiläumsradweg a Eurovelo 6,
- navrhujeme nové lokálne prepojenie cyklotrasy pri Bažantnici cez existujúci most ponad diaľnicu,
- špecifické poľnohospodárstvo, obnova sádov.

Rusovce

Popis a história obce

Rusovce sú najväčšou bratislavskou mestskou časťou na juh od Petržalky a svojím charakterom pripomínajú menšie mestečko. Pôvodne mala obec vidiecky charakter, po roku 1989 sa začala rozrastať o veľké plochy zástavby rodinných domov a čiastočne aj o lokality s nízkopodlažnou zástavbou bytových domov. Obec sa rozvíja predovšetkým južným smerom pozdĺž hlavnej cestnej komunikácie. Od roku 1990 je veľká časť obce vyhlásená za pamiatkovú zónu. V 90. rokoch bola vybudovaná na území Rusoviec časť diaľničného systému – diaľnica D2.

V katastri Rusoviec sa nachádza prírodná rezervácia Dunajské ostrovy -dva ostrovy Horná a Dolná Sihoť, ktoré sú v priestore medzi derivačným kanálom a hlavným tokom Dunaja. Dôvodom na vyhlásenie rezervácie boli spoločenstvá lužných lesov s výskytom viacerých ohrozených druhov rastlín a živočíchov.

V dobe Rímskeho impéria sa priamo v Rusovciach nachádzal kastel Gerulata. Gerulata bola prvým kastelom v línii Carnuntum – Ad Flexum. Tábor mal dôležitú strategickú úlohu – chránil východné krídlo légii umiestnených v Carnunte, hlavnom meste Provincie Pannonia. Archeologické výskumy v Rusovciach odkryli minimálne štyri stavebné etapy datované do 1.-4. stor. po Kr. V zázemí tábora Gerulata je doložené civilné osídlenie, poľnohospodárske usadlosti a viaceré pohrebiská, nachádzal sa tu zrejme aj brod a prístav.

V roku 1646 Štefan Zichy, predseda Uhorskej komory, získal panstvo Rusovce. Táto rodina sa stala takmer výlučným zemepánom obce na skoro celých 200 rokov. V druhej polovici 18. storočia tu vzniklo vidiecke sídlo Zichyovského panstva a v roku 1802 sa vo viedenskom vydaní "Magyarhírmondó" spomína kaštieľ v Rusovciach ako najkrajší v Mošonskej župe.

Objekty štátom chránené ako kultúrne pamiatky:

- Gerulata, vojenský tábor, ktorý bol súčasťou systému opevnení zvaného Limes Romanus, tvoriaceho hranicu medzi Rímskou ríšou a Barbarikom, (zapísaná v ústrednom zozname kultúrnych pamiatok Slovenska pod evidenčným číslom 344).
- kaštieľ s parkom na Balkánskej ul. (zapísaný pod evid. číslom 346),
- kúria situovaná na rohu Balkánskej a Zdravotníckej ulice (zapísaná pod evid. číslom 702),
- rímskokatolícky kostol sv. Márie Magdalény (zapísaný pod evid. číslom 345).

Potenciál pre rozvoj

- obec je súčasťou navrhovanej zelenej osi - združuje viac potenciálnych funkcií:
  - obnovené dunajské ramená
  - rekreácia v prírodnom prostredí,
  - krajinná zeleň - lesné ostrovčeky, vetrolamy, remízky,...
  - náučný potenciál - kaštieľ, park
  - poľnohospodárska pôda - sady a špecifické poľnohospodárstvo,
  - ekopark Dunajské luhy,

- zrekonštruovať a využiť historické pamiatky pre CR, zapojiť do siete kultúrohistorického okruhu v regióne BAUM,
- zmeniť prevádzku diaľnice D2 na „diaľnicu v meste“ a zrealizovať križovatku (vjazd a výjazd na D2), ktorá bude slúžiť ako obchvat obce,
- vytvoriť nové lokálne cestné, cyklistické a pešie prepojenia v smere od Dunaja zo slovenskej na rakúsku stranu regiónu – smer Deutsch Jahrndorf,
- pri rozvoji obce nepočítať s využitím bývalého agroletiska pre účely športového lietania, resp. heliportu, nakoľko územie letiska sa nachádza v blízkosti zastavaného obytného územia; plochu je možné využiť pre iné športovo- rekreačné účely a napr. pre leteckých modelárov.

Čunovo

Popis a história obce

Prvá písomná zmienka o Čunove pochádza z roku 1232 za vlády Ondreja II. Čunovo, Jarovce a Rusovce sa stali hranicami Mosonskej župy a tvorili hranicu medzi Horným a Dolným Uhorskom. Na prelome 14. a 15. stor. epidémia vyľudnila celé osady a medzi nimi aj Čunovo. Panovník povolal na dosídlenie nemecké obyvateľstvo a z toho obdobia pochádza názov Čunova – Sándorf (Piesky). Posledným úderom bola porážka uhorskej armády tureckou pri meste Moháč v roku 1526. Počas pochodu na Viedeň turecké vojská vypálili aj Čunovo. Potom nastalo presídľovanie Chorvátov z Balkánskeho poloostrova na toto územie. Za vlády Márie Terézie sa upravili cesty a jedna z nich viedla cez Čunovo do Mosonu a do Hainburgu.

Po prvej sv. vojne sa stalo Čunovo súčasťou Maďarska a názov obce bol Dunacsun. Po skončení 2. sv. vojny bola zadunajská časť na základe Parížskej mierovej konferencie pripojená k Československej republike. V roku 1972 bola obec pripojená k Bratislave. Je to najjužnejšia mestská časť Bratislavy a susedí s Maďarskom a Rakúskom.

Charakter obce ostal dodnes skôr vidiecky. Obec má veľký potenciál pre rozvoj bývania, ktorý je premietnutý aj v platnom územnom pláne mesta. V centre obce sa nachádza Národná kultúrna pamiatka (NKP) Kaštieľ a sýpka. NKP Kaštieľ a sýpka sú vo veľmi zlom stavebnotechnickom stave. V predchádzajúcich rokoch bol vypracovaný projekt na rekonštrukciu areálu kaštieľa včítane parku. Účelom využitia bude kultúrnospoločenské centrum nadregionálneho významu.

V blízkosti obce vedie medzinárodná cyklistická trasa Eurovelo. Súčasťou obce je Vodného dielo Gabčíkovo a celoslovensky i medzinárodne významný areál vodných športov Divoká voda, ktorý má ďalší potenciál pre rozvoj športu a rekreácie. V blízkosti lokality je aj galéria moderného umenia Danubiana (kat. územie Hamuliakovo).

Prírodné zázemie obce tvoria CHKO Dunajské luhy, PR Ostrovné lúčky ako aj lokalita CHVÚ Sysľovské polia. Severne od obce leží prírodná rezervácia Ostrovné lúčky.

Potenciál pre rozvoj

- zachovať obci jej špecifické solitérne situovanie – obec je obklopená z väčšej časti poľnohospodárskou krajinou, len z východnej strany je v dotyku s lužnými lesmi a tokom Dunaja,
- dodržať súčasný vidiecky charakter sídla - bývanie prevažne v rodinných domoch. Charakter obce (bez viacpodlažnej bytovej zástavby) je v porovnaní s ostatnými mestskými časťami Bratislavy jedinečný a treba ho zachovať,
- rozvíjať športové a rekreačné areály v prírodnom prostredí s rešpektovaním požiadaviek ochrany prírody a s minimalizáciou urbanistických zásahov do prírodného prostredia lužných lesov,
- pripravovaný areál Danubia Park na ploche cca 90 ha – potenciálne významný prvok mestského a nadregionálneho významu pre rekreáciu pri vode, cestovný ruch a širokú škálu

- športových aktivít (najmä vodné športy, tradičné a netradičné outdoorové športy, jazdecký areál), súčasťou areálu je Dunajský prírodný park na ploche 22 ha,
- prístavisko pre sezónnu lodnú MHD a prístav pre malé plavidlá v priestore Danubia Park,
- zrekonštruovať a optimálne využiť pamiatkový fond v obci - Kaštieľ a sýpka - pre účely rozvoja kultúrno – spoločenských aktivít, prípadne ako visitorcentrum pre nástup do navrhovaného Ekoparku,
- kataster obce je súčasťou navrhovanej zelenej osi – potenciálne združuje viac funkcií:
  - poľnohospodárska pôda (sady a špecifické poľnohospodárstvo – drop veľký),
  - krajinná zeleň (prepojenia chránených prírodných celkov, lesné vetrolamy, remízky,...) doplnená obnovenými dunajskými ramenami,
  - cyklotrasy a náučné trasy do Rakúska a Maďarska pri rešpektovaní ochrany dropa veľkého a v súlade s požiadavkami ochrany prírody,
- potenciál rozvoja komunitou podporovaného poľnohospodárstva a špecifického poľnohospodárstva, oblasť môže prispievať k potravinovému samozásobovaniu regiónu,
- potenciálne preklasifikovanie D2 na „mestskú diaľnicu“, návrh ekomostu v mieste prepojenia prírodných prostredí Dunajských luhov a Sysľovských polí,
- potenciálne situovanie novej diaľničnej križovatky na diaľnici D2 v nadväznosti na križovatku I/2 s Petržalskou ulicou.

Marchegg

Popis a história

Marchegg leží v tesnej blízkosti slovenských hraníc, pri mestskej časti Devínska Nová Ves, s Bratislavou je spojené pravidelnou železničnou linkou. Administratívne k Marcheggu patria– Marchegg Stadt, Marchegg Bahnhof, Breitenensee. Oblasť dominuje poľnohospodárska výroba. Nachádzajú sa tu vysoko výnosné pôdy a rozvinutá rastlinná a živočíšna výroba produkujúca vysoko kvalitné produkty. Bývanie v meste má vidiecky pokojný charakter s kvalitným prírodným zázemím. Súčasťou obce Breitenensee sú jazerá - rekreačné centrum.

Mesto bolo založené v roku 1268 českým kráľom Přemyslom Otakárom II. na vtedy hraničnej rieke Morave ako bašta proti Uhrom. Početné kultúrne pamiatky v meste svedčia o niekdajšej významnej minulosti mesta.

Lovecký zámok - prvá zmienka o hrade v Marcheggu pochádza z roku 1344. Hrad bol časom prestavaný na zámok a dnes plní funkciu regionálneho múzea ako aj loveckého a afrického múzea.

Mestské hradby – 8 metrov vysoké mestské hradby okolo Marcheggu sú veľmi zaujímavým historickým prvkom v meste, cez ktorý sú jediné vstupy do mesta Marchegg - Ungartor (Uhorská brána), Wienertor (Viedenská brána). Brány boli pôvodne aj strážnymi vežami, ako aj Pulverturm (Prašná brána) nadväzujúca na Moravský most.

Na okraji mesta sa nachádzajú prírodné rezervácie chránené vtáčie územie Kleiner Breitenensee a chránené územie prírody Untere Marchauen - hniezdiská bocianov. Na okraji mesta Marchegg sa nachádza najväčšia kolónia bocianov v strednej Európe s hniezdami v stromoch.

Potenciál pre rozvoj

- rozvojový potenciál obce je v súčasnosti limitovaný viacerými obmedzeniami, predovšetkým v oblasti cestného dopravného napojenia, blízkosti viacerých chránených prírodných rezervácií a veternými elektrárnami.
- plánovaným vybudovaním rýchlostnej komunikácie S8 a jej napojením na diaľnicu D4 na slovenskej strane sa výrazne zlepši dopravné napojenie lokality a celej severnej časti regiónu BAUM na slovenskú stranu,
- potenciál hospodárskeho rastu v kooperácii s okolitými oblasťami,

- mierny prírastok obyvateľov svedčí o životaschopnosti obce a zlepšením dopravného napojenia je očakávaný aj ďalší prírastok obyvateľstvomigráciou, ako aj zvýšenie hospodárskeho rastu oblasti,
- obec má potenciálne rozvojové plochy pre bývanie v častiach Breitensee a Marchegg Bahnhof, v meste Marchegg je výstavba priestorovo obmedzená,
- rozvojovým impulzom (najmä oživenie realitného trhu a demografického rastu) sa stane realizácia medzinárodného koridoru dopravy – S8 a D4 a modernizácia železničnej trate Viedeň – Bratislava,
- podnikateľský park ECO Plus je doteraz nevyužívaný, neďaleko Lassee (pri železničnej trati) je navrhnutý ďalší podnikateľský park, oba predstavujú potenciál pre rozvoj hospodárskych aktivít v regióne,
- ďalšie navrhované lokálne prepojenia cez rieku Moravu - cyklotrasa a pešie prepojenie - budú stimulujúce pre rozvoj turizmu, ale aj športu a krátkodobej rekreácie obyvateľov z oboch krajín,
- dobudovaním cyklotrás navrhujeme vytvorenie nových okruhov spájajúcich slovenskú a rakúsku stranu pre každodennú a víkendovú rekreáciu,
- viacero konských fariem v oblasti má potenciál aj pre rozvoj agroturizmu a rekreácie, historicky využívané pasienky pri Morave sú tiež prínosom pre rozvoj regiónu,
- dobre prosperujúcu poľnohospodársku a živočíšnu výrobu je potrebné naďalej rozvíjať predovšetkým so zameraním na bio produkciu,
- potenciál mesta Marchegg tiež v značnej miere spočíva v oblasti rozvoja cestovného ruchu a to predovšetkým po dobudovaní mostného spojenia s Bratislavou. Otvárajú sa možnosti pre aktívny a pasívny pobyt v prírode obyvateľov okolitých miest a už založená tradícia chovu koní môže predstavovať dobré východiskové podmienky pre špecifické formy vidieckeho cestovného ruchu.

Lassee

Popis a história obce

Lassee sa pôvodne volalo Lauchse a prvá písomná zmienka o ňom pochádza z r. 1115. Schönhofeld sa prvýkrát spomína v roku 1262 pod názvom Seefeld. Z najstarších dokladov je zrejmé, že v Lassee a jeho okolí vlastnili rakúske kniežacie rody významné majetky. V roku 1241 získal posledný Babenberg vojvoda Friedrich II. majetkové práva ku Lassee. V 1724 odovzdal Karol VI. Lassee vojvodovi Eugenovi Savojskému.

Administratívne k obci patrí Schönhofeld a Erholungszentrum EHZ Lassee – rekreačné centrum okolo umelých vodných plôch (14 jazier). V obci sú historicky založené silné vidiecke tradície spojené s poľnohospodárskou výrobou. Bývanie v obci je vidieckeho charakteru.

Obec je súčasťou oblasti Marchfeld, ktorej dominuje poľnohospodárska výroba. Je tu veľmi kvalitná úrodná pôda s intenzívnou produkciou cukrovej repy, obilia, ale aj špargle a jahôd. Poľnohospodárske produkty z tejto oblasti sú mimoriadne kvalitné. Existoval zámer vybudovať poľnohospodárske výskumné stredisko, avšak limitom sa stalo obmedzenie vyplývajúce z výskytu dropa veľkého, ktorému sa musí poľnohospodárska výroba prispôbiť.

Pri železničnej trati sú pripravené plochy pre podnikateľské aktivity, ktoré poskytujú potenciál zvýšenia hospodárskeho rastu územia, avšak zatiaľ sú nevyužívané. V rámci katastrálneho územia obce je veľa štrkovísk, z ktorých časť je nevyužívaná.

V blízkosti obce sa nachádzajú chránené územia prírody Natura 2000 - Pannonische Sanddünen - územie panónskych pieskových dún a Vogelschutzgebiet Sandboden und Praterterrasse - vtáčie územie.

Potenciál pre rozvoj

- plánovaným vybudovaním rýchlostnej cesty S8 a jej napojením na diaľnicu D4 na slovenskej strane sa výrazne zlepši dopravné napojenie lokality a celej severnej časti regiónu BAUM so slovenskou stranou,
- oblasť má potenciál hospodárskeho rastu v kooperácii s okolitými oblasťami,
- mierny prírastok obyvateľov svedčí o životaschopnosti obce a zlepšením dopravného napojenia je očakávaný aj ďalší prírastok obyvateľstva, ako aj zvýšenie hospodárskeho rastu oblasti,
- obec má potenciálne rozvojové plochy pre bývanie, ale zatiaľ nie je silný záujem o výstavbu v obci, odporúčame zahusťovať zástavbu vo vnútri obce, pre budúci rozvoj pripravuje obec rozvojové územia južným a juhozápadným smerom,
- podnikateľské parky ECO Plus a Lasseje sú doteraz nevyťažené, majú potenciál pre rozvoj podnikateľských aktivít v regióne, etablovaním menších výrobných podnikov stavebného zamerania, podnikov remeselnej výroby, resp. podnikov so zameraním na spracovanie poľnohospodárskej produkcie regiónu,
- ďalšie navrhované lokálne prepojenia cez rieku Moravu - cyklotrasy a pešie chodníky budú stimulujúce pre rozvoj turizmu, športu a krátkodobej rekreácie obyvateľov z rakúskej aj slovenskej strany regiónu,
- viacero fariem v oblasti má potenciál aj pre rozvoj turizmu a rekreácie, formou agroturizmu,
- obec má potenciál rozvoja v atraktívnom bývaní a rekreácii pri jazerách a golfové ihrisko v Schönfelde.

Engelhartstetten

Popis a história obce

V júli 1260 bol Groißenbrunn dejiskom bitky pri Kressenbrunne. V katastri obcí Engelhartstetten a Loimersdorf vzniklo v minulosti mnoho osád tzv. Marchfeldských Chorvátov. Dodnes je tu možné nájsť mnoho chorvátskych priezvisk.

Administratívne k obci patria aj ďalšie obce Schlosshof, Groißenbrunn, Loimersdorf, Markthof, Stopfenreuth. Obec je z východu ohraničená riekou Moravou a z juhu riekou Dunaj. Bývanie má vidiecky charakter, obce majú záujem o intenzívnejšiu výstavbu realizovanú cez program podporovaného bývania pre mladé rodiny. Predpokladáme, že rozvoj obcí v severnej časti územia nastane po realizácii dopravného prepojenia so slovenskou stranou (S8 a D4) a lepšieho dopravného napojenia územia regiónu na mesto Viedeň – severný obchvat Viedne.

Oblasti dominuje poľnohospodárska výroba s podobnými charakteristikami ako pri hore uvedených obciach.

Chránené prírodné areály sú pri rieke Morave a Dunaji – National Park Donau-Auen, ktorý je jedným z najväčších a najzachovalejších prírodných parkov v Európe.

Na ploche vyše 50 hektárov sa rozprestiera areál **zámku Schlosshof**. Nádherný komplex obytného kniežacieho paláca, umelecky tvarovaných terasových záhrad a idylického statku bol založený okolo r. 1720 ako reprezentatívne vidiecke a lovecké sídlo pre princa Eugena Savoyského. Keď boli okolo roku 1730 práce viacmenej skončené, nadobudol konkrétnu podobu jeden z najpôsobivejších architektonických komplexov európskeho baroka. Neskôr sa stal majetkom Habsburgovcov.

Juhovýchodne od zámku Schlosshof sa nachádza cisársky **lovecký zámček Niederweiden**. Táto stavba s barokovým kniežacím parkom bola v 18. storočí miestom obľúbených slávností rakúskej aristokracie.

Potenciál pre rozvoj

- potenciálny rozvoj turizmu za poznávaním histórie a zámkov – Niederweiden a Schlosshof,

- potenciál bývania predstavujú rozvojové plochy pre bývanie, ktoré sú už navrhnuté, ale zatiaľ nie je o ne veľký záujem; predpokladáme, že záujem stúpne po realizácii lepšieho dopravného spojenia s mestom Viedeň (severný obchvat) a mestom Bratislava (S8 a D4),
- plánovaný zámer vybudovania kúpeľov (2006) by bol atraktívny pre turizmus v tejto oblasti (návrh z projektu KOBRA),
- potenciál je v existujúcich loveckých a rybárskych revíroch v regióne,
- v oblasti rozvoja hospodárskej základne sa oblasť spolieha na potenciálny rozvoj podnikateľských parkov – ECO Plus, Lasse.

Eckartsau

Popis a história obce

V roku 1971 vznikol administratívny celok Großgemeinde spojením obcí: Eckartsau, Witzelsdorf, Kopfstetten, Pframa a Wagram an der Donau. Už v roku 1180 sa spomína Eckartsau pod názvom Ekkartsove. Pframa sa spomína v r. 1025 ako Fruhmanaha a teda je najstaršou obcou v oblasti Marchfeld. Wagram an der Donau založili Chorváti po tureckej invázii z roku 1529. Kopfstetten bol v r. 1233 spomínaný v dokumentoch ako Chopstetten. Zo stanice Kopfstetten odchádzal cisár Karol I. zo svojho zámku v Eckartsau v marci 1919 do exilu vo Švajčiarsku.

Zámok Eckartsau bol postavený na mieste niekdajšieho obranného vodného hradu z 12. storočia. V roku 1720 ho získal do vlastníctva gróf František Ferdinand Kinský, ktorý ho vzápätí dal prestavať v barokovom slohu. Súčasne bol zriadený aj 27-hektárový park okolo zámku voľne prechádzajúci do okolitej krajiny. V druhej polovici 18. storočia v roku 1760 sa objekt s príslušnými pozemkami stal majetkom rodu Habsburgovcov, ktorí ho začali využívať ako výletný a poľovnícky zámok.

Obec hraničí s Národným parkom Donau-Auen. Prírastok obyvateľov obce v 20. storočí bol veľmi mierny, v poslednom desaťročí 2001-2011 naopak začalo obyvateľov ubúdať, pokles bol cca o 2,37%. Je to jediná obec v riešenom území s úbytkom obyvateľov. Bývanie je tu skôr vidieckeho charakteru v kľudnom prostredí v kontakte s prírodou. V území sa nachádzajú chránené územia – Národný Park Donau-Auen s vybudovanou turistickou infraštruktúrou (nástupné body, trasy, atraktivity, pozorovateľne, infopointy, vzdelávanie, programy,...).

Potenciál pre rozvoj

- potenciál atraktívneho bývania v tichom prostredí poľnohospodárskej krajiny, rozvojové plochy bývania sú navrhnuté,
- potenciál rozvoja poľnohospodárskej výroby a produktov s tým súvisiacich, rovnako ako ostatné obce v oblasti Marchfeld,
- potenciál v poznávacom turizme – zámok Eckartsau, lovecké a rybárske revíry, turizmus v rámci Národného Parku Donau-Auen,
- potenciál v oblasti rozvoja hospodárskej základne je založený na oživení aktivít v podnikateľskom parku ECO Plus, nakoľko obec nepočíta s rozvojom podnikateľských aktivít na vlastnom území,
- potenciál pre každodennú rekreáciu obyvateľov – obec má vlastný uzavretý rekreačný areál pri jazere (bývalé štrkovisko).

Bad Deutsch-Altenburg

Popis a história obce

Bad Deutsch-Altenburg vznikol na historickej pôde bývalej rímskej pohraničnej pevnosti Carnuntum vybudovanej v prvých desaťročiach po Kr. Tento stály opevnený tábor sa postupne rozrástol na najsilnejšiu rímsku pevnosť na rakúskom území.

Obec sa spomína prvýkrát v roku 1083 pod názvom Altenburg. Názov Deutsch Altenburg sa začal používať až v 14. storočí kvôli odlíšaniu od obce Ungarisch-Altenburg (dnešný Mosonmagyaróvár), ktorý je

v Maďarsku. Od roku 1928 je oficiálny názov Bad Deutsch-Altenburg. Názov pochádza od starého hradu, ktorý stál severne od obce. V 16. storočí bola obec významným trhovým miestom.

Minulosť obce je úzko spätá s jej kúpeľnou tradíciou. Objavenie liečivej sily tunajších prameňov sa datuje do rímskeho obdobia. Kúpele a obec boli zničené už počas prvého nájazdu Turkov v roku 1529. V roku 1549 kúpele opäť postavili a počas ďalších storočí ich mali v prenájme viacerí nájomcovia z okolia.

Kultúrne dejiny z obdobia Rímskej ríše sú dodnes späté s Bad Deutsch-Altenburgom v podobe archeologického múzea Carnuntinum. Objavené boli nielen veľké stavby ako rímske vojenské kúpele a amfiteáter, ale našli sa aj ďalšie svedectvá z rímskej doby.

Zo svetských pamiatok sa nachádza v obci zámok Ludwigstorff. V 17. storočí ho dali na brehu Dunaja postaviť Dorrovci ako vodný zámok a stal sa ich rodinným sídlom. Neskôr zámok viackrát prestavali a jeho dnešná podoba pochádza zo začiatku 18. storočia.

Bad Deutsch-Altenburg je z kultúrno-historického hľadiska najvýznamnejšou obcou v okolí Hainburgu. Obec je významná hlavne pre kúpeľníctvo a zaujímavú polohu - leží v priehlbine, ktorú na severovýchode ohraničujú vrchy Kirchenberg a Pfaffenberg a na juhozápade vrch Greinerhugel.

V súčasnosti je obec vyhľadávaným kúpeľným miestom s viac ako 100 000 prenocovaniami ročne a najmä kúpeľné centrum Ludwigstorff sa preslávilo v celom Rakúsku. Tvoria ho tri hotely (Kurhotel, Parkhotel a Hotel Kaiserbad) s celkovou kapacitou 175 izieb. Poskytuje tradičné reumatické kúry. Podľa chemického zloženia patria tunajšie liečivé pramene do kategórie sírnochlórnatých prameňov.

Potenciál pre rozvoj

- turistický potenciál v oblasti rozvoja kúpeľníctva,
- dostatok rozvojových plôch pre bývanie, preferuje sa forma – Genossenschaftwohnbau, obec nemá záujem ďalej rozširovať územie pre obytnú funkciu,
- potenciál v rozvoji poľnohospodárstva formou bioprodukcie,
- potenciál CR v oblasti poznávacieho turizmu so zameraním na historické pamiatky, prepojenie produktov CR s mestom Hainburg a.d.Donau,
- potenciál vo využití areálu Via Donau ako plánovacie a kompetenčné centrum pre ekológiu a vodné stavby.

Hainburg an der Donau

Popis a história obce

Mesto Hainburg an der Donau leží medzi geografickou hranicou Karpát a Dunajom. Úrodná pôda, blízkosť vodných tokov a výhodná poloha predurčili vznik osídlenia v tejto lokalite už v 2. storočí pred našim letopočtom. Úplne prvé osídlenie sa prisudzuje Keltom. Mestečko sa spomína dokonca v 11. storočí v najdôležitejšom stredovekom epose nemeckej literatúry - Pieseň o Nibelungoch. Epos sa tak stal aj prvým písomným dôkazom o existencii Hainburgu.

Pre svoju strategickú polohu bolo mestečko opevnené hradbami. Pevné mestské hradby sa zachovali dodnes v rôznych častiach centra mesta, patria medzi najzachovalejšie a najstaršie mestské hradby v celej Európe.

Hrad na kopci nad mestom postavil prerobením starších pôvodných hradieb cisár Henrich III. v roku 1050. V druhej polovici 12. storočia sa o rekonštrukciu hradu pričínal aj Richard Levie Srdce. V roku 1252 stratili majitelia celý hrad a dostal sa do rúk Habsburgovcom. Následne sa vystriedalo niekoľko majiteľov, ktorí hrad zanedbali a začal sa aj strácať význam celého mesta. V roku 1629 hrad získalo do správy mesto. O necelých 50 rokov neskôr do mesta vtrhli Turci.

Cisár Jozef II. o 80 rokov neskôr do Hainburgu presťahoval spracovateľskú továrničku tabaku a tak sa Hainburg stal v Rakúsku známym tabakovým mestečkom. V tom čase a neskôr mala továreň na tabak najväčší hospodársky význam a tvorila najvýznamnejšiu zložku mesta Hainburg. V súčasnosti je továreň zlikvidovaná a na jej mieste prebieha výstavba nákupného centra. Neskôr sa z Hainburgu stalo posádkové mesto a sídlo stráží.

Hainburg má najväčšiu hustotu obyvateľov na rakúskej strane riešeného územia. Ďalší rozvoj obce je priestorovo obmedzený predovšetkým kvôli terénnym danostiam územia, chráneným územia a rieke Dunaj.

Mesto je obklopené poľnohospodárskou krajinou, pričom produkcia je zameraná na biopotraviny. V okolí sú chránené územia – Donau Auen, Braunsberg a Hundsheimerberg.

Potenciál pre rozvoj

- atraktívna lokalita blízkej rekreácie pre Viedeň a Bratislavu,
- do Hainburgu chodí prímestská doprava z Bratislavy, čo výborne posilňuje vzťahy medzi Rakúskom a Slovenskom,
- potenciál vo využití prírodných daností – napr. zatiaľ nerealizovaný, ale dávnejšie plánovaný zámer postaviť kúpele,
- potenciál rozvojových plôch pre bývanie už existuje, odporúčame prioritne využiť plochy v intraviláne (západná časť mesta),
- potenciál v dostatočných plochách rezervovaných pre podnikanie,
- využitie potenciálu historických pamiatok pre poznávací turizmus.

Hundsheim

Popis a história obce

Po prvý raz sa spomína obec v roku 1123 pod názvom Hundsheim. Miestne obyvateľstvo sa v minulosti zaoberalo predovšetkým roľníctvom, chovom oviec a vinohradníctvom.

Je jedna z najmenších samostatných obcí na rakúskej strane. Leží na úpätí vrchu Hundsheimer Berg, 6 km južne od Hainburgu. Obec má stále pôvodný vidiecky charakter. Okolie Hundsheimu je pozoruhodné prírodnými zaujímavosťami. Na úpätí Hundsheimer Berg sa nachádzajú idylicky položené vinice s viacerými viechami. Na južnej strane vrchu vznikla jaskyňa Gunterhohle, ktorú objavili pri odkrývaní kameňolomu. V jej bezprostrednej blízkosti sa nachádza ešte jedna menšia jaskyňa Knochenspalte, ktorá je 45 m dlhá a 16 m vysoká. Známa sa stala najmä vďaka nálezom zvieracích kostí, z ktorých najznámejší je tzv. Hundsheimský nosorožec.

Potenciál pre rozvoj

- potenciál rozvoja obce zlepšuje blízkosť Hainburgu s komplexnou občianskou vybavenosťou,
- obec má dostatok rozvojových plôch pre bývanie aj podnikateľské aktivity,
- potenciál „vidieckeho“ charakteru bývania zlepšuje atraktivitu obce,
- potenciál turizmu pramení aj v kvalite viníc, nachádzajúcich sa v obci,
- atraktívne prírodné prostredie a chránené územia využiteľné pre každodennú rekreáciu a „zelený“ turizmus, šetrný k prírodnému prostrediu,
- potenciál pre rozvoj rekreácie - športové lietanie, ako súčasť športových produktov CR,
- potenciál v rozvoji ekologických foriem poľnohospodárstva.

Wolfsthal

Popis a história obce

Obec Wolfsthal sa prvýkrát spomína v roku 1083 v darovacej listine pasovského biskupa Gottweiga, v ktorej sa uvádza ako súčasť farnosti Hainburg. Súčasťou panstva Wolfsthal sa neskôr stali aj Berg a Hundsheim. Miestni obyvatelia si v minulosti veľa vytrpeli počas tureckých nájazdov v rokoch 1529 a 1618, ako aj počas ťaženia Francúzov v roku 1805. V roku 1911 našli mnohí obyvatelia Wolfsthalu prácu na stavbe Prešporskej železnice.

Obec sa nachádza východne od Hainburgu, v najvýchodnejšom cípe Dolného Rakúska. Spolu s Bergom ležia na výbežkoch pohoria Hainburger Berge pod vrchom Koenigswarte južne od Dunaja.

V minulosti sa obyvatelia Wolfsthalu venovali najmä roľníctvu, pestovaniu viniča a chovu oviec a hovädzieho dobytku. Vhodná poloha viníc na južných svahoch vrchu Koenigswarte bola v minulosti zárukou kvalitných vín. V 20. storočí bol spolu s Bergom pričlenený k Petržalke. Pôvodne samostatné obce Wolfsthal a Berg sa v roku 1972 zlúčili do jednej obce Wolfsthal-Berg a v roku 1996 sa znova osamostatnili.

Vzhľadom na blízkosť obce k mestu Bratislava v súčasnosti obec poskytuje bývanie pre veľkú slovenskú komunitu (podobne tiež Berg, Kittsee). Predpokladáme, že vzhľadom na poskytované dotácie na bývanie, bude táto komunita aj v blízkej budúcnosti rásť. Obec je v ideálnej dopravnej dostupnosti k mestu Bratislava aj vďaka medzinárodnej autobusovej linke (verejná hromadná doprava), preto je každodenná dochádzka za prácou bezproblémová. V budúcnosti návrh počíta s pripojením obce na sieť prímestskej železničnej dopravy.

Z pamiatok, ktoré sa vo Wolfsthalu zachovali dodnes, je najvýznamnejším zámok parkomvo vlastníctverodiny Walterskirchenovcov. Na jeho mieste sa pôvodne nachádzal vodný zámok, ktorého opevnenie v roku 1790 zbúrali. Zámok neskôr viackrát zmodernizovali.

Od roku 1710 sa stal wolfsthalský kostol často navštevovaným pútnickým miestom.

Potenciál pre rozvoj

- atraktívna lokalita blízkej rekreácie pre Viedeň a Bratislavu,
- atraktívna lokalita pre rozvoj bývania – zázemie mesta Bratislavy,
- do Wolfsthalu chodí prímestská doprava z Bratislavy, čo výborne posilňuje vzťahy medzi Rakúskom a SR,
- potenciál prepojenia obce regionálnou železnicou Viedeň – Bratislava,
- potenciál vo využití prírodných daností – „zelený“ turizmus,
- potenciál rozvojových plôch pre bývanie už existuje, odporúčame prioritne využiť plochy v intraviláne (západná časť obce),
- využitie potenciálu historických pamiatok pre poznávací turizmus...

Berg

Popis a história obce

V súčasnosti samostatná obec Berg patrila v minulosti k panstvu Petronell. V 20. storočí ho spolu s Wolfsthalom pričlenili k Petržalke. Dunaj v tom čase tvoril štátnu hranicu medzi Slovenským štátom a hitlerovským Nemeckom.

Obyvatelia Bergu sa podobne ako Wolfsthalčania venovali najmä roľníctvu a chovu oviec a hovädzieho dobytku. Okrem toho pestovali vinič a vyrábali kvalitné vína. Dodnes sa na južnom úpätí Koenigswarte nachádzajú vínné pivnice, kde možno okrem lahodného vína ochutnať aj niektorú z gastronomických špecialít regiónu. Vínné pivnice sú častou zastávkou aj čoraz početnejších skupín cykloturistov, ktorí sem prichádzajú z Dunajskej cyklistickej trasy spájajúcej Hainburg s Bratislavou.

Medzi obcami Berg a Wolfsthal sa nachádza **zrúcanina hradu Pottenburg**. Hrad dal v 10. storočí postaviť šľachtic Potho von Aspern a vo svojej histórii často menil majiteľov. V roku 1519 sa hrad spomína ako neobývaný. Jeho úplnú skazu dokončili Turci o 10 rokov neskôr.

Dunajská hrádza

Výstavba dunajskej hrádze medzi Bratislavou a Wolfsthalom sa začala v roku 1825 v rámci regulácie Dunaja. Bola súčasťou veľkých vodohospodárskych stavieb, ktoré sa od začiatku 19. storočia postupne uskutočňovali po celom Uhorsku. Výstavbu dunajskej hrádze viedol uhorský komisár František Zichy a pracovalo na nej viac ako 60 000 robotníkov.

Potenciál pre rozvoj

- atraktívna lokalita blízkej rekreácie pre Bratislavu, nástupný bod pre turistické výlety a cyklovýlety,

- atraktívna lokalita pre rozvoj bývania – zázemie mesta Bratislavy vzhľadom na výbornú dopravnú dostupnosť pre každodennú dochádzku za prácou,
- potenciál rozvojových plôch pre bývanie už existuje,
- potenciál vo využití prírodných daností – „zelený“ turizmus ,
- potenciál v rozvoji vinohradníctva a CR s tým spojený,
- potenciál v rozvoji ekologického poľnohospodárstva a obnove tradičných sádov,
- potenciál pre rozvoj podnikateľských aktivít v obci existuje – rezervované plochy.

Edelstal

Popis a história obce

Obec Edelstal je najsevernejšou obcou Burgenlandu, nachádzajúcou sa na výbežku Malých Karpát. Výborný polohový potenciál a klimatické podmienky pre pestovanie viniča boli dôvodom historického osídlenia tejto oblasti.

Juhovýchodne od obce sa nachádza obec Kittsee, ktorá bola do roku 1996 s Edelstalom spojená.

Dokladom dlhej tradície pestovania vína v obci je štvrť s 80 historickými pivničkami, ktoré boli spolu s pivničkami pozdĺž hlavnej cestyzákladom pre vytvorenie tradície vínneho cestovného ruchu tejto oblasti. Historické je tiež nálezisko prírodnej liečivej minerálnej vody - Römerquelle. Obec je sídlom firmy Römerquelle, ktorá je najväčším zamestnávateľom v okolí a má ďalší potenciál rozvoja zamestnanosti.

Obec má vynikajúcu polohu a výborné podmienky pre poľnohospodárstvo, hlavne pestovanie viniča. Pokojná poloha uprostred prírody bez dopravného zaťaženia, s jasnou vidieckou profiláciou viedla v poslednom období k stavebným aktivitám v oblasti bývania, čo sa prejavilo na značnom prírastku obyvateľstva v obci.

Potenciál pre rozvoj

- na základe jestvujúcich priestorových a prírodných podmienok má obec vynikajúce podmienky pre bývanie na vidieku,
- pre rozvoj bývania sú určené nové rozvojové plochy severovýchodným a východným smerom,
- pre rozvoj priemyslu sa neuvažuje s novými rozvojovými plochami, okrem potenciálneho rozvoja firmy Römerquelle s podmienkou, že prevádzka bude šetrná k životnému prostrediu.

Kittsee

Popis a história obce

Obec sa nachádza bezprostredne na hranici so Slovenskom. Vzhľadom k svojej polohe na hranici, mala búrlivú minulosť. Jedným z pozostatkov minulosti je výrazný podiel chorvátskeho obyvateľstva. V roku 1919 po 1. svetovej vojne došlo k rozdeleniu obce a jej časť pripadla k Petržalke.

V obci je viacero zachovaných kultúrno-historických pamiatok, predstavujúcich potenciál cestovného ruchu. Medzi najznámejšie patria zámky Altes Schloss a Neues Schloss s barokovou záhradou.

Najznámejšími lákadlami obce sú rozsiahle marhuľové sady a historická čokoládovňa patriaca medzi najstaršie fabriky tohto druhu v Rakúsku.

Vzhľadom k dobrému dopravnému napojeniu cestnou a železničnou dopravou, ako aj hromadnou autobusovou dopravou sa dnes obec stala vyhľadávaným miestom pre rodinné bývanie s každodennou dochádzkou za prácou do mesta Bratislava a Viedne.

V obci sa nachádza priemyselný park Wirtschaftspark Burgenland Nord Kittsee, ktorý v súčasnosti nie je plne využívaný, nesie však v sebe veľký hospodársky potenciál.

Potenciál rozvoja

- potenciál obce spočíva predovšetkým v zachovaní jej pôvodného atraktívneho charakteru,

- potenciál je v oblasti rodinného bývania v zázemí dvoch veľkých metropol – hlavných miest dvoch štátov,
- potenciál v pokračovaní a rozšírení poľnohospodárskych tradícií - pestovaním vysokokvalitných biopotravín v zázemí miest,
- potenciál v ďalšom prepojení obce so slovenskou stranou – cestné, cyklistické a pešie prepojenia a rekonštrukcia aleje smerom na Bažantnicu a rekonštrukcia trasy Wiesenweg v smere na navrhovaný biokoridor a navrhovanú „zelenú os“ regiónu,
- potenciál v obnove tradičných sádov,
- projekt KOBRA+ vyšpecifikoval nové rozvojové plochy bývania predovšetkým severovýchodným smerom, pretože južný rozvojový smer je limitovaný jestvujúcimi zariadeniami veterného parku,
- v súčasnosti sú v ponuke viaceré rozvojové projekty bývania v obci,
- obec má potenciál rozvoja v atraktívnom bývaní v lokalite pri jazerách (štrkoviská medzi Kittsee a Bergom).

Prellenkirchen

Popis a história obce

Administratívnou súčasťou obce Prellenkirchen sú aj Deutsch-Haslau a Schönabrunn. Kým Prellenkirchen leží na úpätí vrchu Spitzenberg, obe jeho katastrálne súčasti sa nachádzajú v idylickom prostredí lužného lesa rieky Litava (Leitha), v minulosti hraničnej rieky Rakúska a Uhorska.

V minulosti sa obyvatelia obce venovali hlavne poľnohospodárstvu a preslávili sa najmä ako vynikajúci vinohradníci a producenti vína. Zo sakrálnych stavieb sa v Prellenkirchene nachádzajú tri kostoly a dve kaplnky.

Typickým produktom miestnych vinohradníkov je Modrá frankovka. V letných mesiacoch návštevníci obce zavítajú do moderného komplexu kúpaliska s vyhrievanou vodou a viacerými atrakciami. Okolie obce poskytuje aj vynikajúce podmienky na turistiku, cykloturistiku a jazdu na koni. Neďaleký vrch Spitzenberg je vhodný na adrenalínové športy typu závesného lietania alebo paraglidingu.

Potenciál rozvoja

- atraktívna lokalita blízkej rekreácie pre Bratislavu a Viedeň,
- potenciálne plochy pre rozvoj rekreácie,
- potenciál vo využití prírodných daností – „zelený“ turizmus,
- potenciál v rozvoji vinohradníctva a CR s tým spojený,
- potenciál v rozvoji ekologického poľnohospodárstva a vidieckeho CR,
- potenciál rozvojových plôch pre bývanie už existuje,
- veterné parky sú v súčasnosti aj turisticky využité – náučná expozícia o veterných elektrárnach a pod.

Pama

Popis a história obce

Archeologické nálezy potvrdzujú osídlenie jej územia už v kamennej dobe. Takisto rímske obdobie tu zanechalo svoje svedectvo v podobe nálezov rímskych hrobov. Prvá písomná zmienka o obci pod názvom Kurthuel pochádza z roku 1208, názov Paam sa objavil v roku 1368. Od 16. storočia sa po dosídlení chorvátskym obyvateľstvom udomácnil názov Bijelo Selo. Od 15. storočia patrila obec k panstvu Kittsee. Počas tureckého nájazdu v roku 1529 bola vyplienená a v rokoch 1559 a 1564 dosídlená Chorvátmi. Chorvátske obyvateľstvo tvorilo väčšinu v 18. aj v 19. storočí a ešte v roku 1923 sa takmer jednou tretinou podieľalo na celkovom počte obyvateľov.

Najvýznamnejšou stavebnou pamiatkou obce je rímskokatolícky Kostol Všetkých svätých. V jadre románska stavba s gotickou vežou bola obnovená v roku 1860. Okolo kostola sa rozprestiera cintorín so zaujímavým barokovým portálom.

Potenciál rozvoja

- atraktívna lokalita blízkej rekreácie pre Bratislavu, ale bez priameho dopravného napojenia,
- potenciál pre rozvoj turizmu – cez obec prechádzajú dve cyklotrasy, ktoré môžu po prepojení so slovenskou stranou priniesť ďalší rozvoj rekreácie,
- potenciál vo využití prírodných daností – „zelený“ turizmus
- potenciál v rozvoji ekologického poľnohospodárstva,
- potenciál rozvojových plôch pre bývanie už existuje,
- v obci nie je dopyt po podnikateľských plochách, t.j. potenciál pre takéto funkčné využitie zatiaľ nie je.

Deutsch-Jahrndorf

Popis a história obce

Nálezy pokladu zlatých a strieborných keltských mincí a ďalších pozostatkov rímskych a avarských čias potvrdzujú kontinuálnosť osídlenia tohto územia. Obec sa po prvý raz spomína pod názvom Ceud v roku 1208. Názov Jarendorf, podobný súčasnému pomenovaniu, sa po prvý raz objavil v 15. storočí.

Turistickou pozoruhodnosťou obce Deutsch Jahrndorf je tzv. Dreiländerecke - „kút troch krajín“ ležiaci pri rakúsko-slovensko-maďarskej štátnej hranici, kde po páde železnej opony v deväťdesiatych rokoch 20. storočia umiestnili pozoruhodné plastiky domácich a zahraničných umelcov. K tomuto miestu vedie popri rakúsko-maďarskej hranici turistický chodník, ktorý je súčasťou burgenlandskej diaľkovej turistickej trasy. Obec je súčasťou turistického regiónu priliehajúceho k chráneným územiám Litavské luhy – Leithaaue na severnom okraji Parndorfskej nížiny. Obec je prakticky obkolesená chráneným vtáčím územím Parndorfer Platte-Heideboden.

Obec nie je prepojená so slovenskou stranou cestnou komunikáciou, ani cyklistickým, resp. peším chodníkom.

Obrázok 19 Dreiländerecke - Kút troch krajín

Potenciál rozvoja

- potenciál pre nové dopravné prepojenie so slovenskou stranou – cestné, cyklistické a pešie – s MČ Rusovce,
- potenciál pre prepojenie autobusovej verejnej hromadnej dopravy na slovenskú a maďarskú stranu,
- potenciál rozvoja bývania v obci je čiastočne podmienený dopravným prepojením so slovenskou a maďarskou stranou,
- územný potenciál obce je obmedzený blízkosťou chránených území,
- potenciál pre atraktívne bývanie v podmienkach vidieckeho sídla,
- potenciál v „zelenom CR“ v rámci prírodného prostredia, nakoľko južne od obce sa v povodí rieky Litava nachádzajú zvyšky pôvodných lužných lesov,
- potenciál rozvoja ekologického poľnohospodárstva a spracovania bioproduktov.

3.11. Návrh rozvoja občianskej vybavenosti územia

Popis koncepcie riešenia

Návrh riešenia UŠ neobsahuje žiaden návrh na rozšírenie zástavby v riešenom území, preto nie je dôvod navrhovať občiansku vybavenosť vzťahujúcu sa na rozvoj územia pre bývanie a iné funkčné zložky. Napriek tomu si autorský kolektív myslí, že je potrebné navrhnuť celomestskú a nadmestskú vybavenosť v prihraničnom území, ktorá bude slúžiť na vytvorenie atraktívneho „medziregiónu“ medzi mestom Bratislava a rakúskym územím. Navrhované aktivity sú prevažne vo funkčnom využití – sídelná, krajinná zeleň doplnená tokom obnoveného dunajského ramena.

Všetky navrhované „zelené plochy“ budú doplnené sprievodnými zariadeniami občianskej vybavenosti, ktoré súvisia s hlavnou funkciou. Ďalej uvádzame prehľad návrhov v severnej a južnej časti územia.

Návrh občianskej vybavenosti

Vzhľadom na fakt, že v UŠ nie je navrhovaná žiadna nová obytná zástavba, nie je potrebné počítať s doplnením základnej občianskej vybavenosti. Návrh vybavenosti sa týka len doplnkovej vybavenosti, ktorá bude súčasťou návrhu celomestskej a regionálnej „zelenej“ vybavenosti - sídelnej a krajinskej zelene - regiónu BAUM.

Je pravdepodobné, že väčšina doplnkovej vybavenosti je komerčného charakteru. Rozsah vybavenosti bude spresnený na základe podrobnejšej projektovej dokumentácie jednotlivých zariadení.

3.12. Cestovný ruch a rekreácia

Charakteristika cestovného ruchu

Oblasť cestovného ruchu predstavuje jeden z kľúčových potenciálov rozvoja riešeného územia, ktoré môžu ovplyvniť jeho hospodársky rozvoj za predpokladu akceptovania zásad trvalo udržateľného rozvoja. Trvalo udržateľný rozvoj cestovného ruchu predstavuje **cieľavedomé využitie už jestvujúcich prírodných, hmotných a sociálnych daností bez potreby výrazných investícií**, s prísnou špecifikáciou a reguláciou vhodných aktivít a doplnkových služieb, **formou synergie medzi ochranou prírody a aktivitami CR**.

Trvalo udržateľný CR:

- dlhodobu optimalizuje využívanie environmentálnych zdrojov rozvoja CR, pričom sa stará o základné ekologické procesy a napomáha ochrane prírodného dedičstva a biodiverzity,
- rešpektuje socio-kultúrny charakter a zvyklosti hostiteľských komún, chráni ich stavebné a kultúrne dedičstvo, životný štýl, tradičné hodnoty a prispieva k vzájomnému porozumeniu a tolerancii,
- zaručuje dlhodobé ekonomické operácie (napr. sústavnou starostlivosťou o základný kapitál CR t.j. prírodné a kultúrne dedičstvo), spravodlivú distribúciu socioekonomických prínosov medzi všetkých účastníkov vrátane stabilného zamestnania, zárobkových príležitostí a sociálnych služieb hostiteľských komún a sociálnych služieb hostiteľských komún.

Cieľom územného plánovania a teda aj spracovanej urbanistickej štúdie BAUM je vytvorenie priestorových predpokladov pre tvorbu ucelených produktov cestovného ruchu, resp. poukázanie na možné využitie jestvujúceho potenciálu. Odborne regulovaný rozvoj CR predstavuje spôsob ako zachovať a udržať vzácne prírodné danosti riešeného územia reguláciou povolených aktivít šetrných k prírode a zároveň využiť tieto danosti spôsobom, ktorý prinesie hospodársky úžitok pre obyvateľov.

Charakteristika rekreácie

Rekreačné nároky na územie sa prejavujú v nárokoch na využívanie prírodného prostredia, na materiálne technickú vybavenosť a dopravu, a súvisia s kvalitou trvalého bývania. Problém rekreácie nemožno preto chápať izolovane, ale ako jednu z rovnocenných otázok rozvoja osídlenia a prostredia. Aby bolo výsledné riešenie optimálne, je potrebné poznať motivácie a požiadavky obyvateľstva, brať ohľad na možnosti územia a rešpektovať všetky ostatné celospoločenské záujmy.

Z hľadiska územného plánovania sa uspokojovanie potrieb rekreácie sústreďuje na riešenie 3 hlavných typologicky odlišných druhov rekreácie:

- každodenná rekreácia (v pracovné dni po práci)
- krátkodobá rekreácia v dňoch pracovného voľna, min. 1 deň (v prípade ak sa aktivity realizujú s prenocovaním mimo miesta trvalého bydliska, stáva sa už tento druh rekreácie súčasťou odvetvia cestovného ruchu)
- dovolenková rekreácia - pobytová je motivovaná určitým záujmom využitia pobytu pre realizáciu aktivít v súvislosti so stanovenou motiváciou a je podľa druhu záujmu súčasťou jednotlivých druhov cestovného ruchu.

Každodenná rekreácia

Tento druh rekreácie je súčasťou režimu pracovného dňa a slúži ku krátkodobému zotaveniu po skončení zamestnania a vyučovania. Je úzko spojená s bývaním a obecnými zákonitostami sociálneho prostredia, ktoré spoluvytvára urbanizmus. Obmedzený rozsah voľného času vyžaduje, aby sa rekreácia

realizovala v blízkosti bytu alebo na mieste ľahko dostupnom MHD. Jej náplňou môžu byť napríklad tieto činnosti :

- pasívny odpočinok väčšinou v prírode alebo centrách miest v rámci tzv. neformálneho spoločenského styku
- aktívny odpočinok v prírode (prechádzky, kúpanie, slnenie ...)
- chovateľské a pestovateľské činnosti v chatových alebo záhradkárskech osadách, resp. chalupách
- rôzne manuálne záľuby
- relaxačné a pohybové činnosti v športových zariadeniach

Každodenná rekreácia je viazaná na zastavané územie sídiel a jeho okrajové zóny, na plochy verejnej zelene, prímestské lesy, zariadenia predstavujúce detské a športové ihriská, telocvične, kúpaliská, klziská, záhradkárske osady, viacúčelové zariadenia a pod. Zariadenia každodennej rekreácie sú integrované v plochách bývania a plochách zelene. Chovateľské a pestovateľské činnosti sa realizujú zväčša v okrajových zónach mesta, resp. v prímestských oblastiach. Zariadenia pre krátkodobú rekreáciu môžu byť využívané aj ako súčasť aktivít CR.

Krátkodobá rekreácia

Je forma krátkodobého zotavenia, ktoré je súčasťou režimu pracovného týždňa a náplňou dní pracovného pokoja. Z väčšieho rozsahu voľného času vyplývajú väčšie nároky na takýto druh rekreácie a to ako na potrebu zmeny prostredia, tak na bohatší obsah rekreácie.

Tieto aktivity sú však už charakteristické pre jednotlivé druhy cestovného ruchu, z čoho vyplýva, že tento druh rekreácie sa už v istých charakteristických črtách prelína s aktivitami odvetvia cestovného ruchu a predstavuje špecificky vytváraný produkt – víkendové alebo krátkodobé pobyty. Je realizovaný prevažne obyvateľmi okolitého regiónu, ale účastníkmi tohto druhu CR môžu byť aj návštevníci zo vzdialenejších dostupných regiónov.

Pobytová rekreácia

Ide o spôsob dlhodobejšieho zotavenia, ktoré je náplňou jednej alebo viacerých pobytov v priebehu roka. Pobytová rekreácia je súčasťou CR s jeho charakteristickými znakmi.

Charakteristika riešeného územia BAUM z hľadiska cestovného ruchu

Rozdielny charakter prostredia riešeného územia BAUM rezultuje v súčasnosti do rôznej ponuky aktivít cestovného ruchu a rekreácie. Produkty cestovného ruchu, ktoré ponúka mesto Bratislava sú značne rôznorodejšie a komplexnejšie predovšetkým v súvislosti s možnosťami, ktoré poskytuje.

Sú to hlavne aktivity zamerané na :

- poznávanie kultúry a histórie
- nakupovanie
- business
- usporiadanie kongresových a výstavných podujatí
- zábava a gastronómia
- návšteva športových a kultúrnych podujatí.

Cieľovými skupinami pre ponuku produktu sú predovšetkým zahraniční návštevníci z okolitých krajín a regiónov, ako aj zahraniční návštevníci z celého sveta.

Produkt cestovného ruchu na rakúskej strane územia je vzhľadom na odlišný charakter územia zameraný predovšetkým na aktivity v súvislosti s :

- poznávaním kultúry a histórie

- pobytom a relaxom v prírode
- rekreačným športovaním
- vinárstvom
- regionálnou gastronómiou.

Cieľovými skupinami sú hlavne návštevníci z okolitých regiónov – prevažne obyvatelia dvoch veľkých okolitých miest Viedne a Bratislavy.

Profesionalita realizácie CR v celom riešenom území je zabezpečovaná profesionálnymi organizáciami miestneho, resp. regionálneho charakteru na obidvoch stranách hranice, ktoré si navzájom poskytujú informácie. Z dôvodov súčasného nedostatočného komunikačného a funkčného prepojenia území je potrebné vytvoriť spoločné produkty CR s väčšou atraktivitou pre návštevníkov z obidvoch strán, s výraznejším uplatnením na trhu. Východiskovým podkladom pre zužitkovanie potenciálu CR v riešenom území BAUM je podrobná analýza jestvujúcich atribútov podmieňujúcich realizáciu produktov a následný odborný návrh územných a funkčných predpokladov pre ich kompletizáciu a ekonomizáciu.

Charakteristika riešeného územia BAUM z hľadiska rekreácie

Vzhľadom k značne rôznorodému charakteru územných a socio-ekonomických podmienok riešeného územia BAUM vznikajú aj rôznorodé požiadavky na každodennú, resp. krátkodobú rekreáciu obyvateľov. Kým pre obyvateľov mesta Bratislavy žijúcich prevažne v sídliskách, sa sústreďujú nároky na denný relax do lokálnych rekreačných zariadení prírodného charakteru s rôznymi oddychovými plochami alebo športovo- rekreačnými plochami, ktoré sú súčasťou mestských alebo prímestských priestorov, pre obyvateľov obcí vidieckeho charakteru môže byť tento záujem orientovaný iným smerom. Pre ľudí tráviacich väčšinu dňa v prírodnom prostredí môže relaxnapríklad predstavovať návšteva kultúrno-spoločenských zariadení a podujatí alebo nákupných centier mesta Bratislavy alebo Viedne.

Zásadný rozdiel pri vytváraní priestorových predpokladov pre aktivity každodennej rekreácie obyvateľov je v tom, že kým aktivity komerčného charakteru agresívne zaberajú voľné územia, priestory pre rekreačné a športovo-rekreačné aktivity je potrebné cieľavedome vytvárať a chrániť v záujme trvalo udržateľného rozvoja.

Na rakúskej strane sa nachádzajú menšie sídla prevažne vidieckeho charakteru, resp. v okolí sídiel je kvalitné prírodné prostredie využiteľné pre každodennú rekreáciu obyvateľstva. V jednotlivých obciach sú v dostatočnom rozsahu vybudované športové zariadenia. Kapacitne vyhovujú tieto zariadenia aj súčasnému nárastu obyvateľstva. V prípade potreby majú obce dostatočné rezervy plôch pre dobudovanie nových zariadení každodennej rekreácie obyvateľov.

Obyvatelia mesta Bratislavy v súčasnosti nemajú vytvorené dostatočné podmienky na rozvoj rekreačných aktivít, aj keď potenciál územia (horský pás Malých Karpát a okolie riek Dunaja a Moravy), má možnosti vytvárania rekreačných krajinných centier. Mnoho obyvateľov mesta preto využíva rekreačný potenciál na rakúskej strane územia, kde je ponuka a priestorové možnosti trávenia voľného času v mnohých prípadoch na kvalitatívne vyššej úrovni.

V riešenom území BAUM vzniká **jedinečná možnosť vytvorenia funkčno-prevádzkových celkov** pre trávenie voľného času **v doteraz nevyužívaných prihraničných územiach** pre realizovanie regulovaných aktivít spĺňajúcich potrebu doplnenia rekreačných plôch pre obyvateľov Bratislavy a zároveň aktivít zapadajúcich do rámca vytvorenia plnohodnotných jedinečných produktov cestovného ruchu. Produkty cestovného ruchu by mali byť zamerané predovšetkým na rôzne formy rekreácie v prírodnom prostredí – v krajinej alebo sídelnej zeleni, resp. aktivity športu a cestovného ruchu šetrnému k životnému prostrediu.

Potenciál rozvoja CR v území BAUM

Produkt CR je súbor služieb, ktoré vytvára a ponúka cieľové miesto vrátane podnikov a inštitúcií CR. Z hľadiska návštevníka je to vždy súbor (balík) služieb, pre ktoré je charakteristická vzájomná podmienenosť a komplementarita umožňujúca skladanie a kombináciu schopnú uspokojiť potreby návštevníkov a vytvoriť komplexný súbor zážitkov.

V prípade plánovania tvorby produktu CR je veľmi dôležité mať na zreteli dôvody využívania produktu, t.j. motiváciu jeho užívania. V súčasnosti je všeobecným javom, že dopyt vytvára ponuku, preto je nevyhnutné odhadnúť tendencie a trendy v dopyte, čím môžu byť definované potrebné modifikácie.

Práve táto skutočnosť sa odráža v druhoch CR vyjadrujúcich účel - motív cestovania a prechodného pobytu v cieľovom mieste.

Spracovatelia UŠ BAUM uskutočnili podrobnú analýzu aktivít ponúkaných v súčasnosti v riešenom území pre oblasť cestovného ruchu a rekreácie. Jednotlivé druhy aktivít sú vyjadrené vo forme piktogramov na výkrese č. 8 **Šport, rekreácia, cestovný ruch a kultúrno-historické dedičstvo**.

Obrázok 20 Schéma rozvoja cestovného ruchu v regióne BAUM

Pre vytvorenie produktov CR musia byť tiež preskúmané aj ďalšie atribúty podmieňujúce ich tvorbu akými sú:

- prírodné, kultúrne a historické danosti
- doprava
- ubytovacie kapacity
- služby

Na základe preskúmania všetkých atribútov, ako aj doteraz nedostatočne využitého potenciálu v riešenom území BAUM pre ďalší rozvoj CR navrhujeme venovať pozornosť hlavne rozvoju nasledovných druhov cestovného ruchu:

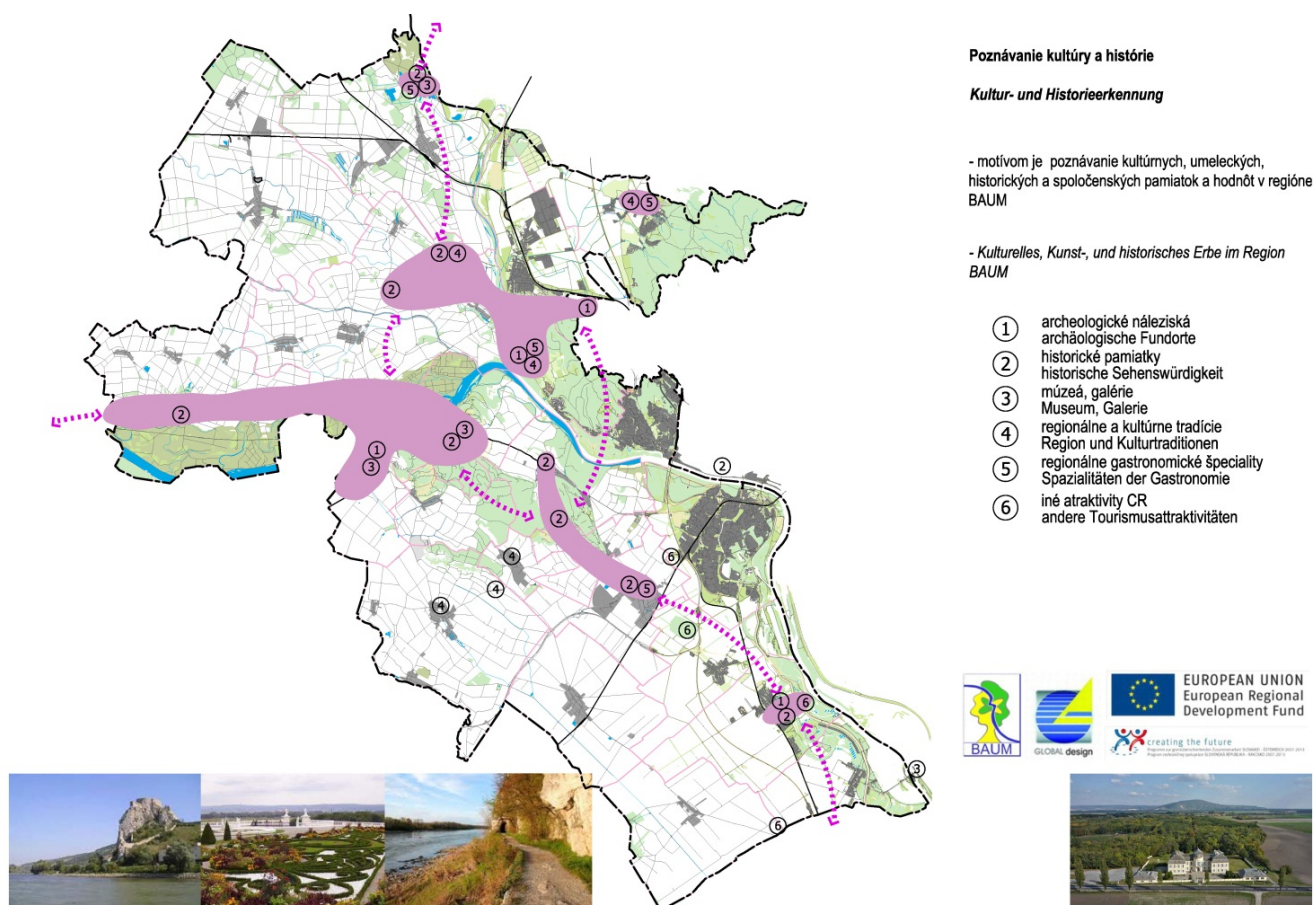
- poznávanie kultúry a histórie
- pobyt v prírode - relax
- pobyt v prírode - aktívny (šport)
- vidiecky cestovný ruch a agroturistika
- špecifické formy cestovného ruchu.

Poznávanie kultúry a histórie – motívom je zvyšovanie spoločenskej, kultúrnej, odbornej a všeobecnej vzdelanostnej úrovne človeka poznávaním kultúrnych, umeleckých, historických a spoločenských pamiatok a hodnôt akými sú v riešenom území:

- archeologické pamätihodnosti
- historické pamiatky
- múzeá a galérie
- regionálne kultúrne tradície
- regionálne gastronomické špeciality
- iné atraktivity CR

Tieto danosti tvoria potenciál pre vytvorenie cezhraničných regionálnych produktov CR, resp. predpoklady pre krátkodobé aktivity rekreácie obyvateľov okolitých regiónov Slovenska, Rakúska a Maďarska.

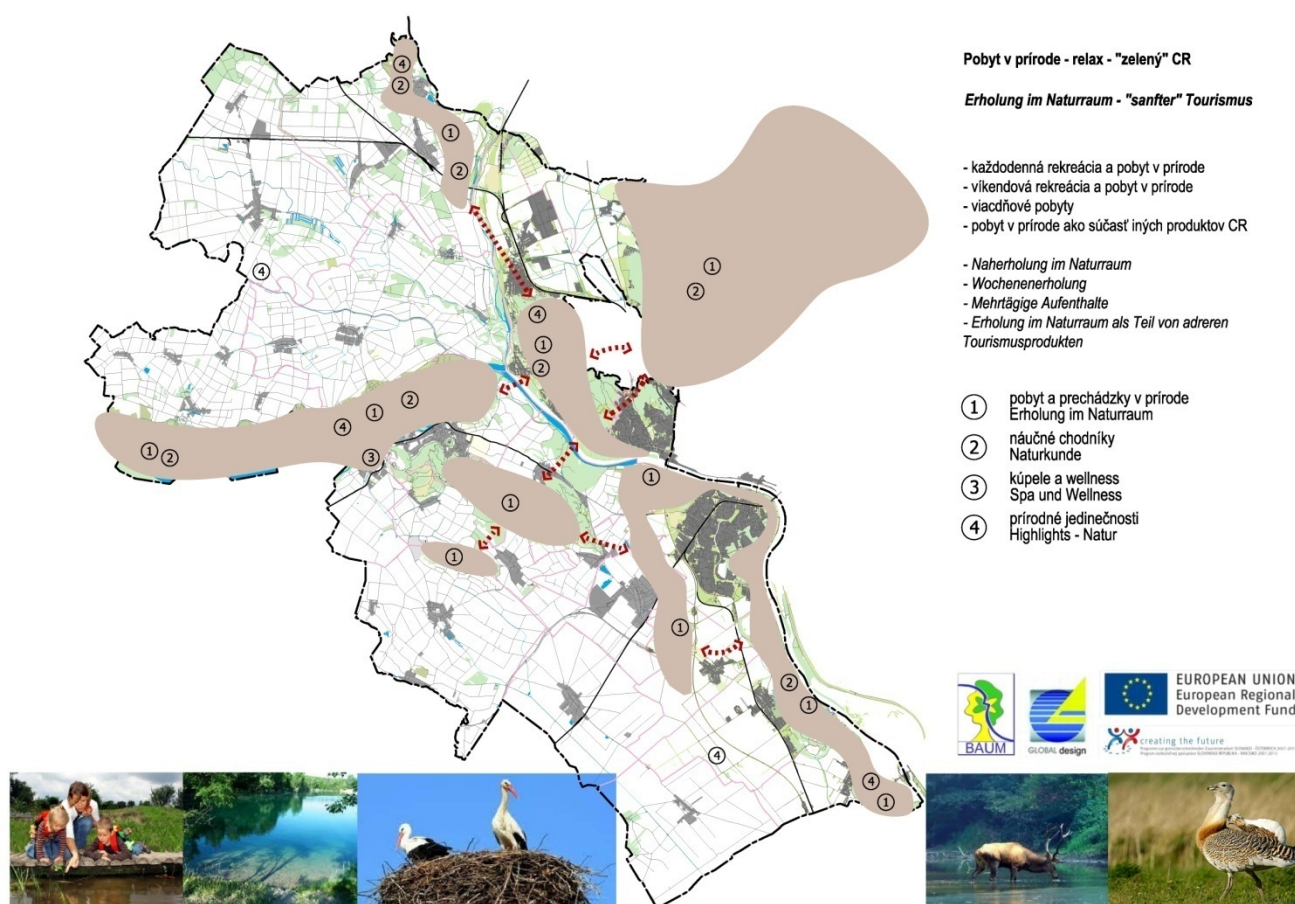

Obrázok 21 Návrh využitia územia pre poznávanie kultúry a histórie

Pobyt v prírode – relax - „zelený CR“ je najrozšírenejšia forma CR vo vhodnom prírodnom prostredí, kde účastníci regenerujú svoje duševné a fyzické sily. Reprezentuje prevažne pasívny oddych:

- pobyt a prechádzky v prírode
- náučné chodníky, pobytové lúky
- kúpele a wellness
- návšteva a poznávanie prírodných jedinečností

Tieto danosti tvoria potenciál pre vytvorenie medzinárodného produktu CR v oblasti kúpeľníctva a wellness, hlavne za predpokladu dobudovania niektorých doplnkových služieb v stredisku Bad Deutsch-Altenburg a jeho okolí. Tiež potenciál pre vytvorenie regionálnych produktov CR, resp. predpoklady pre krátkodobé aktivity rekreácie obyvateľov okolitých regiónov Slovenska, Rakúska a Maďarska.

Obrázok 22 Návrh využitia územia pre pobyt v prírode -relax

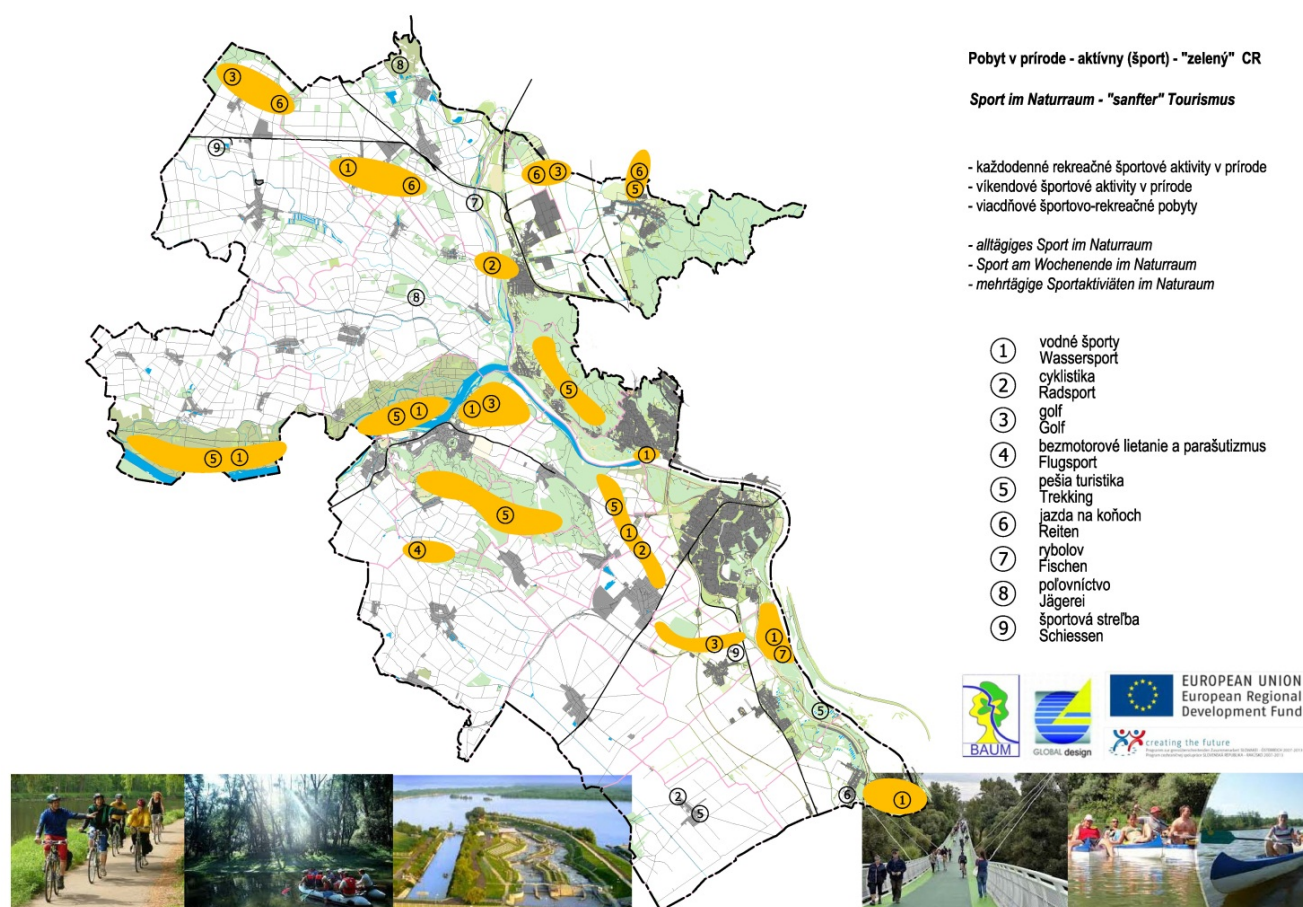

Pobyt v prírode – aktívny (šport) - „zelený CR“ predstavuje pohyb vo vhodnom prírodnom prostredí spojený s vykonávaním športových činností. Nejde však o pretekársky šport ale taký, ktorý sa vykonáva ako záľuba, spestrenie či oživenie rekreačného pobytu. Tieto činnosti pôsobia nielen na fyzickú zdatnosť a odolnosť organizmu, ale pestujú a rozvíjajú aj jeho morálne a vôľové vlastnosti. Väčšina športov predstavuje možnosť návratu k prírode a tým sa stáva súčasťou tzv. mäkkého – „zeleného“ cestovného ruchu.

V riešenom regióne je potenciál napr. pre nasledovné športové aktivity:

- vodné športy (splavy, rafting, veslovanie, plávanie....)
- cyklistika
- golf
- bezmotorové lietanie, parašutizmus, paragliding
- pešia turistika
- jazda na koňoch
- rybolov
- poľovníctvo
- športová streľba.

Tieto danosti tvoria potenciál pre vytvorenie cezhraničných regionálnych produktov CR, resp. predpoklady pre krátkodobé a pobytové rekreácie obyvateľov okolitých regiónov Slovenska, Rakúska a Maďarska. **Ponuka novonavrhovaných funkcií v prihraničnom priestore umocní a doplní existujúci potenciál** – viď kap. Popis koncepcie riešenia.

Obrázok 23 Návrh využitia územia pre pobyt v prírode a aktívny šport

Vidiecky CR a agroturistika - „zelený CR“ - ide o formy CR spojené s pobytom vo vidieckom prostredí, zameriavajúce sa na aktivity spojené s poznávaním prírody a spôsobu života na vidieku (gastronómia, tradície, remeselná výroba, netradičné zážitky a pod.). Súčasť vidieckej turistiky je agroturistika zahŕňajúca špecifické činnosti agropodnikateľov, fariem a poľnohospodárskych podnikov podľa miestnych ekonomických a prírodných podmienok. Turista môže na farme bývať a stravovať sa, voľne sa pohybovať, zoznámiť sa s chodom farmy alebo zúčastniť sa na typických farmárskych prácach.

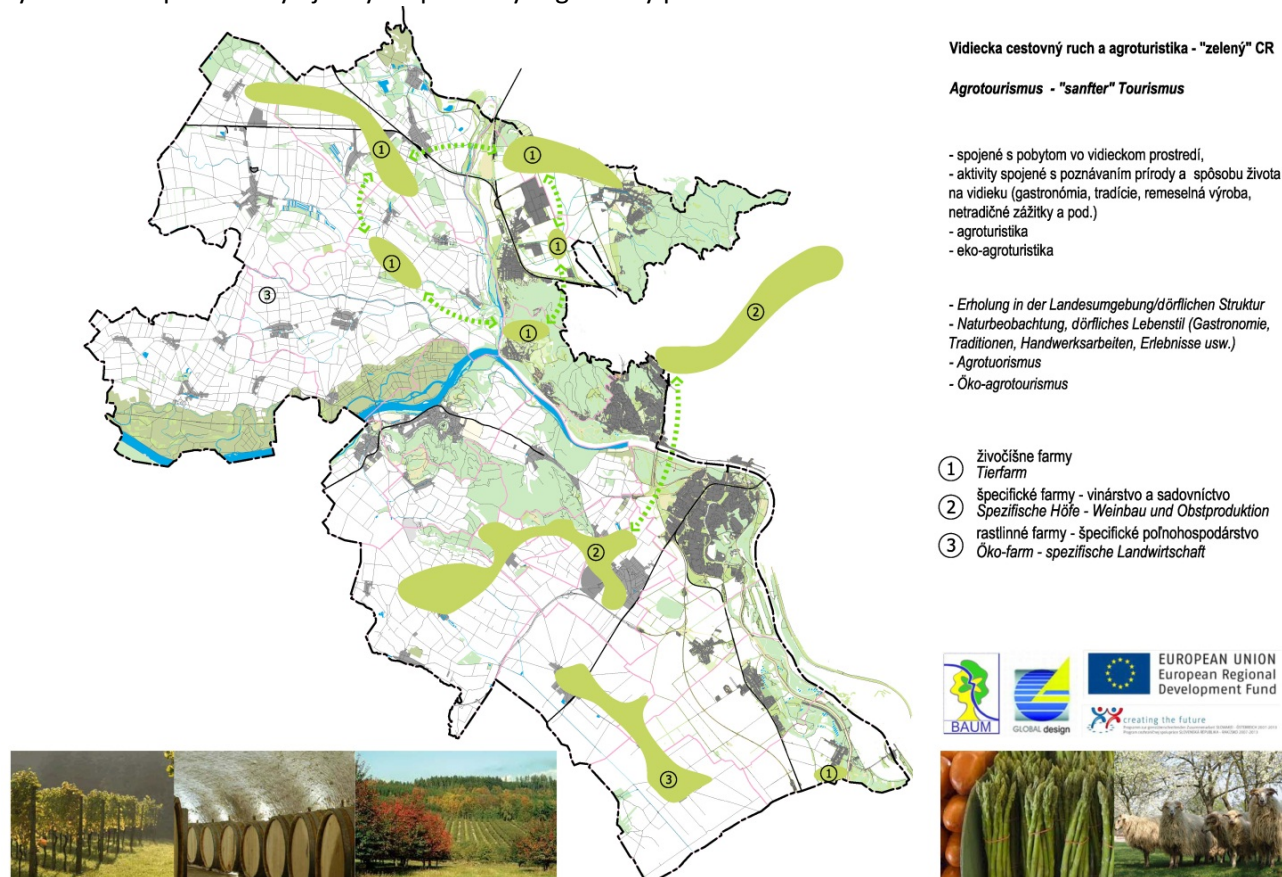
Agroturistika predstavuje doplnkovú činnosť poľnohospodárskeho podnikateľského subjektu a pravidla sa realizuje na:

- živočíšnej farme
- rastlinnej farme
- špecifickej farme (vinohrady, ovocné sady a pod.)

Ak sa agroturistika rozvíja na ekologicky hospodáriacich farmách, hovoríme o eko-agroturistike. V tejto UŠ navrhujeme realizáciu všetkých uvedených typov fariem v severnej aj južnej časti regiónu BAUM, prevažne na slovenskom území - viď kap. Popis koncepcie riešenia.

Možno konštatovať, že existujúce predpoklady niektorých častí územia pre rozvoj vidieckeho cestovného ruchu nie sú v súčasnosti vôbec využité s výnimkou ponuky CR v oblasti vinárstva a aj to len separátne na rakúskom a separátne na slovenskom území. Región Marchfeld s vysoko rozvinutou poľnohospodárskou tradíciou, ako aj tradíciou v oblasti konských fariem má vysoký potenciál pre vytvorenie medzinárodných produktov CR, bez potreby výrazných investícií. Podobná situácia je v oblasti blízko obcí Pama a Deutsch Jahrndorf, kde môže byť ponuka v oblasti agroturistiky obohatená potrebou špecifického obhospodarovania plôch chránených pre populáciu dropa veľkého (naviac tieto aktivity môžu byť spojené aj s pozorovaním tohto jedinečného druhu).

V prípade vytvorenia spoločnej ponuky v oblasti vinárstva a špecifického poľnohospodárstva môže byť na trh CR ponúknutý aj takýto špecifický regionálny produkt.

Obrázok 24 Návrh využitia územia pre vidiecky CR a agroturizmus

Špecifické formy CR – predstavujú poskytovanie špecifických služieb v súvislosti s jedinečnými kultúrnymi, obchodnými alebo športovými akciami, resp. špecifické služby charakteristické pre miestny región ako súčasť balíka iných komplexných služieb :

- návšteva kultúrnych a športových podujatí
- nákupné cesty
- usporiadanie kongresov, školení a seminárov.

Tieto formy CR sú jednoznačne súčasťou medzinárodných produktov CR a perspektíva ich rozvoja je hlavne ovplyvnená blízkosťou miest Viedeň a Bratislava, ktoré majú materiálo-priestorové predpoklady pre usporadúvanie medzinárodných podujatí. **Potenciál v tejto oblasti by sa značne zvýšil, keby sa súčasťou ponuky stala ponuka atraktivít celého cezhraničného regiónu.** V súvislosti s rozvojom CR je však veľmi dôležité uvedomiť si skutočnosť, že rozvoj CR nemožno chápať len v rámci riešeného územia, ale ako súčasť komplexnej siete produktov na regionálnej, národnej a nadnárodnej úrovni. Len v prípade úspešného vyšpecifikovania jedinečnosti produktov BAUM na vysokokvalitnej úrovni, sa tieto môžu stať súčasťou ponuky, ktorá bude obchodovateľná na trhu CR a prinesie ekonomické prínosy.

Návrh opatrení pre zhodnotenie potenciálu územia BAUM z hľadiska CR a rekreácie

Návrh v oblasti CR je zameraný na vyšpecifikovanie jestvujúceho potenciálu územia , ktorý bude možné bez výrazných finančných investícií v budúcnosti zužitkovať v rámci navrhovaných druhov CR, z ktorých bude možné vytvoriť plnohodnotné produkty na miestnej, regionálnej a internacionálnej úrovni.

Návrh územných predpokladov, ktoré majú na základe realizovaných prieskumov potenciál pre rozvoj jednotlivých druhov CR je spracovaný vo forme schém podľa špecializácie jednotlivých vytipovaných druhov CR:

- poznávanie kultúry a histórie
- pobyt v prírode – relax – „zelený“ CR
- pobyt v prírode – aktívny (šport) - „zelený“ CR
- vidiecky CR a agroturistika - „zelený“ CR

Prezentovaný potenciál je potrebné pre ďalší rozvoj CR premietnuť manažérskymi opatreniami do obchodovateľných produktov, ktoré môžu následne ovplyvniť celkový hospodársky rozvoj.

Zmena funkčného využitia územia sa týka predovšetkým doteraz nevyužívaného územia nachádzajúceho sa pozdĺž hranice, ktoré predpokladáme využiť predovšetkým na aktivity zamerané na pobyt a relax v prírodnom prostredí s regulovanými športovými aktivitami, ktoré **negatívne neovplyvnia stupeň ochrany**. Tieto aktivity budú môcť byť zužitkované v rámci „šetrného“ CR.

Sú to plochy určené pre:

- nový biokoridor s navrhovaným meandrujúcim vodným tokom – formou obnovy pôvodných dunajských ramien
- vzájomné prepojenie biokoridorov formou doplnenia krajinej zelene
- vybudovanie nového kempingu s prístaviskom osobných lodí pre plavbu po rieke Morava
- nové pešie a cyklistické prepojenie cez rieku Moravu, ako aj viaceré cyklistické trasy zabezpečujúce prepojenie jestvujúcich funkčných trás
- obnovenie prírodného kúpaliska a rekreačného prístaviska v Devíne
- nový mestský park prírodného charakteru s využitím fenoménu vodných prvkov v Petržalke
- nový golfový areál a outdoorové športy – v k.ú. Jarovce
- obnova areálu bývalej bažantnice s prepojením na novo navrhované okolité funkčné zelené plochy
- vznik nových foriem botanickej záhrady

- pestovanie špecifických produktov v súvislosti s ochranou jedinečnej populácie dropa veľkého
- založenie nového Ekoparku Dunajské luhy pri obci Rusovce, s využitím historickej zelene v okolí kaštieľa s napojením na Danubia park v Čunove
- realizáciu projekčnú a developersky pripravovaného areálu Danubia Park v Čunove s rozlohou 90 ha, s ubytovacími zariadeniami, vodnými plochami, športovými plochami a zariadeniami pre vodné športy, tradičné aj netradičné outdoorové športy, jazdecký areál
- dobudovanie Dunajského prírodného parku, ako súčasť areálu Danubia Park v Čunove
- lodná MHD – osobné prístavisko a prístav pre malé plavidlá Danubia Park
- revitalizáciu mestského lesoparku Draždiak a priestoru bývalej štrkovne.

Navrhované aktivity sú už súčasťou plôch vyšpecifikovaných pre rozvoj CR pre pobyt v prírode – relax a pobyt v prírode – aktívny (šport).

Návrh produktov CR so značkou BAUM - regionálne

V súvislosti s existujúcim potenciálom riešeného územia BAUM a návrhom nových aktivít v prihraničnom území sme vypracovali námety na vznik nových, resp. zatraktívnenie existujúcich produktov CR:

- rekreácia v prírodnom prostredí – „zelený CR“ (vytvorenie a spopularizovanie nových náučných chodníkov, oddychových lúk so základným vybavením mobiliárom, vytipovanie miest pre zriadenie besiedok, pozorovateľní vtákov, ohnísk resp. iných foriem prípravy stravy v prírode...)
- fenomén vody s využitím pre športovo – rekreačné aktivity (ponuka pravidelných splavov na Dunaji a Morave, dobudovanie areálu športov v Jarovciach a v Čunove (Danubia Park), využitie novo obnovenej siete dunajských ramien – na určitých miestach s možnosťou plavby na lodičkách, na určitých miestach rybolovu, na určitých miestach využitie pre nové moderné športy ako – plávanie alebo surfovanie v protiprúde a pod.
- športovo náučný (hlavne v súvislosti s cykloturistikou) – pospájanie regionálnych cyklistických trás a ich trasovanie do atraktívnych lokalít CR s historickými alebo prírodnými jedinečnosťami, čím sa vytvoria kombinované produkty (informácie o kultúrno-historických pamiatkach dostupných na bicykli na obidvoch stranách hranice, spoločné aktivity spojené s poznávaním a vzdelávaním v susedných regiónoch ...)
- agroturistika s využitím a rozšírením existujúcich konškých fariem (jazdecké školy, jazdy na koňoch do okolitej prírody, hypoterapia,...), ovocinárskych fariem, poľnohospodárskych agrofariem a pod. (dobudovanie ubytovacích a stravovacích kapacít na farmách, organizovanie zberu ovocia spojené s ďalšími aktivitami, vytvorenie nových tradícií a pod.)
- tradícia pestovania vína a ríbezlí na obidvoch stranách hranice – vytvorenie produktu zahŕňajúceho prezentáciu vinárskych tradícií, návštevu vínných oblastí na obidvoch stranách hranice s predstavením regionálnych kultúrnych a kulinárskych tradícií (spoločné akcie nadväzujúce na seba na obidvoch stranách hranice, spoločná ponuka na trhu CR, vytvorenie nových tradícií – pravidelné spoločne organizované vínne cesty).

Návrh produktov CR so značkou WIE/BA – medzinárodné

Rozvoj CR nemožno chápať len v rámci riešeného územia, ale ako súčasť komplexnej siete produktov na regionálnej a medzinárodnej úrovni. V riešenom území BAUM sa vyskytuje viacero jedinečností, ktoré sa pomocou dobrých manažérskych opatrení môžu stať súčasťou ponuky medzinárodných produktov CR. Riešitelia UŠ BAUM vyšpecifikovali niektoré nové námety využitia existujúceho potenciálu, resp. jeho zlepšenia bez výrazných finančných nárokov akými sú napr.:

- fenomén vody v historických súvislostiach – napr. produkt „Objavte z Dunaja Limes Romanus“- plavba loďou z Passau do Budapešti so zameraním sa na spoznanie a návštevu pozostatkov hraničného rímskeho opevnenia a s tým súvisiacich archeologických nálezov (od Passau do Budapešti sa nachádza 30 archeologických nálezísk Limes Romanus)
- súčasť kongresového CR – spojené vinárske a kulinárske tradície s miestnym folklórom na slovenskom aj rakúskom území
- súčasť výletných plavieb po Dunaji – do ponuky zahrnúť nielen kultúrno-historické pamätihodnosti Viedne a Bratislavy, ale napr. využívať prístavisko v Hainburgu s možnosťou navštíviť okolité kaštiele a prírodné atrakcie
- vybudovať tradíciu vidieckeho cestovného ruchu hlavne v súvislosti s pobytom na ekofarmách alebo živočíšnych farmách.

V súvislosti s rozšírením ponuky regionálnych produktov CR a možností rekreácie vznikne v rámci dopytu potreba rozšírenia alebo dobudovania doplňujúcich služieb CR hlavne v miestach sústredenej ponuky atraktivít CR (gastronomických služieb, ubytovacích kapacít a pod.).

Šport a telesná kultúra

K zložkám telesnej kultúry radíme:

- telesnú výchovu ako cieľavedomú edukačnú činnosť pôsobiacu predovšetkým na telesný a pohybový vývoj človeka - ako vyučovací predmet na školách
- šport ako špecifickú organizovanú pohybovú súťažnú činnosť zameranú na dosahovanie maximálnych výkonov
- turistiku ako komplex činností spojených prevažne s pohybom a pobytom v prírode, s kultúrno-poznávacou činnosťou a odbornotechnickými vedomosťami a zručnosťami
- pohybovú rekreáciu ako telocvičnú činnosť zameranú na aktívny odpočinok
- pohybové umenie ako súbor činností, kde v popredí stojí esteticky stvárnený telesný pohyb spojený s hudbou.

Možnosti uskutočňovať športové aktivity v území BAUM sú determinované množstvom športovísk, ktoré sú k dispozícii, ich kvalitou a prístupnosťou širokej verejnosti. V návrhu ÚPN BA sú vyšpecifikované plochy jestvujúcich športových zariadení, ako aj vyčlenené plochy na rozvoj týchto aktivít formou výstavby nových športových zariadení. V roku 2009 schválilo Mestské zastupiteľstvo hlavného mesta SR Bratislavy „Územný generel športu a rekreácie“, v ktorom je táto problematika podrobne analyzovaná a navrhnuté sú tiež opatrenia na zlepšenie nepriaznivej súčasnej situácie. Hlavným problémom sú nevyužívané bývalé športové areály, ktoré sa dostali do súkromného vlastníctva a vlastníci ich nemieni prevádzkovať s odôvodnením nerentability investícií vložených do rozvoja areálu.

V susediacich rakúskych obciach je vzhľadom k hustote a štruktúre obyvateľstva venovaná dostatočná pozornosť vytváraniu podmienok pre športovanie širokej verejnosti. Podľa požiadaviek občanov sú v adekvátnej dostupnosti vybudované rôznorodé športové zariadenia, resp. je plánované v rámci rozvoja sídiel dobudovať chýbajúce kapacity.

V UŠ BAUM je pozornosť zameraná hlavne na vytvorenie podmienok pre možnosť realizovania športových aktivít širokej verejnosti doplnením športových plôch v prihraničnom priestore a návrhom využitia území priliehajúcich k navrhovanému celomestskému parku. Ďalej sa počíta s rozšírením siete cyklotrás a vytipovaním potenciálu pre rekreáciu obyvateľov a špecifických produktov cestovného ruchu, ktoré sú prezentované v rámci špecifického druhu CR „Pobyt a relax v prírode-aktívny“ ako súčasť zeleného šetrného CR.

3.13. Kultúrno-historické dedičstvo územia

Kultúrne dedičstvo je súbor hmotných a nehmotných dokumentov tvorivej činnosti človeka a vývoja ľudskej spoločnosti od najstarších čias až po súčasnosť, majúci na zreteľ historickú a kultúrno-spoločenskú hodnotu dokumentov. Kultúrne dedičstvo je predmetom medzinárodných dohôrov o ochrane kultúrneho dedičstva, architektonického či archeologického dedičstva.

Do hmotného kultúrneho dedičstva patria pamiatky majúce hmotnú podstatu, teda nejaký výtvar ľudskej činnosti alebo predmet, ktorý pripomína minulosť (budovy, šperky, predmety každodenného využitia, mince a pod.).

Na území Slovenskej republiky je kultúrno- historické dedičstvo, ktorého neoddeliteľnou súčasťou je pamiatkový fond, legislatívne chránené v zmysle zákona č. 49/2002 Z.z. z 19. decembra 2001 o ochrane pamiatkového fondu v jeho neskoršom znení č. 479/2005 Z.z., zákona č 208/2009 Z.z. a zákona č. 262/2011 Z.z - pamiatkový zákon.

Na rakúskom území sa ochrana pamiatok riadi §3 odst. 4 Spolkového zákona z 09.25.1923, Spolkového vestníka (Zákon 2/2008 o ochrane pamiatkového fondu), v znení v znení BGBl č. 170/1999 a Spolkovej zbierky zákonov, č. 2/2008 Federálneho pamiatkového úradu, ktorý zverejňuje zoznam pamiatkovo chránených objektov. Je výslovne uvedené, že tento zoznam nie je právne záväzný.

Štruktúra pamiatkovej starostlivosti v zmysle slovenskej legislatívy je rozdelená na:

- historické sídelné štruktúry
- historické krajinné štruktúry
- historické objekty

Historické sídelné štruktúry sú :

- archeologické lokality
- svetové kultúrne dedičstvo
- pamiatkové rezervácie
- mestské pamiatkové rezervácie
- pamiatkové rezervácie ľudovej architektúry
- pamiatkové zóny
- pamiatkové zóny vyhlásené
- pamiatkové zóny navrhované (v procese schvaľovania)
- pamiatkové zóny vytipované
- súbory objektov pamiatkovo chránených
- skanzeny

Historické krajinné štruktúry

- historická zeleň (pamiatkovo chránené parky)

Historické objekty

- národné kultúrne pamiatky(NKP).

V riešenom území BAUM sa v Zozname svetového kultúrneho dedičstva UNESCO zatiaľ nenachádza žiadne nehnuteľná kultúrna pamiatka, ale vytipované na zápis do zoznamu sú :

- Limes Romanus – rímske antické pamiatky pozdĺž Dunaja ako medzinárodný projekt (zahŕňajú archeologickú lokalitu v Bad Deutsch-Altenburgu a Gerulatu v Rusovciach)
- Pamätník Chatama Sófera v Bratislave (mimo riešené územie)

Chránených historických objektov je v riešenom území veľké množstvo, z toho dôvodu uvádzame len súhrn údajov za jednotlivé časti územia BAUM:

Mesto/Krajina	Mestská časť/obec	Počet historických objektov	Poznámka
Bratislava	Záhorská Bystrica	20	
Bratislava	Devínska Nová Ves	11	2 NKP
Bratislava	Devín	58	archeolog.nálezisko, 4 NKP
Bratislava	Karlova Ves	16	4 NKP
Bratislava	Petržalka	15	5 NKP
Bratislava	Jarovce	2	2 NKP
Bratislava	Rusovce	7	archeologické nálezisko, 5 NKP, pamiatková zóna
Bratislava	Čunovo	3	1 NKP
Niederösterreich	Marchegg	20	Schloss Marchegg, Schlosspark, Stadtmauer
Niederösterreich	Lassee	8	
Niederösterreich	Engelhartstetten	18	Schlosshof + park, Schloss Niederweiden
Niederösterreich	Eckartsau	12	Schloss Eckartsau
Niederösterreich	Hainburg a. d. Donau	55	Stadtmauer, Fischertor, Burgruine
Niederösterreich	Bad Deutsch-Altenburg	6	archeologické nálezisko
Niederösterreich	Wolfsthal	6	
Niederösterreich	Hundsheim	7	
Niederösterreich	Berg	4	
Niederösterreich	Prellenkirchen	12	
Burgenland	Edelstal	1	
Burgenland	Kittsee	16	Altes Schloss, Neues Schloss + park
Burgenland	Pama	4	
Burgenland	Deutsch Jahrndorf	5	
Spolu objektov		318	

Neoddeliteľnou súčasťou kultúrneho dedičstva sú aj kultúrne zariadenia a podujatia, ktoré zvyšujú význam regiónu BAUM – múzeá, galérie a samostatné špecializované objekty s expozíciami, ktoré sa v riešenom území tiež nachádzajú. Kultúrne dedičstvo a pamiatkový fond má veľký význam v hospodárskej činnosti regiónu ako aj pre oblasť rozvoja cestovného ruchu.

3.14. Doprava

Súčasný stav a východiská koncepcie návrhu dopravy

V regióne BAUM je križovatka dôležitých európskych dopravných ciest v smere východ-západ a sever-juh. Je to územie pohraničia troch samostatných štátov, cez ktoré prechádza diaľničná sieť - maďarská M1, slovenské diaľnice D2 a D1, rakúska diaľnica A4 a nové prepojenie diaľnicou A6. Perspektívne bude územím BAUM prechádzať aj prepojenie rakúskej rýchlostnej cesty S8 so slovenskou diaľnicou D4.

Pre dopravné vzťahy je dôležitá hlavne blízkosť dvoch hlavných miest – Viedeň a Bratislava. Vzťahy medzi oboma hlavnými mestami sa v súčasnosti zintenzívnili a preto je čoraz dôležitejšie poskytovať verejnú dopravu medzi mestami Viedeň a Bratislava, ktorá optimálne obslúži aj ich medzipriestor s menšími obcami, tvoriacimi spoločné zázemie oboch miest.

Najdôležitejšia priorita v oblasti dopravy je posilnenie stratégie decentralizácie dopravy a optimalizácia ekologických dopravných spojení tak, aby sa dosiahla preferencia verejnej hromadnej dopravy formou:

- zníženia intenzity cestnej dopravy
- zvýšenia intenzity verejnej koľajovej dopravy – železnica a električka (tram-train)
- využitia existujúcich železničných a električkových tratí a ich zapojenie do systému integrovanej dopravy
- využitia flexibilnej verejnej dopravy – zberné taxíky, malé autobusy a pod.
- vytvorenie podmienok pre využitie ďalších ekologických foriem dopravy:
  - verejnou hromadnou lodnou dopravou po vodných tokoch
  - celoročne prevádzkovanou lodnou dopravou po Dunaji
  - cyklistickými trasami
  - peším prepojením medzi susednými sídlami regiónu ohľadom na primerané pešie vzdialenosti.

Návrh riešenia

Región BAUM je potenciálne významnou „križovatkou“ rôznych druhov dopravy v centrálnej Európe. Sieť medzinárodnej cestnej diaľničnej dopravy je z väčšej časti dobudovaná, až na koridor budúcej rýchlostnej cesty S8, ktorá bude nadväzovať na diaľnicu D4, a diaľnicu D4, tvoriacu okruh okolo mesta Bratislava.

Železničná doprava je v regióne takisto vybudovaná v pomerne hustej sieti, v budúcnosti je potrebné ju modernizovať a dopĺňať o aktuálne potrebné lokálne prepojenia. Koľajovú dopravu – železničnú, električkovú a ich spojenie do systému tram train - je možné využiť v rámci regiónu ako veľmi efektívnu regionálnu a prímestskú dopravu.

Navrhujeme prepojiť električkovú trať v Petržalke na železničnú trať Bratislava – Rajka, žel. trať v úseku Petržalka – Rusovce zdvojkolajniť. V žel. stanici Rusovce vybudovať nástupištia. Pred žel. stanicou zriadiť dostatočne kapacitné parkovisko pre osobné automobily. Vhodnou parkovacou politikou mesta a zavedením systému dopravnej obsluhy tram-train obmedziť individuálnu automobilovú dopravu prichádzajúcu do Bratislavy z južného územia. Využiť koľajový dopravný systém pre dopravnú obsluhu ďalších rozvojových území postupným zriaďovaním ďalších zastávok v Rusovciach (Vývojová ul.), Jarovciach a v Petržalke v novo budovanom Južnom meste.

V prípade doriešenia technických problémov s tromi trakciami, navrhujeme zapojiť do systému tram-train prihraničné obce v Maďarsku (Rajka) a Rakúsku (Kittsee).

Lodná doprava je v súčasnosti okrem nákladnej využívajú aj ako turistická doprava po Dunaji a táto UŠ navrhuje ďalšie využitie vodnej dopravy pre verejnú hromadnú dopravu po Morave a Dunaji v rámci regiónu BAUM.

Cyklistické trasy v regióne BAUM sú pomerne husto vybudované (vo väčšej miere na rakúskej strane), pokiaľ ide o medzinárodné cykloprepojenia. V rámci UŠ navrhujeme dobudovanie lokálnych cyklotrás a vytvorenie okruhov pre každodennú a víkendovú rekreáciu.

Pešie cezhraničné prepojenia v rámci regiónu BAUM majú zmysel len ako lokálne v súbehu s iným druhom dopravného prepojenia (cestné, cyklistické) v prípade, že obce resp. body spojenia sa nachádzajú v akceptovateľnej dochádzkovej vzdialenosti. Navrhujeme niekoľko takýchto spojení rakúskej a slovenskej strany.

Hraničné priechody sú akceptované všetky existujúce a navrhnuté sú nové priechody podľa typu dopravy – pešie a cyklistické, lokálne cestné, lokálne lodné – kompa, resp. most. Všetky existujúce a navrhované sú znázornené v grafickej časti.

Vodná doprava:

Využívanie lodnej dopravy po Dunaji a Morave pre turizmus, rekreáciu a verejnú dopravu navrhujeme nasledovne:

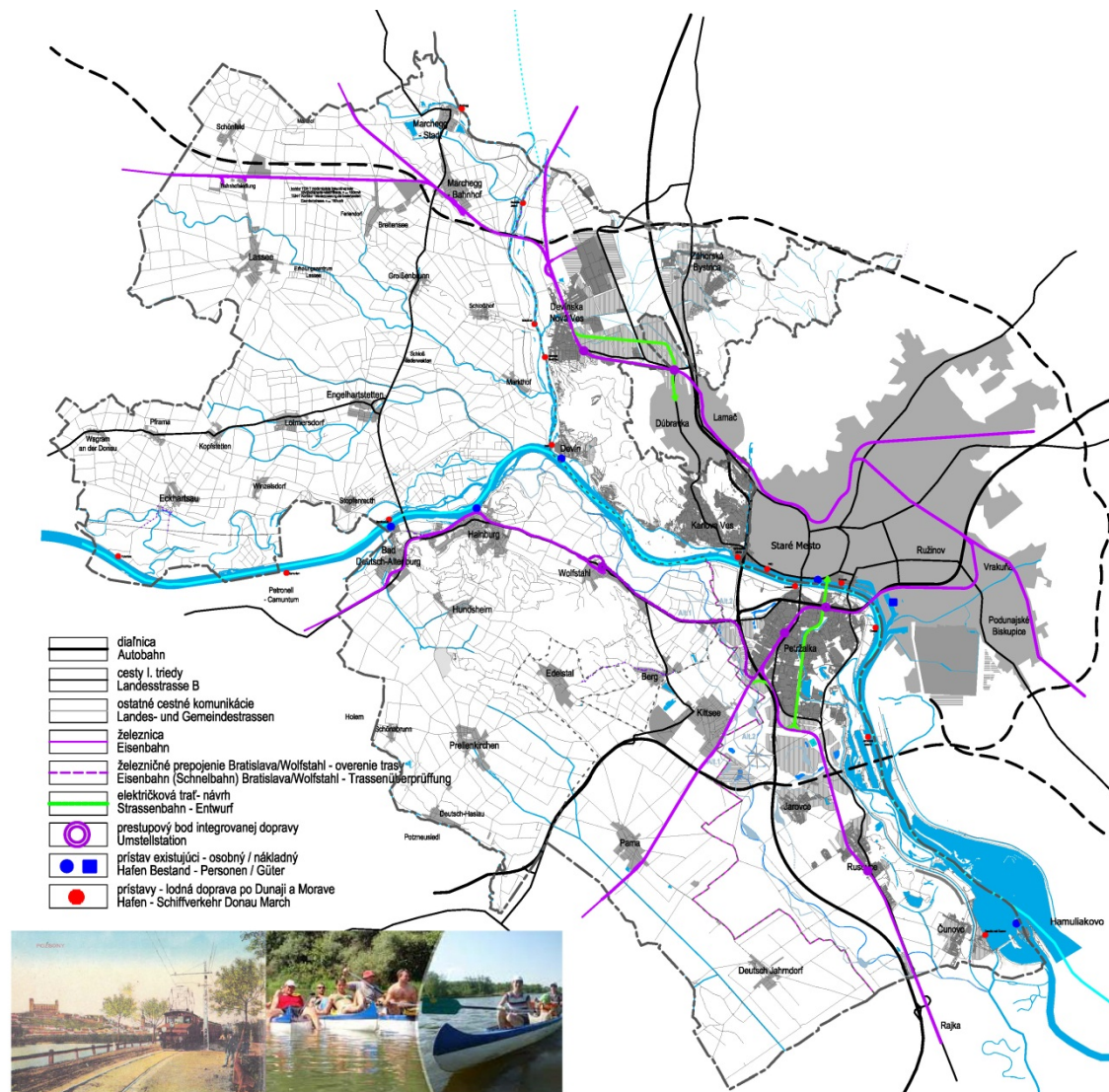
- verejnú hromadnú dopravu po rieke Dunaj a Morava v prepojení na medzinárodné cyklotrasy a pešie trasy minimálne v rámci letnej sezóny –viď grafickú časť,
- sezónnuturistickú vodnú dopravu po rieke Dunaj a Morava s prístaviskami na viacerých miestach v regióne BAUM :
  - prístaviská na rieke Dunaj –Eckartstau, Carnuntum, Stopfenreuth, Devín, Karloveská zátoka, PKO-River Park, Lodenica SVK (Viedenská cesta), Eurovea, Ovsíšte, Jarovecké rameno, Danubia Park – Čunovo,
  - prístaviská na rieke Morava – Marchegg, Devínske Jazero, Schlosshof, Devínska Nová ves, Devín
  - osobný prístav pre malé plavidlá (kapacita 120 lodí) v areáli Danubia Park pri Čunove.

Cestná doprava:

Cieľmi riešenia cestnej dopravy bolo:

- realizovať komplexný systém dopravnej obsluhy celého riešeného územia a hľadať vhodné trasy cestného prepojenia prihraničných sídiel s mestom Bratislava a Viedeň; lokálne cestné prepojenia sú navrhnuté na viacerých miestach regiónu (viď výkresč. 6a,b Verejné dopravné vybavenie):
  - lokálne prepojenie Rusovce – Deutsch Jahrndorf
  - lokálne prepojenie Rajka – Deutsch Jahrndorf
  - lokálne prepojenie Petržalka – Kittsee
  - lokálne prepojenie Petržalka – Berg
- využiť diaľnicu D2 v úseku Petržalka - hranica s Maďarskom a Dúbravka- Záhorská Bystrica v režime ako „diaľnicu v meste“, s pripojením okolitej zástavby MČ na diaľnici, čím sa vyrieši „obchvat a napojenie“ MČ Rusovce, Jarovce, Čunovo. Návrh režimu „diaľnice v meste“ je potrebné následne riešiť s príslušným cestným správnym orgánom (pre diaľnice MDVaRR SR).
  - vybudovanie novej mimoúrovňovej križovatky na hranici kat. území Rusovce a Čunovo, čím bude možné využiť diaľnicu D2 ako obchvat MČ Rusovce a sprístupniť optimálne MČ Čunovo

Železničná doprava - osobná Eisenbahnverkehr

- upravená trasa TEN-T 18 cez Marchegg - zistiť presnejšie trasovanie
- opätovne prepojiť Petržalku a Wolfsthal - v ďalších etapách preveriť trasu a výškové pomery ....

- Linie TEN-T 18 über Marchegg - neuere Trassierung ermitteln
- Petržalka/Wolfsthal - wiederverbinden mittels z.B. Schnellbahn - in den weiteren die neuere Trassierung ermitteln

Lodná doprava Schiffverkehr

- doplnenie prístavov pre rekreačnú plavbu a sezónnu pravidelnú plavbu (vodná MHD) na Dunaji a Morave
- lokalizácia lodeníc
- rekreačná prípadne športová plavba na určitých úsekoch obnovených Dunajských ramien
- podpora spolupráce BAW v oblasti lodnej nákladnej dopravy

- neue Häfen für Ausflugsschiffe und für öffentlichen Wasserverkehr an der Donau und March (Sommersaison) - attraktiver Personennverkehr
- neue Bootshäfen
- Tourismusbootsfahrt bzw. Wassersport an den erneuerten Donauarmen
- Weiterentwicklung des Gütertransportes am Donau

EUROPEAN UNION
European Regional
Development Fund
creating the future
Regional Development Fund
Programme zur grenzüberschreitenden Zusammenarbeit SLOWAKEI - ÖSTERREICH 2007-2013
Program celostátného spolufinancovania SLOVENSKÁ REPUBLIKA - BAUČR 2007-2013

Obrázok 25 Návrh rozvoja dopravy v regióne BAUM - schéma

- využiť ďalšie úseky diaľnic v režime ako diaľnice v meste:
  - diaľnicu D4 v celej trase
  - úsek diaľnice A6 od štátnej hranice po výjazd Kittsee
- cestnú sieť navrhnuť tak, aby sa zabezpečila nadväznosť na existujúcu zástavbu územia s dôrazom na celkovú ekologickosť vo väzbe na iné druhy dopravy – koľajovú MHD, cyklotrasy, pešie trasy:
  - lokálne cestné prepojenia sú doplnené cyklotrasami a pešími chodníkmi
  - lokálne koľajové prepojenia sú v nadväznosti na cyklotrasy a pešie trasy
- plánované vybudovanie cestného prepojenia cez rieku Moravu je dôležitým perspektívnym prepojením oboch častí regiónu BAUM v severnej časti územia. Presun tranzitnej dopravy do cestnej siete vyšších kategórií sa zrealizuje po výstavbe diaľnice D4 a jej napojení na rýchlostnú cestu S8. Navrhnuté prepojenie slovenskej diaľnice D4 a rýchlostnej cesty S8 na rakúskej strane by sa malo realizovať po r. 2020:
  - navrhujeme doplnenie o lokálnu cyklotrasu, príp. pešiu trasu
- návrh prepojenia jestvujúcej cestnej siete s príľahlými sídlami prihraničia v Maďarskej republike, Dolnom Rakúsku a Burgenlande, viď grafickú časť.

Letecká doprava:

V riešenom území sa nachádzajú dve letiská:

- agroletisko Rusovce – navrhujeme nepočítať s využitím bývalého agroletiska pre účely športového lietania, resp. heliportu, nakoľko územie letiska sa nachádza v blízkosti zastavaného obytného územia; plochu navrhujeme využiť pre iné športovo-rekreačné účely, napr. pre klub leteckých modelárov
- letisko na hranici katastrov Hundsheim a Prellenkirchen – je v súčasnosti využívané pre účely športového lietania, túto funkciu navrhujeme v danej lokalite ponechať

V súvislosti s pripravovanou rekonštrukciou kaštieľa v Rusovciach na sídlo a reprezentačné priestory Prezidenta Slovenskej republiky sa uvažuje ako s jednou z možností dopravného zabezpečenia tejto funkcie aj využitie priestoru býv. agroletiska na účely heliportu. Odporúčame riešiť lokalizovanie heliportu v prípade nutnosti priamo v rámci širšieho zázemia areálu kaštieľa.

V blízkosti riešeného územia sa nachádzajú dve letiská medzinárodného významu Bratislava a Schwechat – medzinárodná osobná letecká doprava pre celý región BAUM sa realizuje prevažne z letiska Schwechat, čo v južnej časti regiónu zvyšuje zaťaženosť cestnej dopravy, pretože neexistuje iné ako južné dopravné napojenie letiska Schwechat zo strany SR. Po realizácii ciest D4 a S8 a severného obchvatu Viedne, bude cestné spojenie k letisku optimalizované aj zo severnej časti regiónu.

Cyklistická doprava:

V návrhu riešenia sú doplnené a odstránené hlavné nedostatky v sieti cyklotrás:

- prepojenie medzinárodných, regionálnych a miestnych cyklotrás na obidvoch stranách hranice a doplnenie chýbajúcej siete cyklotrás na všetkých úrovniach:
  - Berg – Petržalka
  - Berg – Kittsee – Petržalka Juh
  - Deutsch Jahrndorf – Rusovce
  - centrum regiónu BAUM (zelená os) – Rajka
  - Hundsheim - Prellenkirchen – Pama

- Devínska Nová Ves – Lassee
- Lassee - Marchegg
- Devínska Nová Ves – Marchegg
- ďalšie lokálne prepojenia na rakúskej a slovenskej strane.

Návrhcyklotrás (upresnené v ďalších etapách PD) v alebo v kontakte s chránenými územiami musia byť v súlade s právnymi predpismi o ochrane prírody oboch krajín. Špecifickú pozornosť treba problematike venovať vo všetkých chránených vtáčích územiach CHVÚ v regióne BAUM.

Konkrétne trasovanie navrhovanej siete cyklotrás je zrejmé z grafickej časti UŠ. Okrem toho odporúčame v podrobnejších stupňoch PD vytvoriť samostatné cyklistické pruhy a priechody cez križovatky pre bezpečnosť a úplné prepojenie siete cyklotrás v regióne.

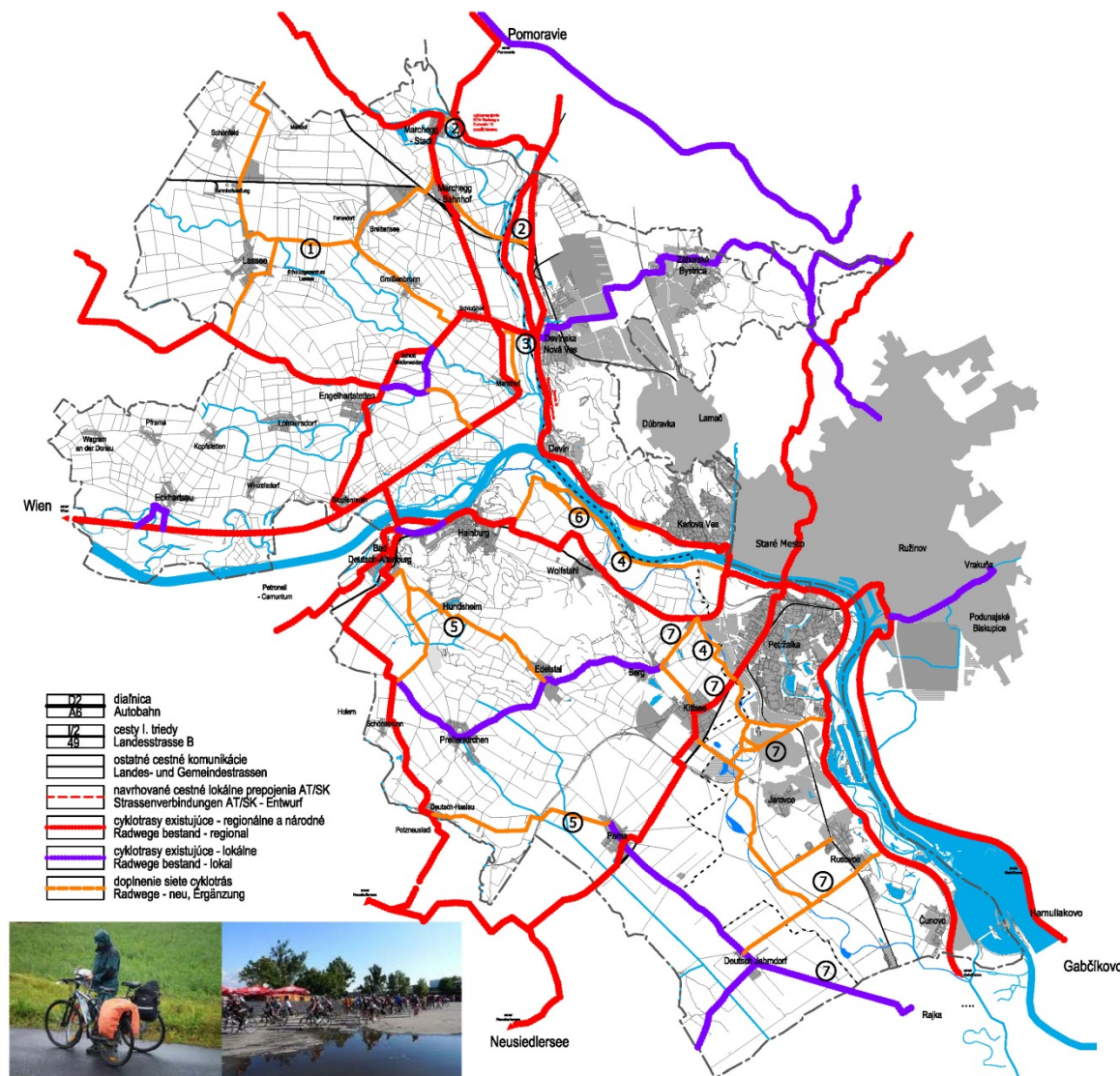
Pešia doprava:

Navrhujeme doplnenie peších prepojení blízkyh prihraničných obcí v rozumnej dostupnosti, väčšinou v kombinácii s cyklistickou dopravou:

- hlavné pešie trasy sú navrhnuté tak, aby najkratšou vzdialenosťou a logicky spájali turisticky zaujímavé lokality a frekventované verejné priestory slovenských a rakúskych obcí
- pri trasovaní nových peších a turistických prepojení v maximálnej miere využiť historické trasy peších prepojení – navrhujeme napr.:
  - revitalizovať bývalú alej medzi Kittsee a Bažantnicou, vid'. grafickú časť
  - revitalizovať pešiu trasu z Kittsee do Petržalky
  - pešie prepojenie Marchegg – Vysoká pri Morave a Devínska Nová Ves.

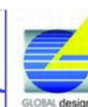

Cyklotrasy Radwege

- prepojiť a lepšie sprístupniť **národné a medzinárodné cyklotrasy** (EUROVELO, KTM, DONAU, MARCH PANORAMA, ...) aj smerom na Neusiedlersee
- doplniť **sieť lokálnych cyklotrás**

- **Nationalradwege** (EUROVELO, KTM, DONAU, MARCH PANORAMA, ...) verbinden
- **lokales Radwegnetz ergänzen** und an die Nationalradwege besser anschließen

- ① oblasť Marchfeld - doplniť lokálne cyklotrasy, 3 potenciálne línie
Marchfeld - lokale Radwege ergänzen, 3 potenzielle Linien
- ② Morava - doplniť cykloprepojenia SK/AT
- cyklookruhy na každodennú rekreáciu a šport, 3 potenciálne body
*March - neue Radwegverbindungen SK/AT
- Rundradwege für Naherholung und Sport ,
3 potenzielle Punkte*
- ③ cyklomost Schlosshof/DNV existujúci
Brücke Schlosshof / DNV bestand
- ④ cyklo a náučné chodníky v oblasti obnovených Dunajských ramien (mimo územia CHVÚ)
Radwege (+ Naturkunde) im Gebiet der erneuerten Donauarme (ausserhalb CHVU-Gebiet)
- ⑤ južná oblasť AT - doplniť lokálne cyklotrasy, 2 potenciálne línie
AT Südteil - lokale Radwege ergänzen, 2 potenzielle Linien
- ⑥ doplnková/alternatívna cyklotrasa pozdĺž Dunaja
Radweg entlang der Donau - Alternative
- ⑦ prepojenie cyklotrás na Eurovelo 6, 5 potenciálnych línií
*Anschliessung der Radwege an Eurovelo 6,
5 potenzielle Linien*

EUROPEAN UNION
European Regional
Development Fund

creating the future

Obrázok 26 Navrhované prepojenia a doplnenia cyklotrás v regióne BAUM - schéma

Koľajová doprava

Širšie vzťahy

V rámci širších územných vzťahov má veľký význam pre región BAUM pripravovaný projekt TEN T. Obe trasy medzinárodného rýchlostného železničného prepojenia TEN T do Bratislavy, jedna vedená v úseku Viedeň Ostbahnhof – Bratislava južnou trasou cez Petržalku, popod Dunaj na hlavnú žel.stanicu Bratislava ako aj severná trasa cez Marchegg sú časťou jadrovej siete TENT.

V súčasnosti sa pripravuje do realizácie aj severná trasa. V rámci tohto projektu je navrhovaná výstavba a elektrifikácia železničnej trate OBB 117 na rakúskej strane v trase Wien-Stadlau –Marchegg-štátna hranica AT/SK – Devínska Nová Ves – v pokračovaní v trase jestvujúcich tratí na hlavnú stanicu Bratislava. Projekt má niekoľko etáp a bude sa realizovať v rokoch 2014 – 2028. V rámci projektu sa pripravuje nahradenie existujúcej neelektrifikovanej jednokoľajovej železničnej trate v jej pôvodnej trase elektrifikovanou dvojkolajnou traťou s cieľom zvýšiť rýchlosť na $V_{max} = 160 \text{ km/h}$ v úsekoch:

- Viedeň Erzherzog Karlstrasse - Flugfeld Aspern
- Siebenbrunn – Leopoldsdorf – Schönfeld – Lassee
- Marchegg – štátna hranica AT/SK

Súčasťou projektu je aj:

- nový železničný most cez rieku Moravu pre druhú koľaj
- pokračovanie modernizácie tejto trate po stanicu Devínska Nová Ves.

Daná investícia podstatne zvýši atraktivitu regiónu BAUM v širšom kontexte a zlepši dopravnú dostupnosť regiónu v európskom meradle.

História - Prešporská železnica

Už v rímskom období viedla pozdĺž Dunaja dôležitá obchodná cesta, ktorá neskôr slúžila aj ako významná poštová trasa. Hoci plány na výstavbu železnice existovali už v 19. storočí, stavba známej železnice sa zrealizovala až v rokoch 1911 až 1914. Vo februári 1914 sa uskutočnila prvá jazda elektrického vlaku, ktorý vychádzal zo zastávky Wien Grossmarkthalle a smeroval cez Schwechat, Fischamend, Petronell, Hainburg, Wolfsthal, Berg a Kittsee na Slovensko. Cieľovú stanicu mal vo vtedajšom Prešporku pri Korunovačnom pahorku (dnešné námestie Ľ. Štúra). Jazda vlakom bola v posledných rokoch existencie monarchie veľmi obľúbená a cesty na večerné divadelné predstavenia do Viedne alebo na dobrý obed do Prešporku sa stali priam legendárne. Po piatich rokoch premávky sa na základe nových geopolitických pomerov konečnou zastávkou stala stanica v Kittsee. Spojenie s Bratislavou zabezpečovala novozriadená električka číslo 6. Od roku 1945 sa stal cieľovou stanicou Prešporskej železnice Wolfsthal.

Návrh riešenia

V koľajovej doprave sa navrhuje predovšetkým rozvoj železničnej a električkovej dopravy nasledovne:

- výstavba prepojenia jednotlivých koľajových stavieb z rakúskej strany na Slovensko (prepojenie Wolfsthal - Petržalka - Bratislava)
- prevádzkovanie koľajovej dopravy formou MHD – tri trasy električky z územia SR do AT
- optimálne lokalizovať zastávky koľajovej MHD, v nadväznosti na dominantné cyklistické a pešie ťahy

Električková doprava dnes premáva stredom všetkých mestských obvodov Bratislavy, okrem piateho. S výnimkou Petržalky tak štyrmi radiálami spája všetky veľké sídliská a centrum mesta. Po dokončení rozostavanej chýbajúcej trate do Petržalky tak poskytne električka komplexnú obsluhu mesta Bratislavy s veľkými kapacitnými možnosťami.

Výstavba električkovej trate do Petržalky v parametroch oboch rozchodov t.j „úzkeho“ (1000mm) a „normálneho“ (1435 mm) položila základ pre vytvorenie nového moderného priameho prepojenia

Bratislavy s okolitými regiónmi, resp. prepojenia regiónov medzi sebou systémom tram-train. Položila základ pre možné **skĺbenie električky a železnice do jedného systému**. Na elektrifikovaných tratiach budú premávať ľahké koľajové vozidlá, ktoré budú môcť jazdiť aj po električkových aj železničných tratiach.

Tak ako električková doprava vedie po radiálach stredom všetkých veľkých sídlisk, železničná doprava vedie po ich obvode a navyše vedie aj do menších sídlisk (Devínska Nová Ves, Dolné Hony). Vybudovaním nových električkových tratí :

- centrum Bratislavy – Petržalka Juh
- Dúbravka – Devínska N. Ves
- Krasňany – Zlaté piesky

a ich zapojením do železničných tratí Bratislava - Dunajská Streda, Petržalka - Kittsee, Petržalka - Rusovce - Rajka, Rača - Pezinok, Bratislava - Devínska N. Ves vytvorí koľajová doprava v budúcnosti atraktívny nosný systém MHD a po doriešení ďalších širších väzieb na individuálnu automobilovú a autobusovú hromadnú dopravuaj **nosný systém dopravy v širšom regióne**.

Nový systém umožní vybudovať nové prestupné terminály medzi železnicou a ostatnými formami MHD, čím bude plniť MHD aj funkciu **regionálnej dopravy**. Vybudovaním nových zastávok na úrovni sídlisk poskytne nové možnosti každodennej dopravy do škôl, za prácou alebo zábavou **pre celý región BAUM** a širšie okolie mesta Bratislavy.

Z ekologického aspektu dôjde k zníženiu produkcie emisií a hluku z cestnej dopravy nahradením významného podielu autobusov MHD a individuálnej automobilovej dopravy na preprave osôb elektrifikovanou koľajovou dráhou.

Z hľadiska dopravy sa zníži súčasné zaťaženie cestnej siete miestneho významu, najmä ťažkou autobusovou dopravou. To tiež prinesie zlepšenie dopravno-bezpečnostnej situácie.

Pri želanom a preukázateľne potrebnom zintenzívňovaní vzájomných väzieb v riešenom prihraničnom území Slovenska a Rakúska významnú rolu zohráva verejná hromadná doprava. Jej základnými kvalitatívnymi ukazovateľmi je vytvorenie spojení v potrebných vzťahoch, zabezpečenie atribútu pravidelnosti a ponuka prepravnej kapacity. Problematika verejnej hromadnej dopravy je tu posudzovaná v rovine cestnej dopravy a na železnici - navyše sa navzájom dopĺňujú a na seba nadväzujú.

Železničná doprava

Spojenie hlavného mesta SR a prihraničného územia na rakúskej strane je v súčasnosti zabezpečované pravidelnou vlakovou dopravou na trase Bratislava(hlavná stanica)-Devínska Nová Ves-Marchegg s pokračovaním do Viedne a tiež na trase Bratislava(stanica Petržalka) - Kittsee - Pama-Gattendorf - Parndorf - Bruck an der Leitha - Viedeň (Hauptbahnhof). Vo vlakoch na obidvoch tratiach platí osobitná zľavnená tarifa, tzv. EURegio Special s možnosťou použitia mestskej hromadnej dopravy v Bratislave, resp. vo Viedni jedným cestovným lístkom.

Pri posudzovaní možností hlbšieho zapojenia regiónu do služieb poskytovaných železnicou smeskúmali myšlienku obnovenia niekdajšej Pressburgerbahn v jej pôvodnej trase. Historická trať dnes slepo končí vo Wolfsthal a prevádzkovaná je smerom na Schwechat a Viedeň ako linka S7 regionálnych vlakov ÖBB. Kvôli zastavaniu a zmenenému využívaniu pozemkov v obci Wolfsthal dnes sa už žiaľ asi nedá počítať s obnovením trate v pôvodnom trasovaní.

Oživenie rakúskeho prihraničného územia a revitalizovanie idey Pressburgerbahnby však bolo možné dosiahnuť odchýlením sa od historickej trasy železnice. Navrhuje sa predĺženie dnešnej S7 Viedeň - Wolfsthal cez Berg do Kittsee a novú trať tu zapojiť do existujúcej železničnej trate Bruck/Leitha - Parndorf - Kittsee - Petržalka.Táto trať by mala veľký význam o.i. aj v možnosti priameho železničného napojenia Bratislavy na letisko Schwechat, resp. priameho prepojenia dvoch letísk Schwechat a Bratislava.

V štúdiu nenavrhujeme jestvujúci, resp. doplnený radiálny systém trasovania koľajovej dopravy kombinovať s priečnym (okruhovým) železničným systémom, ale tento navrhujeme formou pružnejšej autobusovej dopravy s možnosťami prestupu medzi oboma systémami.

Cestná verejná hromadná doprava

Charakteristika miestnej autobusovej dopravy je na oboch stranách hraníc odlišná. Kým na rakúskej strane ide o typickú regionálnu dopravu zadávanú dopravným a tarifným združením VOR (Verkehrsverbund Ost Region), v hlavnom meste SR Bratislave je to štandardná mestská hromadná doprava (MHD) a dopravnú obsluhu stanovuje magistrátny úrad.

Pri uspokojovaní a plnení potrieb prepravných vzťahov medzi obidvomi štátmi špecifické poslanie má linka mestskej dopravy v prihraničnej oblasti. Na základe medzinárodnej licencie, vydané príslušnými rezortnými ministerstvami SR a RR premávajú autobusy linky č. 901 medzi Bratislavou a železničnou stanicou Wolfsthal od 24. mája 2008. Po cestujúcou verejnosťou zvlášť pozitívnom prijatí a eklatantnom potvrdení správnosti tohto pilotného zámeru, od 27. júna 2009 došlo k predĺženiu trasy linky až do mesta Hainburg an der Donau. Autobusmi je denne poskytovaný hodinový interval, pričom vnútroštátna preprava je vylúčená. Na linke, aj keď je prevádzkovaná bratislavským mestským dopravným podnikom, platí osobitná tarifa. Cestovné lístky (aj spätočné) je možné zakúpiť buď v automate na konečnej zastávke Most SNP v Bratislave alebo u vodiča. Vzhľadom na doterajšie skúsenosti linka č. 901 má aj naďalej opodstatnené uplatnenie pri napĺňaní funkcie aktívnej cezhraničnej prepravy osôb.

Obrázok 27 Navrhovaná medzinárodná autobusová linka

V ostatných rokoch čoraz intenzívnejšie rezonuje požiadavka na prepojenie Bratislavy s Kittsee, čomu prispelo aj početné prisťahovanie Slovákov do tejto obce. K realizácii medzinárodnej autobusovej linky sa zatiaľ nepristúpilo kvôli obavám zo zvýšenia intenzity premávky na spojnici Kopčianskej ulice

v Petržalke a Preßburger StraÙe na druhej strane. Pre zachovanie dopravného upokojenia je tu dopravným značením zakázaný vjazd všetkým vozidlám okrem dopravnej obsluhy, poľnohospodárskych vozidiel a cyklistov. Druhým dôvodom a vlastne aj zvlášť závažnou námietkou je, že medzi Petržalkou a Kittsee je k dispozícii železničná doprava v pravidelnom hodinovom intervale a s voľnou kapacitou, takže by vznikla duplicita. Napriek tomu, no aj vzhľadom na excentrickú polohu stanice Kittsee voči centrálnej časti obce, sa navrhuje vytvorenie novej medzinárodnej autobusovej linky po trase Bratislava - Petržalka (konečná zastávka v oblasti Celomestského centra na pravom brehu Dunaja), Einsteinova, Jantárová cesta (dotyk s električkovou traťou 1. úseku Nosného systému), Panónska cesta, Bratská, Kopčianska, Kittsee, Jarovce s ukončením v novom rozvojovom území, prípadne až v petržalskom Južnom meste (t.č. projektovaný nový sídelný útvar s polyfunkčnou vybavenosťou). Tu by mohol byť opäť dotyk s električkovou traťou na konečnej zastávke po sprevádzkovaní jej 2. úseku.

V prípade, ak by sa realizovalo nami v štúdiu navrhované cestné prepojenie Deutsch Jahrndorf – Rusovce a Deutsch Jahrndorf – Rajka, vytvorili by sa podmienky pre možnosť zapojenia aj iných mestských častí (Rusovce, Čunovo) a susedných obcí do systému zokruhovanej verejnej hromadnej dopravy (Pama, Deutsch Jahrndorf, Rajka), čo by prinieslo obciam nové impulzy (kultúrne, spoločenské, rozvojové, developerské, realitné, ...).

Vodná verejná hromadná doprava

Vo verejnej dopravnej službe daného územia určitú rolu môže zohrávať aj preprava na vode s využitím prírodného potenciálu, ktorý ponúkajú rieky Morava a Dunaj. Pôjde predovšetkým o sezónnu dopravu (vzhľadom na plavebné podmienky na riekach), ktorá ale čiastočne odľahčí cestnú sieť a zatriktívni región BAUM. Za štandardné sa považuje aj prevádzkovanie lodnej osobnej dopravy v integrovanom systéme verejnej dopravnej služby. Okrem vybudovania vhodných prístavísk na Morave a Dunaji, ako aj výber prevádzkovateľa a zabezpečenia technickej infraštruktúry prístavísk, praktickou otázkou zostane len vyriešenie tarifných záležitostí. Potom účinnosť lodnej osobnej dopravy v pravidelnej hromadnej doprave závisí len od plavebných podmienok, ktoré môžu byť za určitých okolností obmedzené (stav vodnej hladiny na oboch tokoch). Zavedenie lodnej hromadnej dopravy ako súčasti mestskej hromadnej dopravy v prihraničnej oblasti Rakúska a Slovenska treba vnímať skôr vo voľnočasovej rovine (rekreácia, šport). Avšak v centrálnej časti Bratislavy sa voči automobilovej cestnej doprave môže preklopiť aj do konkurenčnej pozície. V rámci touto formou rozšírenej siete MHD lodná doprava ponúkne zaujímavé, až netradičné nové spojenia.

UŠ navrhuje sieť atraktívnych zastávok(prístavísk) na rieke Dunaj s prepojením na riečnu trasu po Morave pri Devíne. Prístaviská sú vymenované v texte vyššie a znázornené v grafickej časti.

Hraničné priechody

V území regiónu BAUM je dnes niekoľko priechodov cez slovensko-rakúsku hranicu:

- diaľničný priechod na D2/A6,
- cestný priechod Petržalka - Berg,
- cestný priechod Jarovce - Kittsee
- peší a cyklistický priechod Devínska Nová Ves - Schlosshof,
- železničný priechod Marcheggské mosty - Marchegg - Devínska Nová Ves
- železničný priechod Kittsee – Petržalka.

V území regiónu BAUM je dnes niekoľko priechodov cez slovensko-maďarskú hranicu:

- diaľničný priechod na D2/M1
- cestný a cyklopriechod Bratislava - Rajka
- cestný priechod Čunovo - Rajka
- železničný priechod Bratislava - Rajka

Okrem vyššie uvedených, je v riešenom území cestný priechod Deutsch Jahrndorf - Rajka
Navrhované ďalšie hraničné priechody:

- cestný, cyklo a peší priechod Kittsee - Petržalka
- peší priechod Kittsee - Petržalka, Bažantnica
- cestný, cyklo a peší priechod Deutsch Jahrndorf - Rusovce
- cyklo a peší priechod Marchegg – Vysoká na Morave, Devínska Nová Ves.

Statická doprava

Statická doprava pre navrhované zariadenia a aktivity môže byť tejto etape spracovania len hrubý odhad, nakoľko presný výpočet môže byť známy až po spodrobnení návrhov v ďalších stupňoch PD, keď sa podľa konkrétneho investičného zámeru spresní kapacita jednotlivých zariadení a lokalizácie uvažovaných vstupov. Nakoľko ide prevažne o návrh sezónne využívaných zariadení, navrhujeme aby povrchy parkovacích stojísk boli prevažne s nespevneným povrchom – štrkodrva s trávnatým porastom a doplnené stromoradiami.

Približný odhad počtu parkovacích miest bol v etape návrhu riešenia UŠ BAUM spracovaný, avšak v pripomienkovom konaní bol odporučený na vypustenie z čistopisu.

3.15. Návrh rozvoja technického vybavenia

Revitalizácia dunajských ramien

Súčasný stav vodného režimu

Povrchové vody

Vodné prostredie riešeného územia vytvára v hlavnej miere rieka Dunaj, jej povrchové vody. Významný vplyv tu má najmä stav a režim vodného diela Sústavy vodných diel na Dunaji, Gabčíkovo – Nagymaros (SVD G-N) v správe štátnych podnikov Vodohospodárska výstavba, š.p. (VV) a Slovenského vodohospodárskeho podniku, š.p. (SVP).

Podzemné vody

Vodné prostredie riešeného územia vytvára v hlavnej miere rieka Dunaj v dosahu jej vplyvu na podzemné vodné kolektory. Tieto kolektory sú čiastočne ovplyvňované aj zrážkovou činnosťou a jej povrchovým odtokom a vsakom. Nezanedbateľný, ale len lokálny vplyv má aj činnosť čerpania podzemných vôd z vodných zdrojov v správe podniku Bratislavskej vodárenskej spoločnosti, a.s. (BVS).

História zámerov a vodný režim

Povrchové vody

Vzhľadom na urbanistický vývoj riešeného územia BAUM sa v súvislosti s riekou Dunaj a najmä jej povodňovou činnosťou v minulosti uskutočnilo nespočetné množstvo nesystémových úprav jej toku, resp. brehových častí rieky s rôznymi zámermi sústredenými najmä na lokálnu ochranu dotknutého územia. Neskôr sa síce pristúpilo k čiastočne systémovému kroku líniovej úpravy brehov a koryta, ale len v možnom už obmedzenom stave spôsobenom predchádzajúcou činnosťou. Výsledkom bola pomerne vysoká pasívna líniová brehová ochrana celého územia v priamom kontakte s riekou aj s príslušnými územiami a obmedzené priestorové riešenie prevedenia povodňových prietokov Dunaja jedným ohrádzovaným prizmatickým korytom rieky s vymedzenou kapacitou na bezpečné prevedenie charakteristických prietokov, so štatistickým významom výskytu opakovania raz za sto rokov, $Q_{100}=11\,000\text{m}^3\cdot\text{s}^{-1}$.

Pri preukázanej neustálej tendencii zvyšovania hodnoty týchto prietokov a zvyšovaní významu ochrany okolitého územia, nielen centra mesta Bratislavy, ako úseku s najvyšším stupňom urbanizácie v riešenom území, ale aj kontaktného územia, vrátane priameho dosahu prípadnej povodňovej udalosti napr. na celý Žitný ostrov, sa vzhľadom na možné negatívne dopady prípadného prekročenia týchto prietokov a vyliatiu Dunaja do mesta a jeho širokého okolia, začalo uvažovať aj o inom riešení bezpečného prevedenia zvýšených prietokov mimo centra mesta. Riešením mal byť obtokový pravostranný bočný kanál s veľkou doplnkovou kapacitou až $4\,500\text{m}^3\cdot\text{s}^{-1}$ vedený z koryta Dunaja ponad Bratislavu do koryta Dunaja pod Bratislavou. Úmysel vybudovať primárne bočný odľahčovací, prípadne aj splavný kanál sa javí ako nevhodný a z pohľadu medziasom realizovaných protipovodňových opatrení, ako neaktuálny.

Podzemné vody

Výstavbou sídliska v Petržalke, následne vybudovaním systémovej úpravy SVD G-N a dobudovaním vodných zdrojov sa vplyvom týchto stavieb a príslušných stavebných úprav oproti minulosti významne zmenil hladinový režim a smerový režim prúdenia podzemných vôd. Na príčine sú jednak neustále prebiehajúce zmeny hladinového režimu toku Dunaja vplyvom zdrže SVD G-N, čiastočne kompenzované vybudovaním línii podzemných tesniacich stien a priesakovým kanálom zdrže a aj samotné čerpanie zo zdrojov pitnej vody.

Limitujúce faktory vodného režimu

Povrchové vody

Akékoľvek návrhy riešenia, prípadne zmeny aktuálneho režimu povrchových vôd v dotknutom území sú priamo gravitačne viazané na hladinový režim v Dunaji a zdrži Hrušov v celom rozsahu od Hainburgu, cez hranicu medzi Rakúskom a Slovenskom pri Pečnianskom lese až po priesakový kanál zdrži Hrušov pri Čunove a Mošonský Dunaj pod hranicou s Maďarskom.

Tiež treba rešpektovať samotnú stavbu SVD G-N v celom rozsahu z pohľadu medzištátnej slovensko-maďarskej zmluvy aj z pohľadu Dočasného riešenia uvedením VD Gabčíkovo do prevádzky.

Nemenej dôležité a limitujúce by boli technické riešenia pri súbehu, kontaktoch a križovaniach otvoreného vodného toku s jestvujúcimi, aj plánovanými trasami inžinierskych sietí, komunikáciami, chránenými územiami, využívanými plochami rôznych správcoch a inými vplyvmi (napr. ekonomické faktory, majetko-právne vzťahy, záujmy štátu a iné).

Podzemné vody

Akékoľvek návrhy riešenia, prípadne zmeny aktuálneho režimu podzemných vôd v dotknutom území sú priamo viazané na okolitý hladinový režim a nepriamo viazané na hladinový režim v Dunaji, zdrži Hrušov a pod zdržou Hrušov. Zmena režimu podzemných vôd môže kapacitne aj kvalitatívne ovplyvniť významné zdroje pitnej vody na slovenskom aj rakúskom území.

Z uvedeného vyplýva, že návrh režimu obnovy pôvodných dunajských ramien je veľmi citlivá záležitosť a môže mať významný vplyv na povrchový aj podzemný vodný režim územia. Predpokladáme, že **vhodným návrhom riešenia sa dá dosiahnuť požadovaný pozitívny vplyv**, nakoľko súčasný stav vodného režimu územia nie je uspokojivý ani na rakúskej ani na slovenskej strane.

Návrh riešenia nového vodného toku

Hlavnou ideou z pohľadu vodného režimu podľa zadania v riešenom území projektu BAUM sa rozumie **vytvorenie nového multifunkčného prírodného zázemia v priestore pôvodných ramien Dunaja** a pôvodného inundačného územia. Toto územie je dnes prakticky zanesené, v nedávnej minulosti upravené antropogénnou činnosťou (s čiastočne aj poľnohospodársky využívaným a obrábaným povrchom ale bez zástavby). Navrhované riešenie počíta s obnovením vhodného režimu **povrchového prietoku** odvedením časti povodňového prietoku Dunaja bočným kanálom deriváciou do južnej časti riešeného územia (k.ú. Petržalka, Jarovce, Rusovce, Čunovo) mimo hlavného koryta, mimo regulovaného Dunaja v Bratislave a mimo vodného diela Gabčíkovo (Čunovo) a jeho spätným zaústením do koryta Dunaja za slovensko-maďarskou hranicou.

Zámerom je **vybudovanie globálneho biokoridoru meandrujúcim otvoreným vodným tokom** (vodné toky a plochy = „živá voda“) situovanom v trase pôvodných dunajských ramien a jestvujúcich terénnych depresíí. Cieľom je vytvoriť biokoridor ako zelený pás so športovo-rekreačnou, prípadne doplnkovou hospodárskou funkciou (ryby a vodné vtáctvo). Tieto doplnkové funkcie môže byť uplatnené iba mimo územia CHVÚ Sysľovské polia. S uvedeným riešením súvisia aj základné rozmery navrhovaného toku biokoridoru, ktoré by neboli v priečnom profile v stovkách metrov, ale len v desiatkach. S týmito rozmermi súvisí aj finančná a technická náročnosť pri križovaní s trasami inžinierskych a komunikačných sietí. Potrebná hladinová a prietoková regulácia vodných tokov a plôch by sa prípadne realizovala podľa potreby pomocou vybudovaných „pružných“ stupňov s lokálnymi biokoridormi.

S uvedenými funkciami navrhovaného vodného toku biokoridoru súvisí aj prietoková kapacita, resp. požadovaný prietok pre zabezpečenie primárnej funkcie biokoridoru, rádovo len v desiatkach metrov kubických za sekundu, ktorý musí byť dotovaný z Dunaja. V tomto prípade je to z pohľadu Dunaja len nevýznamná časť jeho prietoku, ale pritom je možné ju zhodnotiť ako významný činiteľ pre vhodnú úpravu hladiny povrchovej aj podzemnej vody – jej dotáciu, či už sa to týka maďarskej ramennej sústavy (tá je dotovaná v hornej časti Mošonským Dunajom cez stupeň Čunovo čiastočne cez MVE cca $20 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$ a zatiaľ čiastočne aj jalovo cca $20 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$, zmluvne spolu $40 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$), alebo rakúskeho Neziderského jazera a režimu podzemných vôd jeho okolia. Tu je však potrebné poznamenať, že priame zásobovanie Neziderského jazera povrchovou dunajskou vodou nie je vhodné z pohľadu oddeleného vývoja jeho

biotopu. Vhodnejšie sa javí nepriame zásobovanie podzemnou vodou, podľa potreby zlepšenou zmenou režimu, jeho regulovateľnou úpravou vhodnou aj pre využitie pre poľnohospodárske účely.

Obnova pôvodných dunajských ramien

V nadväznosti na predchádzajúce úvahy a ich obsah sa potvrdzuje idea **obnoviť a vytvoriť** vetvu **globálneho vodného toku, ako súčasti biokoridoru**, po pravej, prípadne aj ľavej strane diaľnice. V pozdĺžnom smere je taktiež potrebné riešiť priestorové zmeny v spôsobe napájania a vyústenia biokoridoru vrátane jeho výškového usporiadania - do cca 5 m hĺbky výkopov. S takýmto riešením súvisí aj nižšia finančná a technická náročnosť pri križovaní s trasami inžinierskych a komunikačných sietí. Potrebná hladinová a prietoková regulácia vodných tokov a plôch sa bude realizovať podľa potreby pomocou vybudovaných „pružných“ stupňov s lokálnymi biokoridormi prijateľnými pre obojsmernú migráciu fauny a flóry.

Športovo-rekreačná plavba môže byť navrhovaná lokálne ako doplnok len vo vymedzených častiach vodných plôch biokoridoru (mimo územia CHVÚ Sysľovské polia) v nadväznosti na sprievodné funkcie a s ohľadom na špecifické režimy (hniezdenie vtáctva, ochrana dropa veľkého a pod.).

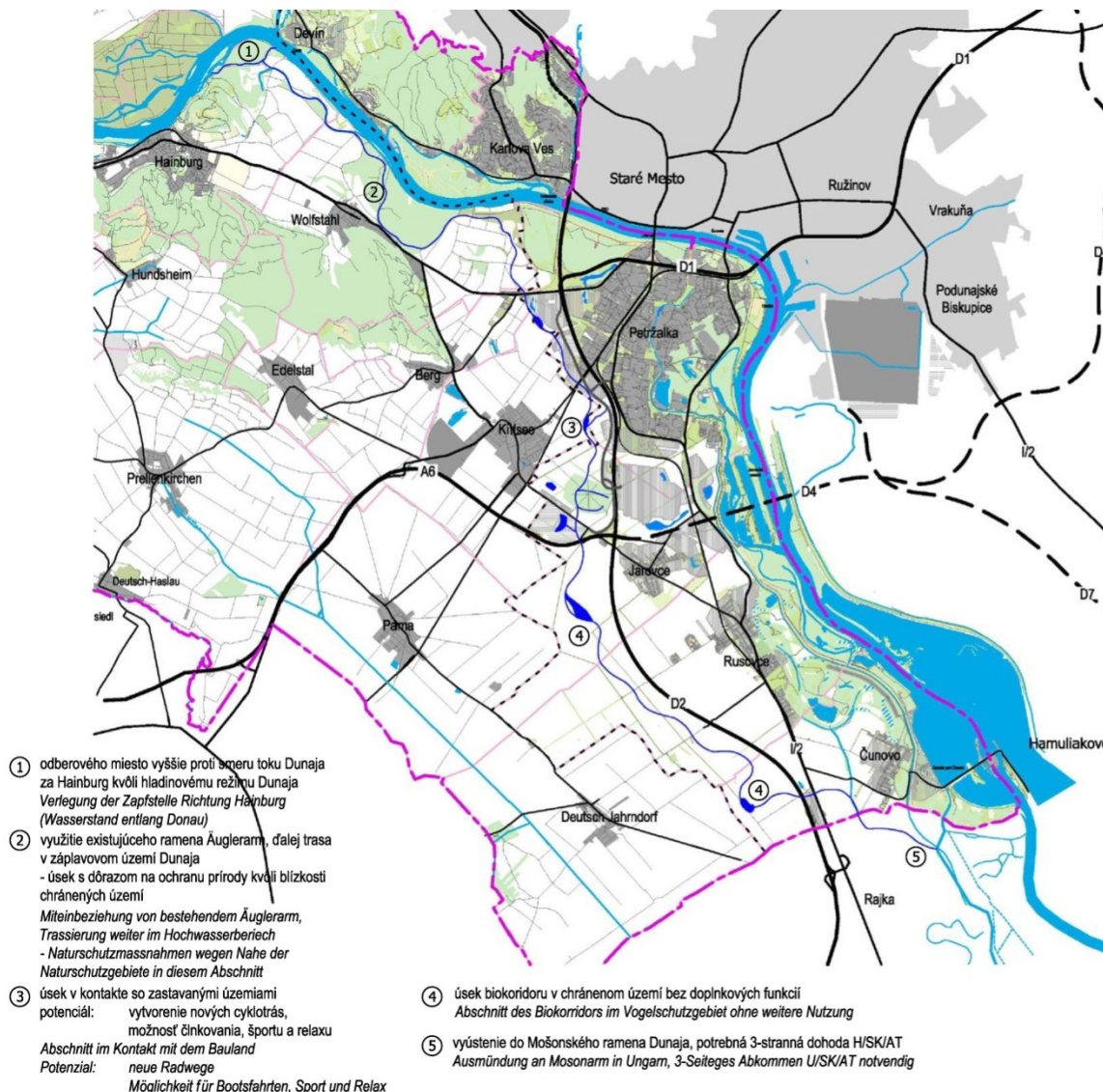
Potrebná prietoková kapacita, resp. požadovaný prietok pre zabezpečenie primárnej funkcie biokoridoru musí byť dotovaný z Dunaja, pričom z pomeru k prietoku v hlavnom toku Dunaja je to len nevýznamná časť, ale pritom je možné ju zhodnotiť ako významný činiteľ pre vhodnú úpravu hladiny povrchovej aj podzemnej vody – jej dotáciu.

Biokoridor je možné technicky riešiť tak, aby nemal negatívny vplyv na splavnosť Dunaja. V prípade nepriaznivých podmienok plavby po Dunaji, predovšetkým v problémovom mieste medzi Hainburgom a Devínom, bude nový tok dotovaný z Dunaja len minimálne, resp. bude prítok úplne uzavretý, aby nebola znižovaná hladina vody v Dunaji. V technickom riešení je potrebné aplikovať také opatrenia, ktoré zabránia odberu vody z Dunaja pri jeho kriticky nízkych hladinách a tak neohrožia jeho splavnosť.

Technické riešenie a návrh vodného toku musí byť v súlade s programom NAIDES a nesmie negatívne ovplyvniť realizované protipovodňové opatrenia na Dunaji. Biokoridor je možné realizovať následne po zrealizovaní „Technických opatrení na zabezpečenie požadovaných parametrov plavebnej dráhy vodnej cesty Dunaja nad Bratislavou v r. km 1881,260 až 1862,00“ v rámci operačného programu „Integrovaná infraštruktúra 2014-2020“ v prioritnej oblasti č.4 „Infraštruktúra vodnej dopravy (TEN-T)“.

Na rakúskej strane sa spracováva „Celkový projekt úpravy rieky Dunaj na východ od Viedne“, ktorého cieľom je vytvoriť na rakúskej strane potrebné parametre plavebnej dráhy.

Biokoridor "živá voda" - obnova dunajských ramien Biokorridor "Lebenswasser" - Erneuerung der Donauarme

- "živá voda" spolu so zeleňou vytvorí optimálny biotop a atraktívne prostredie pre šport a rekreáciu
- posilnenie **nepriepustnosti** "zelenej osi" **pre zástavbu**
- ekologický aspekt - vytvorenie **nového ekosystému** (ryby, vtáky,...)
- doplnenie ÚSES - **previazanie krajinných štruktúr**
- optimalizácia **biodiverzity** v oblasti
- naviazanie ďalších funkcií

- "**Lebenswasser**" und **Landschaftsgrün** bilden ein optimales Biotop und eine attraktive Umgebung für Naherholung
- Verstärkung der **räumlichen Barriere für Bebauung**
- Ökologischer Aspekt - **neue Landschaftsstruktur** (Fische, Vögel,...)
- Ergänzung des ökologisches Netzwerks - **neue Verbindungen der neuen Landschaftsstrukturen**
- Optimierung der biologischen Vielfalt
- anbinden von weiteren Funktionen

- kvôli hladinovým pomerom Dunaja posun odberového miesta na vyššiu hladinu pri Hainburgu
- prirodzené brehy, hĺbka výkopov do 5 m, šírka cca 15-20m, kapacita prietoku cca 1,5-20 m³/s
- nižšia finančná náročnosť pri riešení križovania s T1 a komunikáciami
- možnosť vybudovať tzv. "pružné" stupne umožňujúce migráciu fauny

- Verlegung der Zapfstelle Richtung Hainburg (günstigerer Wasserstand der Donau)
- natürliches Ufergelände, Aushubtiefe bis 5 m, Breite cca 15-20m, Abführungsvermögen cca 1,5-20 m³/s
- niedrigeres Kostenbedar bei Kreuzen mit der Strassen und technischen Infrastruktur
- Errichtung von sgn. "Schwank"Stufen, die die Migration von Fauna ermöglichen

EUROPEAN UNION
European Regional
Development Fund

Obrázok 28 Návrh trasovania obnovených dunajských ramien - schéma

Pre zabezpečenie odberu z toku Dunaja na vhodnom stabilnom úseku Dunaja na vyššie ležiacom rakúskom úseku Dunaja v okolí Hainburgu je potrebné pravdepodobne v brehovej zóne vybudovať spoľahlivé odberné zariadenie a napojiť ho spolu s obnovenými ramenami na tomto rakúskom úseku na biokoridor s dostatočnou mierou zabezpečenia za akýchkoľvek bežných okolností. Takéto riešenie je jediné vhodné pri uvažovaní o ponechaní toku Dunaja bez budovania priečného stupňa v dne toku a pritom poskytujúce dostatočnú úroveň hladiny pre navrhovaný tok biokoridoru vrátane vhodných podmienok na rakúskom území.

Obdobným návrhom ako odber vody z toku Dunaja je aj jeho **spätné zaústenie** do toku Dunaja, alebo jeho ramena. V našom prípade sa priamo ponúka a je vyslovene vhodné vyriešiť zaústenie navrhovaného vodného toku biokoridoru do predĺženého ramena Mošonského Dunaja na území MR, mimo priestor zdrže Hrušov, v rámci existujúceho objektu prepojenia s priesakovým kanálom cez jestvujúcu pravostrannú hrádzu zdrže Hrušov na maďarskej strane. Pritom treba rešpektovať zmluvne dohodnuté zásobovanie maďarskej ramennej sústavy. Takéto riešenie je jediné vhodné aj vzhľadom na stále platný spoločný zmluvný projekt Gabčíkovo-Nagymaros aj s ohľadom na jestvujúce dočasné riešenie zdrže na území SR. Tu by bola vhodná prietoková dotačná kapacita vodného toku biokoridoru pri zaústení minimálne cca $20 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$.

Osobitným problémom najmä so zreteľom na návrh vodného toku biokoridoru je okrem technických problémov križovania s trasami inžinierskych a najmä komunikačných sietí (nadzemné a podzemné vedenia, cesty, diaľnice a železnice) najmä spôsob odberu, resp. odvedenia potrebnej časti prietoku z toku a jeho spätné zaústenie do zdrže, toku alebo ramena Dunaja. Toto treba posudzovať s ohľadom na ich cezhraničné situovanie, s tým súvisiace riešenia a medzinárodné rokovania a dohody. V tomto prípade totiž bude vstupovať do projektu BAUM aj teraz nezmluvná - maďarská strana. V ďalších etapách prípravy a projektových prác je potrebné zapojiť aj Slovensko-rakúsku komisiu pre hraničné vody, ako odborne kompetentný medzištátny orgán.

Podklady pre ďalšie projektové stupne

V nadväznosti na túto štúdiu bude pre vypracovanie podrobnejších návrhov vodného toku biokoridoru potrebné zaobstarať resp. aktualizovať ďalšie podklady ohľadom:

- hladinového režimu Dunaja (krivky dosiahnutia – zabezpečenia a prekročenia prietokov a ich väzbu na konzumčné krivky v charakteristických miestach) v mieste odberu (rakúsky a slovenský úsek od Hainburgu až po spoločnú hranicu nad mostom Lanfranconi) od SVP, š.p. ako správcu toku zo zákona
- hladinového režimu podzemných vôd širšieho záberu v rozsahu celej južnej časti riešeného územia, od Hainburgu po Mošonský Dunaj
- situovanie objektov osobitného zreteľa ako sú zdroje pitnej vody s údajmi o charakteristických hladinách podzemných vôd v rozsahu riešeného územia na rakúskej aj slovenskej strane
- polohových a výškových údajov o povrchu terénu širšieho záberu v rozsahu južnej časti riešeného územia od Hainburgu po Mošonský Dunaj vrátane popisu území s osobitným zreteľom
- polohových a výškových údajov o jestvujúcej pravostrannej hrádzi zdrže Hrušov so súbežným priesakovým kanálom a tiež ramena Mošonského Dunaja
- hladinového režimu pravostranného priesakového kanála a predĺženého Mošonského Dunaja na maďarskom území.

Povrchové vody

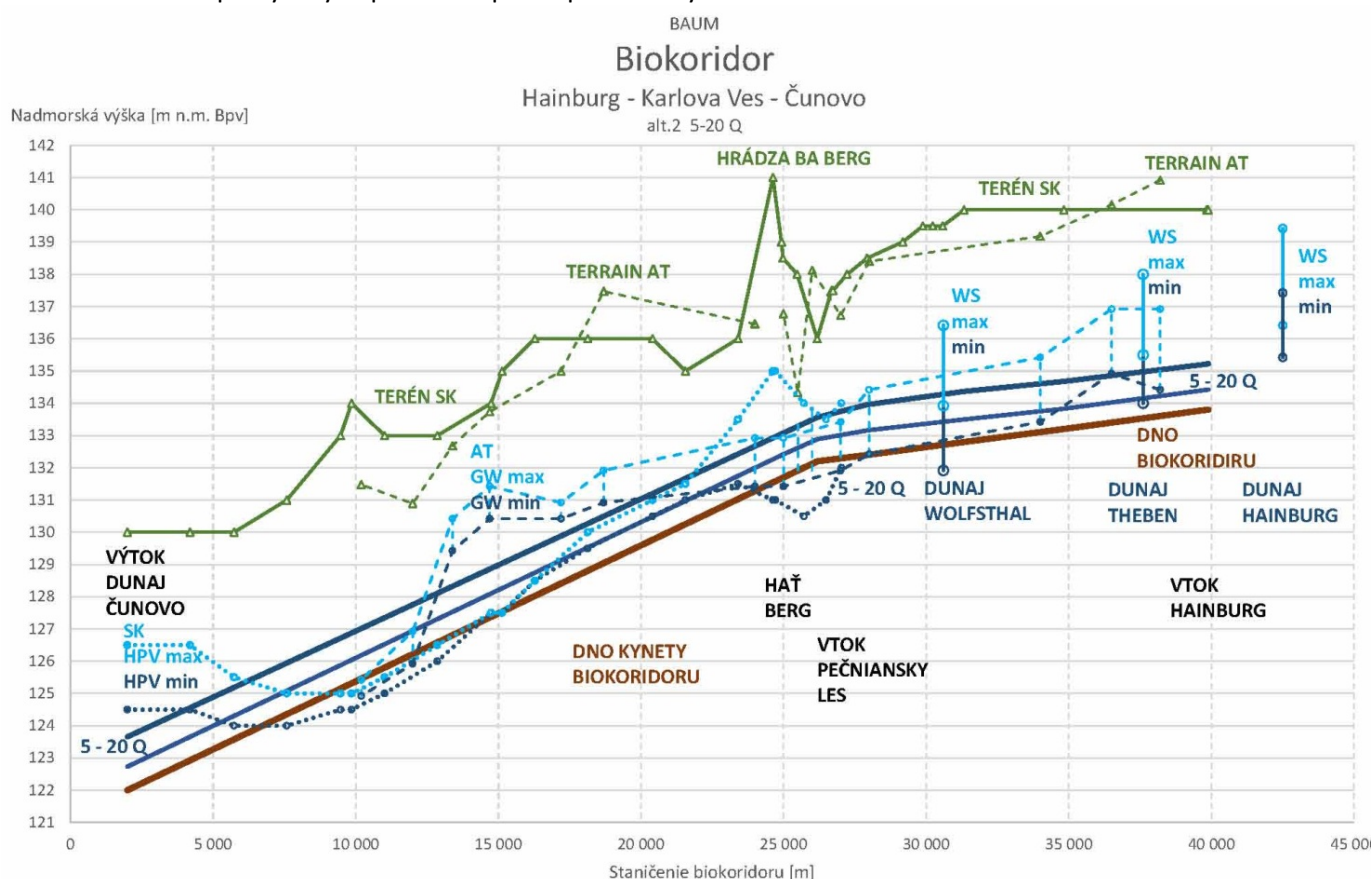
Pre zabezpečenie odberu vody z toku Dunaja pre minimálnu odhadovanú dotáciu vodného toku biokoridoru a požadovanú možnosť jej regulácie v rozsahu od cca $1,5$ až po cca $20 \text{ m}^3 \cdot \text{s}^{-1}$ bude potrebné mimo hlavného toku Dunaja vybudovať spoľahlivé **odberné zariadenia** so zabezpečenou hladinou

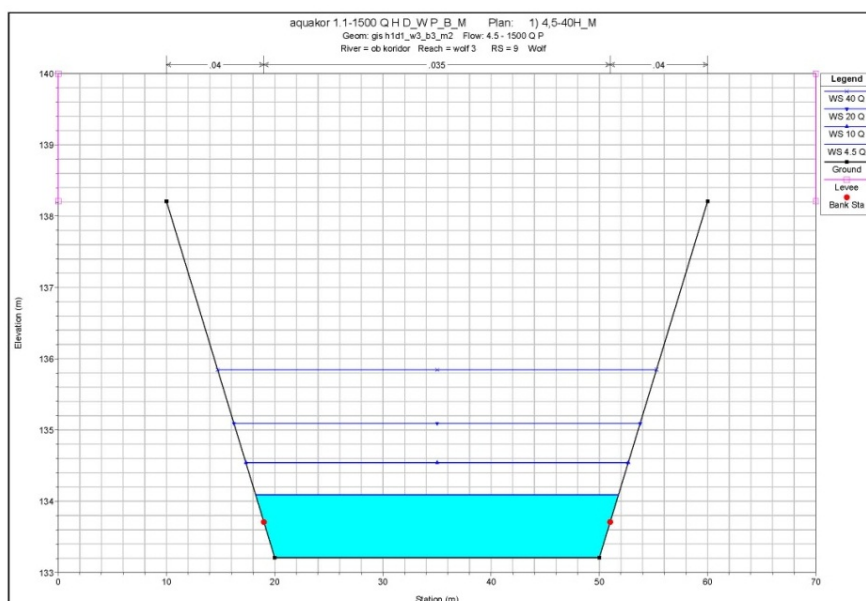
s dostatočnou mierou zabezpečenia potrebného odberu prietoku z brehu Dunaja pri Hainburgu a oproti Devínu s 2 odbernými objektmi s min. odberom 1,5, resp. 4,5 m³.s⁻¹ zaústenými do vodného toku biokoridoru.

Navrhovaný vodný tok biokoridoru bude mať tvar jednoduchého neopevneného koryta pre prevedenie dotácie. Šírka koryty bude cca 20 až 30 m. Hĺbka koryta cca 5 m pod úrovňou súčasného terénu na pravom brehu Dunaja. Odberné zariadenie bude pozostávať z 1 haťového poľa pre každý odber podľa potrebnej kapacity. Tento spôsob dvoch alternatívnych odberov zabezpečí z vyššie položeného Hainburgu odber vyššej kapacity s vyššou hladinou pri dostatočných prietokoch a vhodných stavoch hladiny v Dunaji alebo z nižšie položeného Devínu odber nižšej kapacity s nižšou hladinou pri nedostatočných prietokoch a nevhodných stavoch hladiny v Dunaji, najmä z dôvodu obmedzenia alebo vylúčenia možného ohrozenia plavby v úseku nad Devínom významným znížením potrebného prietoku a zachovaním hladiny.

Vodný tok biokoridoru je vedený inundačným priestorom na rakúskom území až po **uzatvárací objekt** navrhnutý do lokality Bergna území SR, pred telesom inundačnej hrádze na rakúsko-slovenskej hranici. Tento objekt bude mať dva účely. Jedným je možná regulácia hladiny v inundačnom rakúskom území najmä pri nízkych prítokoch z Dunaja a druhým je regulácia prietokov z rakúskej inundácie na slovenské územie pri vysokých prítokoch počas povodňových stavov.

Obrázok 29 Pozdĺžny profil navrhovaným biokoridorom

Obrázok 30 Priechy rez navrhovaným biokoridorom

Ďalším technickým problémom koridoru navrhovaného vodného toku bude križovanie s trasami inžinierskych sietí (nadzemné a podzemné vedenia, cesty, diaľnice a železnice). Na tento účel bude potrebné vybudovať menšie mostné konštrukcie, prípadne realizovať potrebné prekládky. Uvedené body sú schematicky naznačené v grafickej časti – **výkres č. 7b Technická infraštruktúra a vodné toky a plochy**.

Podzemné vody

Vybudovanie vodného toku biokoridoru od Hainburgu po Berg umožní pozitívny zásah do regulácie režimu povrchových a podzemných vôd. Týka sa to najmä oblasti pri Wolfsthale, kde je vznesená požiadavka na zníženie hladín podzemných vôd a naopak pri Bergu na jej zvýšenie kvôli vodným zdrojom pri Pečnianskom lese. Tu je potrebné zdôrazniť, že je nevhodné budovať priečny zárez pre koridor od Dunaja v oblasti Pečnianskeho lesa, kde by profil kanála nevhodne zasiahol do plytkého kolektoru ako drén pri nízkych hladinách v Dunaji, alebo možnosti zhoršenia jeho kvality pri vysokých hladinách v Dunaji infiltráciou povrchovej vody s nečistotami.

Tiež je potrebné preferovať plytkú trasu vodného toku biokoridoru pri Kittsee vzhľadom na miestny vodný zdroj Kittsee a rešpektovať všetky ochranné pásma na území Slovenskej a Rakúskej republiky.

Záver a odporúčanie

Z uvedených dôvodov je jednoznačne možné odporúčať vybudovanie vodného toku formou biokoridoru, ktorého presné trasovanie stanovia ďalšie podrobné technické a urbanistické štúdie.

Technická infraštruktúra

Existujúce relevantné vyššie rády vedení technickej infraštruktúry vzťahujúce sa ku urbanistickému návrhu tejto UŠ sú znázornené v grafickej časti – **výkres č. 7a,b Technická infraštruktúra a vodné toky a plochy**. Navrhovaná výstavba bude rešpektovať ochranné a bezpečnostné pásma jestvujúcich trás technickej infraštruktúry v zmysle príslušných právnych predpisov oboch krajín. Jednotlivé body napojenia na vedenia technickej infraštruktúry a konkrétne nároky na zariadenia TI budú stanovené v ďalších podrobnejších stupňoch PD.

Zásobovanie vodou a odkanalizovanie

Súčasný stav – južná časť územia

Z existujúcich verejných vodohospodárskych sietí sa v riešenom a dotykovom území urbanistického návrhu – budúceho biokoridoru a zelenej osi – nenachádza verejný vodovod, nakoľko územie je prevažne nezastavané. V území sa nachádza sieť neverejných vodovodov, ktoré by sa po rekonštrukcii dali potenciálne využiť pre navrhované aktivity ako úžitkový vodovod. Ide o vodovody DN350–400.

Návrh riešenia – južná časť územia

V južnej časti územia sú navrhované nasledovné aktivity a zariadenia:

Južná časť:	Rozloha v ha	Doplňková OV	Odhad návštevníkova zamestnancov:
Celomestský cintorín - juh	38	kaviareň, kvetinárstvo, pohrebnícke služby	50
Nový mestský park – Južný park	225	reštaurácia, kaviareň, cukráreň	60
Rekonštrukcia Bažantnice	78	reštaurácia	40
Prírodné kúpalisko	20	bufet, kaviareň	40
Južný športový areál – športový park	30	fitness, kaviareň, bufet	60
Kreatívne umelecké centrum	2,5	predajňa kreatívnych potrieb, cukráreň, čajovňa	80
Botanická záhrada	70	kaviareň, čajovňa	40
Golfový areál Petržalka Juh	59	Clubhouse, reštaurácia, kaviareň, proshop	50
Ekopark Lužné lesy – Dunaj		infopoint, školiace ekocentrum	5

Potreba pitnej vody

Potreba pitnej vody je vyčíslená v súlade s vyhláškou číslo 684/2006 Z.z. Potrebu vody je určená pre každý navrhovaný objekt osobitne na základe očakávaných nárokov podľa urbanistického návrhu.

Výpočet potreby vody podľa Vyhlášky MŽP SR č. 684/2006 Z.z. zo 14.11.2006

Počet návštevníkov a zamestnancov	potreba l/os d	Priemerná potreba vody l/ deň
50,00	80	4 000
60,00	80	4 800
40,00	80	3 200
40,00	80	3 200
60,00	80	4 800
80,00	80	6 400
40,00	80	3 200
50,00	80	4 000
5,00	80	400
Priemerná spotreba spolu		34 000
maximálna denná potreba $Q_m \times 1,3$		44 200
maximálna hodinová potreba $Q_h \times 2,1 / 24$		3 867,5 l/hod

Zásobovanie pitnou a požiarnou vodou bude realizované z verejného vodovodu v rôznych bodoch napojenia. Vzhľadom na fakt, že dnes nie sú známe presné kapacity zariadení, navrhujeme na vypočítanú potrebu DN150, resp. DN200. Jeden bod napojenia navrhovaných zariadení bude vychádzať z navrhovaného prepojovacieho vodovodu DN150, ktorý je navrhovaný v trase cestného prepojenia Jaroviec a Kittsee. Na tento rád by mali byť pripojené zariadenia:

- rekonštrukcia Bažantnice
- prírodné kúpalisko
- južný športový areál – športový park
- kreatívne umelecké centrum
- botanická záhrada
- golfový areál Petržalka Juh

Druhá časť zariadení bude zásobovaná z navrhovanej trasy prepojujacieho vodovodu DN200, ktorá pôjde v trase existujúcej železničnej trasy s odklonom na západ smerom k štátnej hranici :

- Celomestský cintorín
- Nový mestský park – Južný park
- Kreatívne umelecké centrum

Navrhované prepojujacie potrubia verejného vodovodu DN150 a DN200 budú situované, v zmysle požiadavky BVS a.s., do verejne prístupných príjazdových a obslužných komunikáciách. Z nich budú vedené prípojky pre jednotlivé objekty. Vedenie navrhovaných rozvodov je zrejmé z grafickej časti štúdie.

Navrhované riešenie rešpektuje ochranné pásma jestvujúcich verejných vodohospodárskych sietí v súlade so zákonom č. 442/2002 Z.z. o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách t. j. pre jestvujúci verejný vodovod DN150 a DN200 2,0m od vonkajšieho okraja potrubia vodorovne na obidve strany.

Pre navrhovaný verejný vodovod je, v zmysle zákona č. 442/2002 Z.z., pásmo ochrany vymedzené najmenšou vodorovnou vzdialenosťou od vonkajšieho pôdorysného okraja vodovodného potrubia na obidve strany 1,5m pri verejnom vodovode do priemeru 500mm a 2,5m pri verejnom vodovode nad priemer 500mm.

Návrh riešenia –severná časť územia

V severnej časti územia sú navrhované nasledovné aktivity a zariadenia:

Severná časť:	Rozloha v ha	Doplňková OV	Počet návštevníkov a zamestnancov
Rekonštrukcia prírodného kúpaliska	2	bufet, kaviareň	50
Rekreačné prístavisko na rieke Morava	2	bufet	20
Krajinársky park Kamenáče	158	infopoint, školiace ekocentrum	20
Celomestský cintorín - sever	38	kaviareň, kvetinárstvo, pohrebnícke služby	50
Devínske jazero –kemping a prístavisko	2	klubovňa, bufet	20
Rekonštrukcia zastávky železničnej stanice- Devínske jazero	-	reštaurácia, piváreň	30

Výpočet potreby vody podľa Vyhlášky MŽP SR č. 684/2006 Z.z. zo 14.11.2006

Počet návštevníkov a zamestnancov	potreba l/os d	Priemerná potreba vody l/ deň
50	80	4000
20	80	1600
20	80	1600
50	80	4000
20	80	1600
30	80	2400
Priemerná spotreba spolu		15200
maximálna denná potreba $Q_m \times 1,3$		19760
maximálna hodinová potreba $Q_h \times 2,1 / 24$		1 729l/hod

Vzhľadom na fakt, že väčšina navrhovaných zariadení v severnej časti územia je v zastavanom území mesta, napojenie na vodovodnú sieť pri nízkych potrebách pitnej vody nebude problematické. Novonavrhované lokality mimo zastavaného územia sú Devínske jazero–kemping a krajinársky park Kamenáče. V Devínskej Novej Vsi existuje sieť neverejného vodovodu, ktorý je možné potenciálne využiť pre navrhovaný krajinársky park. Kemping navrhujeme napojiť na vodovod DN 200 nachádzajúci sa na západ od areálu VW.

Infopoint krajinárskeho parku Kamenáče navrhujeme napojiť na vodovodný rád DN 200 popri komunikácii II/505.

Potreba požiarnej vody

Potreba požiarnej vody je závislá od veľkosti budov, ich druhu, vybavenia, zoskupenia a odolnosti proti ohňu. Potreba vody na hasenie požiarov sa určuje podľa platných technických noriem. Potreba požiarnej vody vyplynie z požiadaviek STN 92 0400 a riešenia stavby. Vzhľadom na to, že v súčasnosti nie sú k dispozícii potrebné detailné informácie o materiálovo-technickom riešení jednotlivých objektov, nie je možné presne vyčíslieť potrebu požiarnej vody. Potrebu požiarnej vody odhadujeme v rozmedzí 13,3 až 16,7 l/s. Hydranty budú situované na verejnej vodovodnej sieti ako podzemné.

Odvádzanie a čistenie odpadových vôd

Súčasný stav

Z existujúcich verejných vodohospodárskych sietí sa v riešenom a dotykovom území urbanistického návrhunachádza kanalizačný zberač DN600 – stoka Kittsee, zberač a dažďová kanalizácia v trase diaľnice D2 N800-1000. V dotyku s územím sú navrhované zberače (v ÚPN BA), na ktoré bude možné navrhované zariadenia pripojiť.

Návrh riešenia

Odkanalizovanie je navrhované delenou kanalizáciou v zmysle požiadavky BVS, a.s.. Podľa tohto vyjadrenia je možné odvádzať do verejnej kanalizácie iba splaškové odpadové vody. Predkladaný návrh uvažuje s odvádzaním dažďových vôd formou vsakovania do horninového podlažia.

Pre odvádzanie splaškových odpadových vôd bude vybudovaná splašková kanalizácia DN300, ktorá bude napojená na existujúce kanalizačné zberače. V južnej časti sa napojí na zberač z bývalej colnice. Pokiaľ nebude vybudovaná kanalizačná sieť v komunikácii Jarovce – Kittsee, je možné dočasne pre navrhované zariadenia využívať lokálne čistiare odpadových vôd. Navrhovaná splašková kanalizácia bude situovaná v príjazdových a obslužných komunikáciách.

Dažďové vody zo striech objektov a zo spevnených plôch budú odvádzané dažďovou kanalizáciou DN300 do vsakovacích systémov. Dažďové vody z parkovísk budú pred zaústením do vsakovacích systémov prečistené v odlučovačoch ropných látok.

Navrhovaná výstavba bude rešpektovať ochranné pásma jestvujúcich verejných vodohospodárskych sietí v súlade so zákonom č. 442/2002 Z.z. o verejných vodovodoch a verejných kanalizáciách t. j. pre jestvujúcu verejnú kanalizáciu DN300 a DN1000 3,0m od vonkajšieho okraja potrubia vodorovne na obidve strany.

Pre navrhovanú verejnú kanalizáciu je, v zmysle zákona č. 442/2002 Z.z., pásmo ochrany vymedzené najmenšou vodorovnou vzdialenosťou od vonkajšieho pôdorysného okraja kanalizačného potrubia na obidve strany 1,5m pri verejnej kanalizácii do priemeru 500mm a 2,5m pri verejnej kanalizácii nad priemer 500mm.

Výpočet množstva odpadových vôd podľa STN 75 6101

Výpočet je orientačný, nakoľko nie sú presne známe výmery navrhovaných zariadení a počty návštevníkov a zamestnancov.

dažďové vody

Južná časť:

Presný výpočet bude realizovaný v ďalších etapách PD. Teraz uvádzame odhad zastavaných plôch pre južnú časť územia spolu, pričom počítame s tým, že väčšina povrchov parkovísk bude nespevnená.

odvodňovaná plocha spolu cca 15000 m²

intenzita 15 min. privalového dažďa je 142 l/s ha

súčiniteľ odtoku pre zastavané a spevnené plochy je 0,9

súčiniteľ odtoku pre zelené strechy je 0,5

$$Q_d = 1,0067 \times 0,9 \times 142 + 0,4358 \times 0,5 \times 142 = 128,66 + 30,94 = 160,00 \text{ l/s}$$

Severná časť:

Návrh neobsahuje v severnej časti nové zariadenia, ktoré by vyvolali potrebu odvádzania dažďových vôd, nakoľko väčšinou ide o rekonštrukcie existujúcich objektov a voľné rekreačné zariadenia.

splaškové vody

Južná časť:

priemerný denný prietok splaškov

$$Q_{24} = 34\,000,00 \text{ l/d}$$

najväčší prietok splaškových vôd

$$Q_{h \max} = k_{h \max} \times Q_{24} = 3,0 \times 34\,000,0 \text{ l/d} = 102\,000,0 \text{ l/d} = 4\,250,0 \text{ l/h} = 1,18 \text{ l/s}$$

najmenší návrhový prietok splaškových vôd

$$Q_{h \min} = k_{h \min} \times Q_{24} = 0,6 \times 34\,000,0 \text{ l/d} = 20\,400,0 \text{ l/d} = 850 \text{ l/h} = 0,24 \text{ l/s}$$

Severná časť:

priemerný denný prietok splaškov

$$Q_{24} = 18\,400,00 \text{ l/d}$$

najväčší prietok splaškových vôd

$$Q_{h \max} = k_{h \max} \times Q_{24} = 3,0 \times 18\,400,0 \text{ l/d} = 55\,200,0 \text{ l/d} = 2\,300 \text{ l/h} = 0,64 \text{ l/s}$$

najmenší návrhový prietok splaškových vôd

$$Q_{h \min} = k_{h \min} \times Q_{24} = 0,6 \times 18\,400,0 \text{ l/d} = 11\,040,0 \text{ l/d} = 460 \text{ l/h} = 0,128 \text{ l/s}$$

Zásobovanie plynom

Súčasný stav

Z medzinárodných plynovodov sa v území nachádza plynovod KIP – Kittsee-Petržalka DN 500, ktorý prechádza od Bergu okolo Kittsee do Petržalky, je vybudovaný v koridore produktovodov v južnej časti územia. Trasa pokračuje pozdĺž juhozápadnej a západnej strany riešeného územia k Dunaju. Celková dĺžka je 4 km, v prevádzke je od r. 2009. KIP je napojený na prepravnú sieť HAG – Hungaria-Austria Gasleitung DN 700, ktorý vychádza z európsky dôležitého tranzitného bodu – Baumgarten, pokračuje cez Marchfeld popod Dunaj, cez územie Dolného Rakúska a Burgenlandu k maďarským hraniciam. Trasa je dlhá 45 km a do prevádzky bola uvedená v roku 1996.

Podľa vyjadrenia správcovskej spoločnosti pre tranzitné plynovody Eustream, a.s., sa na slovenskej časti územia BAUM tranzitné plynovody nenachádzajú.

Návrh riešenia

Zásobovanie riešeného územia plynom nenavrhujeme, nakoľko ide o veľmi extenzívne využívané územie zelene s doplnkovými zariadeniami vybavenosti, ktoré sú navrhované vo veľkých vzájomných

vzdialenostiach. Z uvedeného dôvodu nie je možné a efektívne v území mimo zastavaného územia mesta navrhovať a trasovať nové plynovodné siete.

Navrhujeme využiť na vykurovanie a prípravu TUV obnoviteľné zdroje – solárne, fotovoltaické články, tepelné čerpadlá a drevnými peletami a pod..

Presná potreba energie na vykurovanie a TUV nemôže byť v tejto etape UŠ stanovená, nakoľko nie sú známe objemové parametre budúcich stavieb a zariadení. Výpočet bude realizovaný až v ďalšej etape spracovania PD.

Ochranné a bezpečnostné pásma

Navrhovaná výstavba bude rešpektovať ochranné a bezpečnostné pásma jestvujúcich plynárenských zariadení v zmysle príslušných právnych predpisov oboch krajín.

Zásobovanie elektrickou energiou

V ÚPN BA boli navrhnuté siete VVN, ktoré mali byť súčasťou medzinárodných prepojení energetických sústav. Podľa vyjadrenia Slovenskej elektrizačnej prenosovej sústavy, a.s. (SEPS) boli obojstranné aktivity na realizáciu plánovaných prepojovacích trás rakúskou stranou zastavené. V správe SEPS sa v k.ú. mestských častí Záhorská Bystrica, Devínska Nová Ves, Devín, Karlova Ves, Petržalka, Jarovce, Rusovce a Čunovo elektroenergetické zariadenia nenachádzajú (vyjadrenie – dokladová časť)

Ďalej uvádzame len rámcové nároky na spotrebu elektrickej energie, ktoré vyvolá konkrétny návrh riešenia v UŠ.

Návrh	Výmer a v ha	Doplňkové zariadenie OV	Predpokl. adaná HPP v m2	Inštal. výkon Pi(kW)	Výpoč. výkon Pp(kW)
Južná časť:					
Celomestský cintorín	38	kaviareň, kvetinárstvo, pohr. služby	250,00	30	
Nový mestský park – Južný park	225	reštaurácia, kaviareň, cukráreň	250,00	80	18
Rekonštrukcia Bažantnice	78	reštaurácia	250,00	60	48
Prírodné kúpalisko	20	bufet, kaviareň	150,00	15	36
Južný športový areál – športový park	30	fitness, kaviareň, bufet	400,00	30	9
Kreatívne umelecké centrum	2,5	predajňa kreatívnych potrieb, cukráreň, čajovňa	1 500,00	60	18
Botanická záhrada	70	kaviareň, čajovňa	250,00	30	36
Golfový areál Petržalka Juh	59	clubhouse, reštaurácia, kaviareň, proshop	250,00	70	18
Ekopark Lužné lesy – Dunaj		infopoint, školiace ekocentrum	100,00	20	42
Južná časť spolu			3 400,00	405	12
Severná časť:					237
Rekonštrukcia prírodného kúpaliska	2	bufet, kaviareň	50,00	15	
Rekreačné prístavisko na rieke Morava	2	bufet	50,00	9	9
Krajinársky park Kamenáče	158	infopoint, školiace ekocentrum	60,00	20	42
Devínske jazero – kemping a prístavisko	10	klubovňa, bufet	45,00	20	12
Rekonštrukcia zastávky železničnej stanice – Devínske jazero	-	reštaurácia, piváreň	120,00	70	12
Severná časť spolu:			475,00	204	42

Záväzné podmienky lokality výstavby zo strany 22 kV a NN distribučnej rozvodnej siete budú stanovené na základe pripojovacích podmienok ZSE, a.s., o ktoré požiada investor v ďalších stupňoch PD.

Ochranné pásma elektrických vedení

Podľa zákona o energetike č. 251/2012 Z.z. sú pre zabezpečenie spoľahlivej a plynulej prevádzky určené ochranné pásma.

Ochranné pásma vonkajších nadzemných elektrických vedení sú po oboch stranách vedenia od krajného vodiča nasledovné

a) pri napätí od 1 do 35 kV pre vodiče bez izolácie 10 m

b) pri napätí od 35 do 110 kV vrátane 15 m

Ochranné pásmo vonkajšieho podzemného elektrického vedenia je pri napätí do 110 kV vrátane 1m. Ochranné pásmo elektrickej stanice vonkajšieho vyhotovenia s napätím do 110 kV je 10 m kolmo na oplotenie alebo na hranicu objektu elektrickej stanice.

Trasovanie produktovodu cez riešené územie

Vzhľadom na ekologický charakter návrhu riešenia, ako aj budúce kolízne body pri trasovaní biokoridoru vodného toku, považujeme za správne vylúčenie trasy ropovodu Schwechat-Slovnaft z koridoru produktovodov na juhu MČ Petržalka, tak ako to odsúhlasilo mestské zastupiteľstvo v Bratislave v roku 2013.

3.16. Návrh etapizácie výstavby

Vzhľadom na plošný rozsah návrhov a ich ekologický charakter, navrhujeme výstavbu realizovať postupne v dlhšom časovom období. Nakoľko niektoré návrhy riešenia nie sú závislé od iných realizácií, je možné ich realizovať kedykoľvek – napr. výstavba cyklotrás a iných dopravných ciest, spájajúcich už existujúce záujmové územia a lokality.

Obe časti územia – severná aj južná môžu byť pritom realizované súčasne. Uvádzame len časový plán plošne najvýznamnejších návrhov. Súčasťou navrhovanej realizácie je pritom aj potrebná technická a dopravná vybavenosť lokality a prípadné vyvolané investície. Ďalšou podmienkou výstavby je napojenie na dopravnú a technickú vybavenosť. Väčšina návrhov je lokalizovaná tak, aby bola dopravne prístupná z existujúcich komunikácií.

Navrhujeme rozdeliť prípravu a realizáciu na 3 etapy. Podmienkou prípravy je podrobná predprojektová a projektová príprava jednotlivých akcií. Dôležitou súčasťou prípravy je podrobná projektová dokumentácia jednotlivých zámerov, ktorá musí byť v súlade s platným územným plánom mesta. Z uvedeného dôvodu bude potrebné v niektorých častiach urobiť zmenu územného plánu mesta Bratislavy (viď. kapitolu Návrh riešenia). Konkrétne etapy navrhujeme vzhľadom na predpoklad realizácie okolitých rozvojových plôch, ako aj potrebu doplnenia plôch zelene a iných zariadení vo vzťahu k celomestským súvislostiam nasledovne:

Návrh	Výmera v ha	Navrhovaná Etapa	Predpokladaný časový horizont
Južná časť:			
Realizácia biokoridoru		2	2020 - 2026
Celomestský cintorín Juh	38	1	2014 - 2020
Nový mestský park – Južný park	225	2	2020 - 2026
Rekonštrukcia Bažantnice	78	1	2014 - 2020
Prírodné kúpalisko	20	3	2026 - 2032
Južný športový areál – športový park	30	3	2026 - 2032
Kreatívne umelecké centrum	2,5	2	2020 - 2026
Botanická záhrada	70	2	2020 - 2026
Golfový areál Petržalka Juh	59	1	2014 - 2020
Ekopark Lužné lesy – Dunaj		1	2014 - 2020
Severná časť:			
Celomestský cintorín Sever	30	1	2014 - 2020
Rekonštrukcia prírodného kúpaliska	2	2	2020 - 2026
Rekreačné prístavisko na rieke Morava	2	2	2020 - 2026
Krajinársky park Kamenáče	158	3	2026 - 2032
Devínske jazero – kemping a prístavisko	10	3	2026 - 2032
Rekonštrukcia zastávky železničnej stanice – Devínske jazero	-	2	2020 - 2026

Pokiaľ nie sú navzájom jednotlivé návrhy previazané, nemali by vzniknúť žiadne problémy z presunu návrhu do inej časovej etapy. Dôležité sú len nadväznosti výstavby konkrétneho zámeru a jeho podmieňujúcich investícií, t.j. technickej a dopravnej infraštruktúry.

4. SYNTÉZA

4.1. *Odporúčania pre zapracovanie do príslušných záväzných ÚPD*

UPN hl.m.SR Bratislavy

Niektoré z návrhov v UŠ je potrebné overiť v podrobnejšej technickej projektovej dokumentácii, tak aby sa následne zábery mohli zapracovať do zmien a doplnkov územného plánu mesta.

Návrh riešenia UŠ BAUM je v zásade v súlade s koncepciou ÚPN BA (2007) v znení zmien a doplnkov, avšak navrhuje niekoľko zmien, ktoré sa týkajú predovšetkým riešenia nasledujúcich problémov:

- Zrušenie plochy pre podnikateľský park v dotyku s bývalou colnicou v Jarovciach a návrh plochy na vybraný typ zelene,
- Umiestnenie sústavy „obnovených dunajských ramien“,
- Zmena lokality pre nový mestský cintorín a s tým spojená potreba zmeny funkčného využitia územia,
- Zmeny funkčného využitia navrhovanej zelene v južnej a severnej časti územia

Konkrétne zmeny ÚPN BA sú presne popísané v časti Navrhované funkčné a priestorové využitie územia, pri popise konkrétnych návrhov.

Rozvojový koncept spolkovej krajiny Dolné Rakúsko a Program rozvoja spolkovej krajiny Burgenland – LEP 2011

Návrh riešenia UŠ BAUM nezasahuje do koncepcie rozvoja Spolkovej republiky Dolné Rakúsko a Burgenland.

Konkrétne návrhy spojené s riešením hromadnej dopravy a doplnenia biokoridoru spodrobňujú riešenie. Ide hlavne o :

- Návrh trasovania železničnej trate okolo obce Wolfsthal s prepojením na Bratislavu-Petržalku,
- Návrh nových cestných a cyklistických prepojení so slovenskou stranou,
- Návrh trasovania nového biokoridoru a malého vodného toku cez katastre obcí Hainburg a Wolfsthal,
- Rekonštrukcia bývalej aleje medzi obcou Kittsee a Bažantnicou.

Ostatné návrhy sa dotýkajú rakúskeho územia iba veľmi okrajovo – trasa biokoridoru v hraničnom pásme medzi MČ Petržalka, Rusovce, Jarovce a Čunovo a Rakúskou republikou.

4.2. *Návrh ďalších cezhraničných projektov nadväzujúcich na UŠ BAUM*

V tejto UŠ je navrhnutých pomerne veľa nových návrhov na oboch stranách hranice. Navrhujeme nadviazať na doterajšiu spoluprácu s rakúskou a príp. aj maďarskou stranou a pokračovať v kreovaní prostredia prihraničného územia prioritne v nasledovných projektoch:

- Urbanisticko-architektonická štúdia trasy biokoridoru,
- Technicko-ekonomická štúdia trasovania biokoridoru,
- Dopravno-urbanistická štúdia trasovania prímestskej koľajovej dopravy v regióne BAUM,
- Technicko-ekonomická štúdia trasovania prímestskej koľajovej dopravy v regióne BAUM,
- Urbanisticko-architektonická štúdia mestského parku,
- Urbanisticko-architektonická štúdia krajinárskeho parku,
- Krajinárske štúdieprepojení biocentier a biokoridorov v regióne BAUM,
- Technické štúdie lokálnych cezhraničných cestných, cyklistických a pešíchprepojení.

Samostatným, veľmi významným projektom by mal byť :

- Projekt implementácie Územného manažmentu regiónu BAUM
- Projekt zosúladenia systému tvorby a implementácie územnoplánovacej dokumentácie na slovenskej a rakúskej strane
- Projekt zosúladenia systému tvorby územnoplánovacích podkladov.

Okrem navrhovaných projektov je možné podľa aktuálnosti a naliehavosti situácie vybrať z UŠ ktorýkoľvek návrh.

5. ÚZEMNÝ MANAŽMENT

5.1. Výstupy do ďalších etáp projektu BAUM

Možnosti vzájomného kontinuálneho informovania o rozvoji v regióne - trendy v oblasti regionálnej spolupráce a ich aplikácia na priestor BAUM

Súčasný urbanizačný trendy vedú k vytvoreniu širších území funkčne prepojených s mestami, pretože atraktívne a moderné mestá musia pre svojich obyvateľov zabezpečiť kvalitné prostredie pre prácu, oddych, vzdelávanie, sociálnu a zdravotnú starostlivosť, hospodársky rozvoj a celú inú škálu činností zabezpečujúcich trvalo udržateľný rozvoj.

Na dosiahnutie týchto cieľov posilnilo viacero európskych miest spoluprácu s okolitým územím (okolitými obcami) a vytvorilo tak väčší tzv. metropolitný región, v ktorom vzájomné väzby nie sú statické, ale priebežne sa menia spolu s demografickým, ekonomickým a priestorovým rozvojom mesta.

Mestá so svojim okolím vytvárajú funkčne prepojený celok, v rámci ktorého na základe vzájomnej informovanosti a spolupráce vytvárajú lepšie podmienky pre plánovanie, riadenie a využívanie potenciálnych možností. Výsledkom sú nové formy spolupôsobenia a spolupráce vo vzťahoch mesta a okolia.

Snahy o zlepšenie riadenia širších územných celkov vedú k vytváraniu neformálnych partnerstiev na rôznych úrovniach alebo inštitucionalizácii oficiálnych partnerstiev prekrytých zmluvnými vzťahmi na samosprávnej úrovni s adekvátnou politikou podporou.

Systémové vzťahy sídelných útvarov s ich krajinným zázemím vyžadujú riešenie problémov na lokálnej a regionálnej úrovni, ale aj zmenu orientácie plánovacích aktivít od orientácie do vnútra k otvoreniu sa vonok.

Hlavné mesto Slovenskej republiky Bratislava svojou polohou na hranici troch štátov (Slovensko, Rakúsko a Maďarsko) v súčasnosti silne ovplyvňuje obce v okolitých regiónoch - hospodársky, sociologicky, kultúrne, dopravné a pod. ako na území Rakúska, tak aj na území Maďarska.

V záujme zabezpečenia cielavedomého trvalo udržateľného rozvoja v celom priestore je nutné čo najskôr zrealizovať opatrenia, ktoré budú viesť k vzájomnej koordinácii a plánovaným zásahom do územia, resp. koordinácii všetkých dôležitých aktivít ovplyvňujúcich komplexný rozvoj územia.

Aktuálnym príkladom je priestor zatiaľ neurbanizovaného územia v hraničnom medzipriestore medzi južnými mestskými časťami Bratislavy (Petržalka, Jarovce, Rusovce a Čunovo), ktorý nebolo možné v minulosti zastavovať z dôvodov blízkosti hraníc a priľahlými rakúskymi obcami nachádzajúcimi sa z druhej strany hranice (územie je pre potreby cezhraničného projektu vyšpecifikované ako BAUM). Na slovenskej strane možno zaznamenať snahy viacerých investorov o urbanizáciu územia BAUM až bezprostredne po rakúske hranice, čo by výrazne ovplyvnilo charakter a rozvojové možnosti obcí na rakúskej strane hranice, ktoré si zachovávajú vo svojom výraze a priestorovej štruktúre charakter vidieckeho osídlenia. Koordináciu priestorového rozvoja tejto oblasti v súčasnosti prekrýva spracovávaný projekt BAUM v rámci podporného programu SK-AT, na ktorom participujú projektoví partneri za slovenskú aj rakúsku stranu.

Projekt BAUM predstavuje výborný príklad koordinovaného prístupu k plánovanému rozvoju jednej časti územia v rámci okolia mesta Bratislavy ide však o jednorázovú aktivitu, ktorá už v rámci spracovávaní projektu BAUM preukázala potrebu koordinácie a vzájomnej informovanosti v širších rozmeroch.

Za týmto účelom je potrebné dať vzájomnej spolupráci formálnejší rámec, ktorý by bol zárukou realizácie stanovených cieľov aj v budúcnosti, formou odborného manažmentu územia. Tento cieľ bude vytvárať predpoklad k systémovému manažmentu územného a priestorového rozvoja.

Na základe prebiehajúcich rokovaní v rámci Multilaterálnej expertnej platformy projektu BAUM vznikla iniciatíva k založeniu pilotnej formy územného manažmentu v území totožnom s riešeným územím projektu BAUM (8 mestských častí mesta Bratislavy, 10 rakúskych obcí spolkovej krajiny Dolné Rakúsko a 4 rakúske obce spolkovej krajiny Burgenland).

Legislatívny rámec územného manažmentu bude predmetom samostatného procesu po naštudovaní skúseností z iných európskych miest, resp. regiónov, v ktorých sa takéto formy spolupráce už realizujú.

V pilotnej fáze odporúčame zriadenie špecifického pracoviska - **centra pre manažment územia BAUM** – „Úrad manažmentu BAUM“, formou dohody medzi zástupcami mesta Bratislavy, prípadne aj Bratislavského samosprávneho kraja a doterajších projektových partnerov za rakúsku stranu - Regionálny manažment Dolného Rakúska a Regionálny manažment Burgenlandu. Zriadenie centra s jasne stanovenou pôsobnosťou a kompetenciami, bude logickým pokračovaním prebiehajúcej spolupráce.

Na základe získaných skúseností v priebehu fungovania tohto špecifického pracoviska bude následne potrebné iniciovať zapojenie všetkých aktérov zo širšieho územia okolia mesta Bratislavy. Spolupráca musí byť jednoznačne nadviazaná aj so susednými maďarskými obcami. Následne sa začne implementovať územný manažment na podklade dovtedy zrealizovaného legislatívneho rámca.

Spoločné opatrenia a ich dôležitosť podľa naliehavosti a realizovateľnosti

Prvým dôležitým krokom pre manažovanie územia mesta Bratislavy a jeho okolia je uvedenie si potreby a dôsledkov takejto činnosti. Druhým krokom je vytvorenie účelnej organizácie s presne stanovenou pôsobnosťou a úlohami.

Manažment je chápaný ako vedenie, prípadne správa určitých vecí, spravovanie objektov a javov v snahe splniť stanovené ciele. Je ho možné charakterizovať ako :

- nástroj optimalizácie využívania :
  - o ľudských zdrojov
  - o informačných zdrojov
  - o materiálových zdrojov
  - o finančných zdrojov na dosiahnutie vytýčených cieľov
- systém zložený z inštitúcií a riadiacich pracovníkov, ktorí sa snažia dosiahnuť maximálny efekt a z väzieb, vzťahov a kompetencií stanovených legislatívnymi normami
- mechanizmus (postupy, metodiky, nástroje, ...), pomocou ktorého je možné splniť plánované úlohy.

Základnými funkciami manažmentu pomocou ktorých sa dosahujú stanovené ciele sú :

- plánovanie – v procese plánovania sú na základe stanovených cieľov určované hlavné úlohy a činnosti, ktoré sa podieľajú na procese ich naplňovania; reálny plán možno zostaviť len na základe podrobnej analýzy systémov a komponentov, posúdenia potrieb a možností ľudských, materiálových a ďalších zdrojov
- organizovanie – je funkciou manažmentu prostredníctvom ktorej sa v súlade so zdrojmi, silami a prostriedkami koordinuje činnosť ľudí pri plnení vytýčených cieľov a stanovených

- úloh; dobre organizovaný systém vytvára podmienky na plynulé plnenie úloh a dosahovanie vytýčených cieľov
- personálna práca – spočíva v správnom výbere osôb do pracovných pozícií s potrebnými predpokladmi pre realizáciu stanovených cieľov
- vedenie – je jednou z rozhodujúcich činností prostredníctvom ktorej sa koordinujú a riadia pracovníci smerom k dosiahnutiu stanovených skupinových cieľov
- kontrolovanie – je nástrojom zisťovania úrovne dosiahnutia vytýčených cieľov a prípadne použitia korekčných mechanizmov, pomocou ktorých je možné splniť plánované úlohy.

5.2. *Inštitucionalizovanie manažmentu mesta Bratislavy a okolia*

Návrh odporúčania pre stanovenie cieľov a organizačnej štruktúry manažmentu mesta Bratislavy a okolia

Pre vytvorenie manažmentu územia BAUM navrhujeme v pilotnej fáze aplikovať všeobecné princípy nasledovne :

Stanovenie cieľov – špecializácia :

- zhromažďovanie informácií a aktuálnych plánovacích dokumentov v území BAUM, ako aj dokumentov z celého regiónu, ktoré môžu vplyvať na vývoj v území BAUM a zabezpečenie ich prenosu relevantným štruktúram zapojeným do manažmentu BAUM
- zaujímanie spoločného jednotného stanoviska k strategickým materiálom rozvojového charakteru pre územie BAUM a susediace územie
- zosieťovanie skupiny odborníkov, ktorí môžu svojimi vedomosťami a informáciami napomôcť a ovplyvniť cieľavedomý rozvoj územia BAUM
- vyhľadávanie a dokumentovanie ideí a nápadov pre budúce projekty spolupráce hlavne pre oblasť územného rozvoja
- spoločná príprava a iniciovanie budúcich projektov v rámci cezhraničnej spolupráce
- identifikácia príležitostí na rozšírenie novej spolupráce v jednotlivých špecifických oblastiach
- organizovanie okrúhlych stolov s cezhraničným zastúpením
- flexibilné reagovanie na prebiehajúce zmeny a ich premietnutie do cieľov
- vykonávanie styčného pracoviska pre mestské časti a obce priestoru BAUM a zabezpečovanie servisu pre realizáciu stanovených cieľov
- príprava podmienok pre rozšírenie pôsobnosti „úradu manažmentu BAUM“ na širšie územie okolia mesta Bratislavy
- príprava podmienok pre budúcu legislatívnu inštitucionalizáciu „úradu manažmentu BAUM“

Spolupráca a koordinácia :

- bude zabezpečovaná vytvoreným „servisom“ (odbornými pracovníkmi) špecializovaného pracoviska manažmentu územia BAUM – „úradu manažmentu BAUM“ a poverenými pracovníkmi zastupujúcimi jednotlivé mestské časti resp. susediace obce
- bude kontrolovaná vytvoreným predstavenstvom manažmentu územia BAUM, ktoré bude zároveň riadiacim orgánom
- riadiaci orgán „úradu manažmentu BAUM“ sa bude pravidelne schádzať a prípadne formulovať aktuálne úlohy pracovníkom úradu podľa vzniknutej potreby

Právomoc:

- právo vydávať príkazy, riadiť a stanovovať úlohy pre „úrad manažmentu BAUM“ bude plne v zodpovednosti vytvoreného predstavenstva (riadiaceho orgánu)

- „úrad manažmentu BAUM“ nebude ďalším výkonným orgánom štátnej správy ani samosprávy (nebude preberať ich kompetencie ani ich suplovať), bude pôsobiť ako nástroj lepšej spolupráce a vytvárania nových impulzov – bude nástrojom partnerstva

Organizačná štruktúra :

- riadiaci orgán „úradu manažmentu BAUM“, ktorý bude vytvorený zo zástupcov politickej sféry, odborných pracovísk štátnej správy a samosprávy a odborných expertov zo slovenskej a rakúskej strany
- poradný orgán kreovaný podľa špecifík riešenej problematiky ako expertná skupina
- výkonné činnosti „úradu manažmentu BAUM“ budú zabezpečované prostredníctvom vytvoreného špecializovaného pracoviska s novovytvorenými 2 – 3 pracovnými miestami
- odborní pracovníci „úradu manažmentu BAUM“ budú zabezpečovať činnosti, ktoré vyšpecifikuje riadiaci orgán úradu na celom území BAUM t.j. so schopnosťou komunikovať na obidvoch stranách hranice v slovenskom aj nemeckom jazyku;

Inštitucionálny rámec :

- v pilotnej fáze etablovania „úradu manažmentu BAUM“ odporúčame aby vznik „úradu manažmentu BAUM“ bol zmluvne podporený dohodou medzi súčasnými projektovými partnermi projektu BAUM t.j. Hlavným mestom SR Bratislava a spolkovými krajinami Dolné Rakúsko a Burgenland bez právnej viazanosti a spoločnej cezhraničnej právnickej osoby
- pôsobnosť „úradu manažmentu BAUM“ nebude viazaná jednoúčelovo pre potreby projektu BAUM, ale jeho založenie je viacúčelové, so širšou pôsobnosťou a predpokladanou možnosťou ďalšieho rozšírenia činností
- po etablovaní „úradu manažmentu BAUM“ v priebehu 2 – 3 rokov bude potrebné:
- rozšírenie partnerov zahrňujúcich širšie okolie mesta Bratislavy,
- preverenie skúseností existujúcich manažmentov mesta a okolia v európskom priestore
- preskúmanie možných legislatívnych foriem v zúčastnených krajinách (Slovensko, Rakúsko, Maďarsko)
- oficiálne legislatívne ustanoviť existenciu „Úradu manažmentu mesta Bratislavy a okolia“.

Financovanie:

- partneri, ktorí vytvoria „úrad manažmentu BAUM“ zabezpečia materiálne vybavenie, mzdové prostriedky, ako aj rozpočet na realizovanie činnosti a aktivít úradu zo svojich finančných zdrojov, resp. v pilotnej fáze sa pokúsia získať príspevok na činnosť „úradu manažmentu BAUM“ z podporných prostriedkov EÚ
- financovanie budúceho „Úradu manažmentu mesta Bratislavy a okolia“ bude predmetom zmluvných vzťahov partnerov, ktoré sa dohodnú pri založení úradu.

Sídlo:

- optimálnym sídlom „úradu manažmentu BAUM“ by bola Bratislava – pod záštitou Magistrátu hlavného mesta SR Bratislavy
- vyčlenené by boli samostatné priestory pre toto špecializované pracovisko; rokovacie priestory by boli využívané v rámci pracovných priestorov zmluvných partnerov podľa konkrétnej dohody o mieste a účele rokovania.

Z analýzy doterajšej spolupráce mesta Bratislavy a jej okolia možno konštatovať, že napriek skutočnosti, že jednotliví partneri si uvedomujú naliehavú potreby pokročiť v tejto oblasti smerom k realizovaniu konkrétnych opatrení, zatiaľ nevznikla cielená iniciatíva na vznik manažmentu územia širšieho okolia mesta Bratislavy.

V Rakúsku môže slúžiť ako dobrý príklad regionálnej spolupráce fungujúce spoločenstvo v aglomerácii Viedeň – Stadt Umland Management, ktoré vzniklo z iniciatívy spolkových krajín Viedeň a Dolné Rakúsko v roku 2006.

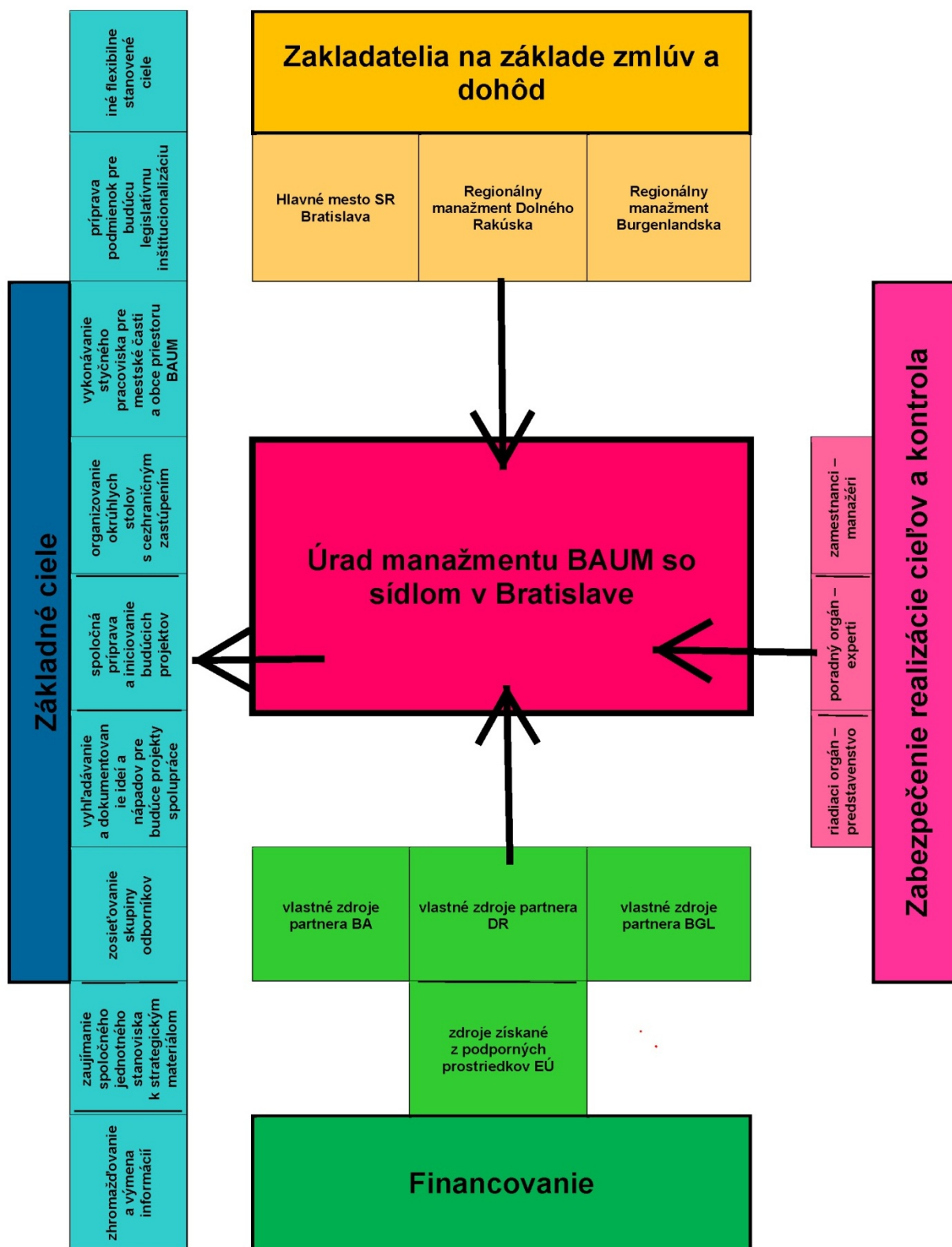
Vznik špecifického pracoviska zabezpečujúceho manažment územia BAUM by bol prvým cieľavedomým krokom k profesionálnemu prístupu a priblíženiu sa k európskym trendom.

Riešená urbanistická štúdia BAUM v hlavných rysoch predznačuje základné princípy a potrebu odborného manažovania mesta Bratislavy a jeho okolia.

Odborná problematika vzniku takejto organizácie však presahuje rozsah riešenia UŠ BAUM, preto je potrebné v ďalších krokoch odborne rozpracovať jednotlivé načrtnuté problémy a stanoviť presné kroky, ktoré budú viesť k založeniu „Úradu manažmentu BAUM“.

Obrázok 31 Schéma organizácie manažmentu BAUM

6. ZHRNUTIE VÝSLEDKOV UŠ BAUM

Autori UŠ BAUM vo svojom riešení citlivo reagujú na prebiehajúci proces transformácie rakúskych obcí v okolí Bratislavy, ktoré sa snažia aktívne vstupovať do rozvojového plánovacieho procesu celého prihraničného regiónu.

Spracovaná UŠ BAUM ďalej rozpracováva hlavné zásady rozvoja územia BAUM s ohľadom na vyšpecifikované problémové okruhy definované v podmienkach pre súťaž návrhov a v schválenom Zadaní UŠ BAUM.

Uvedené požiadavky riešiteľa vo svojom návrhu UŠ BAUM premietli do nasledovných zásad budúceho rozvoja územia BAUM:

- zabrániť neželanej extenzívnej urbanizácii územia, ktorá by postupne mohla spôsobiť začlenenie aj rakúskych obcí do organizmu mesta Bratislavy vytvorením „zelenej osi“,
- vytvoriť ekologicky kvalitnú „zelenú os“, ktorá bude mať biologicko-ekologický význam pre prepojenie a ďalší rozvoj ekosystémov v území,
- novými dopravnými prepojeniami vytvoriť atraktívne jadro regiónu BAUM, v ktorom sa budú stretávať obyvatelia oboch častí regiónu – SR a AT,
- obmedziť extenzívny rozvoj sídelnej štruktúry aj vo vzťahu k ochrane tradične využívaného poľnohospodárskej pôdy vzhľadom na vysokokvalitný poľnohospodársky pôdny fond,
- založiť spoločnú plánovaciu platformu pre územný rozvoj.

Naplnenie stanovených cieľov s využitím potenciálu celého regiónu BAUM sleduje UŠ týmito konkrétnymi riešeniami:

Navrhnutý „multifunkčný zelený pás“ okolo obnoveného dunajského ramena (v línii od Hainburgu cez Wolfsthal, západným okrajom Petržalky, cez Jarovce, Rusovce do Čunova až na územie Maďarska) s funkciou biokoridoru prepájajúceho Alpsko-karpatský a Dunajský koridor vytvorí zároveň bariéru neželanému zrastaniu rakúskych obcí a Bratislavy a umožní im tak zachovať si resp. ďalej rozvíjať svoju identitu. Doplnením nových krajinných štruktúr v celom regióne bude zároveň vytvorená ekologická sieť s prepojeniami na chránené prírodné územia, čím sa zvýši biologicko-ekologická hodnota regiónu. Toto zelené srdce regiónu BAUM poskytne atraktívnu občiansku vybavenosť v oblasti cestovného ruchu, každodennej rekreácie v prírodnom prostredí, športu a rôznorodých outdoorových aktivít s rešpektovaním jedinečného prírodného prostredia regiónu a chránených území prírody.

Zvýšením priepustnosti štátnej hranice budovaním dopravných prepojení (aj vo verejnej, cyklistickej a pešej doprave) sa zmení donedávna okrajová poloha obcí Dolného Rakúska. Nové cezhraničné dopravné prepojenia výrazne zvýšia funkčnú previazanosť a dostupnosť obcí regiónu a zintenzívnia hospodársku kooperáciu sídel/obcí nielen v regióne BAUM, ale aj s hospodárskymi centrami Viedeň a Bratislava ako aj v rámci regiónu Centrepe. Tým sa umožní očakávaný a želaný dynamický rozvoj obcí tohto územia aj hospodársky rast celého regiónu.

Vzhľadom na priestorové predpoklady, blízkosť hlavných miest a jedinečné prírodné danosti regiónu BAUM sa bude hospodársky význam regiónu koncentrovať na oblasti poľnohospodárstva, rekreácie a cestovného ruchu. V oblasti poľnohospodárstva by sa mal podporovať vývoj zameraný na špeciality (ovocie, pestovanie vlniča, zelenina atď.) a na ekologické poľnohospodárstvo. V oblasti cestovného ruchu sú vyšpecifikované konkrétne produkty CR BAUM využívajúce potenciál celého regiónu. Realizáciou multifunkčného zeleného pásu ostane zachovaný vidiecky charakter obcí na oboch stranách hranice a tak budú môcť obce profitovať aj z rozvoja regionálneho turizmu (doplnok k mestskému turizmu) vďaka budovaniu zariadení "jemného" turizmu, v oblasti prímestskej rekreácie a v tematickej oblasti „ekologického turizmu“ na Dunaji a Morave.

UŠ BAUM predstavuje spoločné riešenie pre budúci rozvoj regiónu BAUM, avšak je potrebné aby sa jednotlivé návrhy premietli do záväzných spolkových resp. miestnych rozvojových plánov na rakúskej strane a do územného plánu mesta Bratislavy. Takto sa zabezpečí ďalší koordinovaný postup mesta

Bratislavy a susedných rakúskych obcí. Je namieste konštatovať, že pre všetky obce aj mestské časti regiónu BAUM je potrebné, aby si zachovali potrebnú a vhodnú mieru nezávislosti a flexibility v rozhodovaní o vlastnom územnom rozvoji.

Región BAUM je súčasťou silnej a dynamicky sa rozvíjajúcej aglomerácie Viedeň-Bratislava. Hlavnou podmienkou jeho ďalšieho rozvoja je regionálna spolupráca, ktorá umocní zviditeľnenie regiónu a zlepší jeho konkurencieschopnosť. Môže profitovať zo svojej špecifickej polohy a využiť silu a potenciál regiónu. Bez spolupráce všetkých obcí a mestských častí nemôže byť tento potenciál využitý.

Pre ďalší vývoj územia je nevyhnutné zriadenie manažmentu - spoločnej plánovacej platformy pre územný rozvoj pre prihraničné územia Bratislavy a susedných rakúskych obcí. Malo by byť prioritou rozvojovej politiky na oboch stranách hranice využiť tento potenciál a tým zlepšiť konkurencieschopnosť regiónu BAUM v širšom meradle.

7. POUŽITÁ LITERATÚRA/ INFORMAČNÉ ZDROJE:

- Harmonizovaná informačná základňa – spracovaná v rámci projektu BAUM/2011 s odkazmi na použitú literatúru resp. citáciu zdrojov
- Územný plán Bratislavského samosprávneho kraja, schválený uznesením č. 20/2013 zo dňa 20.09.2013
- Územný plán Hlavného mesta SR Bratislavy v znení zmien a doplnkov 01 a 02, platné znenie schválené VZN č.17/2011 zo dňa 15.12.2011
- Zákon č. 50/1976 Zb. o územnom plánovaní a stavebnom poriadku (stavebný zákon) v znení neskorších predpisov
- Zákon č. 208/2009 Z.z. o ochrane pamiatkového fondu
- Rakúsky spolkový zákon č. 2/2008 o ochrane pamiatkového fondu v znení BGBl č. 170/1999 a Spolkovej zbierky zákonov, č. 2/2008 Federálneho pamiatkového úrad, ktorý zverejňuje zoznam pamiatkovo chránených objektov
- Zákon NR SR č. 543/2002 Z.z. o ochrane prírody a krajiny v znení neskorších predpisov
- Európsky dohovor o krajine (MZV SR č.515/2005 Z.z.)
- Zákon NR SR č.666/2004 Z.z. o ochrane pred povodňami v znení neskorších predpisov
- Štatistický úrad SR – sčítanie obyvateľov domov a bytov 2011
- Štatistický úrad SR – mestská a obecná štatistika 2011
- Statistik Austria 2013 a 2011
- Nová stratégia rozvoja cestovného ruchu v SR do roku 2013 schválená uznesením vlády SR č. 417/2007
- Stratégia rozvoja cestovného ruchu v BSK 2007 – 2013
- Twin Region – Znalostná spolupráca v metropolitnom regióne Viedeň Bratislava, 2012
- RECOM SK –AT – Príručka 2013
- Sieťová analýza RECOM SK- AT, 2013
- Ako vytvárať turistické balíky – Manuál, Program cezhraničnej spolupráce Maďarská republika – Slovensko 2007 – 2013
- Nehnutelnosti a bývanie 02/2011 – Územný manažment a územné administratívne systémy
- Dunajské úpravy (Ing. Vladimír Chmelár, 1993)
- Lokalita dunajského stupňa u Bratislavy: Wolfsthal alebo „Bratislava - Pečenský les“? (Ing. Miroslav Čomaj)
- Dunaj medzi vodnými dielami Freudenu a Gabčíkovo (Prof.RNDr. Igor Mucha, DrSc., Doc.Ing.Július Binder,Dr.h.c., Vodné cesty a plavba,2013)

8. DOKLADOVÁ ČASŤ:

